Wopschijecjo.

	Str.
Wopor Božeje mschě po cyłej zemi. Wot redaktora	1.
Kak je so njepschecželam swjatoho wótca zeschło. Wot J. Herrmanna . . .	9.
Kolosseum w Romje. Wot r. . . . . 11.	42.
Ceremonije katholskeje cyrkwje. Wot J. Łuczanskoho	17.
Čzohodla bamž swoje swětne knjejstwo njezłoži. Wot P. Innocenca (pschełožił r.) 25.	35.
Wo wosebitej cyrkwinskej, a wosebje wo łužanskej ryczi. Wot J. Ł. . . 26.	33.
Modlitwa za zjenoczenjo narańschich krajow z katholskej cyrkwju. Wot r. . .	41.
Spodźiwne wustrowjenjo. Wot r.	49.
Anglikanska krajna cyrkej w Irlandje. Wot J. Krala	57.
Jutrowna swěca. Wot H. Ducžmana . . . . . 65.	73.
Skutkowanjo towarstwa s. Bonifaca. Wot r.	81.
Wopytanjo Venediga. Wot r. . . . . 82.	89.
Swjaty Pětr w podzemskim Romje. Wot r.	97.
Luboscz k swjatomu wótcej. Wot r.	98.
K čzomu trjeba bamž wójsko? Wot P. Innocenca (pschełožił r.)	105.
Słowo za swjatoho wótca. Pschełožił a pschispomnił r.	109.
Boža mscha — wopomnjeczo czerpjenja a smjercze Jězusa Khrystusa. Wot J. Wornarja	113.
Někotsi wojacy swjatoho wótca. Wot r.	115.
Katholscy Serbja! Wot r.	120.
Katholska zhromadźizna we Khróscžicach. Wot r.	121.
Bratstwo swjatoho skapulira we Kulowje. Wot F. Schneidera	129.
Čzohodla dyrbimy swjatoho wótca podpjeracz? Po P. Innocencu (pscheł. r.) .	131.
Zaskužby bamžow. Wot r. . . . . 137. 146. 154. 169. 177.	185.
Druha katholska zhromadźizna we Khróscžicach. Wot r.	145.
Adressa swjatomu wótcej, wot katholskich Serbow wotpósłana. Wot H. D. .	153.
Wo čzitanju nowinow. Wot G. Kubascha	156.
Pschipismo, wot bamža Pjusa IX. wschitkim njekatholikam dla jich zasyzjenoczenja z cyrkwju Jězusowej podate. Wot H. D.	161.
Z naschoje diöcesy.	
Z dreždźanskeje diöcesy.	
Z pruskeje Łužicy.	
Cyrkwinske nowinki a powjesczo.	Stajne rubriki.
Należnoscze towarstwa.	
Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.	

Pschispomnjenjo.

Z hornimi nastawkami su potajkim wosymjo kujezoje redaktora z pjerom podpjerali. Do rubriki „Z naschoje diöcesy" su dopisowali, kaž so z podpisanych znamjeschkow zhoni: k. kapłan Ducžman, k. vikar Herrmann, k. P. Innocenc, k. wucžer Kral, k. kapłan Łuschczanski, k. P. Ludwik, k. kapłan Róla, k. farar Schneider a k. farar Wels. Za „cyrkwinske nowinki a powjesczo" su k. Ducžman, k. Kral a k. Rólo (jedyn raz) te kruchi podali, kiž su z jich znamjeschkom woznamjenjene. Do „cyrkwinskoho powěstnika ze serbskich wosadow" mózachmy jenož to stajicz, schtož pschez k. farara Kuczanka z Budyschina, k. farara Welsa z Wotrowa, k. kapłana Ducžmana z Radworja a k. kapłana Łuschczanskoho z Ralbic dostachmy. Wschitkim naschim sobudźětczerjam prajimy tež tudy swój najwutrobnischi dźak.

[redacted]

Wopomnjenka

na

1800lětny jubilej martrarstwa

swjateju japoštołow

Pětra a Pawoła

we

Romje

29. junija 1867.

[redacted]

Po łaćanskim:

„Decora lux æternitatis, auream“

z prěnich nyšporow.

Ćišćał L. A. Donnerhak w Budyšinje.

ětne
žnje
ětſa
wak

Zbóžny dźeń je přihot'wało
Krasne Swětło njebjeske,
Japoštołow krónowało
Z jasnej krónu swjatosće.
Swětło te też k njebjesam
Wotewrja puć hrěšnikam.

Pawoł běše wučeŕ swětej,
Pětr njehjo wotanka,
Sobu swět Wój sudźić b'dźetej,
Waj je króna njebjeska.
Smjerć přez mječ a na křižu
Wjedła je Waj k žiwjenju.

[redacted]

Zbožowne a swjatosćene
Město je, hdźež je Waj row;
Z drohej krewju zčeŕwjenjene
Prěnjeju japoštołow.
Bjez wšěmi najkrasniše
Same ty sy na swěće!

Khwała, česć a zradowanjo
Trojicy budź w Jednosći;
Jeje dźiwne zastaranjo
Wšitko mócnje wobknježi.
Khwała budź wot wěčnosće
Stajnje hač do wěčnosće!

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 1. | 4. januara 1868. | Lětnik 6.

Wopor Božeje mschě po cyłej zemi.

We czěsnosczach naschoho czasa, z kotrymiž je Khrystusowa cyrkej domapytana, hlada swěrny katholik za wyschschim změrnjowanjom, kotrež njeje z tutoho swěta, ale kotrež so z njebjeskich wysokosczow wuliwa do tyscheneje wutroby. A hdže namakamy nadobnischu, radostnischu a bóle posylnjacu mysliczku, hacž we woporje Khrystusowym, w kotrymž je bójski Zbóžnik zjenocził wschitku swoju poslušchnoscz k Wótcej a wschitku luboscz k człowjestwu, we woporje na kschižu, kiž je japoschtołam a jich nastupnikam porucził njekrawnje woprowacz na swjeczenych woltarjach? W tymle woporje pytachu pschesczěhani kschesczenjo w katakombach posylnjenjo a wutrobitoscz k martrarstwu, z tymle woporom woczerstwjesche so mysl wěrjacych, a žórła prawoho pokoja žórlachu so z woltarjow we wschitkich lětstotkach swjateje cyrkwje wot prěnjoho martrarja w Jeruzalemje hacž w poslednjomu kschesczanskomu swědkej w Asii.

Schtož je wot Boha rozswětleny profeta Malachias (1, 10) něhdy wěschcził: „wot skhadženja słónca hacž do joho zakhadženja je moje mjeno wulke bjez ludami, a na wschěch městach budže mojomu mjenej woprowany czisty wopor;“ to so doslownje we katholskej cyrkwi stajnje dopjelnja. We najswjeczischim sakramencze je mjeno Jězus wulke bjez ludami, a na wschěch městach zemskeje kule wopruje so Jězus žiwy wosrjedž ludow bjez pschestacza w njekrawnym woporje Božeje mschě; njepschestajnje podawa so ze swojim czěłom a swojej krewju hako njewoblakowany wopor swojomu njebjeskomu Wótcej. Tónle wopor njewobnowja so wjacy jenicžcy wodnjo, kaž pschi swojim spoczątku; w naschim czasu je tónle wopor njepschestawacy; kóždu hodžinu a kóždy czas wodnjo a w nocy dźerži so Boža mscha na wschěch městach nascheje zemje; wěriwi móža we duchu na njej dźělbracz we kóždym wokomikujenju.

„Kaž słónco," praji jesuit P. Maillet, kiž je tónle wobraz zestajał, postupujo woswětla wschelake krajiny nascheje zemje, wopruje so (dokelž ma katholska cyrkej wschudžom duchownych a woltarje) tež wysoki wopor Božeje mschě bjez pschetorhnjenja wschudžom na zemi. W kóždym czasu wodnjo a w nocy wobnowja so tónle swjaty wopor. Hdyž na pschikład w schestej ranischej hodžinje w Romje zaswita wo poł hodžiny prjedy dyžli w Madridže, hodži so z toho spóznacź, zo we kóždym z tychle městow jedyn duchowny k woltarjej pschistupuje, hdyž so za njoho schesta hodžina zapocznje; bjez pschetorhnjenja móža tohodla tši Boże mschě za sobu scžěhowacź a njekrawny wopor so woprowacź w czasu połdra hodžiny. Pomyslmy sebi, zo su měschnicy postajeni wot města k městej po cyłym zemiskim wobwodže, w Europje a w Africy, w Americy a w Asii, hacž k najdalschim kupam wulkoho oceana (morja); duž wukonjeja wschudžom měschnicy swoje swjate zastojnstwo, a z toho hodži so zapschijeczź ta najnadobnischa mysliczka: we woporje na Kalvarii, kóždy dżeń so wobnowjacym po cyłej zemi, wopruje so Zbóžnik bjez pschestacża swojomu Wótcej za wumoženjo człowjestwa. Poczina so woprowacź w Americy, hdyž so we Francózskej połdnjo bliži; w Oceanii (Australii), hdyž so słónco na naschim wobzorje (horizontu) khowa; w Asii, hdyž nóc nas pschikrywa ze swojim scžinom; ze skhadżacym słóncom pschikhadża Jehnjo Boże w Europje a Africy na nasche woltarje, zo by so nas woprowało.

Boże mschě wot połnocy k pschipołdnju.

W połnocy. Hdyž połnóc wotpoczuje nad Francózskej a susodnymi krajinami, czesczi a wopruje so Zbóžnik w njekrawym woporje we Asii w nawjeczornej Chinesiskej z japoschtolskimi vikariatami we Czen-Si w Se-Czuen, w Yun-Nan a w Kuei-Czeu; w tym samym czasu w Siamskej a na pokkupje Malakka; něschto pozdžischo w Birmanskej a Tibecże, hdżež su skónczinje njebojazni missionarowje zaczahnyli, zo bychu tam swoje sydła zakožili.

Prěnju hodžinu po połnocy. W Asii w Bengalskej we japoschtolskich vikariatach w Daku, w Kalkucże, w Patnje, pozdžischo na kupje Ceylon, rozdźělenej do dweju vikariatow; potom we Madrasu, w Pondichéry a w missii Madurskej.

W dwěmaj rano. W Asii na pobrjozy Malabarskim z tsjomi vikariatami: w Maisuru, Goa a Bombay.

W tsjoch rano. Na indiskim morju na kupach Mauritius (Île de France) a Seychelskich, pak na kupje Bourbon, pozdžischo na kupje Madagaskar, kiž pschecy krasnische nadžije za katholsku cyrkej poskicża.

W schtyrjoch rano. W Asii w persiskich missiach w Adenu, w Arabiskej, w Bagdadu, pozdžischo w missii Mesopotamskej, potom w Syriskej a w Palästinje (w Bairutu, Damasku a Jeruzalemje). W Africy w missii Abessinskej a w kraju Gallasow; w nowej missii Zangebaru; w Europje w jenym dźěle Rusowskeje.

W pjeczich rano. W Makej Asii, pozdžischo na grichiskich kupach; w Europje w dalischim dźěle Rusowskeje, w Pólskej, Rakuskej a Turkowskej, wosebje w Bokharskej, hdżež so nětko pschibližowanjo k naschej cyrkwi powjetscha; w Africy w Egiptskej, w Natalu, w kraju Kafrow, na pschedhorach dobreje nadžije, hdżež staj dwaj vikariataj.

W ſchesczich rano. W Europje: w dźěle Rakuskeje a Němskeje, we Schwajcarſkej a w Italſkej; potom we Francózſkej, w Belgiſkej a w Jendźelſkej. W Africy: w miſſii Tripolis, w miſſii Tunis, w miſſii Fernando-Poſkej; pozdźiſcho w Algirſkej a w japoſchtolſkim vikariacze Dahomey, njedawno założenym ſrjedź dźiwich murow.

W ſydmich rano. W Europje: w Schpaniſkej, w Portugalſkej a Iriſkej; na atlantiſkim morju na kupach w Sankt Helena a Faroer.

We woſmich rano. Na afrikanſkim pobrjozy w francózſkich ſydliſchczach na Senegalu (Saint Louis a Gorée), we japoſchtolſkim vikariacze w Senegambii a Guinei; na atlantſkim morju na Kanariſkich kupach, na kupach pſchedhorow zelenych a na Azoriſkich; tele kupy maja wjacy dyžli pol milijona katholſkich wobhdlerjow; w lodowym morju na Islandze, hdźež je ſo katholſki duchowny w Rejkaviku zaſydlił.

W dźewjeczich rano. W južnej (połodniſchcej) Americy na pobrjozy braſilſkim, hdźež ſu diöceſy: Fernambnko, Olivido, Bahia abo San Salvador.

W dźeſaczich dopołdnja. W južnej Americy w Braſilſkej (z cyła katholſkej), w Guyanje, w Paraguayu a w Uraguayu; w ſewjernej (połnócnej) Americy na kupje New-Foundland, kotraž ma dwaj japoſchtolſkaj vikariataj.

Wjědnaczich dopołdnja. W ſewjernej Americy w New-Schottland a New-Braunſchweig, kotrejž hromadze ſchtyri vikariaty wuczinjatej; na Antillach: Trinidad (Trojica), Dominique, Martinique a Guadeloupe, kotraž kóžda kupa diöceſu wuczinja; pozdźiſcho na kupje Hayti abo San Domingo, nětko doſpołnje z katholſkej cyrkwju zjenoczenej; w južnej Americy we Venezuelſkej, w Boliviſkej a w argentinſkej republicy.

Boże mſchě wot pſchipołdnja hacž do połnocy.

Pſchipołdnju. Hdyž je połdnjo we Francózſkej a ſuſodnych krajinach, wopruje ſo naſch Zbóžnik hako njepſchestawacy wopor w druhich krajach; njekrawny wopor wopruje ſo w ſewjernej Americy we Kanada, w zalimje Hudſonſkim, we Virginii, Marylandu, w Karolinje, we Floridze a ſuſodnych ſtatach; w Antillach na kupomaj Jamaika a Kuba; w južnej Americy: bjez cyle katholſkim wobhdleŕſtwom w Nowej Granadze, na runiku (äquator) a we Peru.

W prěnjej hodźinje po połdnju. W ſewjernej Americy: w Miſſouri, Luiſianje, Texaſu a w dźěle Mexikanſkeje.

W druhej hodźinje. W ſewjernej Americy; w Mexiku a w ſławnych miſſiach horow Kochenſes.

W tſeczej hodźinje. W ſewjernej Americy: w Kaliforniſkej a Oregone, w kotrymž je pjecz diöceſow.

W ſchtwórtej hodźinje. W Oceanii: na kupach Gambierſkich abo Magarevaſkich, hdźež ſu wſchitcy wobhdlerjo k katholſkej cyrkwi wobroczili, a na kupach Marquiſiſkich, kiž k Francózſkej ſłuſcheja.

W pjatej hodźinje. W Oceanii: na kupach Pomotu a Tahiti, pozdźiſcho na kupach Sandwichſkich, hdźež wjetſchina wobhdlerjow katholſku wěru wuznawa.

W ſchestej hodźinje. W Oceanii: na mnohich kupach njedawno hakle k naſchej cyrkwi wobroczenych, kaž na Samoa a Tonga, hdźež je wokoło 2000 katholikow, na kupomaj Wallis a Fortuna, znathymaj pſchez ſkutkowanjo a ſławnu ſmjerć P. Chavela.

W ſydmej hodźinje wječor. W Oceanii: na kupach Viti, kotrychž wobydlerjo ſu zdźěla hiſchcze ludźižracžy; w tym ſamym czaſu na New-Seelandze.

We woſmej hodźinje wječor. Oceanii: na kupje Pius a Nowej Kaledonii, na Hebridach a na karolinſkich Kupach.

W dźewjatej hodźinje wječor. W Oceanii: we wobſchěrnych jendźelſkich ſydliſchczach a we naraniſchej Auſtralii, w diöceſach: Sidnej, Brisban a Melbourne; pozdźiſcho we diöceſy Van-Diemen abo Taſmanii.

W dźeſatej hodźinje wječor. W Oceanii: w diöceſy Adeleide w južnej Auſtralii, na molukkſkich kupach, pozdźiſcho w Celebeſu a na Filippinach; w Aſii: w Mandźurii, w Korea a na japanſkej kupje Lieou-Kieou.

W jěднatej hodźinje w noch. W Oceanii: w diöceſy Perthſkej, w nawjeczornej Auſtralii, w Batavii; w Aſii: w naraniſchej Chineſiſkej (w měſtach Shangai, Peking, Nanking), pozdźiſcho w Kocźinczinje a w Tonkinje, kotryž kraj z krewju telko martrarjow maczany.

Tónle wobraz wobſwědczi czitarjam zjawniſcho dyžli dołhi naſtawk njeſměrnu luboſcź Jězuſa Khryſtuſa k nam człowjekam, a kak je jomu lubo pſchebywacź bjez człowjekami. Zradujmy, pozběhajmy a poſylnjejmy ſo z tutej myſliczku woſebje w nětcziſchim za cyrkej tyſchnym czaſu, hdźež naſch Zbóžnik tež z naſcheje ſtrony wjetſchu a horchyſchu luboſcź żada!

My pak wotewrjamy z tuthym wobrazom z nowa rozhlad Poſoła po katholſkim ſwěcze. Njech jomu Boża miłoſcź popſcheje, zo mohł prawje wjele zwjeſelacoho zhonicź a powjeſcź ſwojim lubym czitarjam — w thm naſtupjenym nowym lěcze. Daj to Bóh!

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Kaž druhe lěta tak běſche tež lětſa w tachantſkej ſchuli wobradźenjo Božoho dźěſcza. Póńdźelu popołdnju pſched hodanu zhromadźichu ſo k tomu wſchě dźěczi w pruhowanſkim ſalu. Tež hnadny knjez biſkop, duchownſtwo a někotſi druzy ludźo z měſta běchu pſchitomni. Najprjedy ſpěwachu dźěczi pod wjedźenjom k. wuczerja Neubnera někotre rjane hodowne ſpěwy. Potom dźerżeſche k. direktor Scholta pſchiſprawnu rycź, po kotrejež wobzamknjenju bu hiſchcze jedyn khěrluſch wuſpěwany. Na to buchu dźěczi po klaſſach wobdźělene z tymi darami, kotrež běchu kołowokoło hodownoho ſchtoma po cyłym ſalu rozpołożene. Dobrocziwoſcź dawaczerjow je pſchi naſchej ſchuli ſpomnjenja hódna; pſchetoż 167 dźěczi (87 hólcow a 80 holcow) bu z draſtu, wobuczom, ſchulſkimi a druhimi wužitnymi wěcami wobdźělenych, a wudawki za tole wuczinjachu 140 toleri, k czomuž dyrbja ſo hiſchcze darjene wěcy we płaczižnje wokoło 16 toleri pſchiliczicź. Tak wulka darniwoſcź dyrbi ſo hako pſchikładna tudy zjawnje ſpomnicź.

Z Budyschina. W naschej wosadze běsche w zańdzenym lěcze 4250 spowjednych ludźi, 494 wjacy dyžli wloni. Narodźiło je so 78 dźěćźi, 41 mužskoho a 37 žónskoho splaha, bjez nimi bě jene morworodźene; z tych samych dosta 19 kschcźeńcu w lutherskich cyrkwjach, za to pak buchu 7 dźěćźi, do nascheje wosady njezafarowane, tudy kschcźene. Wěrowanjow bě w serbskej wosadze 16 a w němskej 8. Wumrjeło bě 73 wosobow, bjez nimi 38 dźěćźi, kiž 14. lěto njedocźakachu; w starobje wot 14.—20. běschtaj 2, dale 10 wot 20.—40., 9 wot 40.—60., 6 wot 60.—70., 8 wot 70.—80. Z tych samych bu 50 na pohrjebnischcźo s. Mikławscha tudy, 14 do Mnischonca a 9 druhdze pohrjebanych; z druhich wosadow buchu pjecźo pola nas khowani. K.

Z Wotrowa. W zańdzenym lěcze je so w naschej wosadze narodźiło 12 dźěćźi; wěrowanjow běsche 8; wumrjeło je 13 wosobow, bjez nimi 6 dźěćźi; k Božomu blidu běsche 1290.

Z drježdźanskeje diöcesy.

Z Lipska. Tudomne katholske žónske towarstwo a towarstwo s. Vincenca wobdźěli k Božomu dźěsczu 55 holczkow a 75 hólcow z drastami a druhimi wužitnymi wěcami. (Kath. Krchbl.)

Ze Zwickawa. Też tudy bu schulerjam a schulerkam wobradźane wot dobroczerjow schule. K tomu běchu nahladne pjenježne dary wot stawow nascheje kralowskeje swójby sem pschischke. Bóh zapłacź!

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Kaž wloni bu też lětsa na 4. njedźeli swjatoho adventa wjecźor we domje naschich lubowanych duchownych knjeźnow wobradźenjo božoho dźěsczа za khudych schulerjow wotdźerźane. We tsjoch stwach swětlachu so krasne hodowne schtomiki, kiž ze słódkimi płodami a ze wschelakej pychu wudebjene běchu; pódla stejachu blida z bohatymi darami a zady pschi scźěnje bě wulki wuschikny wobraz božoho naroda natwarjeny. Wjele hosczow z městaczka a ze wsow bě so zeschło dźěl bracź na tym hodownym wjeselu, kiž běsche so wot wschelakich dobroczerjow za 45 serbske a němske khude dźěćźi pschihotowało. Po wuspěwanym khěrluschu dźerźesche k. farař rycź, we kotrejž wón młodych a starych na wopokazma božeje luboscze dopominasche a jim potajnoscze božeje nocy wukładowasche; potom so wot pschitomnych zasy spěwasche khěrlusch k cźesczi swjateje Marije. Dźěćźi juskachu, wotroscźeni z hnutej wutrobu płakachu. Wschitcy, kiž so zhromadźili běchu, njemóžachu so dosć dohladacź tych rjanoscźow, kiž wschudźom psched wocźi stupachu; wosobnje bě wobraz božoho naroda wot wohladarjow wobłěhnjeny. Wutrobny dźak naschim mikoscźiwym sotram a wschitkim dobroczerjam, kiž běchu wopory, prócu a ruczne dźěło pschi žłobiku toho zbóžnika dele położili a z tym tajki pohnuwach swjedźeń nam pschihotowali. S.

Z Kulowa. Kaž z dobroho žórła zhonichmy, bu posledni dźeń zańdźenoho

lěta knjeżna Madlena Grofic z Koczinje pola mikoſczywych ſotrow we měſcze Neiſſe klóſchtyrſcy zdraſczena ze ſchěſczimi druhimi kandidatkami. Bóh zdżerż ju ſtrowu pſchi jeje bohulubym wotmyſlenju!

Cyrkwinſke nowinki a powieſcze.

Němſka. W Münſteru a druhich katholſkich městach założuja towarſtwa k podpjeranju bamżowoho wójſka. Tež ſo z nowa wſchelake adreſſy za ſwjatoho wótca pſchihotuja. Wěrne dżělbraczo katholikow wſchitkich krajow na ſwěcze je jomu wulka radoſcź.

Němſka. W Göttingenje w prjedawſchej Hannoverſkej poſwjeczi biſkop z Hildesheima tamniſchi nowy klóſchtyr mikoſczywych ſotrow.

Moramſka. Hdyż pſched někotrymi njedżelemi jedyn podpiſma pſchecżiwo konkordatej a za civilne mandżelſtwo hromadżeſche, napadżechu joho żónſke we jenej wſy a wuhnachu joho z khoſchczemi. A potom ſo praji, zo lud z winſkej měſchczanſkej radu a podobnymi njepſchecżelemi konkordata a prawa dżerży!

Z Roma. Italſcy pſchetrjechuja druhe ludy na leſczi a, hdyż ſo k złomu podadża, tež na złóſczi. Garibaldiſtojo ſu w cyrkwi we Monte Rotondo wſchelake hroznoſcże wobeſchli. W Romje pſchińdże njedawno bamżowy zuavo (pěſchk) do khofejownje; muż pſchiſtupi k njomu a poſkicži jomu dwórliwje cigarru. Wojak wza ju z dżakom a zapali ſej. Lědma běſche khwilku pokurił, padże na haſy morwy. Cigarra bě jědojta.

Francózſka. Statny miniſter je ſejmej wozjewił, zo chce fraucózſke knježerſtwo bamżej joho nětcziſche wobſedżenſtwo zakitacź. Wjetſchina zapóſłancow pſchihłoſowaſche tomu z rukomaj placajo. Z druheje ſtrony pak je miniſter general Menabrea ſejmej we Florenzu wuprajił, zo je Rom za Italſku tak trěbny każ Pariz za Francózſku!

Francózſka. Pſchi nowolětnym zbożopſchecżu pola khěżora dżerżeſche każ hewak bamżowy nuntius rycż w mjenje wſchitkich tamniſchich cuzych póſłancow. Khěżor wotmołwi w měrnym duchu. Toho runja wozjewjachu ſłowa pſchi audiency (ſłyſchenju abo pſchijeczu) pruſkoho póſłanca hako połnomócnika za nětko wſchudżom pſchipóznaty połnócnoněmſki zwjazk jenoż ſamón měr. Ale ſwět wě, zo Napoleon wjacy tajku móc nima, każ hiſchcże pſched wjacy lětami. Byrnje ſebi Napoleon měr pſchał (a my wſchitcy z nim); dha je tola hiſchcże wjele tak mjenowanych palacych praſcheni w Europje a zwjazki wjetſchich mocow ſo wěſcże k wotmołwjenju na teſame zjenoczeja. Němſka drje je tak złożena, zo móże měr woſtacź; ale chroniſka khoroſcź turkowſkoho knježerſtwa a njeſpokojnoſcź rakuſkich ludow móże njelube ſczěhwki měcź!

Belgiſka. W Brüſſelu běſche w decembru hłowna zhromadżizna belgiſkich towarſtwow k podpjeranju ſwjatoho wótca. Belgiſka je za bamżowe wójſko hižom 400,000 fr. nawdała a chce nětko hiſchcże 10,000 nowych tſělbow póſłacź.

Jendżelſka. Biſkopja wozjewjeja paſtyrſke liſty pſchecżiwo feniſkomu potajnomu towarſtwu. Feniowje (jendżelſcy **Fenians**) ſu ſo zjenoczili k wottorhnjenju Iriſkeje wot Jendżelſkeje. Wěżo ſu ſo Jendżelczenjo na podcziſchczowanymi Iriſkimi

jara pschehrěschili (na psch. su katholskim Iram kubła wzali a swojim protestantskim wulkokublerjam dali a wysche toho dyrbja katholikojo prosteſtantskich jendżelskich prědarjow tam żiwicz, kotsiż tola żanych wosadnych nimaja atd.); ale z toho wschoho njehodżi so rebellstwo wosprawnicz; żane spjeranjo tez Iram njepomha, khiba zo druhdże wójna wudyri a Amerika jich potom podpjera!

Ruſowſka. Te kubła Polakow, kotrez woni we nawjeczornej Ruſowſkej (pólſcy „w zabranych krajach") wobsedżachu a do skónczenja zańdżenoho lěta nuzowani schismatiskim a protestantskim kscheszanam pschedacz njemózachu, zdżerżi nětko ruſowske knjeżerstwo, a chce prjedawschim katholskim pólskim wobsedżerjam ze 5 procentami zadanicz tu jara nizko stajenu płaczizu tajkich kubłow. — Wulku njelubosczż je sebi knjeżerstwo tez w prjedawschim kongreſſowym pólskim kralestwje pschihotowało, zo Pólsku jenoż „pschiwislanski kraj" (Wisła, němscy skóncowane Weichsel) mjenuje a zo je tez tudy staru trochu wopaczną julianſku prothku znowa zawjedło město nascheje porjedżeneje gregorianskeje, kotraż je wo 12 dnow do prědka. Tola czitamy w najnowschich słowjanskich nowinach, zo ma so po julianskej prothy jenoż swětne zastojnstwo złożowacz. Ale pschecy budże to njeluba měschenca!

Połnócna Amerika. Katholske knjenje ze zjenoczenych statow, kotrez běchu pschi lětuschim jubileju ſ. Pětra we Romje, su bamżej wosebite dopokazmo poddatosczże poskiczike. Wone wuschichu mjenujcy drohotnu krasnu khorhoj za bamżowych zuavow. Schtyri knjenje wostachu na żadosczż tych druhich tohodla dlěschi czas w Romje, zo bychu te dźěło dokonjeli. Njedawno su wone swjatomu wótcej tónle dar z adressu pschepodałe.

Połnócna Amerika. Dżeń psched swjedżenjom wschitkich Swjatych, na kotrymż protestantojo 350 lětny jubilej wotschczěpjenja wot nascheje cyrkwje swjeczachu, wopołoży w New-Yorku dotalny prědar Schimmel katholske wěrywuznaczo. Na tym samym dnju spominasche we Cincinnati prědar Moor zjawnje, zo su tam protestantowje w poslenich 20 lětach, w kotrychż je wobydlerstwo trójcy tak wulke, wotebjerali.

Połnócna Amerika. We Cincinnati je wustajeńca a wulosowanjo dobrowólnych darow k lěpschomu noweje němskeje cyrkwje 11,000 dollarow wunjesło. Tamnischi katholikowje su stajnje k wulkim woporam zwólniwi. Wot połdra lěta je so schtyri króczż k wużitnym założenjam hromadżiło; dom za syroty je 30,000 dollarow dostał a te druhe tsi zakłady hromadże tez wjacy dyżli 30,000. Za swjatoho wótca su tamnischi Němcy pschez 20,000 nadawali. K tomu pschińdu hischcze wschelake druhe składowanja. To je woporna luboscz.

Należnoscze towarstwa.

Sobustawy towarstwa na l. 1868: kk. 1. wysokodostojny k. senior kapitla J. Pjech z Budyschina; 2. wysokodostojny k. kantor kapitla Hoffmann z B.; 3. kubler Pětr Duczman z Bozankec; 4. kubler Wagner ze Smolic; 5. kapłan Duczman z Radworja; 6. żiwnoscżer Handrij Jakub Zarjenk z Dżěżnikec; 7. wuczer Żur ze Zdżerje; 8. Jan Fulk ze Zdżerje; 9. hajnik Pětranc ze Zdżerje; 10. Jakub Schołta z Kaschec; 11. kubler Jakub Kuscżanski z Wotrowa; 12. farar J. Wels z Wotrowa;

13. Marija Madlena Mjenjec z Cjemjeric; 14. Michał Maj z Budyschina; 15. kapucinar F. Jurij z Rumburga; 16. farar Kucjank z Budyschina; 17. Marija Pjetaschowa z B.; 18. Jan Koplanski z B.; 19. Jan Bětka z B.; 20. Jakub Span z B.; 21. Michał Schneider z B.; 22. Michał Kilank z B.; 23. Michał Bobik z Wotrowa; 24. Mikławsch Schołta z Wotrowa; 25. Jakub Kocor z Kanec; 26. Pětr Röthig z Kanec; 27. Mikławsch Koch z Krěpjec; 28. Jakub Krawcžik ze Žuric; 29. Jakub Cyž ze Žuric; 30. Pětr Weclich ze Žuric; 31. Mikławsch Cyž ze Žuric; 32. Jakub Rab ze Žuric; 33. Karl Nowak z Kanec; 34. Michał Bulank z Wotrowa; 35. Michał Mětka z Kaschec; 36. Pětr Cžumpjela z Wotrowa; 37. Jakub Smoła z Kaschec; 38. Pětr Smoła z Wotrowa.

Sobustawy, kiž su na l. 1867 płacžili: kk. 275. Jakub Kokla z Khróscžic; 276. Michał Lukasch z Khróscžic; 277. Pětr Žur z Worklec; 278. Mikławsch Lebjeschka z Khróscžic; 279. Mikławsch Pjetasch z Hory; 280. Hana Hejtmankec z Worklec; 281. Jakub Wincar z Worklec; 282. N. N. Žoska z Dobroschic; 283. Jakub Wjerab z Khelna; 284. N. N. Bardonja z Pěskec; 285. Michał Manjok z Pěskec; 286. Michał Hórban z Pěskec; 287. Michał Bjarsch z Koslowa; 288. Madlena Kórjenkowa z Koslowa; 289. Khata Schczapanec z Dobroschic; 290. kubler Mikławsch Schokta z Rózanta; 291. kubler Michał Schokta z Rózanta; 292. kubler Michał Jurk z Rózanta; 293. Jan Rjencž z Brjemjenja; 204. Michał Wiczaz z Brjemjenja; 295. Jakub Kanig z Brjemjenja.

Dobrowólne dary: k. senior Pjech 15 ngl.; k. kantor Hoffmann 15 ngl.; k. kubler Pětr Ducžman z Bozankec 15 ngl.; k. J. W. 5 ngl.; z Wotrowa 1 toler.

Z nakładom naschoho towarstwa je wuschła a móže so za tsi nowe sleborne w expedicijach Kath. Póska dostacz:

Katholska protyka

za Hornju Kužicu na lěto 1868.

Expediciju Kath. Póska chcedza tež lětsa dobroczinje wobstaracz 1) za Kulow: k. farar Schneider; 2) za Khróscžicy: k. kapłan Werner; 3) za Marijnu Hwězdu: k. kooperator P. Innocenc Jawork; 4) za Njebjelczicy: k. farar Smoła; 5) za Radwor: k. kapłan Ducžman; 6) za Ralbicy: k. kapłan Kuscžanski; 7) za Rózant: k. kooperator P. Tadej Natusch; 8) za Wotrow: k. farar Wels.

Tuczi knjeza wobstaraja tež pschinoschki sobustawow do nascheje pokładnicy.

Hacžrunje je nasch prawopis nětko hižo znaty, pschistajamy tola za nowych a dalischich czitarjow tole: tudy je cź = ć, cž = č, sch = š; ksch, psch, ts = kř, př, tř.

Tak je nasch prawopis nowomu zhromadnomu z kaczanskoserbskimi pismikami najbližschi. Hdy bychu lutherscy Serbja skónczinje tež taiku krocžel w dotalnym polěpschenym prawopisu Maczicy Serbskeje a S. Nowinow sebi zwěrili, bychmy móhli tež z němskoserbskimi pismikami wschitcy jenak pisacz. Strach psched tym, zo by so dyrbjała pismikam „(c), s, z" druha napschecžiwna płacžiwosćz dacz (a to nic we wschitkich padach), hodži so pschěwinycz; wschak mataj wysche druhich porjedzenkow pola katholskich Serbow wschudzom „ł" a „y" nětk hinaschu płacžiwosćz dyžli w starschich knihach! Zjenocženjo je tež w němskoserbskim prawopisu (hdyž so lud kaczanskich pismikow hischcze boji) lochcy móžne a jara trěbne. To je moje: Ceterum censeo. Pschirunaj mój nastawk: Nowy prawopis we frakturje. Łužičan 1861.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 2. | 18. januara 1868. | Lětnik 6.

Kak je so niepscheczelam swjatoho wótca zeschło.

Pod tuthym napismom pschinjese „Westminster Gazette“ hromaduzestajenjo spodźiwnych podeńdźenjow z Italskeje, z kotrohož sćěhowace wuzběhnjemy a kotromuž hischcze někotre pschidamy.

Namjet rycznika, pozdźischoho prěnjoho ministra Rattazzi wo nutsćehnjenju klóschtyrskich kubłow bě nazymu 1854 we senacze pscheschoł a bu na sejmje rozpowjedany, hako 9. januara 1855 kralowa macź nadobo skhorje a na tsećim dnju zemrje. Jeje pohrjebanjo sta so 16. a kralowska swójba bě so lědom wot pschewodźenja dom wróćźika, hako kralowa mandźelska, Marija Adelaida, do cźežkeje khorosće padny a 20. wumrje. Na samym dnju bu jeniczki kralowy bratr, wójwoda z Genuy, pschichodny syn sakskoho krala, wot cźežkeje khorosće napadnjeny a miny so pschi najwjetschim lěkařskim prócowanju 10. februara, na tym samym dnju, na kotrymž hrabja Cavour we sejmje wotpósłancow rozryczowanjo wo klóschtyrskim praschenju zasy zapocza. Dźeń 17. meje sćěhowasche kralowski prync, kiž bě so 8. januara narodźił, do zažnoho rowa, mjez tym zo běsche hižon we měrcu tutoho lěta senator hrabja Giacinto di Collegno wumrjeł, tónsamón, kotryž běsche zakońśki namjet we nastupanju nabožnych zjenoczenstwow naczisnył. Joho khorosćź njemóžachu professorojo a lěkarjo wuhudacź a wón zemrje we kcźěwje swojoho žiwjenja, hdyž běsche prjedy we pschitomnosći swědkow a nastupacoho fararja wschitko wróćźo wzał a zaczisnył, schtož běsche prjedy napscheczo cyrkwi ryczał a skutkował. Dźeń 20. oktobra toho samoho lěta zemrje hrabja Józef Siccardi, 53 lět stary, po cyłolětnym cźežkim cźerpjenju. Pósła po swojoho farskoho duchownoho, njemóžesche pak niczo dyžli skowczko „haj“ wuprajicź, hdyž bu praschany, hacź swoje njepscheczelne rycze pscheczíwo cyrkwi, kotrež běsche hako najprěńschi we piemontskim senacze džeržał, wróćźo wozmje. Tehdom cźinjesche podobne wotwołanjo druhi senator, baron Mar-

garita — a zemrje. 4. haprila 1860 cžitasche pschedsyda wotpósłancow we Turinje general Quaglia mjena runje za „italski“ parlament za Bolognu a Ravennu, swjatomu wótcej rubjenju krajow, wuzwolenych wotpósłancow. Lědom běsche mjena tajkich pscheradnikow ze swojoho horta pschinjesł, padny, wot Božeje ruczki zajaty; domoj pschinjesjeny wumrje po 48 hodžinach. Bianchi Giovine, redaktor bohahanjacych turinskich nowinow „Unione“ zapocza stawizny bamžistwa za lud pisacž z wotpohladanjom, je hanicž a ponižecž. Lědom běsche schtwórty staw spisał a do cžischczérnje pósłał, hako joho powschitkowne wosłabjenjo potrjechi, tak zo njebě k pisownomu džěłej wjacy khmamy. (B. Giovine je dołho czérpjeł a so psched swojej smjerczu nakazał.) We tymle lěcze wumrje tež Corvero, wotpósłanc, kiž běsche zakoń pschecžiwo cyrkwi namjetował. Hrabja Cavour bu na dnju, na kotrymž dyrbjesche narodny swjedžeń zjenoczenja Italskeje wotdžeržany byczž, na 2. juniju, wot Božeje ruczki zajaty a zemrje po někotrych dnjach. Bórzy po tym zapadny minister wójny Manfredo Fanti do njeznateje, spodžiwneje khorosczе, we kotrejž dwě lěcze dołho mjez žiwjenjom a smjerczu so namakasche, kotraž jomu surowe czérpjenja pschihotowasche a joho skónczinje do zažnoho rowa pschinjese. Joho ryczž na italskich wot 9. oktobra 1860, we kotrejž prajesche: „Sym swojim wojakam Marki a Umbriju wobsadžicž dał, zo bychu ludžisko wschěch narodow a ryczow, kotrež je so tam nahromadžiło, rozehnali,“ je znata. Farini, na kotrohož skutkowanjo bu we Parmje njezbožowny wyschk Anviti wot naschczuwanoho luda woprawdže do kruchow roztorhany, zapadny do błaznosczе, we kotrejž so pschecy wot krawnoho sczina swojoho wopora pschesczěhanoho widžesche. We lěcze 1865 wumrje Massimo d'Azeglio, diplomat, spisowař a hłowny wubudžeř revolucije, we kčžěwje swojich lět; runje tak wotpósłanc Brofferio, spisowař za lud, wosebnje znaty pschez swoje njehańbiczиwe nadpady pschecžiwo wěrje, tak tež druzy wotpósłancy Varese, Boggio, Chiassi a Cassinis, posledni pschez samotnu ruku. Runoczasnje z tutymi zemrjechu mnozy druzy pschecželojo revolucije, mjez nimi Gioca, Manna, Pareto, Pivio, Valerio, Zambianchi, Robert d'Azeglio, Pinelli a Montonelli. Millortone bu po swojim wróczenju ze zhromadžizny, we kotrejž běsche zběhnjenjo konkordata a pschesczěhanjo katholikow namjetował, wot Božeje ruczki zajaty a wumrje; tohorunja statny radžiczeř a druhi pschedsyda komory, Da Farina ze Sicilskeje, kotryž běsche pscheradne wobsadženjo neapelskoho kralestwa wumysłił a podpjerał. Avigno, pscheradny duchowny z Mailanda, znaty pschez swoje pschesczěhanjo generalvikara a swěrnje wostawacoho duchownstwa, padny cyle njenadžicy morwy k zemi. We Orvieto trjebasche duchowny z rjada klětku njewužitnje k tomu, zo by pschecžiwo swjatomu wótcej prědował; pschi delehiczu z klětki na poslednim skhodženku potrjechi joho Boža ruczka. Italski wyschk wusměchowasche bamžowu ekskomunikaciju a dótkny so, zo by to zjawnischo pokazał, swojeje hłowy; na tym samym dnju padny z konja a rozrazy sebi hłowu. Njekscheczanscy zmysleny hrabja we hornjoitalskej provincy prajesche we wjeczornym towařstwje: „Hdy bych tola w Romje był, kajke wjesele bych sebi sczinił, tutomu błaznomu bamžej hłowu wotrězacž;“ pjecž dnjow pozdžischo bu joho mandželska wot dwójnikow wotwjazana, kotraž žanu hłowu njemějeschtaj. We městaczku blizko Genuy wuwoła garibaldiski we wjeselu nad pschispo-

rjenjom revolucije: „Nětk hižom mam baniža na jenej nozy;“ wón cžerpi nětko na nohacej khoroscži, kotruž hischcže džens nichtó zrozymicž njemóže. Druhi z Francville, we provincy Lecce, mjenowasche swojoho psa Pio nono; 14. julija 1864 běsche z nim sam we swojej stwě a chcyssche joho runje stacž a t. d. zwucžowacž, wschitko pod hrubym wusměczom swjatoho wótca. Psyk njechasche poskuchacž, skocži kaž džiwi na swojoho knjeza a rani joho na schiji, na kotrejž ranje tutón někotre dny pozdžischo wumrje. We Besançon we Francózskej wopyta we lěcže 1860 lětaŕ měscžansku hojeŕnju, hanjesche pschi tym tak swjatoho wótca, zo so kóždy zastróži, prajesche pschi woteńdženju surowe zakleczo na njoho a pschispomni, zo so te same dopjelni, prjedy hacž wón druhi krócž do tuteje khěže zastupi. Po někotrych dnjach pschińdže zasy a wobkhodžesche stwy. Hdyž na město pschińdže, hdžež běsche posledni krócž zakleczo wuprajił, trjechi joho Boža ruczka a morwy padny k zemi.

Njech kóždy wo tajkich a podobnych podeńdženjach, kotrychž zajimawe knižki: „Pschipady, kotrež žane pschipady njejsu“ wjacy wobsahuja, myśli a praji, schtož chce; wěste je, Bóh njewostaji nadpady na zastupnika Khrystusowoho njekhostane a portugalske pschiskowo praji: „Bóh pisa na kschiwych ryncžkach runje.“ J. H.

Kolosseum w Romje.

Hdyž ze srjedžizny staroho Roma po swjatej drozy (**via sacra**), po kotrejž dobycžerscy wjedžicžerjo z wójnow nuts cžehnjechu, k ranju džesch, pschińdžesch na něhdy slawne torhoschczo **forum Romanum**, město ludowych zhromadžiznow, jednanjow, sudženjow a wschoho politiskoho žiwjenja w cžasach staroromskeje republiki. Na prawich pozběhuje so tsojowrotaty wobluk (cžestne wrota) khěžora Septimia Severa, kiž su jomu pjenježnicy a pschekupcy k cžescži natwarili. Po dołhim **forum** dale krocžo móžesch so tak prawje dopomnicž, kak wschitka swětna móc a slawa hinje a zahinje; ze wschěch bokow widžisch w rozpadankach temple a hrody; haj nětcžischi Romjan rěka tomu torhoschczu **Campo vaccino** (krumjace polo), dokelž bu w běhu cžasow tak zapuscžene, zo tam howjadwa na bróžkach pasechu. Tola w tu khwilu je tam mało zelenoho, khiba zo tej dwě hubjenej aleji, pod kotrejuž khłódkom o wojach a džěłacžerjo abo tež proscherjo zestupuja. Dale dóńdžesch k wobłukej Titusa, kiž je po smjercži tohole khěžora stajeny; reliefy (do kamjenja wudypane) na nim pschedstajeja dobycžo khěžora nad Židami a pschewinjenjo Jeruzalema. Bjez reliefami je tónle najspodžiwnischi: Romjenjo cžahnu z jatymi Židami pod dobycžerskim wobłukom, dobytwu z jeruzalemskoho templa njesu, sydomruczny swěcžnik a złote woporne blido. Pschez tónle wopomnik božich khostanjow něhdy wuzwolenoho luda njekhodži hischcže nětko žadyn romski žid (židow je w Romje pschez 4500): kóždy dže z wonka tychle cžesnych wrotow wokoło a wuplunje k znamjenju swojoho hněwa a hidženja. Potom wjedže tebje pucž nimo rozpadankow konstantinskeje bazyliki a templa Venery a Romy k wobłukej Konstantina, najkrasnischomu cyłeje Italskeje: za to je wopomnik dobycžerstwa tutoho khěžora sobu znamjo dobycža kschescžanskeje wěry!

Nětko stejimy psched wulkotnymi rozpadankami, na lěwich hischcže derje zdžerzanymi, (kotrež chcych wam nadrobnischo wopisacž), psched něhduschim džiwadłom

(theatrom), kiž Kolosseum (po nětczišchej italskej ryczi Coliseo) rěka. Swoje mjeno ma tele twarjenisko wot dawno rozpadnjeneje hobrskeje statuy khěžora Nerona (Colossus Neronis), wjacy hacž pjeczdžesat łochczi wysokej, kotruž běsche Hadrian z mosaza lecž a psched tymle theatrom stajicž dał. Pódla tuteje statuy by so wulka Bavaria we Mnichowje hischcże kaž dźěczo zezdała. Po pschikładze tamnoho 105 stopow wysokoho kolossa k czesczi słónca we pschistawje Rhodus twarjena a pomjenowana, da tale statua pozdźischo też tomu twarjenju mjeno, kotrež so psched njej pozběhowasche; mjenowachu je kolosseum, t. r. twarjenjo pschi kolossu. Wot 8. lětstotka, hdyž so prěni krócz w pismach namaka, bu tele mjeno trjebane za tónle wosmy dźiw swěta, kotryž je na wulkosczi jenož wot cyrkwje s. Pětra pschetrjechenty.

Zwonkowny pohlad je wulkotny; hacž k hornjomu zymsej je nimale 100 łochczi. Nětko by tajki twar wjacy milijonow toleri pózrjeł; romscy khěžorowje mějachu to tunischo, dokelž sta tysacow njewólnikow (sklavow) mózachu darmo pschi swojich twarjenjach wužicz! Nimale 1500 krocželi wuměrisch, hdyž chcesch kolosseum z wonka wobkroczicz. Z jenymi dwojich wrotow zastupiwschi njewidźisch drje wjacy něhduschu pychu a krasnosczi sydłow, tola też rozpadanki dadźa ju hischcże wuhudacz.

Wojerskomu ludej, kaž romski, kiž bě pschez wójny a krejpscheliwanjo wotrostł, lubjachu so krawne hry gladiatorow, kotsiž na žiwjenjo a smjercz wojowachu. Za tele hry wunamakachu ovalne (jejkojcże twarjene) amfitheatry za najpschihodnische; khěžor Cäsar twarjesche prěnje krucże stejace, ale hischcże z drjewa, a prěnje kamjentne Statilius Taurus. Hdyž bu Titus Flavius Vespasianus, kiž pschecziwo Židam wojowasche, w lěcze 69 po Khrystusu w lěhwje psched Jeruzalemom za romskoho khěžora powołany, chcysche wón lud za so dobycz a dasche k wotdźerženju hrow za wysokich a nizkich, z njesměrnymi khóstami tónle amfitheater twaricz, kiž bu po nim Flavium mjenowany.

(Pschichodnje dale.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Z dźensnischim czisłom pósła podawamy sobustawam łońschoho lěta pjaty zeschiwk knihow „Žiwjenja Swjatych“ wot k. Ducžmana. Tudy pokracžuje so po rjedźe cyrkwinskich stawiznow powjesczo wo Swjatych z Aurelianowoho pschesczěhanja, z pschesczěhanja pod khěžorom Diokletianom a pod sobukhěžorom Maksimianom. Wobschěrnischo wopisuje so: s. Dionys z Aleksandrije, s. Hrjehoŕ dźiwowczinjeŕ, ss. Klaudius, Asterius a Neon, ss. Kosmas a Damian, s. Florian, s. Arkadius, s. Boscžan a z nim pschesczěhani, martrarjo thebajskeje legije, s. Fides, s. Dorothea atd. Na tute lěto wuńdże zasy znajmjeńscha jedyn zeschiwk.

Z Budyschina. Wot wěryhódnoho swědka słyschimy, zo je so druhe lětne wopomnjeczo zjewjenja s. Marije we czěskim Philippsdorfje jara swjatocžnje swjecziło. Njedźelu 12. t. m. hako na pschedwjeczoru swjedźenja běsche też lětsa illumanicija (woswětlenjo) ze wschelakimi transparentami; domy běchu też hewak

wschelako wupyschene. Póndżelu rano zhromadźi a zrjadowa so procession pola „hnadneje khěžki“ a dźěsche potom — najprjedy mužojo, potom žónske, kóžda z wóskowej swěcu, schulske dźěćźi, wjacy wotdźělenjow strażnikow abo wobkedźbowarjow khěžki atd., kóžde wotdźělenjo z khorhowju — do farskeje cyrkwje w Georgswaldźe. Tam dźerżesche wokoło 9 hodź. k. kapłan prědowanjo, w kotrymž bjez druhim spomni, zo je Philippsdorf nětko daloko znaty (samo z Ameriki su wloni pschez list so poruczeli), dale zo je so hižo 8000 schěsnakow k twarjenju cyrkwje pschi hnadnym měsce zhromadźiło a zo nětko subskripcija po wosadze póndźe, kaž tež zo so potom biskop w Litoměricach požada wo dowolnosć k twarjenju atd. Po prědowanju dźerżesche k. vikär Božu mschu z assistencu guardiana z Rumburga a někotrych druhich duchownych. Wokoło 12. hodź. wróćźi so cźah do Philippsdorfa, hdźež so psched „hnadnej khěžku“ rozeńdźe. Wječor bě zasy illuminacija a wjele pobožnych zhromadźi so tehdom kaž tež wutoru w hnadnej stwě.

Z Radworja. We naschej wosadze je so zańdźene lěto 62 dźěćźi narodźiło; 53 z tutych buchu w naschej farskej cyrkwi, 3 we Budyschinje w Michałskej a 5 w Minakale kschcźenych, 1 bjez nimi bě morwonarodźene. Wysche toho dostachu pola nas s. kschcźenicu 5 dźěćźi z klukschanskeje a 2 z njeswaczilskeje wosady. Potajkim wschěch hromadźe 60 kschcźenych. — Wumrjeło je we wosadze 45 wosobow, z kotrychž bu 39 pola nas, a 5 do Wulkoho Wjelkowa a 1 do Kamjenca pohrjebana. Wysche toho buchu pola nas pjeczo z Klukschanskeje a z Njeswaczilskeje wosady pohrjebani. Pschipowjedało je so 36 mandźelstwow, z kotrychž so jich 12 tudy wěrowasche. K božomu blidu bě 1625 wosobow; wysche toho 25 w zdźerjanskej khapałcy. K.

Z Ralbic. We naschej wosadze narodźi we zańdźenym lěcze 44 dźěćźi, a to 27 hólczatkow a 17 holczatkow, bjez nimi 2 njemandźelskej. Zemrjeło je 32 wosobow, a to 17 mužskoho a 15 žónsk. splaha. Pschipowjedanych je 23 porow a 11 bu pola nas wěrowanych.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. We zańdźenym lěcze je so we naschej wosadze narodźiło: 68 hólczatkow, 68 holczatkow, wscho hromadźe 136 dźěćźi; bjez nimi je 10 njemandźelskich. Wumrjeło je 46 mužskich a 43 žónskich wosobow, wscho hromadźe 89. Potajkim jo so 47 wosobow wjacy narodźiło hač wumrjeło. Pschipowjedanych bu 69 mandźelstwow, wěrowanych pak 56.

Z Kulowa. Njedawno bu nasch wysokoczesczeny k. farař Fr. Schneider wot wrótslawskoho wjerchbiskopa za duchownskoho radźiczerja powyscheny. My so nad tajkim derje zasłużenym poczesczowanjom wjelezasłužbnoho knjeza fararja wutrobnje zwjeselichmy.

Z Pisanoho Doła (Scheckthal). W naschej schkleńczerni budźa so nětk naschi 8 katholscy schulerjo zasy wot katholskoho wuczerja rozwuczecź. Tele rozwuczowanjo dyrbjesche we zańdźenym lěcze khwilu zastacź, dokelž nowy korczmař — joho mjeno chcemy zamjelczecź, tež njeje wón z naschich — dotalnu stwu k roz-

wuczowanju wjacy podacz njechasche. Knjez Hildebrand, wobsedzeŕ schkleńczerńje, kotryž so za czasne a duchowne zbožo swojich katholskich dźěłaczerjow na khwalobne waschnjo stara, chce na khwilu stwu k rozwuczowanju požczicz a po wuwjedzenju nowoho twara wosebnitu schulsku stwu z wulkej taflu a z kawkami pschihotowacz. Tež chce tón knjez schulsku stwu ze swojeje móschnje tepicz. Hako zdu dostanje wuczeŕ, kotryž kóždy tydzeń na tsjoch dnjach schulu dzerżecz dyrbi, měsaczńje 4 tolerje z knjezoweje pokładnicy. Missionski wuczeŕ we Pisanym Dole je kulowski kantor knjez Schömmel, kotryž je wot sakskeje duchowneje a swětneje wyschnoscze k tomu postajeny. Pisany Doł leži srjedźa bjes Wóslinkom a Dubrjeńkom pschi pruskej mjezy, wot Kulowa $^5/_4$ hodźiny daloko. Duchowne wobkedźbowanjo na tamnej schuli ma knjez farař w Ralbicach.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. We Starej Pruskej je hłód a z tym mór wudyrił. Duž w Němcach za tamnischich potrěbnych składuja.

Schwajcarska. W kantonje (abo republicy) Bern su 18 fararjo psched sudom wobskorżeni, dokelž su pětrowy pjenježk za swjatoho wótca hromadźili. Hdy bychu za Garibaldia abo za theater abo podobne wěcy hromadźili, dha so njeby zakoń wo proscheŕstwje na nich nałožował, ale za swjatoho wótca składowacz, haj to je něschto druhe! Kaž tudy, tak zdychuje so we wschelakich krajach podarmo: Jenož rune prawo wschěm!

Morawska. Duchowni, kiž buchu pod nětczischim kanclerom dla zakitanja konkordata k jastwu wotsudźeni, dostawaja wschelake poczescźowanjo katholskoho luda. Tak je wotsudźeny Dr. Heidenrcich wot wosobnych katholikow we Wołomucu (Olmütz) drohotny kheluch dostał.

Italska. Kak njesprawnje kupjene cyrkwinske kubło tyje, wo tym pisaja nowiny tajkile pschikład. Knjezaj C. a P. podaschtaj so na rjane wulke cyrkwinske kubło pola Macerata, kotrež běschtaj kupiłoj a nětk hromadże wobhladacz chcyschtaj. Blizko tohole města wutorhny so kóń knjezej C. z ruki; tón padźe a złama sebi ramjo; P. skoczi ze strachom z woza, dyri z hłowu wo zemju a běsche morwy.

Z Roma. Pruski kral je bamžej pschez swojoho póslanca zbožo pschał k zbožownomu kóncej poslenjoho njeměra a samoruczny list póslał, w kotrymž so bamžej wupraji, zo kral k zaniczenju abo pomjeńschenju swětneje mocy swjatoho stoła ženje swoje pschizwolenjo njeda, dokelž je zdżerżenjo tejele mocy k swobodnomu wukonjenju duchownoho knježeŕstwa a k nabožniskej swobodże pruskich katholikow nuznje trěbne.

Z Roma. Jesuitojo mějachu w zańdźenym lěcze 8168 sobustawow, bjez nimi 1589 italskich, 2111 němskich a słowjanskich, 2422 francózskich, 1148 schpaniskich we dwěmaj dźělomaj swěta a 898 jendźelskich tohorunja w dwěmaj dźělomaj swěta. Tónle rjad dźěli so do 21 provincow, z kotrychž su 3 italske cyle zběhnjene a dwě zdźěla. Te tsi zběhnjene su bjez tym missiony w Americy a w Asii załožiłe. Z cyła běsche wloni 1338 jesuitow pschi missionstwje, mjenujcy w Americy 776, w Africy 162, w Asii 261, w Australii 14 a w oriencze (wosebje w Turkowskej) 105.

Francózska. (Pschikłady dobroczeŕstwa.) Sławny biskop Felix Dupanloup z Orleansa je jara miłoscziwy a smilny pschecziwo khudym. Drohotne biskopske kschiže, kiž so jomu darja, tohorunja pjerschczenje pschedawa wón kóždy krócz po někotrych dnjach k lěpschomu khudych. Wón nosy jenož hubjeny, pozłoczany kschiž na tajkim rjeczazku. — Skóncowany arcbiskop z Pariza Sibour mějesche jenož jara khudobne zdrascenjo a joho służownik naspomni jomu husczischo, zo by sebi tola nowe koschle wobstarał. Czakajmy hischcze kusk, běsche wobstajne wotmołwjenjo. Skónczinje běsche tola dwanatk koschlow kupjeny; ale hižon na scźěhowachym dnju běchu so minyłe. Sibour běsche je miłoscziwej sotse dał, kotraž bě wo schaty za wotkhorowachych prosyła. Stary Franc (komorny służownik) je, kaž so praji, potom z mjerzanjom rjekł: „Běschcze dyrbjeli stare prjecz dacz.“ „Ale wschak sy mi hižon prajił, zo wjacy k woblekanju njejsu,“ běsche biskopowe wotmołwjenjo. — Hdyž bu Ollivier, farař pola swj. Rocha, kiž mějesche wulke dokhody, biskop we Evreux, běsche wón cyle pschedołženy. Wschitko běsche na khudych nałožił. „Schto su tež 50,000 frankow,“ tak husto po waschnju bohatych ludźi ze směwkom prajesche, „žiwjenjo we Parizu je drohe.“ Za so trjebasche jenož 2000 frankow (533 tol.). Joho stwine wěcy běchu tak hubjene, zo so próca njepłaczesche, je hakle do Evreux pschewjezcz. Kaž khodżesche a stejesche, tak do swojoho biskopskoho města zastupi. Wosobne parizske knjenje proschachu joho pschi wotjědżenju wo wopomnjeczo. We krasnych liscźikach dasche jim hischcze njezapłaczene lětne zliczbowanja wschelakorych smilnych wustawow, wucžernjow a towarstwow, kiž bě we swojej farje załožił a kotrež hischcze dżens tam kczěja. J. H.

Jendżelska. Na kóncu zańdżenoho lěta mějesche katholska cyrkej we Jendżelskej 1 arcbiskopa, 12 biskopow, wysche toho 4 biskopow we Schottlandże. Měschnikow běsche 1639 (t. j. 31 wjacy dyžli psched lětom); 1283 cyrkwjow a khapalow (36 wjacy dyžli łonsche lěto). Klóschtrow je tam 287, z nich 220 za knježny, 67 za mnichow za jene lěto je 11 nowych klóschtrow założene. We 21 kollegiach pschihotuja so mkodżencojo na duchownstwo.

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy towarstwa na l. 1868: kk. (7.—9. zapłaczichu na łonsche lěto) 36. Jakub Lukasch z Budyschina; 37. registrator Jurij Banda z B.; 38. Jan Lehmann z Boranec; 39. Michał Busch z Radworja; 40. Jakub Wjenka z Budyschina; 41. Michał Rjeczka z Dźěžnikec; 42. Marija Duczmanec z Budyschina; 43. Khata Duczmanec z B.; 44. Michał Polank z Mnischonca; 45. Jakub Hascha ze Zajdowa; 46. K. z Radworja; 47. Hana Schönbergerowa z Budyschinka; 48. P. Ignac Žitny z Wulkeje Hraboweje pola Paskowa we Morawskej; 49, Jurij Schokta z Dobroschic; 50. P. Cyrill Žídek w Nowej Rischi we Morawskej; 51. Khrystiana Donatec z Khelna; 52. P. Hawschtyn Fischer, katechet na realnej schuli w Plznje w Czechach; 53. Hańža Lehmannowa z Radworja; 54. Jakub Cyž ze Strózischcza; 55. Jan Wósti ze Strózischcza; 56. M. W. ze K.; 57. Mikławsch Mróz z Kamjeneje; 58. farař Schneider ze Kulowa; 59. kapłan Schokta ze Kulowa; 60. kooperator J. Wowczerk z Kulowa; 61. wucžer Schokta z Kocźinje; 62. wucžer Rosmij z Němcow; 63. wucžer Czórlich ze Sulschec; 64. Mikławsch Böhmak z Wotrowa; 65.

Mikt. Rjenczka z Wotrowa; 66. Jakub Rjenczka z Kaschec; 67. H. Czemjerina z Neuhofa.

Sobustawy, kiž su na l. 1867 pkaczili: kk. (296. 297. 298. — 7. 8. 9. z czifka 1. t. l.) 299. Mikławsch Mischnar ze Radworja; 300. Hana Schönbergerowa z Budyschinka; 301. H. H. z R.; 302. M. K. z R.; 303. Boschij Schuster z Rožanta; 304. Mikławsch Czornak z Nowoslic; 305. Michak Běrk z Radworja; 306. Jan Pjetasch z Radworja.

Dobrowólne dary: N. N. z Khróschzic (hischcze na l. 1867) 5 nsl.; K. z R. 15 nsl.; Boschij Schuster z Rožanta 5 nsl.

Smilne dary: H. B. z Radworja 5nsl. za s. wótca.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Jan Ernst, s. kublerja Jana Schustera z Budestec; Ernst Jurij, s. J. Pětranca z B.; J. Jurij Michak, s. M. Žura z B. — Zemrjeczi: Jan Franc, s. njeboh Jana Franca Zarjenka z Džežnikec, 1 měsac; Jan Jurij Henczel (Pělc) z Budyschina, 61 l. 3 m.; Ernst Jurij, s. J. Pětranca z B. — Wěrowani: Handrij Disnar ze Ratarjec a Marija Subic z Prawoczic; K. T. W. Schneider, schewc a Maria Theresia Jarschec z Budyschina.

Z Radworja, w decembru. Kschczeni: Hana, dź. Jana Dubskoho z Radworskoho Haja; Marija Augusta, dź. Jurija Hendricha we Kupoj; Hana, dź. Jana Adama we Kupoj; Handrij, s. Mikławscha Libsche w Radworju. — Zemrjeczi: Michak, s. Pětra Měscherja w Měrkowje, 2 m.; Jan Parjenca z Kupoje, 75 l. 10 m.

Z Ralbic. Kschczeni: Michak, s. Mikławscha Neumana ze Schunowa; Michak, s. Michaka Peregala ze Trupina; August s. Antona Reimera z Ralbic; Jakub, s. Pětra Chža z Nowoslic, Maria Madlena, dź. Jakuba Schokty ze Schunowa, Mikławsch, s. Mich. Czemjery z Ralbic; Hugo Bernhard, s. wuczerja Mikt. Hicki z Ralbic; Madlena, dź. Michaka Rjehorja z Jitka; Michak, s. Pětra Mikławschka ze Schunowa; Madlena, dź. Mikt. Bjarscha z Koslowa; Hana Marija, dź. Jak. Błažika (Ledzbory) z Ralbic; Otilia Augusta Maria, dź. G. Gartnerja ze Schunowa; Jakub, s. Michaka Buka ze Sernjan; Hana, dź. pschekupca Jakuba Glauscha z Rožanta. — Wěrowani: Michak Schokta ze Schunowa z Mariju Bulankec z Noweje Smjerdźaceje; Michak Schenk z Radworja z Hanžu Narczikec ze Schunowa; Jakub Schokta (Wowczerk) z Koczineje z Khatu Schokczic z Konjec; Handrij Próca z Kaczeje korczmy z Hanžu Hodankec z Pěskec; Jan Frömelt z Jasency z Madlenu Hercogec ze Sernjan. — Zemrjeczi: kubler Jakub Błažik z Ralbic, 73 l.; Khata, njeboh Mikławscha Schimanka zawostajena mandzelska z Schunowa, 73 l.; Pětr, syn Pětra Lehmanna z Ralbic, 25 lět; Jan Hanto z Kazka 82 l.; Marija, mandź. Michaka Schokty z Konjec; August, s. Antona Reimera z Ralbic 4 njedź.; Jan Opica ze Schunowa 93 l.; Marija, Jurija Mitascha zaw. dźowka z Schunowa 47 l.; Michak Suchi z Rožanta, 66 l.; Madlena, Michaka Schreibera zaw. mandź. ze Smjerdźaceje 75 l.; Madlena, mandź. Pětra Lehmanna z Ralbic 62 l.; Hana, mandź. Mich. Krala z Konjec.

Zemrjety sobustaw towarstwa: kubler Jakub Błažik z Ralbic.

Z nakładom naschoho towarstwa je wuschła a może so za tsi nowe slěborne w expedicijach Kath. Póstka dostacz:

Katholska protyka

za Hornju Lužicu na lěto 1868.

Czischczak L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 3. **1. februara 1868.** **Lětnik 6.**

Ceremonije katholskeje cyrkwje.

Nabožnistwo (religion) njeje jenož spóznaczo a wjedženjo wěcznych wěrnosczow, ale je nutrne pscheswědczenjo naschoho rozoma we tychsamych, kiž wschě nasche duchowne mocy wopschimnje, cyłoho człowjeka wobknjezi. Czim dospołnische nasche nabožnistwo je, czim prjedy pokaže so tež zwonkownje, we naschim žiwjenju. Woheń, kiž so we nutskownym jeneje khěže pali, njewostanje dołho, jelizo je sylny a mócny, wobmjezeny na nutskowne rumy, joho płomjo wudobudže sebi tež swój pucz won, a czim mócnische wone je, czim prjedy so to stanje. By-li so woheń z mocu we nutskownych rumach zdžeržował, by so skoro zadusył; pschez wudyrjenjo rosce joho móc. Podobnje ma so tež z nabožnistwom. Tesame njemóže so jenož na něme mysle abo na mjelczate zaczucza wobmjezowacz; pschetož tak njeby wone ženje k mocy pschischło, ně, tesame dyrbi so pokazacz na kóžde możne waschnjo, we słowach, we znamjenjach, we skutkach, we wschě naschim žiwjenju. Zwonkowne widžowne znamjenja a skutki k zjewjenju nutskowneje nabožneje mysle mjenujemy ceremonije abo swjate waschnja. Ceremonije abo zwonkowny kultus je nuzna wěc za kóžde nabožnistwo. Nabožnistwej zwonkowne swjate waschnja wzacz, rěka jomu samomu row pschihotowacz. Kaž człowjeski duch na zemi wobstacz njemóže bjez cźěła, tak njemóže tež nabožnistwo wobstacz bjez zwonkownoho kultusa, bjez ceremonijow. Tohodla namakamy zwonkowne waschnja pola wschěch pohanskich, kaž tež pola židowskoho nabožnistwa; wosobnje bohata pak je katholska cyrkej na rjanych k pobožnosczi a k nutrnosczi pohnuwacych, swjate potajnosczże derje woznamjenjacych ceremonijach.

Wěrno drje je, Bóh tón wschohowědomy njetrjeba tajke zwonkowne dopokazy naschoho nabožnoho znutskownoho, wón lěpje widži hacz my, schto so we naschej duschi stanje, ale my trjebamy tesame. Su-li mjenujcy nasche zaczucza wěrne a

ſylne, njemóžemy je my we ſebi ſkhowacź; tón cźežko zrudźeny kamje ſam wot ſo ſwojej ruchy, tón pobožny a nutrny ſtykuje jej a padnje we ſwjatej bojoſczi na ſwoje kolena. Nam je runje derje, hdyž móžemy ſwoje zacžucźa też zwonkownje pokazacź, a cźežko by nam panyło, hdy bychmy je dyrbjeli we naſchim nutſkownym ſkhowacź. Haj naſche zacžucźa roſtu, hdyž mamy pſchileżitoſcź, je też zwonkownje zjewicź. My móžemy drje we naſchich myſlach prawje pobožnje a nutrnje ſo modlicź; padnjemy-li pak pſchi tym na kolena a pozběhnjemy-li k njebju naſchej ſtyknjenej ruchy, dha cžujemy, kak ponižnoſcź, pobožnoſcź a nutrnoſcź roſcźe, my prócujemy ſo to we naſchej wutrobje wubudźecź, ſchtož my pſchez zwonkowne znamjo pokazujemy. Wyſche toho pak dawamy też druhim pſchileżitoſcź, ſo wo naſchej pobožnej myſli pſcheſwědczicź. Widźa woni we naſchim zwonkownym zadźerżenju nutrnoſcź a pobožnoſcź pſchecźiwo Bohu, pohnuwa jich to też naſch pſchikład ſcźěhowacź, kaž też my ſo pſchez pſchikład druhich k pobožnoſcźi pohnucź damy. Wěſcźe dyrbi kóždy wuznacź, zo ſo bóle k pobožnoſcźi hnuty cžuje we jenej cyrkwi, hdźež ſo wſchitcy pobožni wopokazuja, hacž we druhej, hdźež na pſchitomnych žane znamjo pobožnoſcźe njewuhladaſch. Ceremonije ſu tak nuzna wěc za kóžde nabožniſtwo, nuzna wěc też za kóždoho nabožnoho cžłowjeka.

Na ceremonije pokazuje pak cžłowjeka też joho natura. Wón wobſteji z cźěła a duſche. „Hdy by ty luty duch był,“ praji jedyn cyrkwinſki wucžeŕ, „by tebi Bóh tón knjez ſwoje hnady też na duchowne waſchnjo ſobu dźělił; tak dołho pak hacž změješch cźěło, trjebaſch też zwonkowne znamjenja.“ Woda wodźi ſo zpody zemje po rynach na měſto, hdźež chce ju cžłowjek měcź; rozcźepu-li ſo ryny, rozběhnje też woda, prjedy hacž na měſto dóńdźe. Też ceremonije ſu takrjec ryny, kiž nam njebjeſke hnady pſchiwjedu; zacźiſnu-li ſo tamne, pónđża też tele k zhubjenju. Kak rjenje pokazuja tu runje wſchelake zwonkowne waſchnja, kiž ſo pſchi wudźělenju hnadow božich nałožuja, na te hnady ſame! Ceremonije pſchi wudźělenju ſwjateje kſchcźeńcy k pſch. na wucžiſcźenjo wot herbſkoho hrěcha? Ceremonije ſu woprawdźe jena za cžłowjecźe wóczko zrozymliwa rycź, kotraž kſcheſcźana na wěrnoſcźe ſwj. wěry dopomni, jomu potajnoſcźe teje ſameje pſchez widźowne znamjo pſchedſtaja, a tak to, ſchtož ze ſwojim rozomom njemóže wopſchimnycź, bliže pſchinjeſe.

Ceremonije abo zwonkowny kultus pak ma na poſledku hiſchcźe jenu druhu winu. Cžłowjek pſchiſłuſcha mjenujcy po ſwojim cyłym byczu Bohu tomu knjezej, jomu dyrbi wón z cźěłom a duſchu hołdowacź; duſcha cžeſcźi Boha pſchez ſwoje pobožne myſle, zacžucźa a žadoſcźe, a cźěło ma ſwojoho knjeza cžeſcźicź pſchez zwonkowne waſchnja; pſchez cžłowjeſke cźěło hołduje Bohu ſwojomu ſtworicźerjej tak rjec cyła cźělna ſtwórba, dokelž naſche cźěło dźěn je króna cyłeje cźělneje ſtwórby. Pſcheproſchuje tola pſalmiſta wſchě ſtworjenja: wodu a zemju, zymu a cžopłotu, ſwěcu a cžmu, hory a doły, rěki a morjo k božej khwalbje; a cžłowjeſke cźěło, wjele woſobniſche a kraſniſche hacž wſcho to, cžłowjeſke cźěło, kiž dyrbi něhdy we njeſmjertnym ſwětle ſo błyſchcźicź, dyrbjało ſame tu cžeſcź ſwojomu ſtworicźerjej zaprěcź, dyrbjało mjelcžecź we powſchitkownej khwalbje cyłeje ſtwórby? Kaž změje wone něhdy z duſchu zjednocźene dźěl na wěcžnej kraſnoſcźi, tak dyrbi wone też tudy na zemi z duſchu zjednocźene Bohu ſłužicź po ſwojim waſchnju, k joho khwal-

bje pſchinoſchowacź; ſchtoź ſo pſchez to ſtanje, zo wone nutſkownu nutrnoſcź duſche, zo wone ducha nabožniſtwa zwonkownje na pſchiſłuſchne waſchnjo zjewi. Z toho móže potajkim kóždy ſpóznacź, zo maja ceremonije abo zwonkowne nabožne waſchnja, woſobnje pſchi božich ſłužbach ſwoju winu teź we cźłowjeſkej naturje, a zamkowjeja ſo ſame; njetrjeba ſo tohodla teź na to wjele wotmkowicź, ſchtoź wſchelacy ludźo pſchecźiwo nim praja.

„Khryſtus,“ praji ſo, „je pſchikazał, zo dyrbimy ſo k Bohu we duchu a wěrnoſcźi modlicź a porokuje Židam jich ceremonije.“ Ceremonije ſtaroho zakonja, wotmkowimy na to, běchu wot Boha ſamoho zawjedźene, po tajkim njemóžeſche ſyn boži wotpohladanjo měcź, pſchecźiwo tymſamym wuſtupowacź; a woprawdźe njeběchu to teź te ceremonije, nad kotrymiź ſo tón knjez hněwaſche, ale te waſchnjo, na kotreź źidźa teſame wobkedźbowachu. Woni dopjelnichu ze ſtyſkniwej ſtaroſcźiwoſcźu wſchě zwonkowne waſchnja, nic zo bychu pſchez to ſwoju pobožnu wutrobu zjewili, ale runje tak, hako by Bóh na tuthch ceremonijach ſamych ſwoju wjeſokoſcź měł, byrnje wone njebyłe pſchewodźane wot pobožneje myſle. Zrozymja pak ſo tamne ſłowa toho knjeza tak, zo wěrna pobožnoſcź njewobſteji we wobkedźbowanju próznych zwonkownych waſchni ſamym, ale wjele wjacy we pobožnej, ponižnej a podwolnej wutrobje, ſłuža ceremonije naſcheje ſwj. cyrkwje k tomu, zo tamnu bohuſłužownoſcź we duchu a wěrnoſcźi prawje wožiwjeja. Dokelź k tomu je je naſcha cyrkej poſtajiła, zo by pſchez nje ſwjate myſle a zacźucźa a we naſchej wutrobje wubudźała a zdźerźała, a kóźde jeje dźěcźo wě z jeje rozwucźenjow, zo je wobkedźbowanjo ceremonijow ſame bjez wutrobneje pobožnoſcźe jenoź tajenſtwo, a zo cźłowjekej niczo njepomha, pſchitomny bycź tym rjanym ceremonijam, jeli wón je njepſchewodźa z nutrnym modlenjom a z pobožnymi zacźucźemi. Wyſche toho nałožowaſche tón knjez teź ſam pſchi wſchelakich ſkładnoſcźach tajke zwonkowne znamjenja; tak k pſchikładej pſchi wuſtrowjenju toho hłuchoněmoho, abo toho ſlepoho, woſobnje teź pſchi poſlednej wjecźeri, haj wón zamkowjeſche tón lud, kiź bě jomu bołmonczku pſchi ſwjatocźnym nutſcźehnjenju do Jeruzalema pſchez zwonkowne waſchnjo pſchiſłuſchnu cźeſcź wopokazał.

Druhim zas, zda ſo mnohoſcź naſchich ceremonijow njepotrěbnje wulka. Tych móžemy ſo wopraſchecź: njeby jena jenicźka hwězda nas teź na božu wulkoſcź a mudroſcź dopomniła? A tola je Bóh telko milijonow hwězdow na njebju rozſył, zo bychmy je widźeli a božu wſchohomóc wobdźiwali. Bóh je chcył na bohate a kraſne waſchnjo ſo zjewicź hako ſtworicźeŕ. Wón by mohł něktoreźkuli zwěrjo, něktoruźkuli roſtlinu mjenje ſtworicź a tola bychmy joho teź z tych druhich ſpóznali, wón njeby trjebał róžicźki z tak kraſnymi barbami wudebicź, ale wón je to chcył. Kaž róžicźki we ſtwórbje, tak ſu teź ceremonije pſchi božich ſłužbach k wjetſchej debje, k zběhnjenju pobožnoſcźe a nutrnoſcźe wot naſcheje ſtaroſcźiweje macźerje ſwj. cyrkwje zawjedźene. My dyrbimy ſo jenoź prawje prócowacź, zo je derje zrozymimy a ſpóznajemy, potom změjemy we nich žiwe napominanjo, ſpomožne rozwucźenjo a ſylnu podpjeru za naſchu nutſkownu pobožnoſcź. J. Ł.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. K nowomu lětej doſtachu tež lětſa 14 katholſcy wuczerjo pſchibjerk z Noſtitz-Weigsdorffſkeje fundacije, kotruž je njeboh ſwobodny knjez Noſtitz nad Kumwałdom założił. Z cyła doſta 127 wuczerjow (lutherſkich a katholſkich), kotſiž maja najnižſchu zdu, po 25 tolerjach, 20 tol., 15 tol. abo 10 tol. Za jene lěto wudżěli ſo nimale 2000 toleri! Tež dyrbimy z dżakom wuzběhnycz, zo dwě katholſkej ſchulſkej woſadże podpjeru k dopłaczenju wuczerjoweje zdy doſtaſchtej, kaž tež, zo buſchtaj z fundacije za kóždoho wuczerja, kiž je we penſionſkim towaŕſtwje, dwaj tolerjej hako pomoc zapłaczenaj. To je khwalby hódna fundacija! Kak wjele je ſo k hodam z Budarjowoho wotkaza w katholſkich woſadach wudżěliło, njejſmy dotal zhonili a chcemy ſo pſchi ſkładnoſczi na krajſkej direkciji wopraſchecz.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Pruſka. Na pruſkim ſejmje dopokazowachu wóndanjo woſebje Polacy, zo ſu jara pſchikrótſcheni, ſchtož wyſchſche ſchule naſtupa. Tež někotſi pſchecziwo Polakam ſprawnje zmyſleni Němcy žadachu, zo dyrbi ſo w Póznańſkej znajmjeńſcha hiſchcze jene katholſke gymnaſium wot knježeŕſtwa założicz. We Wrótſławje (Breslau) je tohorunja hiſchcze jene katholſke gymnaſium jara trěbne.

Němſka. We wſchelakich wjetſchich městach Němſkeje běchu w poſlenſchim czaſu ludowe zhromadżizny, w kotrychž ſo katholikowje za ſwětne knježeŕſtwo ſwjatoho wótca a za podpjeranjo joho wójſka wuprajichu. Jara rjane a horliwe rycze běchu ſłyſchecz. Wſchudżom pokazuje ſo katholſka ſebjewědomoſcz a žiwjenjo za cyrkej Božu a jeje widżomnoho wjerćha.

Morawſka. Njedżelu 12. januara bu w Brnje židowſki wojak kſchcżeny; jomu kmótſeſche podmarſchal hrabja Huyn.

Z Wina. Wubjerk, kiž je hižo wjacykrócz zhromadne puczowanjo do Paläſtiny (ſlubjenoho kraja) zrjadował, wozjewja z nowa tajke puczowanjo za mužſkich katholſkoho wěrywuznacza. Wozjewjenjo tych, kiž chcedża ſobu jěcz, dyrbi ſo do 8. februara ſtacz a pjenjezy do 20. februara do Wina póſłacz; ſchtóž chce wot Trieſta po morju na prěnim měſcze jěcz, zapłaczi 500 ſchěſnakow we ſlěbrje, a ſchtóž na druhim, zapłaczi 430 ſchěſnakow; wot Trieſta puczowaŕ potom ſkoro žane wudawki wjacy nima. Dżeń 6. měrca dyrbi ſo puczowaŕ wubjerkej we Winje prědkſtajicz a 10. wotjědże ſo z Trieſta. Na 16. měrca wuſtupja puczowarjo w Egiptſkej a 26. podadża ſo zaſy na morjo a pſchińdu 28. do Jeruzalema. Wot 18. hapryla puczuje cyłe towaŕſtwo po Paläſtinje a 25. podadża ſo wróczo na morjo.

Z Wina. Czěło něhduſchoho mexikanſkoho khěžora Maximiliana ſu wóndanjo do Wina pſchiwjezli a w khěžorſkej krypcze pola kapucinarjow ze wſchej czeſczu poſtajili. Joho na duchu ſkaba mandżelſka Charlotta bydli w Brüſſelu a wě nětko wo njezbožu, kiž je mandżelſkoho trjechiko.

Rakuſka. Po njedawno wozjewjenych prawach za pokojcu khěžorſtwa, kotrejž ſu Cisleithanſka narjekli (t. r. kraj z toho boka rěczki Leitha na wuheŕſkich

mjezach), ſmědźa tam nětko też židźa wſchitke ſtatne zaſtojnſtwa na ſo wzacź. Snadź tam hiſchcźe židowſkoho miniſtra doczakaja!

Tyrolſka. Knjeżna Maria z Mörla, kotraž bu, hdyž bě prjedy ze wſchelakim cźerpjenjom pruhowana, w lěcźe 1834 z błuznami Khryſtuſowym wuznamjenjena, je 11. januara we Kalternje zbóžnje zemrjeła, 55 lět ſtara. Wot tamnoho džiwa ſem pucźowachu kóžde lěto tyſacy ludźi, zo bychu ju widźeli a jeje modlitwam ſo poruczili. Tamne błuzny ſo bórzy po jeje ſmjercźi zhubichu; wona bě najſkerje Boha wo to proſyła. Njeſměrnje wjele ludźi wopyta cyrkej terciarkow, hdźež bě jeje cźěło wuſtajene, a pſchewodźeſche ju też k rowej. Wot l. 1841 bydleſche wona mjenujcy w klóſchtrje terciarkow ſ. Franciſkuſa.

Tyrolſka. Džeń pſched nowym lětom wubudźi 22 ſani z drjewom nakładowanych w Innsbrucku powſchitkownu kedźbnoſcź; mkodźi tyrolſcy burjo jědźechu pſched kapucinſki klóſchtyr a tam je zwotkładźechu. Burjo běchu ſo w krutej zymje na khudych mnichow derje dopomnili!

Z Roma. Bamžowe wójſko ſo z pſchikhadźacymi dobrowólnikami pſchecy powjetſcha a měſto ſo pſchecy bóle wobtwjerdźuje.

Z Roma. Pſchi poſlenim liczenju w lěcźe 1867 běſche w měſcźe Romje 215,573 wobydleri. Wone ma 54 farow, z kotrychž 9 z wonka měſchczańſkich murjow leža. W Romje běſche 30 kardinalow, 35 biſkopow, 1469 měſchnikow, 828 ſeminariſtow, 2832 mnichow ze 61 wſchelakich rjadow a zjenoczenſtwow, 2215 knjeżnow wſchelakich rjadow, potajkim 7409 duchownſkich woſobow. Wucźomcow (elevow) we kollegijach bě 1258, holcźkow w penſionatach 1642. W dobroczeńſkich a zaſtarachych wuſtawach bě 775 muži a 1088 žónſkich. Rom ma 29 ſeminarow abo kollegijow; z nich ma kollegium Romanum 75, Germanikum 58, Propaganda 108, iriſki kollegium 52, južnoamerikanſki 50 a połnócnoamerikanſki 33 wucźomcow.

Z Roma. Pſchepytanjo dla pſchihotowanja k rebellionej w oktobru pſchecy hórſche wěcy na ſwětło pſchinjeſe. Zapſchiſahani chcychu tehdom ſ. wótca moricź. W tej ſamej nocy, hdyž kaſarna Serriſtori (něhdźe 5 minutow pucźa wot vatikana) pſchez podpołożeny pulver rozlecźa a cźródu wojakow w rozpadankach pohrjeba, běſche też wobtwjerdźeny jandźelſki hród (**castello S. Angelo**) rozlecźenju wuſtajeny. Njepſchecźelam běſche ſo radźiło, dweju podwyſchkow a jenoho kanonira wobtykacź; taj dyrbjeſchtaj tamniſchi pulverowy magazin, w kotrymž bě tehdom 35 centnarjow tſělnoho procha, zapalicź. Pſchipad abo wjele bóle Božji zakit bě pſchiczina, zo ſo helſke wotmyſlenjo njeje wuwjedło. Vatikan a pětrowa cyrkej byſchtej njeſměrnu ſchkodu wzałoj! — W Civitavecchia a wokolnoſcźi ſteja hiſchcźe tſi francózſke batterije a we Viterbo jena ze wotdźělenjom francózſkich jěznych. Raniſche mjezy cyrkwinſkoho ſtata ſu wot bamžowych wojakow ſylnje wobſadźene. Dokelž je ſo Francózſka pſchecźiwo Italſkej krucźe wuprajiła, zo dyrbi Rom bamžej woſtacź, njeje w tu khwilu žana bojoſcź, byrnje Francózojo cyle wotcźahnyli. Hdyž Francózſka z wójnu pohrozy, dyrbja njeměrni Italſcy tola změrom bycź. Czeŕwjeny (t. r. republikanſki) prync Napoleon je ſo italſkeje politiki dla na khěžora Napoleona rozhněwał; tola niczo wo to!

Francózſka. Tudomni katholikojo wuznamjenjeja ſo pſchez zwólniwoſcź k

woporam za swjatoho wótca. Tak je w Marseille wurjadne składowanjo na jenym dnju 50,000 frankow wunjesło. Khuda žona, kiž bě pschez prócowanjo wjele lět 60 frankow nalutowała, pschinjese k tomu tule chłu summu. Hdyž duchowny ju napominasche, zo by sebi znajmjeńscha 20 frankow skhowała, rjekny wona: Bóh njeje mi dotal nuzu czerpjecz dał; ja dowěrjam so na njoho a njemóžu niczo za so wobkhowacz, hdyž swjaty wótc nuzu czerpi. Na podpisowanjo bu tam 200,000 frankow zhromadżene. Wysche toho je towarstwo pětrowoho pjenježka hižo 100,000 frankow składowało a też dżerži Marseille wudawki na 55 zuavow.

Z Pariza. Tudy je zańdżeny tydżeń wójwodka z Morny do katholskeje cyrkwje zastupiła a budże so ze schpanischim wójwodu Sesto wěrowacz.

Z Pariza. Wójwoda ze Chevreuse je bamžej k nowomu lětej 12 czehnjenych kanonow darił.

Jendżelska. Irske duchownstwo wupraja so w zhromadźiznach a nowinach za to, zo by Irland zakońsku samostatnosc měł t. r. zo by měł swój sejm, swoje zakonje a swoje zarjadowanjo, kiž za najlěpsche póznaje. Irscy žadaja podobny zwjazk z Jendżelskej, we kajkimž so Wuherska z khěžorstwom namaka.

Jendżelska. Hrabja Granard, sobustaw hornjeje komory (na sejmje), lord Louth a hrabina Portalington su do katholskeje cyrkwje pschistupili.

Danska. Wloni buschtej w kralestwje dwě schuli a dwě nowej duchownskej stacii założenej.

Finnland. W tutej rusowskej provincy je też hłód a mór wudyrił, tak zo je hižo wjele stow ludźi zemrjeło. Susodne provincy pomhaja swěru swojim bratram po kraju a wěrje. Też we hewak jara płódnym Kurlandże běchu poslenje žně hubjene. Tohorunja je we Francózskej wulka nuza.

Turkowska. Kscheszczenjo so pschecy bóle k wutorhnjenju z turkowskoho spschaha pschihotuja. Grichojo na kupje Kandia abo Kreta su z nowa Turkow zbili. Słowjenjo wustupja najskerje w naležu sami z brónju napschecziwo Turkam.

Połnócna Amerika. Na swjedżenju, kotryž bu k czeszczi wloni swjatoprajenych franciskanarjow we měsczе Louisville dżeržany, buchu schěsnaczo swjatoczнje do katholskeje cyrkwje pschiwzaczi. Hischcze wjacy tajkich, kotsiž su so pschez prědowanja jesuity Wenningera wobroczili, pschihotuja so k wotpołożenju katholskoho wěrywuznacza.

Połnócna Amerika. Tżeń 1. decembra z. l. bu nowa cyrkej s. Jana we Cincinnati wot arcbiskopa Purcella swjatoczнje poswjeczena. — We Burlingtonje bu 8. decembra z. l. cyrkej njewoblakowanoho podjecza s. Marije swjeczena; dopołdnja prědowasche arcbiskop z New-Yorka a popołdnju biskop z Providence. Pschitomni běchu hischcze sydymjo druzy biskopja. Hacz runje so k lěpschomu wupyschenja cyrkwje 1 dollar zastupnoho pjenjeza płaczesche, běsche tola cyrkej z ludom pschepjelnjena.

Połnócna Amerika. We 3800 katholskich cyrkwjach zjenoczenych statow bě wloni na schtyri milijony spowjednych ludźi. — We Philadelphii bu nowy rjany seminar za 350 schtudentow duchownstwa natwarjeny. — W decembru wudżělesche biskop we Philadelphii 600 wosobam swjate firmowanjo, bjez nimi wjele konvertitam. — We Pittsburgu zastupichu tsi wosobne knjenje do rjada miłoszi-

wych ſotrow. Biſkop Domenec, nĕkotſi duchowni a 60 ſotrow bĕchu pſchi klóſchtyrſkim zwoblekanju tych ſamych pſchitomni. — W nazymju je z arcbiſkopom Odinom z New-Orleansa a z biſkopom Junkerom z Altony cžródka europiſkich duchownych do Ameriki pſchiſchła, dokelž tam dnchowni jara pobrachuja pſchi pſchiběranju katholſkich pſchicžahowarjow. — W New-Orleansu bu 1. decembra arcbiſkop ze ſwojoho pucžowanja z Roma domoj witany. Wón bu we proceſſionje, na kotrymž ſo wjele towaŕſtwow wobdžĕli, do ſwojeje kathedrale (biſkopſkeje cyrkwje) dowjedženy.

Połnócna Amerika. Biſkop Dubius z Galveſtona wróczi ſo 23. novembra z. l. ze ſwojoho romſkoho pucžowanja a pſchiwjeze ſobu 18 duchownych 24 klóſchtyrſkich knježnow, kotrež bĕ w Europje za ſwoju diöceſu dobył.

(Njeſprawne kubło.) Bohaty muž pſchinjeſe nĕhdy khudu wudowu wo jeje jeniczke polo, zo by z tym ſwoju zahrodu powjetſchił. Hdyž wón nazajtra po ſwojej roli wokoło khodžeſche, pſchiińdže ta wudowa z próznym mĕchom a rjekny k njomu płaczicy: „Proſchu was, dajcže mi wot mojoho herbſtwa jenož tak wjele zemje, kaž do tohole mĕcha dže.“ Bohaty praji: „Tule hłupu próſtwu mózu drje czi dopjelnicž.“ Wudowa napjelni mĕch z pjerſchczu a rjekny potom: „Nĕtko pak mam hiſchcže jenu próſtwu: Pozbĕhńcže mi mĕch na ramjo!“ Bohaty najprjedy njechaſche; ale dokelž wudowa proſycž njepſcheſta, zwoli wón ſkónczinje. Ale hdyž chcyſche mĕch zbĕhnycž, rjekny ſtonajo: „To je njemózne; wón je mi pſchecžežki.“ Nĕtk praji wudowa: „Hdyž je wam tónle mĕch pjerſchcže hižo tak czežki, kak budže ta cyła rola, kiž by wjacy hacž tyſac mĕchow pjelniła, was we wĕczinoſczi tłóczicž!“ Tón muž ſo naſtróža a da jej tu rolu zaſy prajo: „Ja ſpóznaju, zo je njeſprawne kubło wĕczina czeža!“

Wobkedžbowanjo cyrkwinſkich kaznjow. Slawny kardinal Staniſław Hoſius wotmołwi nĕkotrym pſchecželam, kiž joho proſchachu, zo by ſwoje krute poſczenjo z dživanjom na ſwoju ſtrowotu trochu lózſche ſczinił: „Ja czinju to ſwojoho derjehicža dla, hdyž ſchtyrcyczidnjowſki póſt a druhe póſtne dny derje dzerżecž ſo prócuju. Ja chcu dołho żiwy bycž. W bożich kaznjach dže ſteji piſane: Ty dyrbiſch nana a macž w czeſczi mĕcž, zo by dołho żiwy był na zemi. Mój nan abo wótc je Bóh w njebjeſach a moja macž je cyrkej na zemi. Nĕtko porucža mi Bóh, mój wótc, zo mam ſebje ſamoho zaprĕwacž a ſo poſczicž, a cyrkej, moja macž, poſtaja mi dny, na kotrychž mam ſo poſczicž. Radu ſym wobĕmaj poſłuſchny. Nadžiju ſo, zo hako myto za poſłuſchnoſcž wĕczinje zbózne żiwjenjo doſtanu.“

Daloko ke mſchi a k ſpowjedži. Duchowny Durieu, miſſionar pola dživich ſplahow w połnócnej Americy, piſaſche w lĕcže 1859 wot nowowobroczenych, kotrychž bĕſche wón wopuſchcził, dokelž bĕ wot ſwojoho prĕdkſtejiczerja na druhe mĕſto poſtajeny, takle: Woni nimaja hižo tſi lĕta żanoho duchownoho, tola lubuja pſchecy ſwoju cyrkej a njedżerża to za nĕſchto wulke, hdyž dyrbja ſto hodżinow (= 20 mili) pucža czinicž, zo bychu kózde lĕto w jutrownym czaſu k ſwjatym ſakramentam pſchiſchli. Tak wjedża ſebi wobroczeni dživi Bożu hnadu czeſczicž!

Naležnoſcje towarſtwa.

Hkowna zhromadzizna naſchoho towarſtwa budże dzens za tydzeń 8. februara w 1. hodź. w tachantſkej ſchuli. Kóždy ſobuſtaw ma pſchiſtup.

Sobuſtawy towarſtwa na l. 1868: kk. (38. a 39. zapłaczijſchtaj na końſche lěto) 66. Pětr Lukaſch z Khaſowa; 67. Marija Winklerowa z Khelna; 68. P. Ludwik Angermann, kooperator z Marijnoho Doła; 69. Handrij Najcź z Bělczec; 70. Jan Mětowſki ze Skoneje Borſchcze; 71. Pětr Haſcha ze Zajdowa; 72. Hana Kralowa z Nowoſlic; 73. Jan Guda z Dalic; 74. Jan M. Kral z Czemjeric; 75. Jan Müller z Czemjeric; 76. vikar a katechet Józef Dienſt z Budyſchina; 77. ſchulſki direktor P. Schokta z Budyſchina; 78. Jurij Jakubaſch z Budyſchina; 79. farař J. Nowak z Radworja; 80. Marija Wóſkec z Khelna; 81. kapłan J. Werner z Khróſczic; 82. Michał Bětka ze Smjeczkec; 83. Jakub Wawrik z Khróſczic; 84. Mikławſch Matk z Khróſczic; 85. M. Ž. z Wudworja; 86. Michał Hórnik z Khróſczic; 87. Jakub Domanja z Kuſcza; 88. Jurij Wowczeŕk z Wudworja; 89. Mikławſch Dužman z Wudworja; 90. Jakub Wiczaz z Prawoczic; 91. Jurij Kilank z Noweje Wjeſki; 92. Jurij Gróš z Nuknicy; 93. Mikławſch Doniſch ze Smjeczkec; 94. Marija Ryczerina z Nuknicy; 95. Madlena Trucec z Radworja; 96. Jan Maaz z Wulkoho Wjelkowa; 97. Mikławſch Zarjeńk z Konjec; 98. kapłan Jurij Kuſczańſki z Ralbic; 99. Michał Czornak z Ralbic; 100. Wórſchla Kuczanowa z Ralbic; 101. ſchoſař Mikławſch Kokla z Marijnoho Doła; 102. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy; 103. R. V. C. D. z Marijneje Hwězdy; 104. R. V. F. K.; 105. R. V. J. D.; 106. hoſczencař Delenczka z Kukowa; 107. pjekař Zelnak z Kukowa; 108. ſchoſař Schwejda z Panczic; 109. M. Hanſki z Panczic; 110. kubleŕ Wiczaz z Jawory; 111. kubleŕ Zarjeńk z Jawory; 112. kubler Wawrij z Jawory; 113. kubleŕ Krawczik z Jawory; 114. najeńk Biſold z Jawory; 115. žiwnoſczeŕ Njencź z Jawory; 116. žiwnoſczeŕ Krawc z Jawory; 117. Pětr Krawc z Jawory; 118. žiwnoſczeŕ Bryl z Jawory; 119. Madlena Schołczic z Jawory.

Sobuſtawy, kiž ſu na 1867 dopłaczili: kk. (307. a 308. = 38. a 39. z poſlenjoho cziſła;) 309. Hana Kralowa z Nowoſlic; 310. Mikławſch Žur z Hory; 311. Marija Nowakec z Noweje Jaſeńcy; 312. Jakub Wawrik z Noweje Wjeſki; 313. Marija Błažikowa z Haſlowa; 314. Pětr Měſcheŕ z Měrkowa; 315. kowařſki miſchtyr Jan Rachel ze Schunowa; 316. kubleŕ Mikławſch Zarjeńk z Konjec; 317. wuczeŕ Kleibeŕ ze Schunowa; 318. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy.

Na l. 1866 dopłaczijſchtaj: J. P. z R.; J. H. z R.

Dobrowólne dary: kubleŕ Kral z Czemjeric 5 nſl.; Khryſtina Donatec z Khelna 1 toleŕ 2 nſl.; Mikławſch Duczman z Wudworja 10 nſl.; Jurij Jakubaſch z Budyſchina 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeny: Max, ſ. wuhenjerja Franca Moſera z B. — Wěrowanaj: Handrij Haſcha ze Zajdowa a Marija Pěterkec z Hrubjelczic. — Zemrjeczi: Michał, ſ. kublerja Jakuba Rězaka z Bělczec; Jan Dijnař, wuměnkař z Ratarjec, 75 lět; Jakub Mitſch, wotroczk z Kamjenej, 18 lět; Jan Leſchawa, wobydleŕ w B., 79 l. 9 m.; Madlena Wincarjowa z B., 76 l.

Za tajkich, kiž „**Žiwjenja Swjatych**“ doſpołne nimaja, dokelž ſu hakle po lěcze 1864 k towarſtwu pſchiſtupili, wozjewjamy, zo móža kóždy pobrachowacy zeſchiwk za 5 nſl. pſchez woſadne expedicije Póſta dostacź.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 4. **15. februara 1868.** **Lětnik 6.**

Čohodla bamž swoje swětne knjejstwo njezłoži?

Někotre lěta hižo ryczi so zasy sylnischo wo swětnym knjejstwje a kralestwje swjatoho wótca. Joho njepschecželojo žadaja, zo by so cyrkwinski stat abo kraj z nowym italskim kralestwom zjenoczik. Někotryžkuli słyschi husto hłós tychle njepschecželow a njewě kóždy krócz, kak by jim najlěpje a najraznischo wotmołwił. Tajkomu snadź posłužimy, hdyž tudy rozestajamy, zo bamž njetrjeba, njemóže a njesmě swoje swětne knjejstwo złožicz abo wotstupicz.

1. Bamž njezłoži swětne knjejstwo, dokelž njetrjeba t. r. k tomu žaneje winy nima. Nichtó njewotstupi rubježnikej dobrowólnje swoje wobsedženstwo; a jeli so někomu něschto z mocu wozmje, nježada so k najmjeńschomu, zo by tele wurubjenjo za prawo spóznał a podpisał. Wobsedženstwo bamža steji pak runje tak pod zakitanjom sedmeje kaznje kaž žane druhe. Chcedža-li bamža wurubicz, njech nježadaja wot njoho pokhwalenjo abo pschipóznaczo tajkoho wurubjenja! Rubježnistwo drje njeje niczo nowe na zemi, ale joho pschipóznaczo by to było. Tohodla bamž wo konferency niczo wjedzecz njechasche, dokelž rubježnistwo njetrjeba za dobre spóznacz.

2. Bamž njezłoži swětne knjejstwo, dokelž njemóže njesprawnosć za prawu spóznacz. Wón staja so pschecziwo tajkomu zamyślej nic jenož swoje dla, ale cyłoho kschesczanstwa dla; wón wojuje z tym za wobstaczo sedmeje kaznje bjez cłowjestwom. Wschak hižo je pschisłowo na swěcze: Małych paduchow wobjescheja a wulkim dadža běžecz. Schto dyrbi cłowjestwo hakle nawuknycz, hdyž mócni tohole swěta sami we wulkim czinja a za dobre praja, schtož we małym khostaja (schtrafuja)? Najwjetscha złósć pak pschecziwo kschesczanskim kaznjam a pschecziwo zbožu cłowjestwa je, hdyž so tajke něschto wot bamža, najwyschschoho wuczerja bójskeje wěrnosče žada a hdy by wón to czinicz chcył. Haczrunje skaženy swět tajke khwali, kotry ro-

zomny mohł to wot bamža žadacź, kiž je najwyschschi straźnik (wajchtař) nabožnistwa na zemi? We poslenich dźesacź lětach su samo protestantowje husto wuprajili, zo je bamž jeniczki, kiž so revoluciji a jeje wjednikam raznje napschecźo staja. Hdy bychu to europiscy wjerchowje wschitcy byli cźinili, njeby tak daloko z nami pschischło — k zawjerceńju wschoho prawa, k dobycźu mocy nad prawom! A nětko chcedźa hischcźe wot poslenjeje zepjery prawa, wot bamža, kiž za prawo rycźi, žadacź, so by psched cyłym swětom njeprawdu pschipóznał a z tym pscheradnik był na swojim wot Boha dostatym zastojnstwom hako wucźeř wěrnoscźe, prawa a spraw-noscźe? — Bamž Pius IX. budźe hacź do poslenjoho wodycha pschi prawje dźerźecź, a z nim wschitcy, kiž do bójskoho wjedźenja swěta wěrja. Kaž su bamžojo pschecy zakitarjo prawa byli, tak je teź nětcźischi a — snadź pschińdźe cźas, hdźeź budźe so jomu swět dźakowacź, zo so wón jeniczki njeje psched revoluciju a njeprawdu kłonił. Njebudźe to prěni krócź, zo je kscheseźanski swět wot bamža z njezboža wutorhnjeny. Jeli to z nowa we wotmysljenjach Bożeje prjedywidźiwoscźe leži, dha njejsu te wopory pschewulke, kotreź je bamž za dobru wěc hižo pschinjesł. Kak wohidna by so skała Pětrowa wopokazała, hdy by so chcyła khilecź psched wumysłami někotrych revolucionarjow? hdy by chcyła puschcźicź te wěcźne zakonje wěrnoscźe a prawa a so chcyła wujednacź ze zastupnikami pjastnoho prawa, kotrymž móc pschez prawo dźe? Kóždy prawy wojowař ma te hesło (Wahlspruch): dobycź abo padnycź, a bamž, kotryž z 1800létnoho zhonjenja wě, zo cyrkej padnycź njemóže, dyrbjał z njesprawnoscźu a kžu wo swoje bycźo jednacź? dyrbjał pscheradnik bycź na swojim dobrym prawje, na cyrkwi a jeje nahladnoscźi? dyrbjał cyłe cźłowjestwo pohorschowacź z tym, zo złóscź revolucije sankcioniruje (pschipóznaje)? Na tajke požadanjo je a njemóže hinasche bycź wotmołwjenjo, hacź: Non possumus (njemóžemy).

3. Bamž njezłoži swětne knjejstwo, dokelž njesmě t. r. dokelž Bóh nikomu prawo njedawa, zo by wotstupił, schtož jomu njesłuscha. Cyrkwinski stat njesłuscha pak bamžej, ale cyrkwi. Kóždy bamž ma jenož zarjadowanjo tohole wobsedźenstwa a dyrbi je njepschikrótschene swojomu nastupnikej zawostajicź. Hdyž so wot žanoho sprawnoho cźłowjeka njeźada, zo by pschepschedał, schtož jomu njesłuscha, kak mohł bamž tajke něschto cźinicź? Zo pak je cyrkwinski stat sprawne kubło katholskeje cyrkwje, to dopokazuja cyrkwinske stawizny. Kaž so žadyn rjad regentow njemóže z bamžemi měricź, njeje teź žane knjejstwo tak stare, kaž cyrkwine nad cyrkwinskim statom. Kak dha je wón nastał?

(Pschichodnje dale.)

Wo wosebitej cyrkwinskej, a wosebje wo łacźanskej rycźi.

Swjecźi japoschtołojo a prěni póstołojo kscheseźanskeje wěry nałožowachu pschi božich słužbach teź tu rycź, kiž lud, pschi kotrymž woni boże słužby swjecźachu, rycźesche; we Židowskej potajkim syrochaldaisku, we krajinach, we kotrychž Grichowje bydlachu, grichisku, a we romskich krajinach romsku abo łacźansku. Wschelake liturgiske wopomniki nam to dopokazuja. Po cźasu pak stupachu tomu

njepschewinjomne zadźěwki do pucza, wosobnje hdyž bě te waschnjo, po kotrymž mějachu so boże służby swjeczicz, wot cyrkwje krucze postajene a zarjadowane. Wschě liturgiske knihi bychu so potom dyrbjake do ryczow wschěch tamnych ludow pschekožecz, kiž so za kschesczanstwo dobychu. To pak njebě lohke, haj hdyž sebi pomyslimy, kak mało wutwarjene a njedospołne rycze najwjach ludow tehdomnischoho czasa běchu, njebě to k radźenju a njemóżesche so stacz, bjez toho zo by wěc sama pod njedospołnym pschekožkom czerpjeła. Pósłojo kschesczanskeje wěry dyrbjachu so tohodla z tym spokojicz, lud wo božich służbach rozwuczecz, jomu je wukładowacz, zo by pobožnje a z wužitkom na tychsamych pschitomny bycz mohł; boże służby same pak dyrbjachu swjeczicz we ryczach, kiž běchu we najwjach krajinach tehdomnischoho znatoho swěta rozschěrjene a wot wulkoho dźěla ludu k najmjeńschomu wot zdźěłanoho so rozymjachu. Tajkej ryczi pak běschtej wysche syrochaldaiskeje, kiž so pschi kschesczanskich božich służbach we židowskich a pschimjeznych krajinach wužiwasche, grichiska a łaczańska. Grichiska rycz ryczesche so we Grichiskej, wulkim dźělu małeje Asije a we wschitkich krajinach, hdźež běchu so Grichojo zasydlili, bě znata tež we Egiptowskej. Hdyž tohodla kschesczanstwo mjezy tamnych krajinow pschestupi, we kotrychž so syrochaldaiska rycz ryczesche, kotruž tež nasch zbóżnik a joho swjeczi japoschtołojo we wschědnym żiwjenju nałożowachu, hdyž so wone wosebje we małej Asiji a Egiptowskej rozschěrjowasche, namakamy tež hnydom, zo so tu boże służby we grichiskej ryczi swjeczachu. Grichiska rycz njebě żana za kschesczanstwo cuza rycz, dokelž dźěn bě hižon dawno swjate pismo staroho zakonja do njeje pschekożene, a najbóle wschě spisy swj. japoschtołow we njej zestajene. Łaczańska rycz pak rozschěri so z romskim knjejstwom nic jeno po Italskej, ale tež we wschěch krajinach, hdźež so romske knjejstwo wobkrucżi, a hdźež grichiska rycz hižom njeknježesche. We Italskej, połnócnej Africy, we Schpanskej, Portugalskej a t. d. bě łaczańska rycz znata a wužiwana, dokelž bě rycz knježacoho ludu, a nałożowasche so tohodla tež, dokelž bě runja grichiskej dospołnje wutwarjena wot pósłow kschesczanstwa pschi božich służbach.

Spomnjene tji rycze, syrochaldaiska, grichiska a łaczańska, wužiwachu so po tajkim we wschelakich za kschesczanstwo dobytych krajinach pschi božich służbach, běchu liturgiske rycze. Swj. Augustin mjenuje je toho dla: „tji rycze swěta.“ Bě powschitkowne wužiwanjo tych samych drje tež czežke, wosobnje tam, hdźež so wot tute njerycżachu a njerozymjachu, bě tola nałożenjo wschelakich ryczow ludu k božim służbam hischcze wjele czežsche, haj husto njemożne. Hdyž bě so tak ta abo druha rycz dlěschi czas we jenej krajinje pschi božich służbach nałożowała, bě so lud k njej zwucził, a potom njebě wjacy tak lohko, ju z jenej druhej pscheměnicz.

Pozdźischo pak widźimy pósłow katholskeje wěry pschi nowych za kschesczanstwo dobytych ludach tamnu rycz pschi swjeczenju božich służbow wužiwacz, kotraž so we krajinach trjebasche, z kotrychž běchu woni pschischli. Jenicżke wuwzaczo czinjeschtaj naschej słowjanskaj japoschtołaj, swj. Cyrill a Method, kiž z Konstantinopola k Słowjanam pschińdźeschtaj, tola grichisku rycz njezawjedźeschtaj, ale grichisku liturgiu do słowjanskeje rycze pschełożischtaj a boże służby w njej swjeczeschtaj. Swj. japoschtołaj běschtaj drje tutcje nowinki dla we Romje wobskorżenaj, tola swj. Method zamłowjesche swoju rycz tak derje a tak zbożownje, zo bamž Hadrian II. a po nim

Jan **VIII.** boże służby we tamnych słowjanskich krajinach (we Morawje atd.) we słowjanskej ryczi swjeczicz dowolischtaj, haj to khwaleschtaj. Susodnym němskim biskopam pak bě to k mjerzanju a woni wustupowachu tohodla z nowa zas pschecziwo tutej dowolnoszi, sam bamž Gregor **VII.** wupraji so pschecziwo wužiwanju słowjanskeje ryczje, doňž we 13. stotetku bamž Innocens **IV.** we lěcze 1248 tamnu wot Hadriana **II.** a Jana **VIII.** wudželenu dowólnoscz wobkrucži; runje tak czinjesche tež sławny bamž zańdzenoho stotetka Benedikt **XIV.** Tak ma tež nascha słowjanska ryczž město mjez cyrkwinskimi ryczjemi. — Najwjach ludow pak, wosobnje we pozdżischim czasu dobychu so za kscheszczanstwo pschez póstow we Romje k tomu pschihotowanych a wot wjerćha swj. cyrkwje k tomu wupósłanych, a tohodla namakamy tež łaczańsku ryczž tak daloko rozschěrjenu, zo mózemy prajicz: Łaczańska ryczž je cyrkwinska ryczž katholskeje cyrkwje; dokelž druhe tež dowolene ryczje su jeno na wěste krajiny wobmjezene, we kotrychž móża so jeno wužiwacz, njerozschěrjeja pak so z katholskej wěru dale. Wysche toho njebě tež cyrkwinskej wyschnoszi wscho jene, kotra ryczž so pschi božich służbach nałożuje, ale zahe hižom namakamy tež pschikaznje, zo ma so łaczańska ryczž wužiwacz, a swj. Tridentinske koncilium je krucze zakazało, božu mschu we wschědnej ryczi ludu swjeczicz (**sessio XXII.** c. 9).

Zo chce katholska cyrkej swoje boże służby we jenej wosebitej ryczi swjeczene měcz, kiž so hewak we wschědnym žiwjenju wjacy njeryczi, dyrbi kóždy za dobre a mudre spóznacz; dokelž kaž kóždy pobožny człowjek czuje, zo je njepschistojnje we wschědnej dżěłanskej drascze do božoho domu stupicz, zo so njepschistuscha boże służby na jenym k wschědnym dżěłam abo swětnym wjeselam postajenym měsce swjeczicz, runje tak czuje wón, zo je tych swjatych potajnoszow njehódne, hdyž so pschi tych samych tež wschědna ryczž słyschi, kiž so mjez tym tak husto wonjeczeszczi; nawopak zdadża so jomu swjate potajnoszże hischcze swjeczische, hdyž so wone tež w jenej za njoho pótajnej ryczi swjecza. Tohodla namakamy nic jeno we kscheszczanstwje pschi božich służbach druhu ryczž hako hewak we wschědnym žiwjenju, ale tež druhdże. Židża swjeczachu swoje boże służby pschecy we ryczi swojich starych patriarchow, kotruž we žiwjenju wjacy njeryczachu. Muhamedanojo czinja to we starej arabiskej ryczi, we kotrejž je koran pisany a kotruž lud njewužiwa. Podobnje bě tež we pohanstwje. Po swědczenju romskich spisowarjow, Cicerona, Virgila a druhich njerozymjesche we jich czasu nichtó wjacy te wot druhoho romskoho krala Numy Pompilia zawjedżene a jich starosby dla wysokowažene spěwy jich měschnikow.

(Pschichodnje dale.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Dokelž běchu zańdżene lěto pschinoschki do naschoho towarstwa prjedy hacž druhe lěta wotedate, mózachmy pschehlad dokhodow a wudawkow tež prjedy podacz, kaž tež hłownu zhromadźiznu w prawym czasu wotdżerżecz. Ta sama bě, kaž smy wozjewili, 8. februara. W njej pschedpołoži k. schulski direktor Scholta hako pokładnik zliczbowanjo, kotrež bu wot dweju knjezow pschehladane a

za dobre spóznate. Po nim bě wot 1. januara hacž do 31. decembra z. l. 174 tol. 27 nsl. 8 np. dokhodow (pschinoschki, dobrowólne dary a dobytk z knihow); hdyž so k tomu 128 tol. 1 nsl. kapitala a danje, schtož je w nalutowarni, pschiliczi, wuczinjachu aktiva 302 tol. 28 nsl. 8 np. Wudawki pak za czischczenjo Póska a dwaj zewschiwkaj „Žiwjenja Swjatych" a broschirowanjo poslenischeju wuczinjachu 185 tol. 2 nsl. 5 np., tak zo zamoženjo towarstwa 31. decembra z. l. we 117 tol. 26 nsl. 3 np. wobstejesche. Na to bu wobzamknjene, zo ma so pschede wschim schesty zewschiwk „Žiwjenja Swjatych" wudacz za sobustawy na l. 1868. Tež chce towarstwo z czasom katholsku protyku na l. 1869 pschihotowacz. Potom bu wobzamknjene, zo ma towarstwo kóžde lěto na dnju ss. Cyrilla a Methoda (9. měrca) Božu mschu za wotemrjete sobustawy dżeržecz dacz. (K tomu prosymy, zo bychu nam knjeza duchowni a wucerjo kóždeje wosady powjescz dali, hdyž jedyn ze sobustawow zemrje; my to tudy kóždy krócz wjedżecz njemóżemy). Dale bu wuczinjene, zo dyrbi so rozprawa wo pjeczlětnym skutkowanju naschoho towarstwa zestajecz a czischczecz. Skónczinje pschedpołoži k. kapłan Duczman pschehlad, kak je towarstwo a czitarstwo Póska wot prěnjoho lěta hacž do nětka stajnje pschibjerało. To bě zwjeselace wozjewjenjo!

Z drježdżanskeje diöcesy.

Z Dreždżan. Bratrstwo wěcznoho modlenja k najswjeczischomu sakramentej a k podpjeranju khudych cyrkwjow měješche z pschiwzaczom 954 tol. łonschoho zbytka 1474 tol. dokhodow a 514 tol. wudawkow. Wudawki rozdżěleja so na kupowanjo płatu a druhich za cyrkwinske drasty trěbnych wěcow. Towarstwo rozdawloni 5 měschnischich drastow, 4 pluviale, 2 dalmaticy, 5 stolow, 6 albow atd. Najwjacy z toho dostachu cyrkwje w Sakskej, wjele dżěsche tež do Paderborna za Bonifacijowe towarstwo a 1 velum do Jeruzalema. — Tudomne towarstwo rjemjeslnischich ma 70 sobustawow. Dokhodow měješche w zaidżenym lěcze 730 tol. a wudawkow 711 tol. Pschi hłownej kassy wobsteji tež hospodarska kassa (rjemjeslnischy tam hromadże wobjeduja), towarschna kassa a pokładnica k pomocy za khorych. W towarstwowej khěži dosta wloni 294 pschipuczowacych rjemjeslnischich nócnu hospodu, 70 wobjed a 347 wjeczeŕ darmo. Bjez druhim je k. hrabja Raczyński towarstwu 50 toleri darił.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Z naschcje wosady su so zasy někotre knježny do maczerńoho domu we Nissy (Neisse) podałe, zo bychu zastupiłe do rjadu miłoscziwych sotrow. Jich mjena su: Marija Schömmelec z Kulowa, Khata Serbinec z Koczinoy a Hana Pawlikec z Noweje Wsy. Marija Schömmelec a Khata Serbinec chcetej so hako wuczerćy za holczże schule wudospołnicz. Potajkim je nětko pjecz knježnow z kulowskeje wosady we maczerńym domje w Nissy: Hana Wjeselic z Koczinoy, Madlena Grofic z Koczinoy, Khata Serbinec z Koczinoy,

H. Pawlikec z Nowcje Wſy a M. Schömmelec z Kulowa. We lěcze 1866 ſtej tam wumrjełoj Khryſoſtoma Wjelſec a Madlena Hahnec z Kulowa. Powołanjo miłoſcziweje ſotry je jara cžežke, pſchetož wona dyrbi ſo wſchoho wotrjec a ſo cyle Bohu a cžerpjacym cžłowjekam woprowacž, ale tele powołanjo je tež kraſne a zaſłužbne pſched Bohom a ſwětom. Wſchak praji naſch zbóžnik: „Schtóžkuli moje dla wopuſchczi dom abo bratrow abo ſotry abo nana abo macž abo žonu abo džěczi abo pola, tón doſtanje je ſtokrócž zaſy a změje wěcžne žiwjenjo“.

F. S.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Cžěſka. Z Georgswaldy zhonichmy, zo je tam za nowu cyrkej we Philippsdorfje hižo pſchez 20,000 ſchěſnakow dobrowólnych darow podpiſanych, kiž budža w tſjoch terminach wupłacžene. W krótkim póndže deputacija z woſady k biſkopej po dowolnoſcž k twarjenju cyrkwje. W běhu dweju lět bu hižo 8,000 ſchěſnakow nahromadženych; bjez darami je tež 100 ſchěſnakow wot wrótſławſkoho biſkopa.

Schlezyńſka. Piekarach (Deutſch Piekar) ſu počžałe pólſke tydženſke katholſke nowiny za lud wukhadžecž pod mjenom: Zwiastun Górnośląski (Pſchipowjedowař hornjoſchlezyńſki). Redaktor je arcměſchnik a farař Purkop, joho ſobudžěłacžerjo pak duchowni a wucžerjo. Ze wſchěch katholſkich ſtronow je tele prědkwzacžo wjele pſchipóznacža dobyło.

Wuherſka. Biſkop we Veſprimje je 10,000 ſchěſnakow k załoženju gymnaſija darił a runje telko tamniſchi kapitel.

Italſka. Njepſchecželojo běchu wunjeſli, hako bychu italſcy biſkopja z Roma poručnoſcž doſtali, zo maja džakownu Božu ſłužbu za dobyczo bamžowych wojakow pola Mentany džeržecž. Tale łža bě wina, zo we měſcze Padua ſchtudenczi a druzy njeměrnicy w cžaſu jeneje ſwjatocžnoſcže ſo do cyrkwje walichu a haru cžinjachu; z cžohož w cyrkwi žałoſtne puki naſtachu, dokelž džěl kemſchacych ludži pſchecžiwo njeměrnikam wuſtupi. Jenoho duchownoho ſu jara ranili a pſchebili.

Italſka. Knježerſtwo ma wulku nuzu, dokelž dołh ſtraſchnje pſchibjera. Wot 7 lět ſem je joho 3600 milijonow frankow wjacy! Njeſpokojnoſcž z tym tohorunja pſchibjera, woſebje w prjedawſchej Neapelſkej.

Z Roma. W bamžowym wójſku je tež wjele proteſtantow; někotſi z nich ſu na rany w poſlenich bitwach wumrjeli a pſched ſmjercžu katholſke wěrywuznacžo wotpołožili. — Z Francózſkeje ſem najwjacy pomocy na wojakach a pjenjezach pſchikhadža. Za wojakow pſchihotuja ſo towařſchne lokale abo bjeſady a je tu hižo francózſka, jendželſka, němſka, hollandſka a flamſka bjeſada.

Z Roma. Bamž je cyle ſtrowy. Z dowěru hladu wón do pſchichodnoſcže a je wokſchewjeny pſchez to, zo ſo po cyłym ſwěcže za njoho modla. „Tajcy ſu moje wójſko!“ praji wón njedawno z radoſtnym wobliczom jenomu knjezej, kiž joho wopyta. Wón rycži nětko huſto wo ſwojej ſmjercži a napomina kardinalow, zo bychu ſo w tym padže dołho njekomdžili z wuzwolenjom joho naſtupnika, dokelž njepſchecželojo na joho ſmjercž ſpekuliruja a ſo na nju wjeſela! Tola tym budže

tež ſcžěhowacy bamž prajicž kaž Pius IX.: **Non possumus** (Njemóžemy t. r. waſche žadanja dowolicž).

Z Roma. Do bamžowych zuavow je tež bohaty mexikanſki prync Iturbide zaſtupił a bydli ze ſwojimi towaŕſchemi w kaſarnje. Wón je pſchiwzaty (adoptivny) ſyn khěžora Maximiliana a ſyn prěnjoho mexikanſkoho khěžora, kiž bu w l. 1822 za khěžora wuwołany a w l. 1823 wotſadženy, na cžož bu pſchi ſwojim zaſyhwróczenju do Mexika w l. 1824 jaty a zatſělany.

Z Roma. Džeń 24. januara bě tu koncert k lěpſchomu potrěbnych we Starej Pruſkej pod wjedženjom abbé Liſzta. Wjele woſobnych bě tam pſchiſchło a je na pſchikład hrabja Fürſtenberg 300 frankow za billet dał. Tež hrabja Clam Gallas je tudy a chce ſej wobſedženſtwo kupicž.

Z Roma. Knježeŕſtwo chce bamžowe wójſko hacž na 25,000 powyſchicž; tak wjele budže w krótkim hromadže. Francózow woſtanje jena diviſia w kraju.

Z Roma. Sobotu 11. januara bě w cyrkwi jendželſkoho kollegia ſwjatoczne **requiem** za Juliusa Watts Ruſſela. Wón bě z woſobneje jendželſkeje ſwójby a wumrje hako zuavo pola Mentany w ſtarobje 17 lět a 10 měſacow. Poł lěta prjedy zaſtupi ze ſwojim ſtarſchim bratrom do zuavow hako nizki wojak; ſławnje wojowaſche ze ſwojim bratrom pola Nerola a potom marſchirowaſche do Monte Rotondo, bjez tym zo dyrbjeſche ſo bratr khory do Roma wróczicž. Prěni krócž to bě, zo ſo wonaj džěleſchtaj, a džeń njebě ſo minył, dha bě Juliusowa žadoſcž, zo mohł za ſtoł ſ. Pětra žiwjenjo dacž, ſo dopjelniła. Džeń prjedy bě ſo wón, kaž joho zwuczenjo běſche, z doſtaczom ſ. ſakramentow poſylnił. Wón wojowaſche wutrobicže a po ſwědczenju ſwojich towaŕſchow ryczeſche mało a modleſche ſo wjele. Pſchi nabiwanju ſwojeje tſělby zdychowaſche, zo by cžěło derje trjechił a ſobu duſcha ranjenoho ſmilnoſcž Božu namakała. Cžaſto bě ſam we ſmjertnej ſtraſchnoſczi, hacž ſkónczńje pola Mentany padže; kulka, z bližkoſcže wot Garibaldiſty wutſělena, džěſche pſchez prawe wóczko a rani mozy. Joho cžěło bu na ſtronu wotnjeſene. Pſchi nim namakachu rukopiſnu modleŕſku knižku, kotruž ſtajnje pſchi ſebi noſcheſche. Něktoſi pſchecželojo wobſtarachu cžěło do Roma, hdžež bu žałbowane a potom po ſwjatoczńym **requiem** na pohrjebniſchczo San Lorenzo khowane. Wokrawjena uniforma budže po žadoſczi nanej do Jendželſkeje póſłana. Tajkich pſchikładow wutrobitoſcže a pobožnoſcže je wjele bjez zuavami a tohodla wužiwaja woni zaſłużenu czeſcž pola wſchitkich katholikow.

Schpaniſka. Sekretaŕ ſchpaniſkoho póſłanſtwa je z Roma do Madrida pſchijěł a ſwjeczenu złotu róžu, dar pſchipóznacža za katholſke regentki, kralownje Iſabelli pſchepodał.

Schpaniſka. Tež tudy wopruje ſo wjele za ſwjatoho wótca a adreſſa, kiž ſo k wotpóſłanju do Roma pſchihotuje, ma hižo dwaj milijonaj podpiſmow.

Francózſka. Džeń 12. februara je ſo po katholſkim ſwěcže derje znata knihiczńiſchczerńja duchownoho Migne wotpaliła. Naczinjena ſchkoda wucžinja 6 milijonow frankow.

Daniſka. Młody hrabja Holſtein, jedyn ze najbohatſchich wobſedžerjow w kraju, je do katholſkeje cyrkwje pſcheſtupił.

Ruſowſka. Pod Murawjewym konfiscirowany klóſchtyr katholſkich knježnow wot domaphtanja we Wilnje bu w januaru wot ruſowſkich mniſchkow wobſadženy a jich kraſna cyrkej do ſchiſmatiſkeje pſcheměnjena.

Amerika. W ſtacže Kanada hromadža ſo mkodžencojo, kiž chcedža ſo do bamžowych zuavow podacź. Powjeda ſo, zo jich 1000 do Roma pſchijědže. — We měſcže Milwaukee bu nowotwarjena cyrkej za tamniſchich Czechow wot biſkopa Henni ſwjatoczńje poſwjeczena. — W Charlestonje wróczi ſo w novembru ſchěſcź proteſtantow do klina katholſkeje cyrkwje. Bjez nimi běſche wojeŕſki wyſchſchi.

Pokńócna Amerika. Też z Italſkeje pſchech wjach wuczahowarjow ſem pſchińdže. Tohodla ſo też nowe italſke woſady tworja. Tak wobzamkny zhromadžizna Italczanow we Cincinnati, zo chce z dowolnoſczu arcbiſkopa woſebitu woſadu wuczinjecź a ſebi italſcy prědowacoho duchownoho džerżecź. K tomu kóncej podpiſachu tón ſamy dźeń hiſchcże 5000 dollarow. Z toho je widžecź, zo ſu bohacźi, ale też k woporam za ſwój lud hotowi. Tohorunja maja Italſcy we New-Yorku a Philadelphii ſwojich woſebithych duchownych a prědarjow; woni džerža krucże pſchi ſwojej wěrje a też pſchi ſwojej narodnoſczi!

Należnoſcże towarſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: kk. 120. Jan Ketan ze Skoneje Borſchcże; 121. Marija Elsnerowa z Czornych Noſlic; 122. Mikławſch Hajna z Borſchcże; 123. Jakub Hórnik z Worklec; 124. kooperator P. Tadej Natuſch z Rózanta; 125. Jurij Kózleŕ z Nowoſlic; 126. adminiſtrator P. Benno Kral z Rózanta; 127. kubleŕ Jakub Pjech z Baczonja; 128. Khata Suchec z Rózanta; 129. Boſczij Weclich ze Žuric; 130. Hana Fulkowa z Židowa; 131. Michał Kubica z Budyſchina; 132. Michał Delan z Lutowcža; 133. Marija Miczkec z Czornoho Hodlerja; 134. Mikławſch Zofka z Bronja; 135. Michał Cyž z Budyſchina; 136. Michał Domſch z Kozaric; 137. Madlena Žurec ze Skoneje Borſchcże; 138. M. Hórnik z Budyſchina.

Na l. 1867 zapłaczi: 319. H. Fulkowa ze Židowa.

Dobrowólne dary: kublerka Marija Ryczerina z Nuknicy 12 nſl.; Michał Delan z Lutowcža 5 nſl.; M. Ž. z B. 5 nſl.

Smilne dary. Za ſ. wótca 1 tl. 20 nſl. pſchez kapłana Nowaka z Khróſczic.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeny: Jakub, ſ. Jana Rychtarja z Nowych Bobolc. — Wěrowanaj: Michał Horjenk, murjeŕ z Budyſchina, a Marija Amalia Salmec ze Židowa. — Zemrjety: Karl Auguſt Bradel, krawſki miſchtyr z B., 56 lět.

Z Radworja. Kſchczeni: Marija Auguſta, dź. Bjedricha Gnauka w Radworju; Jan, ſ. Jakuba Lehmanna we Brěmjenju († 30. jan.); Marija, dź. Handrija Schäfera w Radworja; Hana Khr., dź. Jana Lehmanna z Brěmjenja; Michał, ſ. Jakub Lebzy z Radworja; Marija, dź. Pětra Domaſchki; Marija, dź. A. Glüklicha z Kamjenej. — Zemrjeczi: Hana, wud. Jana Hendricha z Kamjenej, 68 l. 1 m.; Jakub A., ſ. Handrija Glüklicha z Mitkec, 2 l. 6 m.; Marija H., dź. Jana Lißnera z Khaſowa, 1 l. 4 m. — Wěrowani: Jan Fulk z Radworja a Hańža Frenclec z Lutowcža; Jakub Schmidt z Radworja a Marija zwudow. Koprowa z Radworja; Mikławſch Zofka z Hrańcy a Marija Tyſelic z Bronja.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 5. **7. měrca 1868.** **Lětnik 6.**

Wo wosebitej cyrkwinskej, a wosebje wo łaczanskej ryczi.

(Skónczenjo.)

Zo je wosebita ryczy pschi bożich służbach jena jeniczka po cyłym katholskim swěcze (z wuwzaczom tamnych snadnych krajinow, hdzež su prjedy spomnjene druhe ryczje dowolene) woznamjenja nam tež zwonkownje nanajrjeńscho nutskownu pschezjenoscz katholskeje cyrkwje. We wschěch krajinach „wot słónca skhadzenja hacz do joho zakhadzenja, hdzež so tomu knjezej tón czisty wopor pschinjese," stanje so to we jenej a tejsamej ryczi. Hdzežkuli katholski kscheszczan do jeneje cyrkwje swojoho wěrywuznacza stupi, njeje jomu tu niczo cuze; schtoz widzi abo słyschi, je tež doma widzał abo słyschał. Wschě słowa, wschě modlitwy a spěwy su jomu znate z najprěnischeje młodoscze, wschudzom po cyłym swěcze móże wón potajkim swoju pobožnoscz, swój hłós zjenoczicz z pobožnoscu a z hłosom toho měschnika a druhich pobožnych pschitomnych ludzi. Wón namaka, zo je katholska cyrkej wschudzom jena a tasama, a tule zwonkownu pschezjenoscz wupłodzi wosobnje ta wschudzom jenajka cyrkwinska ryczy. Podobnje kaž na prěnich kscheszczanskich swjatkach swjeczi japoschtołojo we swojich ryczach ryczachu, a tola wschitcy pschitomni, hacz runje ze wschelakich ludow, jim dospołnje rozymjachu, tak ryczа tež wschitcy měschnicy katholskeje cyrkwje swoju ryczy, tu ryczy swojeje maczerje swj. cyrkwje a rozymja so wot kscheszczanow ze wschěch ludow. A tuta jich ryczy, ryczy katholskeje cyrkwje je łaczanska, dokelž to bě we wschěch czasach ryczy hłownoho města katholskoho kscheszczanstwa, Roma, hdzež wot bożeje mudroscze wjedzenaj wjerchaj swj. japoschtołow, Pětr a Pawoł, symjo kscheszczanstwa pschinjeseschtaj, hdzež wosobnje swj. Pětr hako wjerch cyłeje cyrkwje swój biskopski stoł załoži; wot tuchy doby so wjetschi dźěl swěta za katholsku cyrkej; łaczanska ryczy je nětko tón żiwy zwjazk, kiž wjeże wschě tež najdalsche wosady ze srjedzinu kscheszczanstwa, z Romom, kiž pak tež wjeże nasch czas z najprěnischimi

cžasami kscheścžanstwa, dokelž swj. Pětr a wschitcy joho nastupnicy wužiwachu runja nam pschi božich słužbach łacžansku rycž; dženschischi džeń po tajkim słyschimy my tusamu rycž pschi woltarju, kaž we cžasu swj. japoschtołow a najstarschich swj. wótcow.

Łacžanska rycž hodži so tohodla jara derje k božim słužbam, dokelž je nětko morwa rycž, t. r. rycž, kiž so we wschědnym žiwjenju wot žanoho ludu wjacy njewužiwa, njeje potajkim tež žanomu wonjeswjecženju wustajena, kotrež mohło dostojnoscži božich słužbow samych schkodžecž, njeje pak tež podcžisnjena, kaž wschě žiwe rycže, wschelakorym pscheměnjenjam. We žiwych rycžach, kaž we serbskej, němskej atd. dóstanu někotre słowa a wurazy po někotrym cžasu druhe woznamjenjenja, nowe słowa nastanu, druhe so ze wschědneje rycže zhubja. Wy=li nětko cyrkej žiwu rycž nałožowała, dha dyrbjała we swojich modlitwach słowa a wurazy z druhimi měnjecž, za tym hacž su so tež we rycži pscheměnjałe. A schtó mohł nětko za to stacž, zo so pschi pscheměnjenju słowow tež wobjecžo modlitwy sameje njepscheměni, njeskazy? We łacžanskej rycži (a w druhich morwych rycžach), pak njestanu so tajke pscheměnjenja wjacy, nichtó njetrjeba tohodla tež strach měcž psched skaženjom. Łacžanska rycž je wysche toho tež rjenje klinczata rycž a hodži so derje k spěwej, wona je jena dospołnje wutwarjena rycž, we kotrejž su tak krasne pokłady wědomnoscžow skhowane, zo wschitcy wucženi ju dospołnje nawuknycž so prócuja, zo bychu z tutych pokładow wědomnoscž a zdžěłanoscž cžerpali.

Hacžrunje je katholska cyrkej pschez zawjedženjo jeneje wosebiteje a to runje łacžanskeje rycže pschi božich słužbach za swoje należnoscže so jara mudrje postarała, cžinja jej tola druhowěriwi a tež někotre jeje z tym njespokojne džěcži poroki, wosobnje tohodla, dokelž wona tak krucže na to kedžbuje, zo so wopor božeje mschě jeno we łacžanskej rycži swjecži. Kak dha móže lud prawje džěl bracž na tajkich božich słužbach, kak dha móže wón wužitk z nich měcž, hdyž njerozymi, schto so tu rycži a spěwa? Druhowěriwym móže so na tole wotmołwicž, zo so tamny džěl božich słužbow, kiž mamy my z nimi pschezjene, prědowanjo pola nas runje kaž pola nich we jenej za lud zrozymliwej rycži wotdžerži, njetrjebaja nas po tajkim wobžarowacž, zo nas nascha cyrkej schpatnischo zastara, hacž jich cyrkej jich, haj hako doslědni ludžo dyrbjeli woni naschu cyrkej khwalicž, zo wona božu mschu, „tute pschibójstwo," kaž ju woni mjenuja, we łacžanskej; po tajkim we jenej za lud njezrozymliwej rycži swjecži a pschez to dorozymjenju tutoho pschibójstwa zadžěwa. — Tamnym z łacžanskej rycžu njespokojnym ludžom nascheje wěry pak wotmołwju, zo swj. cyrkej njecha pschez boże słužby jeno rozwucžecž, ale wosobnje k pobožnoscži hnucž a wosobne hnady wudžělecž, a to hodži so dosahnycž bjez toho, zo by so rycž pschi tutych božich słužbach wot kóždoho rozymjała, jeno zo wón wě, kotre hnady móža so dobycž, a schto ma cžinicž, zo by je dobycž mohł, a to móže kóždy na prědowanjach a kscheścžanskich wucžbach abo tež pschez towarschne rozwucženja zhonicž. Łacžanska rycž po tajkim njezadžěwa nikomu, z božich słužbow duchowny wužitk cžahnycž. — Tola tež swj. Pawoł chce boże słužby we jenej za lud zrozymliwej rycži swjecžene měcž, dokelž pisa we prěnim liscže Korinthskim: „Hdyž ty z twojim duchom khwalisch, kak dha móže tón, kiž cže njerozymi, Amen prajicž twojomu khwalbnomu khěrluschu? Wón džě njewě, schto ty prajisch. Ty drje móžesch rjanu khwalbu

ſpěwacz, ale nichtó druhi ſo pſchez to njehnuje.“ (1.K. 14, 16. 17.) Czini woprawdże ſwj. Pawoł z tym poroki ſwj. cyrkwi, zo wona bože ſłużby ſwjeczi we jenej za lud njezrozymliwej ryczi? O ně! Ta wěc ma ſo tak. We Korinthu mějachu někotſi wěriwi tón ſpodźiwny dar cuze ryczе ryczecz. Swj. japoſchtoł njezakazuje runje to mjez božimi ſłużbami, ale pſchikazuje jeno, zo by ſo, jelizo ſchtó we cuzej boha khwali, to też druhim, kiž tu rycz njerozymja, wukładowało. Po tajkim njeje pſchecźiwo woli a pſchikazni ſwj. Pawoła, hdźež ſo ſwj. pótajnoſcze we jenej ludej njeznatej ryczi ſwjecza, hdyž ſo jeno to, ſchtož ſo czini, ludej tak wukožuje a wukładuje, zo móże to dorozymicz. A njeſtanje ſnadź ſo to we katholſkej cyrkwi, hdźež ſo we kóždych paczerjachych knihach boża unſcha wukładuje, hdźež ſo dźěczi we ſchuli a wotroſczeni we cyrkwi runje na najſtaroſczíwſcho a na najdrobniſcho wo tutych ſwj. pótajnoſczach rozwuczeja? — Po tajkim rozpadnu wſchitke tamne winy, z kotrymiž ſo pſchecźiwo wužiwanju łaczańſkeje ryczе wojuje, pokazaja ſo hako ſłabe pſchecźiwo tym winam, kotrychž dla je cyrkej tuſamu pſchi ſwojich božich ſłużbach zawjedła. Łaczańſka rycz je ſwjata rycz pſchez ſtajne wužiwanjo we ſwjatnich domu božoho, njeje wuſtajena wonjeſwjeczenju we wſchědnym žiwjenju; hako wſchudźom a pſchecy pſchi božich ſłużbach trjebana rycz je wona tón žiwy zwjazk, kiž wěriwych wſchěch krajow a wſchěch czaſow wjeże, hako morwa rycz je wona tón ſchkit ſwj. pótajnoſczow, kiž je zakita pſchede wſchěmi pſcheměnjenjemi a kóždym ſkaženjom.

J. L.

Czohodla bamž ſwoje ſwětne knjejſtwo njezłoži?

(Skónczenjo.)

Cyrkwinſki ſtat je z dobrowólnje darjenych krajinow pomału naſtał. Hdyž bě kſcheſczańſtwo ſkónczuje wot romſkich khěžorow pſchipóznate (w lěcze 312), doſta bamž wſchelake ſwětne kubła a wot khěžorow też wjetſche ſwětne prawa, woſebje hdyž bu ſydło romſkoho khěžora do Byzanza (Konſtantinopola) pſchepołożene a potom khěžorſtwo ſamo na khwilu do dweju rozdźělene, z kotrejuž nawjeczorne w lěcze 476 cyle pſcheſta. Raniſchoromſcy abo byzantinſcy khěžorowje pak, kiž buchu po wotchnaczu Gothow (552) knjeza wjetſchoho dźěla Italſkeje, ſtarachu ſo runje tak mało za ſwojich poddanow kaž prjedawſchi zhromadnoromſcy. Pſchi nadpadach dźiwich tehdom pſchicźahowacych cuzych ludow zakitachu jich jenož bamžowje. Tak k pſchikładej wotwobroczi bamž Leo Wulki w lěcze 444 Attilu, wjedźiczerja zapuſczowacych Hunow, wot Roma, hdyž w bamžiſkim ornacze jomu napſchecźo dźěſche a joho napominaſche. Lud widźeſche wjacy krócz w bamžu najlěpſchoho zakitarja. Hako myto za tajke ſłużby a k ſwobodniſchomu zarjadowanju cyłeje cyrkwje doſtachu bamžowje wjele kubłow, tak zo bě bamž na koncu 6. lětſtotka najbohatſchi wobſedźeŕ w Italſkej. A hdyž bu we 8. wjetſchi dźěl ſwětnych wobſedźenſtwow na khwilu bamžej wzaty, dari jomu longobardiſki kral Luitprant někotre krajiny hako njewotwiſne wobſedźenſtwo a k zakitanju wot bamža powołany frankowſki kral Pipin wróczi we lěcze 755 bamžej prjedawſche wobſedźenſtwo (**Patrimonium Petri**) a da jomu někotre druhe krajiny (rańſchi dźěl cyrkwinſkoho ſtata). Joho ſyn, Karl Wulki, kiž

wot bamža titl romskoho khěžora dosta, wobnowi a pschispori tónle dar na sprawne waschnjo. Wot tamnoho czasa je drje hižo wjele rubježnikow cyrkwi tele wobsedzenstwo, kotrež bu w pozdžischich lětstotkach hischcze powjetschene, khroble nadpadowako; ale žadyn njeje njeschtrafowany woteschoł. Wobstaczo cyrkwinskoho stata pschez 1000 lět samo dyrbi so spodžiwne mjenowacz a hižo we tym je dopokazmo, zo je sprawnje nastał. Najmócnischi, kiž swoju ruku po cyrkwiskim stacze wupschestrje, běsche Napoleon I. Tehdomny bamž Pius VII. njemějesche pschecžiwo surowej mocy swojoho njepscheczela žanu druhu bróń hacž exkommunikaciu (wuzanknjenjo z cyrkwje). Ze wusměschenjom praji Napoleon: „Měni bamž, zo budža mojim musketiram joho exkommunikacije dla tsělby z rukow padacz?“ — a tola wěmy, zo su zmjerznjenym wojakam na lodowych polach w Rusowskej tsělby z rukow padałe.

Z pohladanjom na wschitko to nima bamž žaneje winy z rubježnikami jednacz abo jim dobrowólnje něschto wotstupicz. A hdyž je Pius V. pschewzaczo kruchow cyrkwinskoho stata hako lejnow (Belehnung) z exkommunikaciju wobhrozył, kak móže Pius IX. dokonjane rubježnistwo za dobre spóznacz a to, schtož hischcze su jomu wostajili, sam wotstupicz? Bamž dyrbi te wobsedzenstwo, kotrež wón zarjaduje, pschi swojej smjerczi njepschikrótschene zawostajicz, pschetož wone słuscha cyłej katholskej cyrkwi zhromadnje. Italscy sami a jenicžcy žane prawo na nje nimaja.

Ale njepscheczelojo praja: „Bamžej a katholikam móže wscho jene bycz, hacž wón wudawki za zarjadowanjo cyrkwje z pschibjerkow cyrkwinskoho stata płaczi abo ze zdy, kotruž mohł jomu italski kral po annektirowanju dacz.“ — Schto by z toho scžěhowało? Pschecy zasy: bamž njetrjeba, njemóže a njesmě cyrkwinski stat wotstupicz. Wysche toho ma so wopomnicz, zo je bamž naměstnik Khrystusowy na zemi a wyschschi pastyř (hłowa) wschitkich wěriwych. — W prěnischim zastojnstwje njeje bamža dostojne, hdyž je swětnomu wjerchej podczisnjny a w poslenischim je trěbne, zo by bamž poddan njebył. W duchownym nastupanju mjenujcy su swětni wjerchowje poddaczi synowje bamža, a tohodla je njezmysł, hdyž dyrbi wjerch rozkazy bamža posluchacz a na druhej stronje zasy nad nim knježicz. Bamžowa dostojnoscz je najwyschscha na zemi a tohodla je njepschisłuschne, zo by wón někomu druhomu podžisnjeny był dyžli Bohu. To spóznachu wjerchowje prjedawschich czasow a tohodla wotstupichu woni bamžej knjejstwo nad Romom a nad wokolnym krajom. Jenož bjezbožni prócowachu so, bamžej wobsedzenstwo wudrěcz, kaž to nětko zasy jedyn spytuje. — Tež hako wyschschi pastyř wěriwych a wucžeř wěrnosczje je trěbne, zo bamž poddan swětnoho wjercha njeje, zo mohł swobodnje swój hłós pozběhnycz, bjez džiwanja na parschonu prawo wuprajicz a wjercham kaž ludam wěcžnu wěrnoscz. Cžim mjenje kscheszczanscy a sprawni mócnarjo tohole swěta budža, cžim trěbnischo budže tole. Cžim hrózbnischo narody napscheczo sebi steja, cžim nuznischo, zo wón pod knjejstwom jenoho abo druhoho njesteji a zo jenej abo druhej stronje bóle njeholduje. Cyrkej je tajke zrudne cžasy hižo měła, mjenujcy hdyž bamžowje wot lěta 1308—1378 we Avignonje (we Francózskej) bydlachu. Francózojo a Italscy wadžachu so tehdom wo tu cžeszcz, zo by jedyn z jich naroda bamž był; z cžohož so sta, zo njepscheczelska strona sprawnje wuzwolenoho bamža njepschipózna a druhoho hako napschecziwnoho stajicz so prócowasche. Hdyž hižo w cžasu wobstacža cyrkwinskoho stata na pschikład khěžor Józef II. (z po-

ſlenjoho lětſtotka) biſkopow podczjiſchczowaſche, jim zdu zadžeržowaſche a jim we wjedženju cyrkwje zadźěwaſche, ſchto mohło ſo wot revolucionarſkoho nětczjiſchoho italſkoho krala wotczakowacź, hdy by bamž joho poddan był a wot njoho zdu doſtał? Duž njeje wſcho jene, hdyž bamž wudawki za zarjadowanjo cyrkwje z pſchibjerkow (nutspſchińdženjow) cyrkwinſkoho ſtata zapłaczi abo ze ſwojeje zdy wot italſkoho krala. Tež nježadamy ſebi ſwobodne zarjadowanjo cyrkwje wot rubježniſkoho krala zawěſczene widźecź abo jomu zakitanjo bamža pſchepodacź. Viktor Emmanuel je hižo nětko biſkopow do jaſtwa tykał, mnichow a knježny z klóſchtrow wuhnał a cyrkwinſke kubła zebrał! Bamž dyrbjał ſo potom ſtajnje z podobnymi kralemi bědźicź.

To wſchitko wě Pius IX. a tohodla proteſtiruje wón pſchecźiwo tajkim zamyſłam. To wjedźa pak tež njepſchecźelowje cyrkwje a tohodla tež woni pſchi ſwojim njeſprawnym žadanju woſtanu; jim njeje tak wjele wo tón kuſk kraja cźinicź kaž ſkónczńje wo zahubjenjo cyrkwje. Powalenjo bamžoweje ſwětneje mocy je jim jenož ſrědk k doſpěczu jich ſkónczńoho wotmyſlenja. Wězo njeporadźi ſo jim te ſame nanihdy; pſchetož tón wſchohomócny je wo ſwojej cyrkwi prajił: Helſke mocy ju njepſchewinu. Wón budźe ſwoje ſkowo dźeržecź; ale to njeda bamžej žane prawo, Boha ſpytowacź, cyrkwinſki ſtat dobrowólnje wotſtupicź a na bože dźiwy ſo ſpuſchczecź.

. Zo bychu rubježniſtwo italſkoho krala woſprawnili, praja drje někotſi: W cyrkwiſkim ſtacźe bě dołhi czas hubjene hoſpodarſtwo, a tohodla maja poddani prawo, zo ſebi lěpſche žadaja a wo tajke po móžnoſczi ſo ſtaraja. Na to wotmołwjamy: 1. Hdy bychu poddani tajke prawo měli, dha nimaja je tola Garibaldi, Mazzini a Viktor Emmanuel, dokelž njejſu z bamžowoho kraja. 2. Wyſche toho njechadźa runje bamžowi poddani wot pſchidźělenja cyrkwinſkoho ſtata ke kraleſtwej niczo wjedźecź, kaž je ſo to w poſlenim njeměrje znowa pokazało. 3. Bamžowe knježenjo je pſchecźiwo kralowomu woprawdźe pſchikładne a wubjerne. 4. Jeli pak maja ſo hubjene knježeŕſtwa wotſtronicź, czohodla njechacźe z hubjenſchimi zapoczecź, kaž z Italſkej, Turkowſkej atd. K tomu nima žadyn ſuſod prawo, wobſedźerja won czińnycź, hdy by we něczim hubjenje hoſpodarił. Stało ſo to hižo je, ale dowolene njeje!

Druzy rjeknu: Italſcy maja te prawo, ſo w jenym ſtacźe zjenoczicź a bjez Roma to njeńdźe. Tym wotmołwjamy: 1. Prawo narodnoſczow njeſmě ſtaty tworicź, hdyž ſo prawa druhoho z tym pſchikrótſcha; wone woſprawnja ſo tak mało kaž prawo revolucije. 2. Maja-li Italſcy prawo na bamžowy ſtat, dha maja 200 milijonow katholikow hiſchcźe wjetſche prawo na njón.

Zaſy druzy měnja: Cyrkej je duchowne kraleſtwo, njeje wot tutoho ſwěta, k czomu dyrbjała woſebity ſtat wobſedźecź? Tajkim prajimy: 1. Cyrkej njeje drje wot tutoho ſwěta, ale tola na tutym ſwěcźe, a tohodla trjeba tež zwonkowne czaſne ſrědki. 2. Hdy bychu człowjekowje tajcy byli, kajcyž bycź dyrbja, potom bychmy nic jenož cyrkwinſki ſtat njetrjebali, ale tež žane tych druhich ſtatow z wójſkom a policajſtwom. Doniž italſki kral njebudźe móc wſchitkich poddanow do ſwjatych pſchewobroczicź a jich w ſwjatoſczi zdźeržecź, wobkrucźamy my z pruſkim kralom, zo je ſtołej ſ. Pětra ſwětna móc trěbna k wukonjenju duchowneje a zo dyrbi tohodla cyrkwinſki ſtat dale wobſtacź. Toho pſcheſwědczenja je tež bamž a tohodla

wón pschecźiwo wschomu annektirowanju protestiruje a praji: **Non possumus**, ja njetrjebam, ja njemóžu a ja njesměm swětne knjejstwo złožicź.

P. Innocenc.

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. W póstnym pastyrskim liscze, kiž bu njedźelu **Quinquagesima** z klětkow wozjewjany, wotmołwja nasch hnadny biskop wobschěrnje na praschenjo: „Schto dyrbi nas tróschtowacź pschi cźerpjenjach, kotrež katholsku cyrkej w naschich dnjach domaphtaja?“ takle: 1. cźerpjenjo, 2. pschikład, 3. móc a 4. dobyczo Jězusa Khrystusa, woczłowjeczenoho syna Bożoho. Na to scźěhuje póstny rjad, kiž ma so takle: Dotalne wosebite póstne modlitwy a pobožnoscze dyrbja njepscheměnite zwostacź. Mjasajědźe mamy so zdźeržecź jenož srjedu a pjatk, we suchich dnjach tež sobotu, a w martrownym tydźenju wot srjedy hacź do soboty. Wschě druhe dny póstnoho cźasa je mjasajědźenjo dowolene pod wuměnjenjom, zo pschi tejsamej jědźi ryby a mjasne jědźe njewužiwamy, kaž tež zo sebi po pschikazni něschto wot jědźe wotcźehnjemy, schtož we tym wobsteji, zo so za dźeń z wumzacźom njedźele jenož jedyn krócź nasycźimy.

K wotstronjenju wschelakich wobcźežnoscźow je katholskim służownym a dźěłacźerjam, kaž tež domjacym njekatholskich knjezich a swójbow, kotrež tajkim jědź dawaja, zjawnje dowolene, zo smědźa na wschitkich dnjach lěta mjasne jědźe wužiwacź z wumzacźom wulkoho pjatka. Tola tež za nich płacźi dwoje spomnjene wuměnjenjo. Khori a słabi maja so tež w nastupanju póstneje kaznje po wukazanjach lěkarja zadźeržecź.

Póstnu kaznju, schtož nastupa měru jědźe, dyrbja wschitcy dźeržecź, kiž su hižo 21. lěto dospěli a 60. hischcźe njepschekrocźili, khiba zo sprawna wina jich zamołwja, kaž cźežke dźěło, khoroscź a tomu runja. Póstnu kaznju, schtož mjasajědźe nastupa, su wschitcy wot swojoho sedmoho lěta a tež pschez 60. lěto starosty dźeržecź winowacźi.

Z Budyschina. Z pschecźelskoho lista zhonichmy, zo je nasch krajan, k. Franc Riedel z Kukowa, dotalny kapłan w Dupowje, za fararja w Lukach (Luk) pola Karlsbada powyscheny.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop, kiž je hako tachant budyskoho kapitla w prěnjej komorje na sakskim sejmje w Drježdźanach, dźeržesche 17. februara dlěschu rycź w nastupanju peticije drježdźanskich katholskich wucźerjow, kotsiž běchu wjetschu zdu žadali. W druhej komorje běchu pschi tym njesprawne rycźe nastałe, zo so katholska wyschnoscź w drježdźanskej diöcesy mało za schule stara, zo schulski pjenjez starschim spuschcźuje proselytow dla (zo by jich z tym za katholsku cyrkej dobyła) a zo žanu podpjeru njezasłuži, dokelž je sama bohata a wulke cyrkwje twari. Hnadny k. biskop rozestaji prěnjej komorje wobstejnoscźe katholikow w herbskich krajach (kak woni n. psch. hischcźe wjacy na schule płacźa dyžli protestantojo, dokelž schtwórcźinu krajnoho parschonskoho dawka hako „parochialsteuer“ a sobu hako schulski dawk płacźa), wotpokaza wschě njepschecźelske wumysljenja tych něktorych rycźnikow druheje

komory, mjenowasche 10 schulow wysche wuczeŕskoho seminara hako wot l. 1821 w drezdżanskej a budyskej diöcesy założenych, wuměri wudawki na nowu cyrkej w Pirnje na 30,000 (nic 100,000 toleri, kaž bě rycžnik Schreck wudawał) atd. Po skónczenju wołachu „bravo“. Tale rycž změje wěscze dobre scžěhwki.

Z Budyschina. Njedželu Quinquagesima wustupi tudomne towaŕstwo rjemjeslniskich (kotrohož założenjo a wotmyslenjo je w 23. cžisle Pósła z. l. wopisane) prěni krócž na zjawnosc̆; pschetož tehdom wotdžerža wone wjecžornu zabawu (Unterhaltung), na kotruž běchu hosczo pscheproscheni. Psched sedmej hodžinu napjelni so towaŕstwowy sal w hosczencu „k złotomu jehnjeczu“ ze sobustawami a jich hosczemi, bjez kotrymiž běsche tež hnadny k. biskop z někotrymi duchownymi. Na tribunje (powyschenym měscze) spěwasche so najprjedy choral. Potom džeržesche präses (pschedsyda) towaŕstwa k. dopołdnischi prědaŕ J. Herrmann powitansku rycž, w kotrejž nastaczo a skutkowanjo towaŕstwow rjemjeslniskich zhromadnje a wo budyskim wosebje rozestaji. Nětko wotměnjachu so hudžba (musika), spěw a deklamacija (pschednoschowanjo). Najwjetschu zabawu poskiczesche džiwadło (theater); rjemjeslnischy wuwjedžechu žortny kus „Pětr w cuzbje.“ Wschitko, schtož so słyschecž dasche, bě ze wschej prócu pschihotowane a nawuknjene, tak zo so dwě hodžincy spěschnje minyschtej. Powschitkowne spokojenjo a khwalba budže młodomu towaŕstwu mócne wubudženjo k dalschomu prócowanju. Po woteńdženju małoho dźěła poslucharjow běsche bal, wo kotrymž smy tež wschitku khwalbu słyscheli. Rady lubje porucžamy z k. präsesom towaŕstwo rjemjeslniskich zasłużenomu podpjeranju a chcemy na smilne dary tudy kwitirowacž.

Z drezdżanskeje diöcesy.

Z Drezdżan. Dobroczeŕske towaŕstwo s. Hilžbjety je lětnu rozprawu wudało. Dokhodow měješche wob lěto 1130 tol. a wudawkow 1065; z poslenischich pschińdže 296 tol. ma khlěb a druhu cyrobu, 67 tol. na zastaranjo někotrych džěczi, 11 tol. na drjewo, 150 tol. za khorych, 192 tol. k pomoch na wotnajeński pjenjez atd. atd. — Zańdženu póńdželu dawachu khapalni hólcy (kiž w dwórskej cyrkwi spěwaja) na belvederu koncert, kiž bě jara wophytany.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. Pruske knjezeŕstwo z Romom, kaž praja, wo to jedna, zo by tež w Barlinje nuntius (bamžowy póslanc) bydlił.

Bajerska. Cyły kraj žaruje z kralowskej swójbu, dokelž je stary něhduschi kral Ludwik I. w Nizzy wóndanjo wumrjeł. Wón bě wulki dobroczeŕ khudych a je wjele na twarjenjo a porjedženjo cyrkwjow darił.

Rakuska. W cyłym khěstorstwje je wulka njespokojnosc̆. W cyrkwinskim nastupanju dyrbi so ministerstwo njepscheczelske mjenowacž. Hako tajke wobhladuja je duchowni a su tohodla husto po prědowanjach k pscheslyschenju žadani a wjele je jich hižo schtrafowanych. Pastyŕske listy biskopow tohorunja krucze rycža.

Z Florenca. Tudy zatšěli so 12. januara w swojim bydle prjedawschi zaposłanc Bellazzi, jedyn najhórschich njepschećelow cyrkwje a bamža. Hako tajki je wón hrózbne rycže na sejmje dżeržał; jenu skónczi wón takle: „Wo exkommunikaciu so ja njestaram. Italska njetrjeba bamžowe žohnowanjo; wona ma te swojoho luda a to je dosć.“

Z Roma. Dżeń 9. měrca budże bamž konsistorium dżeržeć. — Jednanja khěžorskoho rakuskoho pósłanca Crivelli dla pscheměnjenja konkordata njejsu pschecy hischcże skónczene. — Pschi Tiberje su bohaty skład wosobnoho marmora nadeschli, kotryž je z dalokich krajow tam w czasu khěžorow pschiwożowany a pozdźischo ze spławom a rozpadankami zasypany był. Bamž je tónle wurydy skład wóndy wopytał.

Amerika. Sławny biskop Baraga w Michiganskej je 19. januara zemrjeł. Wón bě so w Doberniku pola Lublany w Krajinskej 1797 narodźił. Wot l. 1831 skutkowasche w Americy. Wón móżesche wjele rycžow, wot młodosće słowjansku, potom němsku, italsku, francózsku a jendżelsku; też prědowasche w indianskich narycžach. Ważna je też joho indianska rycžnica (grammatika) ze słownikom a nabožne knihi za Indianow. Wón wjedżesche swjate żiwjenjo.

Amerika. W Charlstonje bu w januaru wulka nowa cyrkej za cžornochow (negrow) wot biskopa poswjeczena.

Należnosce towarstwa.

Sobustawy na l. 1868: 139. Jurij August Kokla ze Zajdowa; 140. Franc Jan Gäbler ze Zajdowa; 141. Mikławsch Ducžman z Dźěžnikec; 142. Marija Michałowa z Konjec; 143. Mikławsch Nek z Ralbic; 144. Boscżij Lehmann ze Smjerdżaceje; 145. Jakub Glawsch z Rózanta; 146. Mikławsch Suchi z Rózanta; 147. Madlena Wujeschec z Khróscżic; 148. Pětr Just z Jasency; 149. Pětr Wolenk ze Zyjic; 150. Jan Wólman z Cžornec; 151. Hana Běrowa z Cžornec; 152. Jakub Běr z Libonja; 153. Mikławsch Schön z Tschasec; 154. Jurij Krawc z Nuknicy; 155. Mikławsch Robel z Baczonja; 156. Mikławsch Póžeŕ z Luscża; 157. Mikławsch Kral z Khróscżic; 158. Jakub Nowak ze Stareje Cyhelnicy; 159. wucžeŕ Mikł. Hicka z Ralbic; 160. Madlena Błažijowa z Ralbic; 161. Jan Almert ze Zdżerje; 162. młynk Jurij Wawrik z Kanec; 163. kubleŕ Delan z Wětreńcy.

Na lěto 1867 zapłaczi: 320. Hana Renczowa ze Zdżerje.

Smilne dary: Za s. wótca 15 nsl. wot M. W. z Khróscżic.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczenaj: Jakub, s. żiwnoscżerja Jana Měrczinka z Bělczec; Hana Paulina, dż. K. Jäkela z. B. — Zemrjetaj: Jan Jurij, s. cżasnikarja Jana Schneidera z B., 4 m.; Marija mandż. njeboh Mikł. Hetascha z. B., 68 l. 11 m.

Z Wotrowa. Kschczeni: Madl., dż. Mikł. Hejdana z W.; M., dż. Pětra Haschki z Krěpjec; Michał s. Jana Kunata z Kaschec. — Wěrowani: Mikławsch Cyż a Madlena Weclichec ze Żuric; Michał Robel z W. a Madlena Wiczazec z Prawoczic; Pětr Pětschk a Khata Pechec z Krěpjec; Michal Kral ze Sernjan a Madlena Motskec z Krěpjec. — Zemrjeczi: Khata, m. njeboh Michała Rycżerja ze Żuric; Mikł. Měrczink z Żuric; Madlena, dż. Mikł. Hejdana z. W.

Cżischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 6. **21. měrca 1868.** **Lětnik 6.**

Modlitwa za zjenoczenjo narańschich krajow z katholskej cyrkwju.

Cyrkwinske stawizny su stajne wotměnjowanjo czerpjenjow a radosczow, wojowanjow a dobyczow. Duch czěmnosczje je, kaž so zda, wschitku helsku móc wokoło so zhromadźił, zo by toho nadpadował, kotryž je katholikow cyłoho swěta k swojomu zakitej powołał. A tola je tónle zmužity wojowar Khrystusowy jenož srědk w ruch božeje předkwidźownosczje; wschak zasadźi wón nowy krasny drohotny kamuschk do krony teje, „kotraž je hadej hłowu rozteptała," — mjenujcy wozjewjenjo wuczby, wot kotrejež radoscziwoho pschiwzacza cyła zemja wothłós słyschecz dasche, mjenujcy wuczby wo njewoblakowanym podjeczu s. Marije. „Nic podarmo," tak pisasche slawny Rusa, P. Schuwałow z rjada barnabitow, kiž je so do klina katholskeje cyrkwje wrócził a sam jasny pschikład toho je, schtož Marija ze swojej luboscžu a mocu zamože, „nic podarmo su Rusowje we pokładach swojeje wěry czesczowanjo s. Marije wobkhowali, nic podarmo bjeru woni k njej swój wuczek, wěrja do jeje njewoblakowanoho podjecza, snadź bjez toho zo to wjedźa, nic podarmo swjecza woni jeje swjedźenje. . . . Haj, Marija budże tón zwjazk, kiž wobě cyrkwi (katholsku a schismatisku) zasy zjenoczi a ze wschitkich tych, kiž ju lubuja, lud bratrow wutwori pod jenicžkim zhromadnym wótcom, naměstnikom Jězusa Khrystusa." Znate je, zo je wobroczenjo narańschich krajow za naschoho swjatoho wótca wot dawnoho czasa najwjetscha staroscž a žadoscž, woprawdźita należnoscž wutroby, kaž tež, zo joho žadoscž a nadźija we nutrnych modlitwach so podpjera, kotrež telko pobožnych duschow wobstajnje k njebju sczele.

Swjaty wótc je w encyklich wot 17. oktobra czerpjenja katholikow w Pólskej wozjewjał a modlitwy za pschesczěhanu cyrkej w Rusowskej a Italskej porucził. Wón je pak hižom w liscze wot 2. septembra lěta 1862 modlitwu wozjewił, zo by cyke

kſcheſczanſtwo za zjenoczenjo ſchismatiſkich kſcheſczanow z katholſkej cyrkwju Boha proſyko. Tym, kotſiž tule modlitwu pſchez cyły měſac kóždy dżeń ſo modla, a po doſtojnym doſtaczu ſwjateju ſakramentow pokuty a woltarja na měnjenjo ſwjatoho wótca proſcha, je doſpołny wotpuſk czaſnych ſchtrafow wudżělený.

Spomnjena modlitwa ma ſo takle: „O Marija, njewoblakowanje podjata knjeżna, hako twoji ſynojo a dżěczi romſkokatholſkeje cyrkwje, bjerjemy połni dowěry na twój mócny zakit we ponižnoſczi k tebi ſwój wuczek, ty chcyła tola wot bójſkoho Ducha, k czeſczi a khwalbje joho wěcznoho wukhada z Wótca a Syna, bohatſtwo joho hnady k zbożu naſchich zabłudżenych bratrow, ſchismatiſkich kſcheſczanow, wuproſycz, zo bychu rozſwětleni wot joho żiwoczinjaceje hnady do klina katholſkeje cyrkwje pod njezmólniwe wjedżenjo ſwojoho najwyſchſchoho paſtyrja a wuczerja romſkoho bamża ſo wróczili, a tak woprawdże z nami zjenoczeni pſchez njerozwjazne zwjazki jeneje a teje ſameje wěry, jeneje a teje ſameje luboſcze, z nami pſchez dokonjenjo dobrych ſkutkow najſwjecziſchu Trojicu khwalili a tež tebje czeſczili, maczeŕ Boża, połna hnady, nětk a do wſcheje wěcznoſcze. Amen.“

Wyſche tejele wſchědneje modlitwy pſcheporuczeja ſo hiſchcze tele pobożnoſcze:

1. Huſcziſche woprowanjo ſczěhowacoho zdychnjeńczka za pſchewobroczenjo Ruſowſkeje: „Wěczny wótcze, wopruju tebi njeſměrnje drohotnu krej Jězuſa Khryſtuſa k wujednanju mojich hrěchow a za potrěbnoſcze ſwjateje cyrkwje.“

2. Czeſczowanjo ſwjatych, kiž ſu woſebiczi patronowje zjenoczenja ſchismatiſkich kſcheſczanow z naſchej cyrkwju, mjenujcy ſ. Józefa, ſ. arcjandżela Michała, ſſ. japoſchtołow Pětra a Pawoła a ſſ. ſłowjanſkeju japoſchtołow Cyrilla a Methoda.

3. Wſchědne woprowanjo naſchich modlitwow a dobrych ſkutkow za wobroczenjo tychle ludow, kaž tež memento (próſtne ſpomnjenjo) w tym měnjenju, njech je pſchi woprowanju abo ſłyſchenju božeje mſchě, njech je pſchi doſtaczu ſ. woprawjenja.

4. Woprowanjo ſ. woprawjenja hako ſkutk wujednanja za ruſowſki narod 8. meje, na ſwjedżenju wozjewjenja ſ. arcjandżela Michała.

Kolosseum w Romje.

(Skónczenjo.)

Tónle pohanſki amphitheater, kotryž ſym w 2. cziſle wopiſowacz poczał, měri pſchez 2000 ſtopow kołowokoło; arena (nutſkowna płonina, hdżež ſo hry dżeržachu) je blizko 300 ſtopow dołha. Wot ſchtyrjoch ſchoſow tohole twarjeniſka měješche kóżdy hinaſche ſtołpy, ale wſchě jara rjenje wuwjedżene. Pſchi zemi ſu hiſchcze te měſtna, hdżež ſu w ſwojim czaſu wſchelake maſchiny k pſchiwjedżenju wody byłe a hdżež ſu lawy, tigry a druhe zwěrjata za krawne hry pſchihotowane ſtałe a won puſchczane byłe. Kóżdy ſchos je tak twarjeny, zo ſu zadnje rynki ſydłow pſchecy wyſchſche. Wot wudebjenjow, kiž ſu ſydła khěżorow, ſenatorow, ryczerjow a druhich woſobnych pyſchiłe, wězo nětko niczo wjacy widżecz njeje. Z cyła je tam 87,000 ludżi derje ſedżecz mohło; wyſche toho běſche hiſchcze za 20,000 ludżi doſcz měſtow k ſtaczu; pſchi czimž měſta za ſłużobnikow a gladiatorow njejſu ſobu liczene. Nad

cyły theater hodżachu so płachty wupscheſtrěcź k zakitanju pscheczíwo słóncej; k tomu służeſche 240 wudebjenych żerdźi.

To bě te měſtno, hdźež so krawne wojowanjo ze zwěrjatami, kaž tež muži pscheczíwo mužam wotbywachu k wjeſelu romſkoho luda. Titus poſwjeczi je z hrami, kiž 120 dnow trajachu; 5000 dźiwich zwěrjatow bu tehdom zakałanych, 10,000 gladiatorow namakachu tehdom swoju ſmjercź; pschetoż cźi běchu hiſchcźe tuniſchi dyźli zwěrjata. Z krewju je tón theater był twarjeny (ſamo 12,000 jatych żidow je wyſche druhich ſklawow pschi twarjenju cźeźkomu dźěłu a ſurowoſcźi podleżako!), a tež z krewju poſwjeczeny, druzy khěźorowje ſu we ſurowoſcźi tam pokracźowali. Domitian poruczi tam hry, kiž 1000 ſchtruſow (wulkich ptakow), 1000 jelenjow, 1000 dźiwich ſwini a 1000 żirafow k wojowanju a ſmjercźi żadachu; Trajan póſła na jenym ſwjedźenju 10,000 dźiwich zwěrjatow a 10,000 gladiatorow na tule arenu. Hdyż běchu dźiwje zwěrjata poczżałe żadne bycź, wuńdże za Afriku zakoń, zo tam njeſmědźa żanoho lawa wjacy ſkóncowacź.

Zo bychu ſo tajke hry wuwjeſcź mohłe, dyrbjachu provincy Afrika, Aſia a Gallia dźiwje zwěrjata wobſtaracź. Gladiatorojo buchu ze ſklawow (njewólnikow), wójnſkich jatych a wotſudźenych złóſtnikow wuzwoleni. Samo żónſke njeběchu pſchelutowane. Hdyż njenaſytna żadoſcź za krawnymi hrami njebě hiſchcźe ſpokojena po ſpadanju wjele woporow, ſkoczichu druhdy ſenatorojo a rycźerjo do areny, zo bychu wojowanjo wobnowili. Njeſměrnje wjele kſcheſcźanow, k ſmjercźi wotſudźenych, bu pſchi tajkich hrach woprowanych. Ad bestias (pſched zwěrjata)! tajke wuſudźenjo bu huſto w Romje a druhdźe na zjawnych ſudniſchcźach wuprajene nad tymi, kiž hako cźeſcźowarjo jeniczkoho Boha nochcychu pſchiboham woprowacź. Něki martrańſkeje krewje (kaž ſ. Ignaca z Antiochije) ſu tež w tymle theatru ſo pſchelałe. Ale ſłowo kſcheſcźanſkoho zakitańſkoho ſpiſowarja: „**Sanguis martyrum est semen crucis** (Krej martrarjow je ſymjo kſchiża)!“ je ſo tež tudy dopjelniło. Na pokrewjenej zemi pozběha ſo kſchiż hako ſchtom żiwjenja a cźěri hakzy na wſchitke ſtrony zemje!

Zyma nas woběhuje, hdyż na pſchihladowarjow tychle krow myſlimy. Tydźenje dołho dźeń wote dnja cźiſchcźachu ſo k ſwojim ſydłam, bjez toho zo by jich krewjelaczżnoſcź ſpokojena była. Zo bychu pſchi tychle dźiwich wjeſelach njezawutlili, bu w amfitheatrje pſchi pohladanju na cźěła a pſchi dymje cźłowjeczeje krewje jědźene a pite. Huſto trajachu hry tež pſchez cyłe noch; tehdom bu koloſſeum z tyſacami faklow woſwětlene. Dopomńmy ſo na tajke hry! Pſched ſpoczżatkom krow zaſtupi najbóle pohanſki měſchnik a woprowaſche ſkoczo k wujednanju pſchiboha Jupitra. Potom pſchińdźechu trubjerjo a hońtwarjo (**venatores**, ſchcźuwarjo), kiž dyrbjachu z kſchudami tych wbohich nahich k wojowanju honicź. Wboży ludźo ſu z dźěła z mjeczżemi a z lebijemi wobronjeni, zo bychu pſcheczíwo zwěriſkam wojowali, z dźěła pak ſu k ſtołpam pſchiwjazani abo do ſakow zaſchmjatani, zo bychu roztorhani byli. Pſched khěźorom ſo kłonjo dyrbja wołacź; „**Caesar, morituri te salutant!** (Khěźorje, chcyjo wumrjecź cźe poſtrowjamy)!“ Nětk rozdźěła ſo do wjacy cźródow, zo bychu porjadu żratwa zwěriſkow byli. Tu wotewrja ſo na date znamjo zapadowace durje pſchizeńſkich khlěwow, a wuhłódnjene lawy, tigry, pantry,

bary a dźiwje kuncže wuskocža, wot kałakow a žehliwych železow roznjemdrjene, z wotewrjenej khlamu a w dźiwim skoku na cžłowjeske wopory. Cžródy zahinu pod pacami a zubami rubježnych zwěrjatow. Wojowarjo ze zwěrinu su morjeni abo wusprócnjeni. Nětko pschiskocža wuhłódnjeni ludźo a wozmu sebi kruchi tych skóncowanych jelenjow dźiwich a swini a wotnjesu je. Postajeni słužownicy (confectores) pak wotnjesu cžěła skóncowanych ludźi. Druzy sklavowje pschińdu, runaja arenu a wotstronja krawe łuže. Bjez tym krjepi so z rózowej wodu a wóń pschecžehnje theater; spěw a hudźba wokschewja cžłowjecže wucho. Z nowa so trubi a na pyschnych wozach abo konjoch pschijědu gladiatorojo w lochkim wobleczenju a postrowjeja khěžora. Jich hru spocžinaja žortowarjo, kiž ze zawjazanymaj wocžomaj napschecžo sebi wojuja. Nětko pschińdu wojowarjo ze sakom (retiarii), do kotrohož chcedźa swojoho napschecžnika zaschmjatacź; schtóž jenoho popadnje, wlecže joho pschez arenu, bjezthymzo tón dobycžerja kłócź so prócuje. Nowe wotdźělenjo (mirmillones) wojuje z nožemi, na kosu podobnymi. Po nich pschińdu laquearii, kiž jedyn druhoho ze schtrykom zadajicź pytaja. K tomu pschidadźa so hischcže wojowanja na dwěkolesnych wozach. Skóncžnje pschińdu wuwucženi gladiatorojo; jeni wojuja pěschi z dołhimi mjecžemi a zakituja so z wulkimi nastawami, a druzy wjedu na konju lebiju pschecžiwo sebi. Khwalba a wołanjo je ze sydłow sem słyschecź. Hdyž je jedyn gladiator cžežch trjechety padnyk, prosy ze zběhnjenej ruku wo hnadu. Ale joho pschedobycžeŕ dyrbi so pschihladowarjow praschecź, hacž ma so hnada stacź. Tola woni so njezběhnu ze sydłow; duž žadaja smjercź ranjenoho. Tón wbohi dyrbi nětko ležo abo klecžo mjecž napschecžnika z ruku zapschimnycź a sebi na krk stajicź, zo by so tak sam smjercži podał. Wołanjo a pleskanjo z rukomaj pschewodźa kóždu tajku exekuciju. Dobycžerjo pak wopuschcža skóncžnje khwaleni pschez wosebite wrota (porta sanavivaria) wojowanischczo.

Hry gladiatorow su skónczene; nětk pschiwala so wosobni a khudźi cžopku krej z cžěłow picź, dokelž sebi błudnje mysla, zo budźa wot padaceje khoroscže wustrowjeni. Arena so wurumuje a, dokelž je wjecžor, zaswěcža so fakle, a pschez maschiny pschinjesu so lěsne schtomy na theater a wojowarjo su z nowa wot zwěrjatow ze wschěch stron nadpadowani. Dźiwja hońtwa je skónczena; cžłowjecže a zwěrjace cžěła pschikrywaja arenu. Tola někotre lawy a bary z alpow hischcže tu su, a lud woła: bestiarios (wojowarjow ze zwěrinu abo k zwěrjatam wotsudźenych). Tu wozjewi so, zo su hischcže někotsi kschescženjo pschihotowani; khěžor poruczi jich pschiwjesc a lud so z nowa djabolscy wjeseli, hdyž zwěriska kscheszanow morja, ale dže zrudnje domoj, jeli Bóh swoju móc pokazujo zwěrjatow khlamu zawrje a tamni njezranjeni z areny wuńdu.

Tola wotwobroczmy so wot tychle žadławych pohanskich hrow, kiž nam do pomjatka pschińdu pschi kolosseum, a dźiwajmy so, zo su te same wězo we mjeńschej měrje nimale 100 lět hischcže wobstałe, hacž bě Rom zwjetscha kscheszanski.

Po pschestaczu hrow njemějesche kolosseum žanu praktisku wažnoscź. W srjedźnym czasu, hdźež bě drje hischcže w 9. lětstotku jara pyschne, pscheměni so do twjerdźizny wosobnych Romjanow. W lěcže 1312 dyrbjachu je romskoněmskomu khěžorej Heinrichej VII. wotstupicź, kiž je městu zasy da. Wot toho czasa z kolossea

material k twarjenju wotwożowachu, wosebje so wschón wosobnischi marmor po czasu zhubi; někotre palasty a khapale buchu z tychle kamjeni twarjeni. Hakle bamž Benedikt XIV. (1740—58) wutorhny kolosseum dalischomu zapuszczenju pschez nabožne poswjeczenjo; pschetož wón staji tam 14 kamjentnych stacijonow wokoło areny a wosrjedża wysoki kschiž. Sczěhowacy bamžojo su tež wjele pjenjez na zdżerżenjo a restaurirowanjo tychle wulkotnych rozpadankow nakożeli.

Romjenjo wopytaja rady tele městno. Kóżdy pjatk dżeja tam ludżo k staci-jonam. Pjatk a njedżelu psched wjeczorom prěduje tam franciskan za bratstwo wopytarjow kschiżowoho pucża. Tež je jedyn pschizemski rum do khapałki pschemě-njeny, kotraż je zamknjena; psched njej husto pobożni klecża. Kóżdy cuznik pak, kiż tu z rozmyslenjom a kscheszczanskim duchom khodźi, wokoschi zdónk kschiża, kiż srjedź areny stejo móc a dobyczo kscheszczanstwa prěduje.

Wjacy krócź sym we kolosseum był, sym je wodnjo a pschi měsaczku, wo-pytane a prózne widżał. Njezapomnitaj pak wostanjetaj dwaj wieczoraj, hdżež běsche wone ze wschelakobarbnymi bengalskimi wohnjemi woswětlene a hdżež tysacy ludźi zwonka a znutska kolossea so mjerwjachu pschi wohnjohrě, kotraż wot 10. hacź do 11. trajesche. Te mócne murje so z tym swětłom prawje wożiwja a mócnje na naschu pschedstajawosćź skutkuja. Skoro běch Romjanam za zło wzał, zo na tutym měsczе wohnjohry a koncerty zrjaduja; tola jich pschistojne zadżerżenjo pschi tym dyrbjesche mje spokojicź, hdyż sebi na jich pohanskich prjedownikow a na jich nócne hry pomyslich. Nětczischi Romjan je w prawym czasu ważnoho pomyslenja a tež w prawym czasu woprawdże wjesoły.

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Präses tudomnoho towarstwa rjemjeslniskich, k. Herrmann, je powjesć dostał, zo bu k. dwórski prědar Wahl w Drezdżanach za centralnoho präsesa w Sakskej pomjenowany wot generalnoho präsesa wschěch tajkich towarstwow w Němcach, schtož je w tu khwilu k. Schäffer w Kölnje. Pod k. Wahlom steja nětko schtyri towarstwa w Drezdżanach, w Lipsku, w Chemnitzu a w Budyschinje.

Z Budyschina. Sem je powjesć pschischła, zo je knjezna Grofic z Koczіny we maczerskim domje miłosczіwych sotrow we Neisse jara skhorika a na khorym łożu hižo profes wotpołożiła.

Z drezdżanskeje diöcesy.

Z Lipska. Tudomne towarstwo s. Vincenca mějesche wob lěto (z wuwzaczom zakładnoho zamoženja) 1492 toleri dokhodow; wudawkow bě 1726 tol. Z poslenischich pschińdże na khlěb 367 tol., na topjenjo 25, na drasty za schulerske dżěczi 59 tol., 786 tol. za asyl abo dom khudych dżěczi atd.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Čěska. Z Georgswalde pisaja, zo je we Philippsdorfje za nowu cyrkej wot 25. auguſta 1866 hacž do 28. februara 1868 hako wopor ſo nahromadžiło 339 tol. 14 nſl. a 2 np. a 1330 ſchěſnakow. Wosada je wyſche toho dobrowólnje podpisała 23,400 ſchěſnakow. Duž je wěſte, zo ſo tam lětſa twaricž póčznje.

Z Prahi. Kardinal arcbiſkop chce lětſa a pſchichodnje ceremoniju nohowmycza, kotruž dotal na 12 kanonikach wukonjeſche, zeleny ſchtwórtk na 12 khudych ſchědžiwcach z měſta Prahi wuwjeſcž. Čžile budža kóžde lěto ze wſchělakich pražſkich farow wuzwoleni. Zeleny ſchtwórtk budža pola kardinala arcbiſkopa wobjedowacž, pſchi čžimž budža jim kanonikoju poſłužecž.

Z Hamburga. Tudomni katholikowje ſu wyſche pětrowoho pjenježka 7500 frankow k džerženju bamžowoho wójſka wotpóſłali. To je wjele na tych 5400 katholſkich wobydlerjow, kiž dyrbja ſebi wyſche toho ſwoje ſchule a khore khěže ſami džeržecž. Tež miłoſcžiwe ſotry tam maja.

Schlezynſka. Tſidnjowſka wot bamža poruczena pobožnoſcž, budže tudy tſi poſlenje dny měrca.

Galiciſka. W Zebrzycach zemrje 8. januara wyſokoczeſczeny farař Kus, 80 lět ſtary. Wón bě tež miſchtyr w tyſcheŕſtwje a duž džěłaſche ſej krótko pſched ſmjerczu ſam kaſchcž. Hdyž bě hotowy, namaka jón pſchejara wuzki a dari jón jenomu burej, kotromuž bě žona wumrjeła. Bórzy wudžěła ſej nowy a pſchiſprawny; ſpokojeny lehny ſo, zo by poſpał, ale wón wjach njewotucži.

Z Roma. Bamž je někotrych za kardinalow měſchnikow pomjenował; woni rěkaja Lucian Bonaparte (rodženy 1825, joho džěd běſche bratr Napoleona I.), Ferrieri, Gonella, Barili, Berardi, Moreno a Monaco. Za kardinalow diakonow buſchtaj pomjenowanaj Borromeo a Capolti.

Z Roma. Džeń 10. měrca pſchijědže ſem połdra ſta wojeŕſcy wuwuczenych mkodžencow z Kanady (w Americy). Hacž na dwórniſchczo pſchiińdže jim wotdžělenjo zuavow napſchecžiwo a pſchewodžeſche jich z hudžbu (muſiku) do měſta. Kanadženjo mějachu woſebitu khorhoj ſobu z wuſchitymi pismikami: **Aime Dieu et va ton chemin** (t. r. Lubuj Boha a dži twój pucž)! Po narodnoſczi ſu to zwjetſcha Francózojo (mjeńſchina je jendželſka); tohodla ſu jich tež na puczu pſchez Francózſku (kaž we Marſeille) ſwjedženſcy witali. — Wſchelake nowiny pisaju, zo chce francózſke wójſko z bamžowoho kraja woteńcž; ale joho nowe wobtwjerdženja w Romje a pola Civita-Vecchia na to njepokazuja. Wſchelacy potajni revolucionarojo, kiž běchu po njeporadženju nazymſkoho zběžka z Roma woteſchli, ſu ſo nětko zaſy pomału wróczili. Duž hižo je potajny revolucionarſki wubjerk 26. februara znowa wozjewjenjo za lud na rózkach pſchelepicž a hewak w Romje rozſchěricž dał. Tam ſo bjez druhim piſa: „Wótcny kraj trjeba waſchej ſylnej ruchy. Jenomyſlnje a krucže woſtańcže w Romje a ſłužbje wótcnoho kraja (t. r. zhromadnoho kraleſtwa Italſkeje) atd.“ Z toho je widžecž, zo chce pſchi pſchileżnoſczi zběžkarſka ſtrona zaſy něſchto znajmjeńſcha ſpytacž.

Francózſka. Pſchi wulkej hłodowej nuzy w Algirſkej da tamniſchi arc-

biſkop 800 ſyrotow na ſwoje khóſty žiwicź. W Parizu ſo wjele pjenes hromadźi za Algirſku, ale pſchecy dołho hiſchcże njedaſahuje.

Francózſka. W Parizu twarja někotre rjane nowe cyrkwje. W poſleniſchim cžaſu buſchtej cyrkwi Trinité a ſ. Auguſtin, na kotrejž ſu milijony wudali, k božim ſłužbam pſchepodatej.

Francózſka. W lěcże 1804 běſche we Francózſkej jenož 430 proteſtantſkich prědarjow, a w cyłym kraju njebě ani jedyn wuſtaw za podjeranjo proteſtantow. W lěcże 1857 běſche tam 920 prědarjow a bohate proteſtantſke towaŕſtwa natwarichu a załožichu bjez tym cžaſom mnohoſcź khorownjow, ſyrotcžich domow, wuſtawow za ſlepych a hłuchoněmych, kaž tež wſchelake bibliſke a miſſionſke wuſtawy, ale pſchi wſchim je mnohoſcź proteſtantow ſo ſpodźiwnje pomjeńſchiła. Pſchetož po wěryhódnych ſtatiſtiſkich rozprawach, kiž je baron Dupin w francózſkim ſenacże (komorje) podał, běſche we Francózſkej na ſpoczatku naſchoho lětſtotka połdra milijona proteſtantow, hdźež je jich w lěcże 1867 jenož 800,000 ſo nalicziło. Liczba katholſkich je ſo bjez tym cžaſom wot 30 milijonow na 36 milijonow powyſchiła.

Z Pariza. W ſeminaru za katholſkich miſſionarow je ſal, kotromuž ſal martrarjow rěkaja. Po ſcžěnach wiſy 23 wobrazow ſwjatych martrarjow, kotſiž ſu w Chineſiſkej a ſuſodnych krajinach w 19. lětſtotku ſmjercź za Khryſtuſa cžerpjeli. Njedaloko duri ſteji 13 kſchinjow, w kotrychž ſu cžěłne powoſtanki 13 martrarjow. Tež je w ſalu wjele draſtow, martraŕſkich pſchiprawow, rjecžazow, ſamorucžnych liſtow atd., kotrež ſo hako drohe wopomnjenki po wjacy dyžli 100 martrarjach tam khowaja. Dwacyczi z tychle martrarjow ſu ſo na miſſionarſtwo w tymle ſeminaru pſchihotowali; tſinacże z nich je cyrkej za „cžeſcžehódnych“ wuprajiła. Poſleni z z miſſionarow bu l. 1857 martrowany.

Francózſka. W Lyonje zemrje njedawno nabožna knjeni, kotraž blizkich pſchecželow njemějo 300,000 frankow ſwojoho zamoženja ſwjatomu wótcej wotkaza.

Z Luxemburga. Biſkop je 8. februara rjanu khěžu poſwjecžił, kotruž je ſej towaŕſtwo rjemjeſlniſkich za 40,000 frankow kupiło. Je to jena najwjetſchich khěžow w měſcże a je jenož tohodla tak tunja, dokelž je po wotcžehnjenju pruſkich wojakow płacžizna khěžow jara ſpanyła.

Jendželſka. Znaty proteſtantſki ſpiſowaŕ Willam Humphrey je w Londonje ke khatholſkej cyrkwi pſcheſtupił.

Jendželſka. Wyſchſcha anglikanſkoho proteſtantſkoho klóſchtra we Hacknay je ze ſydmimi ſotrami ſwojoho rjada k katholſkej cyrkwi pſcheſtupiła. Tamniſchi proteſtantojo załožuja mjenujcy po waſchnju katholſkich tež klóſchtry.

Z Londona. Tudomny anglikanſki biſkop wozjewi 22. februara cyrkwinſkej zhromadžiznje, zo chcetaj 2 ſobuſtawaj duchownſtwa londonſkeje diöceſy k katholſkej cyrkwi pſchiſtupicź. Staj to mjenujcy dwaj fararjej we woſadże St. George z mjenom Akers a Hammond. K.

Danſka. Dżeń 22. oktobra z. l. bu w Odenſe na kupje Fünen nowa miſſionſka ſtacija załožena. Kaž ze Fridericia piſaja, ſo tam katholſka cyrkej wſchědnje rozſchěrja. Tak je w Kopenhagenje, hłownym měſcże Danſkeje, wóndanjo hrabja H. L. ze ſwojej ſlubjenej, knježnu z L., kiž je dwórſka knjeni pola danſkeje

kralowny, katholſkej cyrkwi pſchiſtupił. W Fridericia bu lěcze 1867 do katholſkeje cyrkwje 37 proteſtantow pſchiwzatych a wyſche toho dwě židowcy a 2 baptiſtcy.

Ruſowſka. Knježeŕſke nowiny wozjewjeja z cžaſami, zo je wiele katholikow k ſchismatiſkej wěrje pſcheſtupiło. Ale tajke pſcheſtupjenja njejſu pſchecy wěrne a najbóle wumocowane. Hdyž ſo dźěl wosady k ſchismatiſkej wěrje pſchewjeſcź da, pſchewobrocźi ſo farſka cyrkej bórzy do ſchismatiſkeje. Tak k pſchikładej wokoło Wilna měješche wosada Podbrzeže bjez 5201 wobydlerjemi jenož 1400 ſchismatikow, a tola bu poſleniſchim dotal katholſka cyrkej data. We wosadze Bukowinje bě lědom ſchtwórcźina wotpadnikow, a tež woni doſtachu cyrkej, kiž bě dotal katholſka była.

Turkowſka. Sultan ma nětko wulki ſtrach. Kſcheſcźenjo na Krecže njechadźa ſo změrowacź a duž lubi jim kſcheſcźanſkoho wjerćha abo hoſpodarja, hacž runje woni zjenocźenjo z Grichiſkej žadaja. Bołharſka, Serbiſka a Rumunſka ſo pſchecy bóle k wójnje ze ſultanom hotuja; tam cžakaju jenož na ſlubjenjo, zo jim druhe mocy zadźewacź njechadźa.

Z Jeruzalema. Nowa Ecco-Homo-cyrkej, na kotruž je P. Ratisbonne wloni w Europje dary hromadźił, budźe 3. hapryla poſwjecźena. Wulka marmorowa Ecco-Homo-ſtatua za tule cyrkej je w Romje wot hrabje Sosnowſkoho wudźěłana.

Połnócna Ameriła. Tudy bu wot bamža wobtwjerdźenych dźewjecź nowych biſkopſtwow a ſchtyri nowe japoſchtolſke vikariaty (z biſkopſkim titlom).

Ameriła. Sławny ryčźnik a ſpiſowař Arrington w Chicago je pſched ſwojej ſmjercźu k katholſkej cyrkwi pſcheſtupił. Pſched tſjomi lětami bě joho mandźelſka tu ſamu kročźel ſcźiniła a je wot toho cžaſa jara za njoho ſo modliła.

Naležnoſcže towařſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: kł. 164. kubleŕ J. Rěžak z Běleźec; 165. Michał Schpihel z Radworja; 166. Madlena Wünſchec z Radworja; 167. Marija Běrkowa z Radworja; 168. Madlena Nowakec z Bronja; 169. Jan Kraſa z Běleźec; 170. Marija Cźemjerina z Cźemjeric; 171. Michał Haſchka ze Sulſchec; 172. Mikławſch Hennig ze Smjecźkec; 173. Jakub Młynk ze Jaſeńcy; 174. tyſcheŕ Jakub Delenka z Wutołcźic; 175. Madlena Krawcec z Mitocźic; 176. zankař Schołta z Pancźic.

Na lěto 1867 zapłacźi: 321. M. N. z Br.; 322. H. z R.

Dobrowólne dary: J. R. 5 nſl.; M. H. z K. 5 nſl., k. wucźeŕ Klemens Konradi z Pirny 20 nſl.

Smilne dary: 1 toleŕ za ſ. wótca pſchez k. kapłana Wernera z Khróſcźic z napiſmom: Smil ſo, o Bože, nad khudymi duſchemi!

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich wosadow.

Z Budyſchina. Kſchcźeny: Franc Heinrich, ſ. aſſeſſora a ryčźnika Adolfa Jungi w B. — Zemrjecźi: Marija, mandźelſka Jana Haſche ze Zajdowa, 60 l. 3 m.; Marija, mandź. njeboh K. Buſche ze Židowa, 61 l.; Franc Heinrich, ſ. aſſeſſora Jungi z B.

Cźiſchcźał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 7. **4. hapryla 1868.** **Lětnik 6.**

Spodźiwne wustrowjenjo.

We wsy Friedewaldźe, bjez Grotkowom a Nisu (Neisse) w Hornjej Schlezynskej, pschebywasche wósomnaczelětny młodźenc pola swojeju starscheju, kotryž běsche boloznoho wokhromjenja dla z wuczby hako pschekupski zasy domoj pschischoł. Wón běsche lěkarsku pomoc podarmo pytał, hacž joho tón njebjeski lěkař spodźiwnje wustrowi, hdyž běsche s. Mariju hako strowjo khorych wo zastupnu próstwu pola Boha prosył. Joho nahłe wustrowjenjo je wěste; wón bě khory a bědny do jeneje khapałki pschischoł a je strowy a cziły zasy wuschoł. Cyły podawk je z pschisahu wobkruczeny. Farař k. Elsner we Reinschdorfje, hdźež je tamna khapałka zafarowana, je we pschitomnosczi friedewaldskoho fararja k. Gebela njedźelu 15. měrca toho młodźenca Józefa Kinne, joho nana kublerja a starskoho muża Jana Kinne a joho macz Madlenu rodźenu Wildec pscheskyschował a protokoll napisał. Starschej prajitaj na město pschisahi: „Nasch syn Józef je z Grotkowa na prawej stronje wobkhromjeny domoj pschischoł. Wón je namaj zjewjenjo w nocy wot 7. do 8. februara sobudźělił, je 8. februara ze zekschiwjenym kolenom a delnym zhibowadłom do Eckwertsheide klacał a je so wottam wokoło pjeczich popołdnju cyle wustrowjeny wrócził a je nětko do dźensnischoho strowy.“ To same wobkruczichu tam inspektor k. Kryl a kubleŕ Jan Regul. Wobaj fararjej staj pscheswědczenaj, zo je Bóh w tuthym njewěriwym czasu chcył zjawnje wobswědczicz spodźiwnu móc modlenja k Bohu a pobožnoho czesczowanja najzbóžnischeje knjeżny Marije. K tomu samomu pscheswědczenju pschińdźemy, hdyž podawk rozpowjedacz słyschimy, kaž je jón wobhnadźeny młodźenc samoruczinje napisał a we nowinach „Schlesisches Kirchenblatt“ (czisło 13) wozjewił.

„Ja pschebywach,“ tak powjeda wón, „hako wuczownik pola pschekupca Karla Langera w Grotkowje wot 26. měrca 1867. Srjedź hapryla dostach na prawej

stronje wot ramjenja hacž do stopy khětru słaboscž, z kałanjom zjenoczenu. Mój knjez pósła mje tohodla k Dr. med. Stiegertej w Grotkowje, zo by moje cžerpjenjo zahnał. Ja nałožowach wukazane srědki, kaž pille atd. Dokelž žane polěpschenjo njenastupi, pschepoda mje mój knjez do grotkowskeje měschczanskeje hójerńje, kiž pod wjedženjom fysikusa Dr. Uttinga steji a hdžež miłoscžiwe sotry khorych wothladuja. To tohole wustawa zastupich 24. julija a wostach tam do 1. augusta w kurirowanju, kotrež w dwojim kónkistajenju, mazanju a w nałoženju lěkarstwa wobstejesche, tež bu mi schpanska mucha nadpołožena. Bjez toho zo bych polěpschenjo cžuł, wustupich z wustawa, dokelž mje mój knjez k zastupjenju do słužby nuzowasche, kotruž pak mózach jenož tydžeń ze wschim napinanjom swojich mocow wobstaracž. Na 9. augusta pósła mje k. Langer, pschepokazany wo mojej z kóždym dnjom pschibjeracej słaboscži a zekschiwjenju prawoho kolena a praweje stopy zasy do mjenowanoho schpitala. Kurirowanjo ze strony lěkarja běsche te same kaž prjedy, hacž do 22. augusta. Na tymle dnju pak njepytnych hischcže cyle žane wolożenjo mojoho khromjenja.

Tehdom wupraji k. fysikus, zo bych schpital wopuschcził a so do kupjele w Landeku podał. Ze sylzami a w staroscži mojoho hubjenstwa dla wopuschczich z najwjetschim napinanjom schpital, džěch k mojomu knjezej, wuprosych sebi pjenjezy k pucžowanju a wotjědžech popołdnju w pjecžich po železnicy z Grotkowa do Falkenau, z wotkelž na tónle lědma poł mile dołhi pucž do starschiskoho domu pjecž hodžinow trjebach a sprócniwje wokoło 11. hodž. nocy dom pschińdžech. Mojej starschej a něktosi pschecželjo a znacži wobhladowachu moju khoru nohu a widžachu, zo je koleno zekschiwjene a delnje zhibowadło cyle woprostnjene (steif), tak zo mózach pschi stupanju jenož z palcom so zemje dótkacž. Tež stopowe a bristwace muskle běchu cyle twjerde a bjez skutkowanja; hdyž so baumscheitirowacž dach (ze znatym jehłatym instrumentom Baumscheita) wot jenoho muža ze wsy, njepokaza so žana krej. Wjacy krócž je macž spytowała, moju nohu zrunacž, ale podarmo. W tymle zrudnym wobstejenju pytach ja pomoc w modlenju a we wosebitej pobožnoscži k najzbóžnischej knježnje, dokelž spóznach, zo bjez pomocy z wysokoscže njebudu wjacy k džěłu khmany. Po cyłej prawej stronje běch tak wosłabił, zo sebi njemózach ani khlěba wotkracž ani běrny (nepla) wobělicž. Tajki pschebych swoje dny w starschiskim domje hacž do pjatka 7. februara 1868.

Na tymle dnju džěch po dokonjanej wjecžornej modlitwje wokoło 9. hodž. do łoža. Snadž poł hodžiny běch spał, tu pschiwoła mi hłós: „Józefje!“ Ja wotucžich, wobroczich so we łožu, hdyž běch z wobliczom k scžěnje ležał — a wotmołwich na pschiwołanjo: „Haj!“ Wotewrich swojej wocži a widžach stwu ze wohnjowej swětlinu woswětlenu. Tón hłós praji dale: „Twoja khoroscž je pschizajeczo (schlag) a na tymle swěcže njebudže cži nichtó pomhacž, jeli swój wucžek ke mni njewozmjesch.“ Nadobo zhubi so swětlina. Ja poczach so modlicž strowa-sy-Marija, a njeczujach žane zastróženjo, ale změrowanjo.

Na to wusnych zasy a spach měrnje hacž něhdže do jeńeje. Tu zawoła tón samy hłós z nowa: „Józefje!“ Ja wotmołwich zasy „haj!“ a hdyž swojej wocži wotewrich, widžach runje znapschecža mojoho łoža žónsku ze swětlinu wobdatu,

w módrej drasce ze złotymi hwězdami posytej, ze slěbrobarbnej krónu na hłowje a z běłym schlewjerom do zady dele wisachym. Słyschach słowa: „Putnik we Warcze (Wartha, 5 mil k wjeczoru wot Friedewalde) je hižo stary, ty dyrbisch něhdy joho město nastupicz.“ Na to zhubi so cyłe zjewjenjo zasy a we modlitwje znowa spach hacz do ½6 rano. Mojej starschej a moji bratsja běchu hižo stanyli a mój bratr Alexander, 13 lět stary, bě w mojej komorcy po pokrutu khlěba pobył. Po joho wustupjenju zasy wusnych. Poł hodziny pozdźischo, wokoło 6. hodź., wołasche mje tón samy hłós z mojim mjenom. A ja wotmołwich zasy: „haj!“ Tu widźach pschi kožu žónsku stacz, ze swětkom wobdatu, Jězus-dźěczatko na prawej ruchy njeso a sceptař w ruchy dźerżo. A słyschach słowa: „Józefje pój, pój do Eckwertsheide! Wozjewo to!“ Na to so zjewjenjo zhubi.

Potom stanych, zwoblekach so, dokonjach ranischu modlitwu a dźěch dele do bydleńskeje stwy. Psche znutskowne zahorjenjo njemóžach snědacz a běch sebi njewěsty, hacz mam wo tym nócnym zjewjenju rycżecz, wosebje so bojach, starschim wozjewicz, zo sym pschez tu zjewjenu, kotruž za Božu maczeŕ dźerżach, porucżenjo dostał, putnistwo we Warcze na so wzacz. Myslach swojeje młodosczje dla, zo mi starschej k tomu dowolnosczz njedataj. Moja macz potom pytny, zo płakam, a praschesche so mje za pschicżinu. Nětk wozjewich jej wschitko, schtož běch w poslenjej nocy widźał a słyschał, a hnydom bě so wschitkón strach minył a czujach so změrowanoho. Macz powjedasche to wschitko mojomu nanej. Nětk wuprajich moju žadosczz, zo chcu hnydom do Eckwertsheide hicz. Nan radźesche mi, dokelž k jěczu czas njeměješche, zo bych njedźelu khapałku w Eckwertsheide wopytał; ale ja njedach so wjacy wotdźerżowacz. Bjez wobjeda podach so ze swojim 12lětnym bratrom Francom na pucz do Eckwertsheide, kiž je 15 minutow wot mojoho domu. Nan slubi, zo chce z wozom po mnje pschijecz, tola ja to nochcych. Po wjelekróczným wotpoczńjenju, koleno praweje nohi stajnje z ruku podpjerajo, dóńdźech za 1½ hodziny do khapałki w Eckwertsheide. Namakach ju zamknjenu, hólc zwóńka Jupy, kotryž ma klucze, pytny naj a wotewri namaj tu staru cyrkwiczku. Ja posynych so do ławki na prawicy a modlach so najprjedy radosczźiwe rózarije a potom wschelake pobožnosczje z mojich knižkow. Potom pschiklacach k wołtarjej, poklaknych so na skhodźeńkach a modlach so tam najprjedy lauretansku litaniju; na to zaczinich knižki a wostach w czichej pobožnosczi klecžo, k hnadnomu swjeczatku na wołtarju pohladujo. Nadobo stejesche srjedźa na skhodźeńku, hdźež měschnik pschi Božej mschi steji, žónska postawa, zwoblekana kaž tamne zjewjenjo w nocy. Ja so pozběžech, koleno z ruku dźerżo, a pytnych, zo chce so wona mje dótknycz. Wona so mje tež dótkny a puschczi swoju ruku po mojej prawej stronje dele hacz k delnjomu zhibowadku, ke mni dele so pokhilejo. Hdyž bě so to stało, bě so wona zhubiła.

Potom modlach so: „Pod twój zakit cżěkamy“ a „Spominaj“ a spytach kaž hewak z pomocu praweje ruki so pozběhnycz. Ale stanych ze zaczuczom, zo ruku k tomu wjacy njetrjebam. Dźěch potajkim z runej nohu wot wołtarja. Mój 12lětny bratr widźesche to a posměwkowasche so na mnje. K dźakprajenju modlach so hischcze jedyn krócz rózarije a dźěch nětko wozboženy domoj, dokonjach tón samy pucz we małej schtwórczhodźinje (lědom 15 minutach) a njemyslach wjacy na

wóz, kotryž chcyſche mój nan za mnu póſłacz. Wón pſchińdże a dyrbjeſche ſo prózny wróczicz. Domoj pſchiſchowſchi dźěch hnydom do bróžnje, hdźež běſchtaj nan a macz w dźěle a prajach: „Nano, ja ſym ſtrowy!“

Mojej ſtarſchej běſchtaj z wjeſokoſcze k ſylzam hnutej; ja móžach zaſy do naſcheje cyrkwje hicz, kotruž wot poſlenjeje ſpowjedże, hdyž běſche mje nan dowjeſcz dał, njeběch wjacy wopytał. Tam běſche na dnju mojoho wuſtrowjenja wjeczorna pobožnoſcz, a wſchitcy ludźo, kiž mje widźachu k tejle pobožnoſczi runje hicz, ſpodźiwachu ſo, zo móžu zaſy kaž prjedy w ſtrowych dnjach khodźicz. Tydźeń pozdźiſcho, 15. februara, ſobotu, daſche mój nan w khapałcy w Eckwertsheide ſpěwanu Božu mſchu dźerżecz a ja doſtach pſchez k. kapłana Schießlera ſwjataj ſakramentaj pokuty a woltarja. Czuju ſo nětk doſpołnje ſtrowoho, móžu khodźicz, ſtacz a klečzecz kaž w ſtrowych dnjach.

Tele moje wuprajenjo móžu z dobrym ſwědomjom wopſchiſahacz, dokelž ſym ſebi wědomy, zo nimam tu wolu, druhich pſchez tajenjo zjebacz.“

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Naſche towaŕſtwo wuda dźens za tydźeń za lětuſche ſobuſtawy ſcheſty zeſchiwk knihi „Żiwjenja Swjatych“ wot H. Duczmana. Tón ſamy wopſchija zaſy wjele zajimawych żiwjenjopiſow ſwjatych martrarjow woſebje wot l. 304 nimale hacz do poſlenich woporow pod knjejſtwom pohanſtwa w romſkim khěžorſtwje (do l. 311). Po wobliczenju k. ſpiſowarja změje cyła nahladna kniha znajmjeńſcha 15 zeſchiwkow abo 960 ſtronow; po tajkim je hakle tſeczina w ruch czitarjow. Czim wjacy ſobuſtawow w towaŕſtwje tež pſchichodnje budże, czim ſpěſchniſcho móże ſo w cziſchczenju pokraczowacz. Spiſowarjej prajimy w mjenje czitarjow dźak za joho wulku pilnoſcz a horliwu luboſcz k naſchomu ludej.

Z pruſkeje Łužicy.

Z Kulowa. Tſidnjowſka pobožnoſcz z doſpołnym wotpuſkom dla czerpjenjow ſwjateje cyrkwje we wſchelakich krajach bu we naſchim domje božim we tſjoch poſlenich dnjach měſaca měrca wotdźerżena. Swjata ſpowjedź ſo zapocza dźeń prjedy, ſobotu; wjacy hacz 2500 woſadnych ſu ſwjataj ſakramentaj pokuty a woltarja doſtali. Dokelž mnohoſcz ſpowjednych ludźi tak wulka běſche, zo jich duchownym potrjebnoſczam naſchi woſadni měſchnicy we krótkim czaſu tſjoch dnjow doſpołnje doſczczinicz njemóžachu, bě nam wſchitkim jara lubo a žadane, zo z dowolnoſczu ralbiczanſkoho knjeza fararja joho kapłan, knjez Łuſczański, we ſpowjednym ſtole ſobu pomhaſche. Woběmaj knjezomaj ſo za ſuſodnu luboſcz, kotruž staj nam a naſchej woſadże najpodwolniſcho wopokazałoj, najwutrobniſchi dźak a „zapłacz Bóh!“ praji. Na wſchěch tſjoch ſwjatych dnjach dźerżeſche ſo dopołdnja ſpěwana boža mſcha z wuſtajenjom božoho cźěła; na njedźelſkim prědowanju pak wukładowaſche naſch farař złóſcz a njedźak tych dźěczi toho ſwěta, kiž ſwojej ruch pſchecźiwo cyrkwi a jeje zaſtojnikam zběhnu, kaž židża kamjenje zběhnyli ſu, zo bychu je na Jěžuſa

mjetali. Popołdnju pjeczich spěwachu so z pschewodom pischczelow litanije wot wschě swjatych; po nich bě požohnowanjo z božim czěłom a na kóncu so spěwachu rózarije a póstne khěrlusche. Nasch wulki a rjany dom boži bě wot ranja pjeczich hacz do wjeczora dzesaczich z pobožnym ludom napjelnjeny, pschetoz wschitcy z nascheje wosady, hospodarjo a hospozy, czeladnikojo a wumĕnkarjo khwatachu do swjatnicy a k spowjednym stołam, zo bychu dostali te duchowne hnady, kotrez swjaty wótc, bamz Pius IX., pobožnym modlerjam wudzělił je. A modlitwy tak wjele milijonow kschesczanow po cyłej zemi, kotsiz so na hłós swjatoho wótca pschi wołtarjach toho Knjeza hromadza a po pschikładze swjatych japoschtołow, hdyz na galilejskim morju we wulkim strachu běchu, z dowĕrjenjom wołaja: „Knjeze pomhaj nam, pschetoz my kónc bjerjemy!“ — njebudza tele modlitwy kaz lubozna wóń k njebjesam horje stupacz a tam psched wobliczom wěcznoho pastyrja cyrkwje wuslyschenjo namakacz? Zawĕrno, kaz na galilejskim morju budze tez we wichorach nětczischoho czasa tón swĕrny pastyr so zběhnycz, budze ze swojej wschohomócnej ruku morju a wětram poruczecz a czichota, mĕr a zbóznoscz pschiczahnu zasy do człowjeskich wutrobow. Tón knjez je swoju cyrkej na skału twarił a tutu skału njebudza porty hele pschemocowacz. We cyłym swĕcze, haj tez we naschej blizkosczi, so dziwow a cejchow doscz stawachu, kiz naschu wĕru wobkruczeja a naschu nadziju posylnjeja, tak zo tez slepi widzecz móza, jelizo dobreje wole su. Swjata Marja, pomocnica tych kschesczijanow, prosch za nas.

Z Kulowa. Jutrownicžka, t. j. prĕni swjaty dzeń jutrow, swjeczi so we kulowskej a ralbiczanskej, kaz tez we khrósczanskej, wotrowskej a njebjelczanskej wosadze z krasnym processionom na konjoch. Kschizerjo nascheje wosady, na rjenje wudebjenych konjoch sedzo a serbske jutrowne khĕrlusche abo swjate rózarije spěwajo, podawaju so zo swjatym kschizom a z cyrkwinskimi khorhojemi k popołnischim božim służbam z Kulowa do Ralbic a z Ralbic do Kulowa. Zo by wschitkim kschizerjam a druhim krajanam porjad tutoho žadnoho a rjanoho jutrownoho processiona wĕdomy był, chcemy jón tu we naschim serbskim czasopisu wozjewicz. Pschibliżowanjo, pschińdzenjo a wotenđzenjo kschizerjow pschipowjeda so z cyrkwinskeje wĕże ze zwonjenjom pak wulkoho zwona, pak wschitkich zwonow. Kschizerjo z kulowskeje wosady hromadza so po wotdzerżanych wulkich božich służbach dopołdnja jĕdnaczich we Kulowje na torhoschczu a stupaju tam do rjadu; hdyz su wokoło cyrkwje rajtowali, dostanu woni pschi wulkich durjach božoho domu z ruki fararja swjaty kschiz, kotryz wjedzer processiona, wyschschi scholta abo gmejnski prĕdkstejer, wot dweju kschizerjow pschewodzany, njese. Zo bychu ludzo tutomu swjatomu kschizej z kłonjenjom czesez wopokazacz móhli a wjedzeli, hdze je, ma koń toho, kotryz tón kschiz we rukomaj dzerzi, mały zwónczk wokoło schije pójsnjeny. Khorhoje so rozdzĕleja po zafarowanych wsach tak, zo w prĕdku, srjedza a na kóncu processiona zmahuju. Kulowscy kschizerjo jĕdu do Ralbic pschez Koczinu, ralbiczanscy pak do Kulowa pschez Sulschecy. Na dompuczu dzeja Kulowscy pschez Sulschecy a Ralbiczanscy pschez Koczinu. To so stanje tohodla, zo bychu so woni na wuzkich drohach njezetkali a pschi nimojĕchanju so njewobczežowali. Wschitcy kschizerjo dyrbja so dopomnicz a sej derje k wutrobje wzacz, zo woni tutón rjany pro-

cession wotdźerża k cžescži horjestanjenoho zbóžnika, maju so tohodla wo wschěm prawje pschistojnje zadźeržecź, zo nikomu žanoho pohorschka njedadža. Zwady, sakrowanjo, piczo su krucze zakazane; pobožnosczź dyrbi knježicź we wutrobach a cžestnosczź we zwonkownym zadźerženju. W Ralbicach a w Kulowje njesmě nichtó z cžaha abo z rjada wotstupicź, prjedy hacž njeje swjaty kschiž wotedaty a khěrlusch dospěwany. Tež njesmě nichtó dźěczi na konja horje wzacź a sobu rajtowacź dacź. Tomu, kiž swjaty kschiž njese, dyrbja wschitcy posluschni bycź a joho rozkazowanju maju so bjez morkotanja podczinjecź.

Z blizka a z daloka zeńdu so, wosobnje we Kulowje, zo bychu sej serbski jutrowny procession wohladali. Loni je knjez professor Gustav Müller z Drježdžan wobraz kulowskich a ralbiczanskich kschižerjow wotewzał a jón we wulkich lipskowskich nowinach, kiž „Illustrirte Zeitung“ rěkaju, woczischczecź dał, pschez cžož bu nasch serbski procession a lud we wjetschim dźělu němskoho kraja póznaty.

Pschispomnjenjo redaktora. My smy so wloni wo rjanosczi serbskoho jutrownoho processiona wuprajili a pschejemy jeno, zo bychu so we wschěch naschich wosadach pschi tym prawje wobdźělili. Prosymy tež, zo bychu nam naschi dopisowarjo rozprawy ze wschěch wosadow póstali dla dospołnosczje naschoho Póska.

Cyrkwinske nowinki a powjesczje.

Cžěska. Jedyn zastojnik hrabje Waldsteina, kiž njedawno zemrje, je 4000 fl. k załoženju hójernje w měsczje Dux wotkazał. — Tachant a farař Karl w Königswaldze bu psched něktrym cžasom na swojim pschekhodźowanju wot jenoho rekruty, kotromuž sakrowacź zakazowasche, powaleny a straschnje zbity. Po najnowschich listach je jomu nětko zasy lěpje. Wěžo su toho rekrutu sadźili.

Badenska. Arcbiskop we Freiburgu swjeczesche 25. měrca swój 25. lětny arcbiskopski jubilej. Wón 13. meje 1773 rodźeny (potajkim nimale 95 lět stary) a bu 1832 za biskopa **in partibus** swjeczeny. Pruska, Würtenbergska a Badenska su joho z rjadami wuznamjenili.

Rakuska. W tuthym khěžorstwje, kiž hewak pschecy za derje katholske płacżesche, pokazuje so ze strony knježerstwa pschecy bóle njepschecželski duch pschecźiwo katholskej cyrkwi. Psched wójnu 1866 běsche zjawne wotpohladanjo knježerstwa, zo by z pschecželnymi zakonjemi za protestantow a židow sebi luboscź abo pschecželnosczź w Němcach abo w němskim „bundže“ dobyło. Ale nětko, hdyž je Rakuska z Němcow abo z połnócnoněmskoho zwjazka won wupokazana, tajke zakhadźenjo pschecźiwo cyrkwi, kajkež je so w najnowischim cžasu tam pokazało, khěžorstwej we wukraju žanych woprawdźitych pschecželow njedobudże, ale jenož tajkich, kiž změja ze schkody khěžorstwa něhdy wulki wužitk. W cyłym khěžorstwje su wjele wažnische wěcy za wobstaczo khěžorstwa wucżinjecź, a tola je němskomadźarska strona tunju sławu jenož we tym pytała a namakała, zo chce konkordat (wujednanjo bjez bamžom a khěžorom dla zarjadowanja cyrkwje a schule) powalicź, kajkiž konkordat tež z druhimi krajemi, kaž na pschikład z Pruskej, bjeze wschoho spektakla wobsteji. Dokelž pak so konkordat abo kontrakt na cžestne waschnjo jenož z pschizwolenjom druhoho dźěla zběhnycź ho-

dźi a tónle druhi (bamž mjenujcy) to na prěnje kiwnjenjo njepschecźelskeje strony njecha, wuradźuje nowe advokatske ministerium z pokojcźnym cisleithanskim „reichsrathom“ tajke zakonje, kotrež konkordat po kruchach rózno torhaja. Tak su w domje knjezow (t. r. prěnjej komorje), do kotrejež je kancleŕ z Beust cźródku ludźi trěbnoho njechyrkwinskoho zmyslenja prjedy wobstarak, z wjetschinu hłosow 23. měrca wucźinili zakoń wo nuznym civilnym mandźelstwje. Po tymle móża tajcy, kotrymž cyrkej po swojich zakonjach mandźelstwo njedowoli, kaž rozwěrowanym atd., psched rychtarjom abo měschcźanostu (bórgemejstrom), po dwěmaj wozjewjecź: Mój smoj mandźelskaj. Toho runja je schulski zakoń wuradźeny, kotryž cyrkwi jenož nabožnu wucźbu zawostaja a wschitke dotalne wobkedźbowanjo schulow wozmje. Wěžo běchu archiskopja a biskopja z cźródku zemjanow, kiž tam sobu sydaja, pschecźiwo tajkimaj zakonjomaj; ale woni podležachu. Lud we Winje, kiž wužitk abo schkodu tajkich zakonjow mało rozymi, běsche wschón njembry z wjesołoscźu, juskasche a illumirowasche, tež běsche kanclerja a ministrow rady z reichsratha sam domoj wjezł abo na rukomaj nosył. O zaslepjenoscź! Hacźrunje budża drje wschelake města Winej a ministram pschihłosowacź, je tola woprawdźita wjetschina wobydlerjow khěžorstwa rozomnischa a wě, zo z tymaj nowymaj zakonjomaj nikomu w khěžorstwje pomhane njeje, khiba tym, kotrymž so dźiwje mandźelstwo lubi abo njekscheścźanska schula. Nětko pak ani nowy mandźelski ani nowy schulski zakoń hischcźe niczo njepłacźitaj, hacž jej khěžor sam njewobtwjerdźi abo jimaj sanktion njeda. Móže bycź, zo khěžor w 11. hodźinje hischcźe hinak wobzamknje, hako kancleŕ z ministerstwom chce, w tym padźe cźile knjezojo wotstupja k wulkej njespokojnoscźi němskomadźarskeje strony. W druhim padźe, jeli khěžor te nowe zakonje wobtwjerdźi a konkordat jenostronsch zběhnje, budźe Rom po cźasu tež krucźische słowo rycźecź a wschelake druhe móžnoscźe nastanu, kotrež my wěschcźicź nochcemy!

Morawska. Zasy su w katholskim khěžorstwje někotsi duchowni prědowanjow dla wotsudźeni, tak k. kapłan Mikulasch w Dujezdźe pola Nowoho Města wot krajskoho sudnistwa w Olomucu na měsac jastwa. Tež schtrafy na pjenjezach je wjele duchownych kaž w Morawskej tak tež w Cźěskej hižo płacźiło, dokelž su w cyrkwinskich wěcach hinaschoho pschepokazanja dyžli advokatske ministerstwo z k. Beustom.

Khrowatska. Biskop Stroßmayer w Diakovaru je 9000 schěsnakow darił na schulske wotpohladanja młodych Bołharjow we Zagrjebje (Agram) darił.

Naranischa Indiska. Biskop w Madrasu, Dr. Fennelly je w jannaru zemrjeł, 62 lět stary. Wón je sam 26 lět dołho zbožownje skutkował. Pjenjezy kotrež wot stata a wot propagandy dostawasche, nałoži wón na cyrkwje, schule a druhe wustawy. Tež swoje nanowske zamoženjo je wón (kaž joho duchowny bratr) tam wudał k natwarjenju cyrkwje s. Franca Xaverskoho. Wón běsche łońsche lěto tež w Romje.

Schpanska. Wottudy je adressa do Roma wotpósłana, kotraž měješche pschez pjecź milijonow podpismow.

(Wobydleŕstwo zemje.) Na podłožku pschistupnych najnowischich powjescźow wucźinja wobydleŕstwo zemje něhdźe 1350 milijonow ludźi; z toho pschiňdźe na Europu 287 millijonow, na Asiu 798½, na Afriku 188, na Ameriku 74½,

na Auſtraliu nimale 4 milijony. Tola njejſu tele powjeſcze tak wěſte kaž na pſchikład wobydlerjo naſchoho małoho kraleſtwa, hdjež kóžde tſi lěta wěmy, kak wjele ludźi 3. decembra we Sakſkej ſpi. Ani w Europje njejſu liczby wot Ruſowſkeje a Turkowſkeje cyle wěſte. Pola Aſije je zmylka wo 100 milijonow wjacy abo mjenje derje mózna. W Africy, kotraž ani za geographow njeje cyle wotkryta, licza nětkotſi 88 a druzy 200 milijonow. W Auſtraliji je mało zmylene. Tež mnohoſcź ludźi w Americy zaſtuźi wěru. Duž budże ſo pſchecy prajicź dyrbjecź, zo je wokoło 1200—1300 żiwych cźlowjekow. Z toho je 800 pohanow, 337 kſcheſcźanow, w tym po Dr. Danielu 200 milijonow katholikow, 156 mil. muhamedanow (kiž do jenoho Boha wěrja), nimale 7 milijonow židow (z tuthych je 3½ mil. w Europje).

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: kk. 177. kubleŕ Jan Ducźman z Bozankec; 178. gymnaſiaſt Jurij Cyž w Prazy; 179. kubleŕ Jakub Libſch z Hunjowa; 180. Marija Natuſchowa z Cźemjeric; 181. mkynk Michał Lipicź ze Sernjan.

Dobrowólne dary: Michał Haſchka ze Sulſchec 5 nſl.; J. Müller z Cźemjeric 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcźeni: Jakub Eduard, ſ. Michała Zyndy z B.; Friedrich G., ſ. Wylema Großmanna z B.; Marija A. Martha, dź. cźaſnikarja Karla Bitzka ze Židowa. — Zemrjecźi: Klara Fr., dź. Handrija M. Rjehorka, khěžnika a krawca z B., 5 měſ.: Max, ſ. Józefa Andersa z B., 1 l. 4 m.; Madlena, mandź. Jakuba Ryczerja z B., 55 l.; Mikławſch, ſ. Michała Müllera, kublerja z Dalic; Jan Müller, kubleŕ z Cźemjeric, 66 l. 4 m.

Z Radworja. Kſchcźeni: Mikławſch, ſ. Mikł. Schmarandra w Radworju; Jan Auguſt, ſ. Jana Knoblocha w Kamjenej; Jan Auguſt, ſ. Jana Lehmanna w Boranecach; Handrij K., ſ. Michała Frencla we Kamjenej; Marija, dź. Jakuba Pecha w Nowym Bronju; Handrij Karl, ſ. Mikławſcha Wrobla w Nowych Boranecach; Auguſta Paulina, dź. Wilhelma Forkera w Cźornym Hodlerju; Jakub, ſ. Jurija Hancźki w Bronju; Jurij Anguſt, ſ. Jana Hendricha we Kupjanſkej Dubrawje. — Zemrjetaj: Michał Kubaſch, żiwnoſcźeŕ we Khaſowje, 45 l. 10 m. 18 dnj.; Jan, ſ. Jana Schmarandra, wobydlerja w Radworju, 29 lět.

Z Ralbic. Kſchcźeni: Marija, dź. Jakuba Cźóſchki z Jitka; Friedrich, ſ. Friedricha Feifera ze Schunowa; Hańża, dź. Mikławſcha Koplanſkoho z Rózanta; Hana, dź. Jurija Rjehorja (Studniczki) z Ralbic; Hana, dź. Karla Auguſta Fähnricha ze Schunowa; Jurij, ſ. Jakuba Narcźika (Miſchnarja) ze Schunowa; Jakub, ſ. Pětra Ducźmana (Zarjenka) ze Smjerdźaceje; Hana, dź. Pětra Lebzy z Ralbic. — Zemrjecźi: Mikławſch Lubk (Khěžka) z Ralbic, 78 l.; Wórſchla, njeboh Nuka zaw. mandźelſka z Smjerdźaceje, 68 l.; Marija, dź. Jakuba Cźóſchki z Jitka, 3 njedź.; Michał Rachel z Ralbic, 63 l.; Marija, Boſcźijana Khěžki mandź. z Rózanta, 70 l.; Jan Nowotny z Trupina, 82 l.; Madlena, mandź. Mikławſcha Nowotnoho z Trupina, 45 l. — Wěrowani: Jakub Kleta z Debric a Madlena Suchec z Konjec; Jakub Narcźik ze Schunowa a Katha Krawźic ze Schunowa.

Cźiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 8. **18. hapryla 1868.** **Lětnik 6.**

Anglikanska krajna cyrkej w Irlandje.*)

Husto čitamy nětko w nowinach wot wotstronjenja tak mjenowaneje krajneje anglikanskeje jendželskeje cyrkwje na kupje Irlandje, kiž jendželskomu kralestwej pschisłuscha. A tež sama liberalna strona tam za to skutkuje, zo by so tuta lětstotytki wobstejaca njesprawnosć wotstroniła. Sławny zastupjeŕ sejma a ministerstwa lord **Gladstone** je w jendželskim sejmje wóndanjo namjet stajił, zo dyrbi so anglikanska cyrkej hako krajna cyrkej w Irlandje zběhnyć. A tutón namjet bu po najnowschich powjescjach wot wjetschiny pschijaty!

We čim pak tute njesprawnoscje, kiž tym hewak swobodnje zmyslenym Jendželčanam taiku hańbu činja, po prawym wobsteja, najwjacy čitarjam znate njebudže. Tohodla chcemy někotre tajke wěcki tudy naspomnić. Pschi nutswjedženju tak mjenowaneje reformacije, kiž so w Irlandje kaž we wjele druhich krajach na hrube waschnjo sta, buchu fundacije, džesatki a wschitke druhe nutspschińdženja katholskich farow anglikanskim fararjam pschipokazane, kiž so tam wot jendželskeje wyschnoscje postajichu, hacž runje tam jara mało ludźi k anglikanskej wěrje pschestupi. Bjez tym

*) Anglikanska cyrkej je dźěl protestantskeje cyrkwje, a bu psched tsi sta lětami wot njekhmanoho čłowjeka, tehdomnischoho krala Henricha w Jendželskej tworjena, a to tohodla, dokelž bamž njepschida, zo by so kral wot swojeje prěnjeje mandželskeje dźělił a sebi druhu wzać směł. Wón je potom hischcze 6 žonow poměł, kotrež zdźěla skóncować da, zdźěla pak zas domoj póska. Anglikanska wěra je po wucžbje protestantskej podobna, ale je pak wjele ceremonijow a duchownske zdrasćenja z katholskeje cyrkwje wobkhowała. Tež ma duchownsku hierarchiju a klóschtry, kaž katholska cyrkej. Wot anglikanskeje cyrkwje su so w běhu tsjoch stow lět zas wjele protestantskich sektow, kaž methodistowje, puritanowje, presbyterianarjo, kwakarjo, mormonowje atd. dźělili, kiž nětk jako wosebite cyrkwje wobsteja. W Saksej wobsteji jenož w Drježdźanach jena anglikanska wosada.

zo nětk katholscy na tele waschnjo cyrkwinske dawki anglikanskim fararjam dawacz nuzowani buchu, dyrbjachu sebi wbozy khudzi katholscy, kiž běchu wěrje swěrni wostali, jeli njechachu bjez duchownoho tróschta bycz, tež hischcze katholskoho fararja wobstaracz a wosebje zapłaczicz. Tuto je so stało tsi lětstotytki a stanje so hischcze hacz do dzensnischoho dnja. Tak su na pschikład w jenym měscze w Irlandze tsjo anglikansch fararjo, kiž maja hromadze jenož 150 wosadnych, ale 1800 sterlingow, t. j. 21,600 schěsnakow nutspschinjdzenja, bjez tym zo tam katholski farar z dwěmaj kapłanomaj, kiž maja 5000 wosadnych wobstaracz, jenož 200 sterlingow, t. j. 2400 schěsnakow zdy dostanje. Haj, na někotrych blakach je so stało, zo tajki wot wyschnoscze postajeny anglikanski farar jenož tsi wosoby swojeje wěry w swojej wosadze mějesche, mjenujcy sam sebje, swoju žonu a swoju słužownicu, a tola cyke farske nutspschinjdzenjo pschipokazane dosta, bjez tym zo katholikowje teje wosady swoje katholske duchownstwo wosebje zapłaczicz dyrbjachu. K tomu pschinjdze, zo tajch anglikansch fararjo husto jenož vikara na tajku faru staja, kotromuž jara schpatnu zdu dadza, bjez tym zo woni swoje wulke nutspschinjdzenjo w Jendzelskej abo we wosobnych kupjelach wužiwaja. Anglikansch biskopowje, kiž maja w Irlandze swoje diöcesy, najbóle zenje tute ani njewohladaja; jenož te wysoke nutspschinjdzenja, kiž so druhdy po stotysacach tolerjow licza, so jim do Jendzelskeje pschiposcželeja za to, zo woni jenož mjeno „biskop" tuteje diöcesy wjedu. Katholskim biskopam dyrbi so, kaž jich fararjam, zda wot khudych katholikow nawdacz; dokelž bu biskopske zamoženjo, runje kaž farske, wot wyschnoscze wzate. To samo sta so a stanje so hischcze pola wjele zemjanow, kotrymž reformacija tehdom cyke katholske kubła pschipokaza, kiž je potom tudomnym katholskim, kotrymž te kubła po prawym słuschachu, za wysoku dań pschenajachu, kotruž woni we wukraju hako bohacži Jendzelczenjo pschecžinja. Pschi tym mějachu hischcze te hrube prawo, najeńka kóždy czas wuhnacz, bjez toho zo bychu trjeba měli, najeńkej wukožki, kiž je na polěpschenjo polow wukožił, zarunacz. Pschez to je so stało, zo irlandscy katholikowje pschi wschej pilnoscži a sprócniwoscži dale a bóle do khudoby pschinjdzechu, a zo tam z czasami wulki hłód wudyri, wot kotrohož hubjenstwa tež pola nas nowiny powjedacz wjedzachu. Zo bychu so zeživili, je we nowischim czasu wjac hacz tsi milijony irlandskich katholikow do Ameriki wucžahnyło, kiž pak swój wótcny kraj a te kschiwdy, kiž so jim stawachu, zabyli njejsu. Woni czakaja na pschiležnoscz, hdyž budza so zas do wótcnoho kraja wróczicz, a na swojich potkóczerjach so wieczicz móc. Tohodla su woni traschne zjenoczenstwo pod mjenom „Fenierjo" załožili, a chcedza pschez revoluciju dospěcz. schtož jim Jendzelska po prawdze zapowjedži. Woni su Jendzelczanam hižom na traschne a khrobłe waschnjo pokazali, k czomu su pschihotowani. A z toho je pschischło, zo jendzelska wyschnoscz sama za to je ryczecz poczała, zo bychu tute njesprawnoscze so někak wotstronicz mohłe. Tak je ministerstwo zakoń pschedpołożiło, zo bychu najeńkojo w Irlandze so za wěsty czas do kublerjow pschewobroczili, a najwyschschi minister Disraeli, kiž je kschczeny žid, je [illegible]banjo tež za to ryczał, zo by iriska krajna anglikanska cyrkej privilegije pschisadzika, a zo dyrbi so wosebita katholska universita (wysoka schula) w Dublinje założicz. Biskopske a farske města anglikanskeje wěry dyrbja so na te

waschnjo pomjeńschicź, zo bychu po wotemrjeczu nětczischich biskopow a fararjow tajke wosady a diöcesy, hdźež žani abo jara mało anglikanarjow bydli, so zběhnycź abo so z tajkimi zjenoczicź móhli, hdźež je wjacy anglikanskich. Daj Bóh zbožowne wuwjedźenjo! J. K.

Z naschcheje diöcesy.

Z Budyschina. W naschim katholskim wuczerskim seminaru wotpołožichu zańdźenu srjedu a schtwórtk cźile dotalni seminaristowje swoje pruhowanjo: Teichmann, Fiedler, Gäbler a Wünsche. Dokelž runje žane wuczerske město prózne njeje, wozmu woni privatne wuczerstwo na so. Wólbokhmanostne pruhowanjo wotpołožichu dotalni pomocni wuczerjo: k. Bergmann z Dreždźan, Künzel z Ostrica, Schiefner z Grunawy a Müller z Chemnitza.

Z Budyschina. W němskich knjezerskich nowinach (amtsblattach) stej dwě stipendii njeboh kanonika Dr. Mahra wot tachantskoho konsistoria wupisanej. Kóžde tejule stipendiow je po 50 tolerjach za katholskich serbskich młodźencow, najprjedy z Mahrec pschecźelstwa a z njebjelczanskeje wosady, potom tež za druhich Serbow (t. r. serbskeje ryczе mócnych, nic Němcow wot serbskich starschich), a to tajkich, kotsiž na wuczerskich seminarach, realnych schulach, hajniskich, hewjerskich a podobnych wustawach schtuduja. Te druhe stipendije za universitu abo gymnasium su wschitke wobsadźene. Žadanjo wo pomjenowanej stipendii ma kóždy z trěbnym wobswědčenjom wo swojich schtudijach a wo swojim zadźerženju hacź do 30. hapryla pisownje konsistoriej pschipósłacź.

Z Budyschina. Tudy wobsteji wot jutrow 1847 towarstwo pod mjenom Maczica Serbska, kotrež knihi za lud a tež za wuczenych wudawa. Wone je w zańdźenych 21 lětach 50 czisłow knihow a knižkow wudało, dale słownik (w kotrymž su wschitke serbske słowa z němskim pschełožkom zhromadźene), tež někotre spěwne abo hudźbne wěcy. Wysche toho wuda wone dotal 36 zeschiwkow swojoho Časopisa. Po lětnej rozprawje, kotruž sekretar towarstwa kapłan Hórnik we hłownej zhromadźiznje 15. t. m. czitasche, zapłaczi Maczica dotal za knihi a knižki we 80,000 exemplarach nimale 6000 toleri a za 36 zeschiwkow Časopisa we 9000 exemplarach pschez 1000 toleri, z cyła potajkim 7000 toleri. W tymle nahladnym towarstwje namaka a namakasche so tež wjele katholskich Serbow. We wubjerku towarstwa su w tu khwilu schtyrjo katholscy duchowni a jedyn katholski lěkar; schtož dopokazuje, zo je Maczica tež za katholskich Serbow dźěława. Bychmy sebi pscheli, zo bychu zamožni katholscy Serbja, tež kotsiž njejsu na wulkich schulach byli, k tutomu ważnomu towarstwu pschistupili; kóžde lěto płaczi so 1 tol. 10 ngl., za czož kóždy sobustaw wudate spisy dostanje. Wěžo my tudy prosymy, zo bychu czi, kiž do Maczicy pschistupja, tež sobustawy naschoho katholskoho towarstwa wostali. Za katholskich je Maczica wysche nowoprawopisnych wěcow wudała we katholskim prawopisu: Jutrowne jejka wot Kucźanka, Knjez Mudry a Wosobny dar wot M. Buka, Bohusław z Dubowina J. Buka, Wotroha i Jana wot Mikł. Cyża, a Genovefa wot M. Hórnika. Tola pschińdźe dali Bóh bórzy czas, hdźež

budże Maczica a po njej podżischo druzy wschitko w jenym a tym samym nowym prawopisu wudawacź, kaž na pschikład Němcy wschitcy jenak pisaja, njech su katholscy abo protestantscy abo židža. Kak ma so serbske słowo tworicź abo pisacź, to dyrbja wucženi Serbja rozsudźecź a postajicź, kotsiž cźródku druhich ryczow a prawopisow znaja; schtóž móże jenož serbscy abo tež hischcże němscy, tón njesmě sobu mischtrowacź! Tež na pschikład do němskoho pisanja njesmě kóždy rodźeny Němc sobu ryczecź. Tak wjele pschi datej pschileżnosczi k wobaranju nas samych pschecźiwo słyschanym porokam. Wysche horjeka spomnjenych knižkow, kiž běchu po prawopisu katholske, je we Časopisu Maczicy Serbskeje hižo wjacy nastawkow, kiž katholskich Serbow nastupaja, kaž žiwjenjopisy zemrjetych katholskich duchownych, pokhěrluschki z katholskich stronow, wo biblischich mjenach we katholskich knihach, pschehlad pismowstwa katholskich Serbow. Poslenischi nastawk, wot k. Duczmana spisany, dyrbjeli wschitcy katholscy duchowni a wucżerjo sebi derje pschećź, zechcedźa-li wo katholskim serbskim pismowstwje sobu ryczecź a w nim sobu skutkowacź. Tam su wschitke katholske knihi, knižki, kaž tež drobnische wěcki pomjenowane, kiž su so wuslědźicź hodźike; z cyła 160 czischow. Pschidaty je zapisk katholskich serbskich rukopisow. Z tohole nastawka so bjez druhim tež widźi, zo je wot l. 1659 pola katholskich tež prawopis so husto pscheměnjak; tak namakamy prawopis Ticinowy, Swětlikowy, Wóskowy, Golianowy, Hanczkowy, Waldowy, Czornakowy (!), Tecelinowy atd.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Hacž runje jutrowniczku wjedro pscheproschacy njebě, dokelž so dźeń prjedy jara deschczik dźěsche, zeńdźechu so tola wjele kschižerjow, kiž k czesczi horjestanjenoho zbóžnika stary rjany procession na konjoch wotdźerżachu. We Kulowje zhromadźichu so 175 kschižerjow, kiž so po dopołdnischich božich słužbach do Ralbic podawachu; z Ralbic pak pschińdźechu k nam popołdnju k napoł dwěmaj 69 kschižerjow. Bjez nimi běsche czesczże dostojny schědźiwc, wjedźeŕ ralbiczanskoho processiona ze swjatym kschižom, kotryž hižon 48 krócź tule swjatocžnosczź sobu swjeczesche. Jomu pschejemy z cykeje wutroby, zo by z božej pomocu swój pjeczdźesatlětny jubileum jako kschižeŕ wobeńcź mohł. Procession je z Boha zbožownje wotběžał a je kaž we wschěch zańdźenych czasach k powyschenju jutrownoho wjesela wjele pschinoschował.

Z Hródka w Delnej Łužicy. Tute město, kiž Nowocalskomu missionskomu wokrjesej słuscha, liczesche w lěcze 1864 pschez 10,000 wobydlerjow, wot kotrychž je 150 katholikow. We wokolnosczi su někotre schkleńczernje, hdźež najbóle katholscy Czechowje dźěłaju, tak zo we wokolnosczi a Hródku we l. 1864 so 254 katholikow naliczi; w poslenich lětach je so katholske wobydleŕstwo hischcże pschisporiło. Za tutych katholskich bu hacž dotal w cyrkwinskich należnosczach jara mało starane. Tak dołho, hacž tam dźěl 18. regimenta, kiž su najbóle Polacy, stejesche, buchu a tutón kóžde lěto 3 krócź w tudomnej protestantskej cyrkwi kemsche wotdźerżane, na kotrychž so tež civilna wosada katholikow wobdźěli. Nětk pak buchu wojacy pschesadźeni, a katholscy w měsczе a we wokrjesu su cyle wopuschczeni. Tohodla je załoženjo wosebiteje stacije nuzna wěc. Jena stwa je so hižon wotnajała, hdźež

dyrbja so z cžasami kemsche wotdžeržecź. Ale je so pokazako, zo to njedosaha. Nuzna wěc je, zo dyrbi so tu duchowny stajicź, kiž by hnydom tež wucžerńju wobstarał. Ale dže pjenjezy k tomu wzacź? Wosada je jara khuda, a njemóže wjele nawdacź. Traž budže so bjez zamožithymi Serbami jedyn abo druhi hnuty cžucź, mału jałmožnu za Hródkowsku katholsku wosadu dacź. **K.**

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Cžěska. W Budžejowicach (Budweis) budže na nowy tydžeń k nowomu cžěskomu gymnasiu zakładny kamjeń swjatocžnje położeny. Tele gymnasium (wulka schula) natwari so z dobrowólnymi darami, bjez kotrymiž je najprěni wot biskopa Jirsika. Wschitke cžěske města a wsy w połodnischich Cžěchach składuja tajke dary. Tam horliwosćź wulke skutki dokonja!

Pólska. Dotalne kralestwo je nětko dospołnje zběhnjene, wschitke najwyschsche zastojnstwo (dotalny direktorium) namaka so w Petersburgu a kraj je kaž Rusowska do gouvernementow z wjele ruskimi zastojnikami rozdžěleny. Katholikojo zhonichu a zhonja tam wschelaku njeprawdu a pscheszěhanjo; ale tohodla druhe katholske mocy niczo za jich wobaranjo njecžinja. Susodne mocy su same wjele krócź Polakam žałosnje zeschkodžiłe.

Z Barlina. Dotalny propst (farař) k. Namszanowski budže pólny propst pruskoho wójska a dostanje biskopsku swjecźiznu.

Z Barlina. Tudy bu jutrownu njedželu nowa katholska cyrkej swj. Matija poswjecźena, tak zo je tu nětk 9 katholskich cyrkwjow. Hacź do lěta 1840 měješche Barlin jenoź 1 kath. cyrkej, bě to farska cyrkej swj. Hedwigi.

Z Freiburga. Wutoru rano je arcbiskop Hermann z Vicari, 95 lět stary, zemrjeł.

Ze Stuttgarta. Přědowanja znatoho jesuity P. Roha w tudomnej katholskej cyrkwi běchu jara wopytane, tež wot druhowěriwych, samo z najwyschschich postajenjow.

Z Bonna. Džowka protestantskoho professora Dr. Plitta je k naschej cyrkwi pschestupiła.

Z Wina. Powjeda so, zo kardinal arcbiskop Rauscher knihu pisa wo konkordacže. Z Roma njeje dotal powjesćź pschischła wo jednanjach bjez khěžorstwom a bjez bamžom. Hewak w khěžorstwje hischcže jara hubjenje steji, wosebje je njespokojnosćź z nowymi dawkami tak wulka, zo wokrjesne zhromadźizny w někotrych kralestwach peticije na khěžora wuradźuja, zo njeby tele dawki wupisał.

Z Wina. Hdyž njemdry lud, kiž so po wothłosowanju wo nowym mandželskim zakonju pscheð wopomnjeńskej statuu khěžora Józefa zhromadźowasche a tam joho njepscheczelskomu skutkowanju w swojim cžasu sława wołasche; je wón z tymle na hroženja pokazał, kotrež snadź so za khěžorstwo bliža, jeli nětcžische knježerstwo katholskej cyrkwi njepscheczelske wostanje. Tamnomu khěžorej Józefej II. prajesche bamž Pius VI. pschi wotkhodže z Wina: „Ja mohł a dyrbjał snadź móc kluczow pscheczíwo waschomu schtrafy hódnomu pschimanju cyrkwje nałożicź, ale Bóh sam

budże swoju cyrkej wjeczicz. Wón was zastaji w srjedźiznje waschoho žiwjeńskoho khoda; zažna smjercz was wočakuje. Ja proschu dobrocziwosczu Božu, zo by Wam wočzi wotewrika a wy jenož schtrafowani byli k wumoženju dusche.“ Woprawdże pschińdże potom tak daloko, zo bu skoro we wschěch krajach njeměr a zběžk pschecziwo khěžorej Józefej II. Belgiska so wot njoho wottorže, a wón sam wumrje mkody, hdyž bě hischcze wjetschi dźěl swojich nowych zakonjow wotwołacz dyrbjak!

Italska. W klóschtrje karthauskich mnichow we měsczе Bari khowa so miedźowa tafla, stopu we schtyrirózku wulka, kotruž wosebje w martrowym tydźenja pokazuja. Wona bu w lěcze 1820 w Neapelskej namakana. Je to votivna (wopomnjeńska) tafla, na kotrejž je we chaldejskej ryczi wotsudźenjo naschoho zbóžnika napisane. Tele wotsudźenjo rěka po słowje: „Wusudźenjo Pontia Pilata, bohota w Delnjej Galilejskej, toho wopschijecza, zo dyrbi Jězus z Nazaretha khostanjo kschižowanja czerpjecz. W sydonnatym lěcze knježenja khěžora Tiberia, na pjecza-dwachtym dnju měsaca nisana, w swjatym měsczе Jeruzalemje, hdyž běschtaj Annas a Kajfas wyschschej měschnikaj a woprowarjej luda Božoho, wotsudźi Pontius Pilatus, bohot w Delnjej Galilejskej, Jězusa z Nazaretha k smjerczi na kschižu, pschibitoho bjez dwěmaj mordarjomaj! Po wulkich a ważnych swědczenjach luda wudawa so Jězus 1. falschnje za syna Božoho, mjenowanoho Messias, a 2. falschnje za krala Israelskoho; 3. je tón samy bohahanjerschy czahnył do templa, pschewodźany wot wschelakoho luda, kiž palmowe hałzy w ruch njesesche a wot njoho k tomu bohahanjerschy nawabjeny běsche. Po tajkim je Jězus z Nazaretha: 4. njepschecźel zakonja; 5. zběžkař a 6. zawjednik. Pilatus porucza w mjenje wulkoho khěžora Tiberia, kiž je joho na swoje město stajił, prěnjomu centurionej (wyschschomu) Quirilej Korneliej, wotsudźenoho Jězusa z Nazaretha pschez wrota Struenca k wotprawnischczu wjesc a wusudźenjo hnydom wukonjecz dacz, zakazuje tež wschitkomu ludej, bohatym kaž khudym, Jězusowej smjerczi zadźewacz chcycz, pschi tajkej schtrafje, kaž jomu (so dosta)!“ Tež su tam swědkojo podpisani: 1. „Daniel Robani, farizejer; 2. Joannes Zorobatel; 3. Rafael Robani a 4. Elias Kapel, pismawucženy.“ Na delnim kóncu je spomnjene: „Podobna tafla bu kóždomu splahej (židowskomu) pschipósłana.“ Kaž je mjeno pscheradnika Judascha a mjeno njesprawnoho sudnika Pilatusa swětej znate, tak su pschez tule taflu tež mjena tych njesprawnych swědkow zabyczu wutorhnjene.

Italska. Kralestwo ma nětko 6000 milijonow frankow dołha. Wobliczene je takle: Hdy by knježerstwo kóždu minutu frank zaplacziło, dha by so posleni frank hakle za 11,514 lět wupłacził.

Z Roma. Swjaty wótc je cyle strowy. Na bołmonczku wudźělesche kaž hewak kardinalam a diplomatam (zastupnikam cuzych krajow) swjeczene bołminy a běsche tež pobožnosczam martrownoho tydźenja pschitomny. Jutrowniczku mějesche wón Božu mschu w cyrkwi s. Pětra a wudźěli z hornjoho portikusa teje sameje swjatoczne požohnowanjo něhdże 30,000 psched cyrkwju zhromadźenym ludźom. Zeleny schtwórtk myjesche bamž 13 měschnikam nohi a poskužesche jim potom pschi wobjedże. Město Rom je měrne, hacz runje su wóndanjo zasy jenoho zajeli, kiž je za njepschecźelow jandźelski hród wotznamjenjował.

Z Roma. Zańdżene lěto je pschez wustaw della S. Annunciata, do kotrohož tež swjaty wótc a kardinalske kollegium pschinoschki dawa, 139,390 frankow pomocy za 800 khudych njewjestow so wudżěliło.

Z Roma. Někotromužkuli cžitarjej budże spodżiwne, cžohodla so w Romje a druhdże ceremonija nohimycża na zeleny schtwórtk runje tsinacžom stanje. Najskerje drje, dokelž so k tomu powołani „japoschtołojo" mjenuja, dopomnja tale mnohoscž na swjatych japoschtołow, hdyž so k nim na město Judascha s. Matij pschida a za tsinatoho s. Pawoł. Druzy wotwodżuja liczbu 13 wot toho, zo je bamž Hrjehoŕ Wulki kóżdy dżeń we swojim wótcowskim domje 12 khudych pohoscżik; te blido, za kotrymž je so to stawało, so w khapali cyrkwje s. Hrjehorja hischcże pokazuje a ja sym je tam tež widżał. Druhdy pak je so stało, zo je tsinaty k blidu pschischoł a nasycżeny był; hdyž pak so joho bamž wopraschecž chcyschе, schtó by wón był, zhubi so tón cuzy nadobo psched wocžomaj wschitkich; z toho je s. Hrjehoŕ sudżił, zo je to nasch zbóżnik sam był. Wot tohole cžasa je pschi romskim dworje waschnjo, zo bamž kóżdy krócž, hdżež khudych k sebi pscheprosy, 13 pohoscżi. Tohodla tež bamž sam runje 13 duchownym zeleny schtwórtk nohi myje.

Z Roma. Bjez kardinalemi je nětko kardinal Cyrill Almeda najstarschi (87 lět) a najmłódschi Lucian Bonaparte (nimale 40 lět). W cžasu knjeżenja Piusa IX. je 48 kardinalow zemrjeło; bjez kardinalemi su 12 z cžasa bamża Hrjehorja XVI.

Z Roma. Pschepytanja w processu tych, kotsiž su so pschi konischim zběžku wobdżělili, su skónczene a w krótkim wocžakuje so wotsudżenjo.

Jendżelska. Z cyła je zańdżene lěto w londonskej diöcesy (Westminster) 2000 ludżi k naschej cyrkwi pschestupiło. Wóndanjo pschestupischtaj dwaj vikaraj anglikanskeje cyrkwje, k. Schapcote a k. Edgar; krótko psched tym pschestupichu farař Ratcliff z Paddigtona a kapłan protestantskoho biskopa we Berchinje a někotsi laikowje.

Jendżelska. Po najnowschim wobliczenju wucżinja zamoženjo anglikanskeje cyrkwje w katholskej Iriskej pschez 90 milijonow toleri, bjez tym katholska cyrkej tam niczo nima.

Z Londona. Kaž jendżelske nowiny Weekly register pisaja, je we běhu lěta hižon 12 jendżelskich duchownych k naschej katholskej cyrkwi pschistupiło.

Turkowska. Na kupje Kandia (Kreta) běsche 18. měrca zasy khětra bitwa. Kscheszenjo su tam turkow tak zbili, zo někotre turkowske bataillony njechadża dale wojowacź, wosebje żadaja sebi Albanesojo domoj. Turkowska sczahuje tež wójska na mjezy Serbiskeje a Cžorneje Hory, dokelž so jara kscheszańskoho zběžka boji.

Algirska. Tudy a w susodnych krajach je dotal hischcże żakosna nuza. Macżerje pschedawaja swoje dżěczi, zo bychu je wot zawutlenja wumohli.

Z Ameriki. Bjez tym zo w Europje katholsku cyrkej we najwjacy runje katholskich krajach w hórkim bědżenju cżerpjecź widżimy, kcżěje wona w amerikanskej republicy hako krasny młódny schtom. Wot novembra z. l. bu khapala pschi klóschtrje k dobromu pastyrjej w Baltimore poswjecżena, tohorunja nowa cyrkej w Kolumbia,

w Burlingtone, w Maadrille, w Kovingtone, w Cincinnati, 2 cyrkwi w Hamiltonje, w Altroff, w Winfieldże, w Pinekreck, w Milwaukee, w Karroldownje, w Urbano, w Marys; dale nowe cyrkwje w Dyer, w Sigeln, w Marathon-City, w Lousville, w St. Paul, w Perryſville, w Goodingsgrave, w Nordgronville, w Forthſmith, w Evanſville, w St. Joſeph, w Triadelphia, w Cooperſtowne. — Zapołożenſki kamjeń k nowym cyrkwjam bu wot toho czaſa położeny w Spencerport, w Salina, w Cincinnati, Springfield, St. Louis, Newyork Harriſon, Jowacity, Louisville, Bridgetown, Nordbuffalo, Jerſeyville, Alma, St. Clair, Pottsville, Woodbury a Lewiſtowne. — Pſchi zapołożenju kamjenja k nowej kathedrali w Boſtonje 15. ſeptbr. z. l. běchu pſchitomni wyſche biſkopa Williamſa, kiž jón poſwjeczi, archbiſkop z Newyorka, 5 biſkopow a 200 duchownych. Tež klóſchtry tam wſchědnje pſchiběraja.

Połnócna Amerika. W zjenoczenych ſtatach je ſnadź nětko (wot l. 1856 njebě tam ludliczenjo) 30 milijonow wobhdleri a bjez nimi nimale 10 milijonow katholikow. We wulkich městach je katholſke wěrywuznaczo ſylniſche dyžli žane druhe. Huſto wuczinja woni khudſchi dźěl w městach, a tola pſchetrjechuja wſchitkich, hdyž ma ſo hdże katholſka cyrkej kupicz abo natwaricz. W New-Yorku je w tu khwilu 35 katholſkich cyrkwjow. Někotſi duchowni ſu tam konvertitojo. Do l. 1855 běchu w New-Yorku wſchitcy duchowni z Europy, nětko je tam hižo wjele Americzanow.

Połnócna Amerika. Arcbiſkop we Posburghu (Oregon) je generala Lane z někotrymi druhimi ludźimi do katholſkeje cyrkwje pſchiwzał. Tež we Jakſonville ſu někotre ſwójby ke katholſkej cyrkwi pſchiſtupili, bjez nimi jedyn ſławny lěkař a jedyn ryczník.

Należnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1868: kk. 182. farař Jakub Mróz z Grunawy; 183. Jakub Wawrik z Noweje Wjeſki; 184. Mikławſch Kokla z Pozdec; 185. kubleŕ Michał Jawork z Mikoczic; 187. rendant Mikławſch Lebjeſchka z klóſchtra Marijneje Hwězdy; 188. N. N. Brankaczk z Kanec; 189. Hana Hantec z Radworja; 190. Hańža Gudźic z Dalic; 191. Madlena Bjarſchowa z Khelna; 192. Madlena Cymerowa z Budyſchina; 193. Marija Suſchkowa ze Židowa; 194. progymnaſialny direktor J. Buk z Draždźan; 195. priorka knjeżna Paula z klóſchtra Marijnoho Doła; 296. Mikławſch Bindrich ze Sernjan; 197. Hana Schołczina z Kazka.

Na l. 1867 zapłaczichu: 323. k. J. B. z Dr.; 324. J. Glawſch z R.; 325. M. Suchi z R.

Dobrowólny dar: priorka knjeżna Paula 15 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Jan Kurt, ſ. krawca Adama z. B.; M. Ernſtina dź. krawca Pfeila z. B.; M. M., dź. kryjerja Keuſcha. — Zemrjety: Jan. Pětſchka, khěžkař z B. 53 l.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 9. **2. meje 1868.** **Lětnik 6.**

Jutrowna swěca.

Swjata cyrkej rycži k swojim wěriwym nic jeno pschez prědowanjo słowa bożoho, ale tež cyłe jeje boże służby su rycžniwe prědowanjo a we wschitkich jeje waschnjach a wobrjadach nadeńdżemy ważne a wulke wěrnosćże wuprajene. Wot swjatoho Ducha wjedżena a rozwuczena je cyrkej z najmudrischim wotpohladom do tutych zwonkownych wobrjadow potajnosćże zapołożiła a schtožkuli wona we božich służbach wopomina a swjeczi, ma k duchownomu zrozemjenju a rozpominanju wěsteje wěrnosćże służicz a zbudżowacz. Tak maja zwonkowne wěcy rozwuczecz a myśl pozběhowacz. A niczo, schtoż cyrkej postaja, nima so zacpěcz abo zanjerodżecz, byrnje so małe a snadne a njewažne zdało.

Ale k tomu njedosaha, pschi božich służbach pschitomny bycz a waschnja a wobrjady z woczomaj widżecz: ale wěrnoscz dyrbi so zrozemicz a z wóczkom ducha wobhladowacz. Pschez skoru do jadra! Wjacy wužitka, wjacy nutskownoho pohnuwanja, wjacy pobožnosćże změje wěriwy kschesćan, hdyž derje zrozemi tule rycz swojeje cyrkwje, a wotmjelknycz budżeja kschiwe sudżenja a wusměschenja pschecziwnikow, hdyž woni, byrnje njedospołnje, zapschija, schto katholska cyrkej ze swojimi waschnjemi a wobrjadami měni.

Wot katholskoho kschesćana móże a dyrbi so žadacz, zo wón rycz swojeje maczerje cyrkwje rozemi. Susod, kotromuž je nascha cyrkej cuzy, njeznaty kraj, njech njehani a njesměschi tule jeje potajnu, jomu cuzu a njezrozemitu rycz, dokelž ju nawuknył njeje abo zrozemicz njechasche. Wschak to wschědne prawo a pschistojnoscz žada, zo wo wěcy njerycži a njesudźi, schtóž ju njerozemi. Schtóž je dobreje wole, pyta a namaka powuczenjo, z powuczenja zrozemjenjo, ze zrozemjenja duchowne wokschewjenjo.

Z cyłoho czasa cyrkwinskoho lěta je jutrowny czas najwjeselschi a bohaty na rjanych cyrkwinskich waschnjach: cyrkej je wudebjena z rjanej pychu, na woltarju steji

znamjo horjeſtanjenoho zbóžnika, zboka woltarja ſwěczi ſo wulka jutrowna ſwěca, kſchiž, kotryž ſo z wobkhadami (proceſſionami) noſy, je z běłej ſtolu*) wudebjeny. Czaſcziſcho wjedu ſo wobkhady po cyrkwi, wokoło cyrkwje abo do zdalenych khapałkow. Wſchitko to ſu znamjenja jutrowneje radoſcze we katholſkich cyrkwjach.

Woſtajiwſchi wſchitke druhe wěcy, chcemy ſwoju kedźbnoſcź jutrownej ſwěcy pſchiwobroczicź, kotraž we jutrownym czaſu wulki woltař kóždeje cyrkwje debi. Najprjedy porycźimy wo ſwěcy, potom wo ſwěczcy.

I.

1) Swěca je dźěl naporjada pſchi zjawnych božich ſłužbach. We czaſach, hdźež bu cyrkej pſcheſczěhana, dźeržachu ſo boże ſłužby najbóle w nocy abo we jamach a ſtwach ſpody zemje. Swěcy dyrbjachu tehdom czěmnoſcź rozſwětlecź. Hdyž cyrkej ſwoje prawo doſta a boże ſłužby wodnjo a zjawnje dźeržecź móżeſche, wobkhowa wona ſwěcy k dopomnjeczu na tamne ſtruchłe, a tola kraſne a dobyczerſke czaſy, k powjetſchenju radoſcze a ſwjatoczноſcze, k powyſchenju pobożnoſcze, k poczeſczowanju Jězuſa Khryſtuſa, kotryž je ſwětło, rozſwětlace kóždoho człowjeka na tutym ſwěcze.

2) Dokelž pak cyrkej niczo njeſwjeczene pſchi božich ſłužbach njenałożuje, ale pſchez ſwoju wot Jězuſa doſtatu móc wot zemſkich wěcow bjerje pokleczo, kiž bu we paradizu na cyłu zemju wuprajene, a wěcy hewak k wſchědnomu wužitkej poſtajene, pſchez ſwoje požohnowanjo pozběhuje k ſłužbje a czeſczi božej; tohodla požohnuje abo poſwjeczuje wona tež ſwěcu, kotraž ma ſo pſchi božich ſłužbach ſwěczicź. Tohodla daſche cyrkej pſchi zaſwěczenju ſwěcow modlitwy ſpěwacź a žohnowaſche kóždu ſobotu ſwěcu. Na woſebje ſwjatoczne waſchnjo ſta ſo tute žohnowanjo noweje ſwěcy jutrownu ſobotu. Wuklepanjo noweje ſwěcy z kamjenja dopomnja na Jězuſa, kotryž je ze ſkalnoho rowa zaſy žiwy wuſtupił.

3) Rjad ſwjeczenja noweje ſwěcy pak ma ſo takle: pſched hłownymi wrotami cyrkwje ſo jutrownu ſobotu rano ſwěca wudźěła a z njeje ſo wuhlo rozžehli. Hdyž je wſchitko pſchihotowane, dźe měſchnik we albje, ſtoli a fijałkobarbnym pluvialu (cyrkwinſki płaſchcź) k rozžehlenomu wuhlej a ſtupi ſo z woczomaj k durjam wobroczeny. Służownik z božej martru ſteji na prozy durjow, jedyn dźerži prózdny kadnik a wóruchowy czołmik, druhi taleŕk z pjecź zornjatkami wórucha, tſeczi ſudobjo ze ſwjeczenej wodu a krjepjawku. Z wotkrytej hłowu a ze ſtyknjenymaj rukomaj ſpěwa měſchnik ſwjedźeńſke modlitwy.

4) Po tutych modlitwach poſwjeczuje měſchnik pjecź wóruchowych**) zor-

---

*) Tam a ſem widźimy božu martru z nětkajkim piſanym bantom wobwitu abo wobwjazanu. Zo tele waſchnjo prawe njeje, ſczěhuje hižon ze ſkowow we „Parochiale Miſnenſe, ſtr. 151.“, pc kotrychž ma ſo k horjeſtaczu we božim rowje kſchiž z běłej ſtolu wodźety („Crucifixus candidâ stolâ opertus“) pſchihotowacź. Tak ſo tež n. pſchikł. we Budyſchinje dźerži. Stola hako znamjo měſchniſkeje mocy dopomnja na wyſokoměſchniſki ſkutk Jězuſowy, kiž je ſo jutry dokonjak. Tohodla precź z tamnymi bantami!

**) Dyrbja to bycź wóruchowe zorna, nic marhowe; na to pokazuju ſkowa „„kadźidło (incensum),““ we Miſſalu ſtejace; pſchetož kadźidło ma z wjetſchoho dźěła

now*) za jutrownu ſwěcu.

Mjez tym zo měſchnik modlitwu ſpěwa, nakładuje ſłužownik žehliwe wuhlo do kadnika. Měſchnik ſypa z požohnowanjom tſi króć wóruch na wuhlo, pokrjepi wóruchowe zornjatka a woheń ze ſwjećenej wodu, prajicy: „Wokrjep mje knježe z izopom a budu wucžiſćeny, wumyj mje a budu bělſchi dyžli ſněh“. Potom je tſi króć z wóruchom pokadži. Mjez tym dyrbja we cyrkwi wſchitke ſwěcy haſnjene być, tež wěčna lampa pſched božim cžołom. Z poſwjećenoho wohenja zaſwěcži ſo ſwěčka.

5) Na to wotpołoži měſchnik fijałkojtu draſtu a woblečže ſo běły manipel, ſtolu (po diakonſkim waſchnju pod prawym ramjenjom na kſchiž położenu) a je-li móžno dalmatiku, nic pak pluvial. Na to ſo zrjaduje wobkhadny cžah: w prědku džetaj porno ſebi ſłužownikaj, tón na prawej ſtronje njeſe kadnik, tón na lěwej ſtronje ma talerk z 5 wóruchowymi zornjatkami. Za nimaj dže ſam noſcheŕ ſwjatoho kſchiža. Poſledni dže měſchnik a džerži z woběmaj rukomaj tſihałzatu ſwěčku. Tale ſwěčka wobſteji z tſoch ſwěčkow, kotrež ſu deleka do jedneje zjenoſćene. Tale tſirózkowna ſwěca ma być znamjo najſwjećiſcheje Trojicy, t. j. tſoch bójſkich woſobow we jednoſći Bójſtwa.

Zaſtupiwſchi do cyrkwje, pozaſtanjeja wſchitcy a měſchnik a zaſwěcži jednu z tutych tſoch ſwěčkow na ſwěčcy, kotruž ma ſłužownik (na joho lěwej ſtronje) zaſwěćenu. Na to ſo wſchitcy na wobej kolenje klaknjeja, jeno noſcheŕ kſchiža woſtawa ſtejo, a měſchnik kleczo pozběhnje zaſwěćenu ſwěčku a zaſpěwa „Swěca Khryſtuſowa.“ Stanywſchi wotmołwi ſo „Bohu budź džak“.

Srjedź cyrkwje zaſwěcži ſo druha a pſched wołtarjom tſecza ſwěčka na podobne waſchnjo. Potom woteda měſchnik tſirózkownu ſwěčku ſłužownikej. Zaſwěćenjo tuteje tſirózkowneje ſwěčki wjedže nam na myſl, zo je Khryſtus hako wotbłyſchcź Wótca a wot tutoho wuſchoł. Poczeſćowanja a poklaknjenja na wobkhadže płacza Jězuſej, kotryž je nam ſwětło wěrnoſcze a wěry z njebjes pſchinjeſł.

II.

Wobroćmy ſo nětko k ſwěcy, na kotrejž ma ſo tele poſwjećene jutrowne ſwětło ſwěcžicź.

1) Kaž pola wſchelakich wěcow, njeda ſo tež tudy cžas z wěſtoſcžu poſtajicź, hdy je ſo jutrowna ſwěca nałożecź zapocžała. Najbóle ma ſo za to, zo je tute waſchnjo pod bamžom Zoſimom (wokoło 417) naſtało a pſchez cyrkwinſku zhromadžiznu we Toledo (633) pod bamžom Honoriom I. powſchitkownje zawjedžene.

2) Jutrowna ſwěca je nam znamjo Khryſtuſa. Kaž Hebrejow (Židow) na

---

z wóruchа wobſtacź a miſchnjanſki Miſſale (wot lěta 1503) a miſchnjanſke „Benedictionale sive Agenda“ (wot lěta 1512 na XLVII. kopjenje) zjawnje wóruch mjenujetaj (hic imponatur thus).

*) Dyrbja to być cyłe, jenotliwe zornjatka, nic pak z wjacy zornow hromadže ſtłóczene kulki abo tupe hozdžiki, kaž ſu tam a ſem widžecź. K tutomu poſwjećenju njech ſo wjetſche zorna wubjeru. (De Herdt, Praxis sacrae Liturgiae, tom. III; pars 5, nro 15, III, pag. 72).

puczu z egiptſkoho wotroczſtwa wohnjowy ſtołp we puſczinje wodnjo a w noch wodżeſche a jich na pſchitomnoſcź a pſchewodżacu pomoc bożu dopomnjeſche a pokazowaſche na toho, kotryż we połnoſczi czaſa ſwój lud z hórſchoho poddanſtwa hrěcha wumoži a wuwjedże; tak ſteji pſched naſchimaj woczomaj jutrowna ſwěca a dopomnja nas na Jězuſa, kotryż je ſo za nas woprował a do ſmjercże podał, nas wumożił z poddanſtwa hrěcha a złoho ducha, a pſchewinywſchi ſmjercź a ſtanywſchi żiwy z rowa ſwojich wumoženych na cźěmnym puczu tutoho żiwjenja rozſwětluje a nas zakitajo wjedże do lubjenoho kraja njebjeſkeje zbóżnoſcże.

Jutrowna ſwěca mějeſche bycź znamjo Jězuſa, kotryż pſchez kſchcźeńſku hnadu, kotraż bu porjadnje jutrownu ſobotu wudźělena, cźłowjeka k nowomu duchowomu żiwjenju zbudźuje; tež dźenſniſchi dźeń ſo kſchcźenomu dźěſczu zaſwěcźena ſwěczka do ruki podawa.

We ſtarſchich czaſach ſłużeſche jutrowna ſwěca tež k tomu, zo bu na nju hłowny rjad bożich ſłużbow cyłoho lěta napiſany, abo na papjeru napiſany k njej pſchiwěſcheny. Tole dyrbjeſche dopomnjeczo bycź, zo Jězus Khryſtus je ſrjedźny jaſny ſtołp, wokoło kotrohoż ſo wſchitko zrjaduje, wot kotrohoż wſchitke ſwětło wukhadża, zo wón hako kral wěcznoſcże je tež knjez cyłoho lěta, knjez naſchoho czaſa, knjez naſchoho żiwjenja.

(Skónczenjo pſchichodnje.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Z pſchecźelnoho liſta ſmy zhonili, zo je naſch luby krajan, k. Michał Róla z Ralbic, 27. měrca ſubdiakonat (prěnju wyſchſchich ſwjecźiznow) w Kölnje doſtał. Wón je z Boha ſtrowy. W czaſu jutrownych prózninow je wón město Aachen (10 mil k wjeczoru wot Kölna na hollandſkich a belgiſkich mjezach) wopytał. Wojebje wobhlada ſebi wón tamniſchi khěżorſki „münſter“ abo cyrkej, wot khěżora Karla Wulkoho twarjenu. Tam ſu mjenujcy ſławne wulke reliquije, kotreż ſo kóżde 7 lět zjawnje wuſtajeja: ſuknja ſ. Marije, pjeluſchki za Jězuskděczatko, wokrawjeny rub Khryſtuſowy, płachta, do kotrejeż je cźěło ſ. Jana kſchcźenika zawalene było; wyſche toho namakaja ſo tam wſchelake mjeńſche reliquije: kruch hubicy abo ſchwampa, z kotrymż bu kſchiżowanomu Zbóżnikej kiſały napoj podaty, włoſy ſ. Marije a někotrych japoſchtołow, lany paſk ſ. Marije atd. Tež je tam wjele dopomnjenkow na khěżora Karla Wulkoho, każ joho wulka a cźeżka króna, rjany rózk z helefantowoho zuba, wot chalifa z Bagdada Karlej darjeny atd. Na radnej khěži je khěżorſki ſal, w kotrymż bu 37 němſkich khěżorow krónowanych, a tež woltař, na kotrymż bu pſchi krónowanju Boża mſcha dżeržana.

Z Budyſchina. Kandidat wucżeŕſtwa, k. Oskar Fiedler z Budyſchina je nětko domjacy wucżeŕ w ſwójbje k. hrabje Potetyło a je do Pólſkeje na běłoruſke mjezy wotjěł.

Z Wotrowa. Naſcha farſka cyrkej je pſchez dobroczerjow nowy Boži row doſtała, kiż je ſo jara ſpodobał.

Z drježdžanskeje diöcesy.

Z Pirny. Nasche nowe zwony buchu 22. haprhla z Drježdžan sem pschiwjezene a na roschty w cyrkwi stajene. Nazajtra popołdnju w 2. hodž. pschijědže hnadny k. biskop z dwěmaj assistentomaj, zo by je swjecził. Swjatoczność zapocza so z choralnym spěwom schulskich dźěczi. Hnadny knjez dźerżesche na to k zhromadżenej mnohosczi luda mócnu rycz, w kotrejž na te praschenjo wotmołwi: K czomu napomina nas hłós tychle mjedźowych jazykow? Tež wopomni wón wobrazy a němske napisma wschěch tsjoch zwonow. Wulki zwón, 980 puntow czežki, ma wobraz s. Marije z napismom: Hlej, wot nětka budža mje zbóžnu khwalicz wschitke narody. Srjedźny zwón, 493 1/2 punta, pokazuje znamjo s. Pětra z napismom: A tebi praju: ty sy Pětr a na tule skału natwarju swoju cyrkej a porty hele ju njepschewinu. Mały zwón, 290 1/2 p., ma wobraz s. Bonifaca, japoschtoła Němcow, a napismo: Słowo toho Knjeza wostanje wěcznje. Po skónczenju tejele rycze sczěhowasche swjeczenjo zwonow po znatym waschnju. K wobzamknjenju buchu někotre schtuczki khwalbnoho khěrluscha němscy wuspěwane. Czahanjo a pójschenjo zwonow trajesche hacz do schesczich a potom bu z nimi hnydom prěni krócz zwonjene. Jich hłós (As, C, Es) so jara spodobasche a je k. Große w Drježdžanach, wot kotrohož su late, wschu khwalbu dostał. Z wjeczornym czahom wróczi so hnadny k. biskop zasy do Drježdžan. Tónle dżeń wostanje za wosadu w rjanym wopomnjeczu a wona woczakuje nětko żadoscziwje tež poswjeczenjo noweje cyrkwje, kotrež so lětsa stanje.

C.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. W naschej wosadże wodżerżachu so jutrowne schulske pruhowanja na 20. 21. a 22. haprylu. K nim so zeńdżechu knjez schulski inspektaŕ Anter z Lubanja, wosadni duchowni a wuczerjo, schulske deputacije a někotsi hosczo. Schulerjow w naschich 9 wosadnych schulach je 554. Woni so rozwuczeja wot jenoho duchownoho direktarja, wot 7 wuczerjow (bjez nimi su jeno tsjo Serbja) a wot 2 wuczerkow, kiž stej miłoscziwej sotse. Wobkedźbowanjo we wschěch schulach ma faraŕ. Pschedmjety wuczenja su: kschesczańska wěra, bibliske stawizny staroho a nowoho testamenta, pisanjo, czitanjo, liczenjo z hłowu a na tafli, narodna serbska a němska rycz a jeje nałożenjo pschi nastawkach a listach, wědomosez wo stworjenych wěcach, zemjepis, spěwanjo cyrkwinskich khěrluschow a pschistojnych pěsniczkow. We holczich schulach hischcze pschistupi rozwuczenjo we żónskim dźěle, kaž we schiczu, schtrykowanju, wuschiwanju a t. d. Pruhowanja wotběżachu we wschěch schulach jara derje a spokojichu wschitkich pschitomnych knježich, pschetož wschitcy wuczerjo běchu za schulske lěto swoje winowatosczе swěrnje dopjelnili a schulerjo běchu we nadobnej měrje wscho namukli, schtož je k czasnomu a wěcznomu spomoženju potrěbne. Jim pschinjese zbożowne duchowne wusyczo we młodosczi z lětami bohate žně, hdyž budža hako wotrosczeni młodżency a knježny, hako hospodarjo a hospozy czežke brěmjenja człowieczoho żiwjenja na so wzacz dyrbjecz. Ze wschěch naschich schulow bu lětsa 80 dźěczi

puschczenych, kotrež druhu njedželu po jutrach prěni krócz swjatoczńje k Božomu blidu pschistupichu.

Z Kulowa. We maczeŕnym domje miłoscziwych sotrow w Nissy (Neiße) je 17. haprhla zbóžnje a ze wschěmi swjatosczemi derje wobstarana z toho swěta so minyła knježna Madlena Huberta Grosic z Koczíny, swojeje starosby 23 lět a dwaj měsacaj. Wona je na khorym łožu klóschtyrske slubjenja wopołożiła a je z wjesołosczu njewinowateje wutroby za swojim njebjeskim nawoženju žadosczíła. Knježe, daj jej wěczny wotpoczink a wěczne swětło swěcz jej! Amen.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Schlezynska. We Eckwertsheide spodžiwnje wustrowjeny młodženc Kinne je 21. haprhla do Warendorfa we Westfalskej wotjěł a zastupi tam do noviciata pola franciskarjow hako bratr tsecžoho rjada, zo mohł pozdžischo putnik we Warczе bycz.

Z Roma. Bohaty protestantski Amerikanaŕ Peabody, kotryž je hižo wjele milijonow toleri k dobroczinjeŕskim a powschitkownje wužitnym wotmyslenjam w Americy a Jendželskej wudał, mějesche psched krótkim audiencu pola swjatoho wótca. Tónle pschecžel luda bu wot swjatoho wótca pschecželnje powitany a wschelako-wuznamjenjeny. Wón dosta bamžowy fotografiski wobraz, pod kotryž bamž słowa ze swjatoho pisma łaczanscy podpisa, kotrež smilne skutkowanjo khwala. Hdyž Peabody wot bamža zasy do hosczenca so wróczi, běsche najprěnje, zo wón 1000 frankow romskomu schpitalej k swjatomu Duchej dari.

Z Roma. Kaž we 5. czisle spomnichmy, su pschi Tiberje (po radže wuczenoho starožitnosczerja Visconti) za starym składom marmora pytali a wjele toho samoho namakali, kaž 200 kruchow žołtoho marmora, kotryž so nětko nihdže wjacy njewudobywa, 260 kruchow serpentina, 5 kruchow persiskoho murrhamarmora atd. a wysche toho jara wjele mjeńschich kruchow. To budže k wupyschenju cyrkwjow na dołhi czas dosohacz a wostanje tež dobre pjenježne žórko za swjatoho wótca.

Z Roma. Katholska cyrkej mějesche pschi spoczatku toho lěta 1 bamža, 53 kardinalow, 12 patriarchow, 139 arcbiskopstwow, 714 biskopstwow (tola wot tutych biskopstwow a arcbiskopstwow je 110 hischcze njewobsadženych); 229 biskopow **in partibus infidelium**; 103 japoschstołskich vikariatow, 5 japoschtołskich delegatiow a 22 japoschtołskich präfekturow.

Z Roma. Po wuzwolenju něktorych nowych kardinalow njeje swjate kollegium hischcze dospołne, ale ma so pschecy hischcze 19 městow wobsadzicz; pschetož z cyła wobsteji wone z 72 kardinalow (6 biskopow, 50 měschnikow, a 16 diakonow). Patriarchatow je 12; bjez nimi rěkaja džewjecz łaczanskoho wobrjada: Konstantinopel, Alexandria, Antiochia, Jeruzalem, Babylon, Cilicia, Venedig, Ostindiska, Lissabon; tsi orientalskoho wobrjada pak su: Antiochia (za melchitow, maronitow a syriskich zjenoczenych kschesczanow), Babylon za chaldejskich, Cilicia za armeniskich.

Z Roma. Z Francózskeje je jara wjele wójnskoho materiala pschischło za jandželski hród abo romsku twjerdźiznu a za wobtwjerdženjo města Civita-Vecchia. Po dokonjenju tychle wobtwjerdženjow woteńdže posleni dźěl francózskoho wójska.

Z Roma. Dźeń 11. haprhla běſche ſo we vatikanje na tyſac ludźi zeſchło, najbóle Francózojo, zo bychu Piuſa poſtrowili a joho požohnowanjo doſtali. Wón ryczeſche k nim we francózſkej ryczi: „Moje lube dźěczi, ſtańcze! prjedy hacz was požohnuju, chcu wam někotre ſłowa prajicz, kotrez ſebi hako wopomnjeńku na tule wulku zhromadźiznu wobkhowajcze. Zjenoſczena móc je ſylniſcha. Hdyz chce ſo wójnſki wjednik do bitwy dacz, zhromadźuje wón ſwoje wójſko, zo by napady nje-pſchecželowe ze zjenoſczenymi mocami wotrażowak. Ale njetrjeba tez wójnſki wjednik bycz k zrozemjenju wěrnoſcze, zo pſchezjednoſcz ſylnoſcz dawa. Ja poruczam dha wam pſchezjednoſcz. Budźcze pſchezjedni a budźecze ſylni, ſylni napſchecžo heli a napſchecžo hrěſchnikam, kotſiz was pſchimaja a hroża tomu, ſchtoz macze wy zakitowacz: ſprawnoſcz, wěrnoſcz, chrkej, bamžowſki ſtoł. We tuthym ſwjatym tydźenju powjeda chrkej wo pſcheradnikach a tajencach. Wy derje wěſcze, kak wjele pſcheradnikow a tajencow je tez nětko na ſwěcze, a woni njelutuja żaneje próchy, zo bychu wěc ſprawnoſcze a wěrnoſcze znicżili. Haj, naſch pſchitomny czas ma wjele Kajfaſow, Pilatow a Judaſchow; Kajfaſow, kotſiz maja waſchnjo a leſcziwoſcz tamnoho ſtaroho Kajfaſa; bohotow, kotſiz ſu ſłabi a bojazni kaz Pilatus; a mnohoſcz Judaſchow, kotſiz na to myſla, wěrnoſcz a ſprawnoſcz pſcheradźicz. Hewak pak mózu ſo wſchohomócnomu Bohu dźakowacz, hdyz we Francózſkej, we Schpanii, Hollandźe, Belgii, we Italii a Americh wjele cźłowjekow ſo zaſy k jednoſczi chrkwje wróczicz widźu. Cźile ludźo bóle a bóle ſpóznawaja, kajka móc je we pſchezjednoſczi. O kak czaſto ſym ſwojej ruch k Bohu pozběhowak a joho wo pſchezjednoſcz proſyk, kotraz je ſwětej trjeba, dokelz je wumucżeny pſchez telko błudow. Jězus Khryſtus proſcheſche Boha za ſwojich japoſchtołow a za cźłowjekow wo pſchezjednoſcz. Wón tez prajeſche: Pójcze ke mni wſchitcy, kotſiz ſcze mucżni a wobczeżeni a ja was wokſchewju. Ja ſam mózu was wucżicz, was we pſchezjednoſczi wobkrucżecz a wam pucz ſprawnoſcze a wěrnoſcze pokazowacz. — A ja, joho njedoſtojny naměſtnik, praju wam to ſame. Hdyz błud ſwět potepi, hdyz ſo hela wotorhnje, hdyz ſwět wuſtanje, potom dyrbi ſo wón zaſy k bamżowſkomu ſtołej wróczicz, kotryz je ſrjedźiſchczo pſchezjednoſcze. K pſchezjednoſczi wołam wſchitkich wěriwych a katholſkich hrěſchnikow, k pſchezjednoſczi wołam proteſtantow, kotſiz tſi ſta lět dołho podarmo wěrnoſcz pytaja a ſu we ſebi rozpadnjeni, k pſchezjednoſczi wołam tez wotſchczěpnikow (ſchismatikow). Wróczmy ſo k Bohu: jedyn Bóh je a jedna kſchczeńca. Budźmy pſchezjedni we Bohu, dha ſmy z bamżowſkim ſtołom zjednoczeni a pſchez njón ſmy mjez ſobu pſchezjedni. A tak chcu was, moje lube dźěczi, požohnowacz. Wzmicze tute požohnowanjo ſobu do ſwojich ſwójbow, zo by wam było zawdak teje mocy, kotruz pſchezjednoſcz dawa. We waſchich ſwójbach je ſnadź někotrazkuli wobczeżnoſcz, někotrazkuli cźělna a duchowa khoroſcz, kotraz zahojenja potrjeba. Njech tute požohnowanjo ju połóži; njech wone tyſchnu ſtaroſcz macżerje, nana, bratra, ſotry, pſcheczela a pſchiwuznoho (krejnoho) potroſchtuje. O Jězuſo, o mój Bożo! daj, zo by ſo tute požohnowanjo, kotrez moja wutroba a mojej ruch na tele twoje dźěczi wulewaja, było zawdak zjednoczenja we wěczným żiwjenju.“ A wón požohnowa hnutych wěriwych. Kaz tymle zhromadźenym, tak wě Pius IX. kóżdomu a kóżdy czas něſchto jara pſchihodne prajicz.

Z Roma. Francózscy wojacy so najskerje w meji dom wrócza.

Francózska. Jutrowniczku rano běsche we Parizu we wulkej cyrkwi Notredame (t. r. cyrkwi nascheje Knjenje, mjenujcy s. Marije) wulka swjatoczność. Mužscy, kiž běchu dżeń prjedy we wschelakich cyrkwjach k swjatej spowjedzi byli, dżěchu kaž druhe lěta zhromadnje k Božomu blidu. Arcbiskop měješche Božu mschu. Na to wudżělenschtaj dwaj duchownaj pschez dwě hodżinje swjate woprawjenjo drje 5—6000 mužskim wschitkich powołanjow; bjez nimi běchu wosobni zemjenjo a bohaczkojo, spisowarjo, zastojnikojo wschěch wotdżělenjow, měschczenjo a dżěłaczerjo.

Hollandska. Kral, kiž je reformirowany protestant, wupraja so jara pschecželnje a pschistojnje wo bamžu a katholskej cyrkwi. Młody Hollandżan, kiž chcyschе do Roma hicz, njemějeschе žanych pjenjez na pucz. Wón namaka pschileżnosć z kralom samym ryczecz, kotryž joho próstwu wulkomyslnje wusłyscha a swój wulki dar z tymi słowami pschepoda: „Hdy bych w tej wobstejnoszi był, w kotrejž so bamž namaka, bych tež rad widżał, hdyž bychu mi na pomoc pschischli.“ — Dwaj druhaj dobrowólnikaj dżerżeschtaj za pschiskuschne, krala wo dowolnosć k puczowanju do Roma prosycz. „Dżitaj, mojej dżěszczi,“ prajeschе kral, ja waj nochcu wotdżerżowacz. Ale hdy by nětko tudy so něschto stało a ja waj trjebał, schto mam czinicz?“ „Majestosć,“ wotmołwischtaj wonaj, „telegrafirujcże a mój pschileczimoj k waschomu zakitanju.“ Kral rjekny dale: „Dobre, wój staj hódnaj mužej, runja tomu, kotrohož tudy w mojej listowni mam.“ A wón wza z njeje wobraz Pětra Jongesa z Lujebroka, kiž bě pola Monte Libretti wutrobicże za bamža wojował. Zwjeselený pschez wótczinsku mysl teju młodżencow pósła jimaj kral swój czasnik a proschesche, zo byschtaj so na njoho dopomnikoj. Kaž smy pisali, je w bamžowym wójsku poměrnje wjele Hollandżanow a Belgiczanow.

Należnosce towarstwa.

Sobustawy na l. 1868: kk. 198. farar Jakub Beńsch z Ralbic; 199. korczmar Pětr Scholta ze Schunowa; 200. herbski rychtar Mikławsch Wałda z Ralbic; 201. kublerka Hana Wiczazowa z Ralbic.

Na lěto 1867 zapłaczichu: kk. 326. P. W.; 327. Mikł. Wałda z Ralbic.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeny: Jakub Jurij, s. kublerja Jana Pětra Měrczinka z Hrubjelczic.

Z Radworja. Kschczeni: Marija, dż. Jana Schokty z Nowych Boranec; Adolf Pawok, s. Karla Hörmanna we Boranecach; Marija, dż. Handrija Wrobla we Kupjanskej Dubrawje († 24. hapryla). — Zemrjeczi: Marija, dż. Pětra Barta we Měrkowje, 1 lěto; Ernst, s. Ernsta Hempela w Khelnje, 7 měs.; Hańża, dż. Augusta Renczа w Kamjenej, 4 lět. 5 měs.; Hana Pribstowa Měrkowa, 71 lět; Jurij August, s. Jana Hendricha we Kupjanskej Dubrawje, 1 měs. 6. dnj. — Wěrowanaj: Mikławsch Delan z Swinjarnje a Hańża Rehorkec z Lutowcza.

Cziischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 10. | 16. meje 1868. | Lětnik 6.

Jutrowna swěca.

(Skónčenjo.)

3) Hdyž cyrkej jutrownu swěcu k woznamjenjenju tak wulkich wěcow a wěrnosczow nałožuje, njeje dźiwno, zo je wona tež wěste a krute postajenja sczyniła, kajka dyrbi jutrowna swěca byčz. Wona dyrbi byčz cyła z czistoho wóska, nic pak z łojom abo druhimi wěcami naměschana. Tole postajenjo płaczi nic jeno wo jutrownej swěcy, ale tež wo swěczkach, kotrež su na božej mschi nuzne (dwě abo schtyri), kotrež so pschi wustajenju najswjeczischoho sakramenta swěcza (schěsczy), kaž tež ta, kiž so na Swěczk-Mariju poswjeczuje a po kschczeńcy dźěsczu do ruki podawa. Tute nuzne swěcy dyrbja wóskowe byčz a njesmědza so hinajsche město nich trjebacz. (Sacr. Rit. Congr. 16. sept. 1843 nro 4828). Tute swěczki so z wóska dźěłaja, kotryž pczoły wutworjeja, kotrež žanoho splahowanja njeznaja a dopomnjeja nas pschez to na Jězusowe najswjeczische czěło, kotrež je so we czistej knježnje Mariji zapoczało.

Jutrowna swěca dyrbi byčz běła, nic pak žołta. Tosame płaczi tež wo prjedy naspomnjenych swěczkach. Jeno we czasu adventa, schtyrcyczidnjowskoho posta a na božich mschach za wotemrjetych, hdyž so we czornej drasczy dźerža, smědza so swěczki ze žołtoho wóska nałožecz. (Cerem. Episc. lib. I. cap. XII. cap. X. nro 4; cap. XII. nro 1.) Wězo, zo tute postajenja njepłacza wo swěczkach, kotrež so wysche naspomnjenych nuznych (2. 4. 6.) k powjetschenju swjatoczności swěcza.

Jutrowna swěca dyrbi byčz wulka, t. r. wjetscha dyžli swěcy, kotrež so na wołtarjach swěcza; nasrjedž teje sameje abo něschto niže je pjecz na kschiž ležacych dźěrkow, kotrež maja dopomnjecz na pjecz bluznow Jězusowoho horjestanjenoho czěła.

Wosebje naspomnjecz drje sa hakle njetrjeba, zo dyrbi byčz jutrowna swěca

kóžde lěto nowa, nic pak stara, we prjedawschich lětach hižon poswjeczena. To scžěhuje z toho, zo ma so jutrowna swěca kóžde lěto swjeczicz a ta sama wěc dwójcy abo wjacy krócz poswjeczenjo dostawacz nima. Dowolene je, staru swěcu z nowa pschelecz. (De Herdt. Sacrae Liturgiae Praxis, tom. III. pars 5, nro 15. IV. pag. 72.)

4) Tale jutrowna swěca so jutrownu sobotu poswjeczuje, dokelž wona sama ze so a bjez cyrkwinskoho požohnowanja njemóže woznamjenjecz potajnoscže, kotrež chce nam cyrkej pschez nju psched wocži stajicz. Hakle pschez poswjeczenjo stupi wona do słužby cyrkwje.

Rjad tutoho poswjeczenja je scžěhowacy. Hdyž je měschnik tsiróžku swěczku wotedak, wozmje sebi wón Missale a poklaknywschi so na najnižschi skhodžeńk wołtarja wuspěwa modlitwu.

Stanywschi wotendže na scženśku stronu a stejo deleka psched wołtarjom ma psched sobu słužownika z njezaswěczenej jutrownej swěcu, k swojej prawicy słužownika z kschižom a dale słužownika z kadnikom, k lěwicy pak słužownika ze zaswěczenym tsiróžkom a dale słužownika z talerkom, na kotrymž pjecz wóruchowych zornjatkow leži. Wschitcy hladaja k Missalej. Měschnik pokadži Missale a spěwa khwalbny spěw na jutrownu nóc.*)

Na to zapołoži pjecz wóruchowych zornjatkow do džěrkow jutrowneje swěcy. Dowolene je, džěrki z wóskom zatykacz, zo zornjatka wupadnyke njebychu. (De Herdt. Sac. Lit. Prax. tom. III. pars 5, nro III. pag. 72.) Tute wóruchowe zornjatka znamjenjeja drohe žałby, z kotrymiž bu Jězusowe morjene cžěło žałbowane. Pschez zapołoženjo tutych zornjatkow je jutrowna swěca poswjeczena.

Na to so spěw pokraczuje.

Měschnik zaswěczi nětko jutrownu swěcu z tamneje tsiróžkoweje swěczki.**) Tele zaswěczenjo pokazuje na Jězusowe znowawožiwjenjo, na zasyzjenoscženjo joho dusche z cžěłom.

Po zaswěczenju jutrowneje swěcy měschnik dale spěwa.

Z jutrowneje swěcy zaswěcza so na to druhe cyrkwinske swěcy a lampa psched božim cžěłom, a ma so potom na to hladacz, zo by so tele swjeczene swětko cyłe lěto swěcziło a ženje njehasnyło. Na to so khwalbny spěw dospěwa.

Z tym je poswjeczenjo jutrowneje swěcy dokonjane. Wschitko dalsche, schtož so sobotu do božeje mschě we cyrkwi cžini, wobendžemy tudy, dokelž so na jutrownu swěcu njepocžahuje.

5) Jutrowna swěca dyrbi na wosebitym, zboka wulkoho wołtarja na scženśkej

---

*) We tutym spěwje so cžasto nóc mjenuje, hacž runje so swjeczenjo wodnjo stawa; a to tohodla, zo by so pokazowało na cžas Jězusowoho horjestacža (w nocy abo na ranjo). We starschich cžasach běchu wschitke tele poswjeczenja w nocy wot soboty k jutrowniczcy. Nětko so tale boža słužba doprědka bjerje hižon sobotu rano. (Mühlbauer, Decret. Authent. Congr. Sacr. Rit. tom. I. pag. 285.)

**) Tale tsiróžkna swěczka swěczi so jeno jutrownu sobotu rano pschi poswjeczenjach a na scžěhowacej božej mschi; hewak so nima wjacy zaswěczecz. (Sacr. Rit. Congr. 12 nov. 1831 nro 4523, 19; 7 dec. 1844 nro 4840, 5.)

ſtronje ſtejachym ſwěczniku poſtajena byczź. Najprjedy ſo wona trjeba jutrownu ſobotu pſchi ſwjeczenju kſchczeńſkeje wody, do kotrejež ſo wona tſi króczź podnuri.

Porjadnje ma ſo wona ſwěczicź na božej mſchi a nyſchporach wot jutrowneje ſoboty haczź do ſoboty po jutrach; wſchitke njedzele a ſwjate dny haczź do božoho ſtpěcza.

Miſchnjanſki Ritual żada ju tež pſchi horjeſtaczu Khryſtuſowym, pſchi jutrownych wobkhadach do njedzelſkeje božeje mſchě a na nyſchporach, a pſchi wobkhadze na ſwjatoho Marka. (Par. Misn. ſtr. 151. 157. 164.)

Hdzež je waſchnjo, je dowolene ju pſchez cyły jutrowny czas na božich ſłużbach zaſwěczecź, haczź runje to nuzne a poruczene njeje. (Sacr. Rit. Congr. 19. maj. 1607. nro 351.)

Na božich mſchach za wotemrjetych, hdyż ſo boża mſcha we czornej barbje dżerży, nima ſo jutrowna ſwěca zaſwěczecź, dokelż dyrbja tehdom wſchitke znamjenja wjeſołoſcze zdalene woſtacź. (De Herdt. Sacr. Lit. Prax. tom. III, pars 5. nro 15, IV. pag. 73.)

Na boże ſtpěczo pſchi wulkej božej mſchi po wotſpěwanju prěnjoho ſczenja ſo jutrowna ſwěca haſnje a prjeczź wozmje a njezaſwěczi ſo wjacy, haczź ſwjatkownu ſobotu pſchi wobnowjenju dupy. Tele prjeczwzaczo jutrowneje ſwěcy ma na Jězuſowe do njebjes ſtpěczo dopomnjecź.

We prjedawſchich czaſach (a ſnadź tež hiſchcze nětko něhdżežkuli) bu jutrowna ſwěca wěriwym po kuſkach rozdżělena, zo móhli ju z pobożnej myſlu ſwěczicź k wotwobroczenju njezboża a k požadanju dobrotow božich.

Tak dha njech jutrowna ſwěca naſche duſche zwjeſeluje pſchez dopomnjeczo na Jězuſowe hordozne horjeſtaczo a njech nas pokazuje na toho, kotryż je człowjeſkomu ſplahej jaſnoſcź njebjeſkoho ſwětła pſchinjeſł a tež nas něhdy k pſchekraſnjenomu żiwjenju wubudźi.

H. D.

Z naſcheje diöceſy.

Z Marijnoho Dołka. Naſch klóſchtyr mějeſche zańdżeny tydżeń wyſoke wopytanjo. Bě tu k. Modeſt Demers, biſkop na kupje Vancouver-Islandże a we Britiſkej Kolumbii na wjeczornej ſtronje połnócneje Ameriki, wuzwoleny 1846 wot nětcziſchoho bamża Piuſa IX. Narodżeny we połnócnej Americy we Kanadże doſta wón 1838 z druhim duchownym poruczноſcź wot arcbiſkopa Quebeckſkoho, na brohach czichoho oceana we krajinach: Oregona, Waſhinton-Territoria, Vancouver-Islanda a Britiſkeje Kolumbije, bjez dźiwimi Indianarjemi, miſſionſtwo założicź. Tudy nawukny wón tež ryczź Indianarjow. Wyſche tuteje ryczże, kiż ſpodźiwnje klinczi, móże knjez biſkop tež hiſchcze francózſku a jendżelſku. Němſku ryczź njemóże; tohodla móżachmy ſo z nim jenoż we cyrkwinſkej t. j. łaczańſkej ryczi rozryczowacź. Wina joho dalokoho puczowanja do cuzych jomu njeznatych europiſkich krajow bě po knihach, wot njoho wudatych a tu a tam rozdżělenych, runje każ po joho pſcheporuczenſkich piſmach z Roma: pjenjezy hromadźicź k powjetſchenju ſwojeje drjewjaneje kathedralneje cyrkwiczki we Vancouver-Islandże a k natwarjenju ſyrotnicy a

hospitala we Viktorii, hłownym měsczе tam. Pschispomnjene dyrbi hischcze bycz, zo je wysokodostojny knjez biskop 1858 schtyri sotry z 'rjada swjateje Hany ze swojoho wótcowskoho kraja (Kanady) do swojeje diöcesy wzał a jim nowu załoženu schulu we Viktorii dowěrił. We lěcze 1859 dyrbjeschtej dwě druhej pschińcz a dokelž so wuczeński wustaw pschecy powjetscha, spózna za dobre 1863 a 1867 hischcze wjac sotrow powołacz, kiž wschitke we wjacorych schulach we joho diöcesy wobstajne dźěło hako wuczeŕki we wědomnosczach a žónskich wobstaranjach maja. Za misionstwo mjez Indianarjemi so stara pschez natwarjenjo missionskoho klóschtra 1864 (St. Anna Mission, 40 jendźelskich mil wot Viktoria), kotrež twarjenja ze swojich samsnych pjenjez natwari. Wysocyczesczeny knjez wosta 5 dnjow we klóschtrje, wopuschczi jón z wulkej spokojnosczu a poda so 4. meje we mojim pschewodźenju pschez Georgswalde na hnadne město Philippsdorf, hdźež wón po wotdźerżanej pobožnosczi ze mnu do Oderwitza wotjědże a wottudy wjeczor swój pucz do Lubanja a Wrótslawja nastupi. Bóh požohnuj joho dalsche puczowanjo a wobstaraj jomu wjele dobrocziwych duschi k wuwjedźenju joho wotpohladanjow. P. L.

Z pruskeje Łužicy.

Z Jawornika. Njedźelu 19. hapryla rano zemrje k. Anton Micke, farar we Jaworniku, narodźeny 1804. Joho pohrjeb běsche pjatk 24. hapryla a běsche 10 duchownych (7 ze pruskeje Łužicy archipresbyterata a 3 ze Sakskeje) hromadźe zeschło, wotemrjetomu poslenju czesczь wopokazacz. Tudomna wosada je drje najstarscha we Łužicy; pschetož bě hižom załožena we 10. lětstotku, hdźež so kscheszczanstwo we tutych krajach rozschěricz pocza.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Němska. Fric hrabja z Kerßenbrock, jedyn wot tych tsjoch wyschkow, kiž psched někotrymi lětami duella dla z pruskoho wojska wustupichu (haj nuzowani buchu wustupicz, dokelž běchu so wuprajili, zo je duell napscheczo bożej kazni, a zo so hako katholikowje ženje duellirowacz njebudža), je so hako prěnjorodźeny swojoho prawa na nanowe kubła wotrjekł a w Innsbrucku do konvikta jesuitow zastupił, zo by so na duchownstwo pschihotował. Joho druhi bratr Franc słuži hako zuava w bamžowym wójsku.

Němska. We wschelakich diöcesach zestupjuja duchowni a swětni, tež jenotliwe města a wokrjesy hromadu k dźerżenju jenoho abo wjacy zuavow we bamžowym wójsku.

Němska. Nowowuzwoleny biskop za Ermland (w narańschej Pruskej) dotalny kanonik Dr. Krementz dosta 3. meje w Koblenzu biskopsku swjeczižnu.

Pruska. W diöcesy Chełmno (Kulm) je so zańdźene lěto 181 protestantow do katholskeje cyrkwje wróczilo, bjez nimi dźesaczo na smjertnym łožu. Po swětnym sakskim zakonju dyrbi schtyri njedźele czasa k rozmyslenju bycz po wozjewjenym pscheměnjenju wěrywuznacza!

Schlezynska. We Wrótskawje padze 8. t. m. rano we wósmich połnócny tórm nowotwarjeneje cyrkwje s. Michała do hromady. Hižo dzeń prjedy běsche murjeŕski polir pod tórmowej tšěchu rozpukliny pytnył a wschitkich tam hischcze dzěławych wot dzěła wotwołał. Nazajtra rano 6. hodž. wobhladowasche wjedžicžeŕ twara, twarc Langer a murjeŕski mischthr z nowa tele rozpukliny, kiž běchu so bjez tym hischcze rozschěriłe; duž bu poruczhnoscž data, zo so njesmě nichtó w blizkoscži tórma zadžerzecž. Tež bu kanonikej Klopschej, prědkstejicžerjej cyrkwineje twarby prajene, zo so tórm wjacy zdžerzecž njeda. Dwě hodžinje pozdžischo wali so kamjentna pyramida do znutskownoho tórma a pschez swoju cžežkotu roztłócži wobdawacu murju, kotrejež jenož cyrkwi pschilěhachy džěl stejo wosta. Nichtó njeje wobschkodženy pschi tymle njezbožu. Spódny twar a z wjele woknami pschełamane wobdawace murje njejsu cžežku tšěchu z pěskowoho kamjenja znjescž mohłe. Tórm bě 284 stopow wysoki a płacžesche nimale 50,000 toleri. Wotrumowanske khósty budža nětko hischcze wysche toho.

Francózska. Arcbiskop w Parizu je kommissiju postajił, kotraž ma trěbne pschepytanja wuwjescž k zbóžnoprajenju P. Jakuba Libermanna, w l. 1852 zemrjetoho załožerja kongregacije wutroby Marije a wot s. Ducha a prěnjoho wyschschoho kongregacie njewoblakowaneje wutroby Marije. Libermann narodži so 1803 w Zabernje w Elsaßu hako syn krucže wěriwoho rabbinarja (židowskoho wucžerja). Sam k rabbinaŕstwu wocžehnjeny, běsche wón horliwy we židowskej wědomnoscži a hidžesche žałosnje kischescžansku wěru. A tola běsche joho Boža pschedwidžiwoscž k zastupjerjej kschescžanskeje wědomnoscže a k załožerjej zbožownje skutkowaceje kongregacije postajiła. W tamnym cžasu so rabbinarjo prócowachu, židowske wobydlerstwo zasy bóle pozběhnycž a z nowa krucžischomu židowstwu pschiwobrocžicž. Postajeny židowski wubjerk we Straßburgu pózna, zo so tajke wobnowjenjo židowstwa njeporadži, njecha-li so bóle katholskej cyrkwi pschibližicž. Tele pschepokazanjo wjedžesche někotrych židow k krocželi, kotraž by so směschna zdała, hdy bychmy we njej njewidželi pucž Božeje smilnoscže. Woni mjenujcy žadachu we zjawnym liscže (adressy) katholske duchownstwo we Francózskej, zo by wone te požadane wobnowjenjo židowstwa do ruki wzało a jich wěrybratrow z tamneje zapanjenoscže wuwjedło, w kotrejž jich židowska Boža słužba džerži. Zestajeŕ a prěni podpisaŕ tohole zjawnoho lista bě Dr. Samson Libermann, lěkaŕ w Straßburgu, bratr naschoho Jakuba. Tam wozjewjene namjety běchu njepraktiske, ale wotmyslenja dobre. Krótko na to pschestupichu podpisarjo lista: lěkaŕ Libermann, jedyn ryczhnik a jedyn pschekupc do katholskeje cyrkwje. Na jich město buchu do wubjerka wuzwoleni: ryczhnik Theodor Ratisbonne, Julius Lewel a Isidor Guschler; ale pschi hłubschim pschepytowanju njemóžachu tež woni Božej hnadže so spjeczicž pschestupichu do kischescžanskeje cyrkwje a su hischcze nětko hódne stawy katholskoho duchownstwa. Wokoło lět 1824—28 wobrocži so we Francózskej wjele židow; wot zapuscženja Jeruzalema, praji jedyn konvertit ze židowstwa, njeje ženje tak wjele židow nadobo katholsku wěru pschiwzało; prjedy bě to hižo spodžiwne, hdyž so jenolitwy z nich wobrocži. Nasch Jakub Libermann zhoni pschewobrocženjo swojoho bratra w l. 1824 we Metzu, hdžež wyschsche rabbinske schtudije cžinjesche. Bórzy

wotpuczowa do Straßburga, zo by bratra po móżnoszi k żidowstwu nawróczik, ale w swojim rozryczowanju pokaza tajku mikoszcz a czichomyslnoszcz, zo jomu profecżachu: tež ty budżesch kscheszczan, haj měschnik a japoschtoł. Prěni dżěl wěschczenja dyrbjesche so pschez Bożu smilnoszcz bórzy dopjelnicz. Wot njewěstoszczow a zasy wot njewěry czwilowanoho rozswětli joho pruha Bożeje hnady a w decembru 1826 pschestupi wón we Parizu do katholskeje cyrkwje, hdyż běschtaj hischcze dwaj druhaj joho bratrow prjedy tu samu kroczel szczinikoj. Po swojej kschczenicy bě wón wjacy lět w samoczе żiwy a bě pokny spodżiwnoho pokoja a sylneje horliwoszcze. Dokelż pak dyrbjesche tež wuczeŕ duchownoho żiwjenja byczż, póstła jomu Bóh pruhowanja, czerpjenja a boloszcze; pschetoż czi, kiż buchu luboszcze bójskoho Zbóżnika we wosebitej měrje dostojnjeni a dżěl mějachu na joho mocy nad człowieczimi duschemi, dostachu pschecy tež sobudżěl na joho kschižu. Hdyż běsche Libermann hižo lěto w seminaru był, napadże joho żałosna padawa khoroszcz, na kotruż pschi wschej lěkarskej pomocy hischcze słaboszcz na duchu szczěhowasche. Libermann widżesche, zo je jomu puczż k duchownskim swieczżiznam zawrjeny. Wěrnje a dowěriwje pschepoda so wón Bożej pschedwidżiwoszczi. Dżesacż lět běsche tak w seminaru St. Sulpice żiwy, hdyż joho Bóh na pschichodne powołanjo pschihotowasche; wón sam skutkowasche bjez seminaristami z horliwoszczu a wjedżesche jich k pobożnoszczi. Bjez nimi namaka wón dweju mużow, kotrajż buschtaj pozdżischo podkożk joho wotmysleneje kongregacije, hacż runje po człowieczim rozsudżenju so k tomu khmanaj njezdaschtaj. Libermann puczowasche 1839 do Roma. Wón běsche bjez pomocy a nichtó so za njoho njestarasche; wón prócowasche so, zo by swoje mysle wo japoschtolstwje bjez negrami do skutka stajił, ale nihdże njenamaka wón żaneje dowěry a żanych srědkow. Wón wutra w modlitwje a khudobje, z wuproschenym khlěbom so żiwjo, a wobkhadżesche stajnje z Bohom. Nadobo pschestachu wschitke zadżěwki. Kongregacija propagandy zbudżowasche skónczinje joho a joho pschecželow, zo bychu pschi swojim wotmysljenju, murow wobroczicż, wostali; w tym samym czasu poskiczesche jomu japoschtolski vikaŕ z kupy Mauritius missionske polo. Ale Libermann njeběsche duchowny. Duż wza swój wuczek k najzbóżnischej knjeżnje a puczowasche do Loretto. Po pschetraczu wschelakich poniżenjow a pschesczěhanjow pschińdże tam skónczinje a padże psched murjemi swjatoho domu na kolena, napjelnjeny z luboszczu, z hnadu a znutskownym tróschtom. Swětło Bożoho rozjasnjenja pschińdże na njoho a wón spózna, zo so poslenje zadżěwki skoro zhubja. Tak so sta. Bórzy po swojim domojwróczenju do Francózskeje dosta wón w měsczе Amiens měschnisku swiecziznu, hdyż bě hižom tsi lěta wot khoroszczе cyle wuswobodżeny. Na to wotewri w Neuville noviciat noweje kongregacije wot s. wutroby Marije, za kotruż běsche regule w Romje zestajak. W lěczе 1848 zjenoczł so z tutej kongregaciju hischcze kongregacija duchownych wot swjatoho Ducha, a tele zjenoczenjo je Bóh żohnował. Pschez to je kongregacija mócne towaŕstwo, kotrež cyrkwi kóżdy dżeń wulke służby wopokazuje, hdyż na wobroczenjo negrow a na pschihotowanju duchownych za francózske kolonije dżěła; tohodla dostawa trěbne srědki wot propagandy z Roma a tež wot francózskoho knjeżeŕstwa. A kajke je to missionstwo, kotro-

muž tale kongregacija swoje mocy, strowosćz a žiwjenjo swojich duchownych wopruje! Njestrowe afrikanske brohi Senegambije a Guinea jich morichu, hdyž běchu tam lědma na kraj wustupili; 65 missionarow podachu w prěnich lětach swoje žiwjenjo, zo bychu zakleczo wotewzali, kotrež Chamowych potomnikow wobczežesche; z dźěla buchu wot njepscheczelskich muži skóncowani, z dźěla wumrjechu na njestrowe klima. A tola njespuschczichu Libermann a joho towarschojo swoju nadziju a njezhubichu wutrobitosćz. Zjenocženjo z duchownymi kongregacije wot s. Ducha pschiwobroczi jim seminar, kotryž bu wot knježerstwa podpjerany. Pschez Libermannowe prócowanjo su tsi japoschtolske vikariaty nastałe a tsi biskopstwa; skutkowanjo kongregacijinych domow we Francózskej samo bjez wojakami a khudymi je spodziwnje žohnowane. Ale pschi tym běsche tež Libermann hakle zapoczeŕ wschoho toho zezrawik za njebjesa, wón zemrje 2. februara 1852, nimale 49 lět stary, w swojim domje w Parizu, hdźež běsche swjate žiwjenjo wjedł. Wón je po naschim wjedženju prěni wobroczeny žid, wo kotrohož swjatoprajenjo so jedna.

Francózska. We februaru bu we Parizu pjenježnik Adrian Leclerque (wupraj Leklerk) bankerot z dołhom 1,700,000 frankow. Dokelž bě tale firma (khěža) pschecy za jara wěstu dźeržana była, poruczowasche ju prjedy zamožny a dobroczinjacy muž wjele dźěkawym ludźom, zo bychu swoje nalutowane pjenjezy pola tohole pjenježnika na dań dawali. Z bankrotom firmy zhubichu wbozy ludźo swoje nalutowane zamoženjo, wschitcy hromadźe na 60,000 frankow. Hdyž tamny dobroczinwy muž wo tym zhoni, pisasche wón hnydom zarjadowarjej zbytknoho zamoženja pjenježnikowoho, zo chce te 60,000 frankow ze swojich pjenjez narunacz tym khudym ludźom, kotsiž su swoje pjenjezy pola Leclerquea zapołożene měli; w krótkim bu tym ludźom woprawdźe wscho hacž na nowy pjenježk wupłaczene. Tajki kscheszczanski skutk nětko ze wschim prawom wschudźom khwala.

Belgiska. We februaru zemrje w Löwenje bohaty piwarc, kotryž tamnischej katholskej universicze (wysokej schuli) milijon frankow wotkaza.

Jendźelska. K wudospołnjenju nastawka, anglikansku cyrkej nastupacoho, hischcze sczěhowace sobudźělimy: „Po luduliczenju we lěcze 1861 bě w Irlandźe z cyła 6279 duchownych. Wot tutych běchu 3014 katholscy, 2265 anglikanscy, 677 presbyterianarjo, 277 methodistojo, 35 independentojo, 21 baptistojo, 1 žid a 25 bjez wosebitoho wěrywuznacza. Wot tych 2265 anglikanskich duchownych mějachu 575 tajke wosady abo fary, kiž hischcze 20 duschow njeliczachu, a 1340 mějachu fary, w kotrychž bě najwjacy 100 duschow. Wysche toho pak w tutym lěcze hischcze 199 farow wobstejesche, kiž anic jenu duschu anglikanskoho wěrywuznacza njemějachu, a tola wosebitych fararjow stajenych dostachu.

Z Londona. Wjeczor 16. hapryla bu tudy we St. Jameshalle pod wjedzenjom skawnoho zemjana Russela jara sylnje wophytany meeting (ludowa zhromadźizna) wotdźerżany, we kotrymž so za to ryczesche, zo dyrbja so namjety Gladstona, w krajnym sejmje wóndanjo stajene a krajnu anglikansku cyrkej w Irlandźe nastupace, na kóžde waschnjo podpjeracz.

Malta (kupa w srjedźnokrajnym morju, Jendźelskej słuschaca). Adjutant

tudomnoho generala, kapitan Bowden, młody cžłowjek z wosobneje jendželskeje swójby, běsche so psched 6 měsacami z dowolnosczu pschez město Rom do wótcnoho kraja podał. Ale město toho, zo by so wrócził, pisasche swojomu wyschschomu, zo swoje wojerske zastojnstwo cyle zkoži, a do jenoho katholskoho klóschtyra zastupi. Zamoženjo wón swojim 3 sotram wotkaza z wuwzaczom 100 sterlingow (pschez 700 tol.), kotrež hako pětrowy pjenježk do Roma pósła. Tež joho potomnik, kiž běsche po nim adjutant, je k katholskej cyrkwi pschistupił. — Psched někotrymi lětami běchu sebi protestantowje wotmyslili, w tudomnym pschedměsczе Floriana luthersku cyrkej natwaricž. W měsczе stej hižon dwě anglikanskej cyrkwi a jena presbyterianska, a dyrbjesche to schtwórta protestantska cyrkej tudy byczž. Běsche tež wulka nadžija, zo so ta wěc wuwjedže, dokelž anglikanski archybiskop za Maltu a Gibraltar, k. Tower, kotryž sam hnydom 1000 toleri k tomu dari, tu samu do ruki wza. Dokelž pak je tónle biskop, kaž hižon sobudželachmy, zandžene lěto do katholskej cyrkwje pschestupił, bu ta wěc zatorhnjena. A dokelž nětk nichtó niczo wjac k tomu njehromadži, drje so njebudže wuwjescž móc.

Połnócna Amerika. Pschi missionje w Camdenje (stat New-Jersey), wot jesuitow njedawno dżeržanym, buchu dżewjeczo protestantowje do katholskeje cyrkwje pschiwzaczi. W Monroe (stat Michigan) pschestupichu sydmjo protestantojo po prědowanjach jesuity Wenigera.

Połnócna Amerika. Missiony redemtoristow jara zbožownje skutkuja we połodnischich statach. Hdyž we Jacksonville (stat Florida) prědowachu, czischczesche so wschitko do katholskeje cyrkwje. Hdyž bě jenu njedželu wobzamknjenjo missiona, nadeńdže protestantski prědar we swojej cyrkwi jenož swoju žonu a hischcze jenu parschonu swojeje swójby; dokelž nichtó wjacy njepschińdže, wuspěwa wón krótku modlitwu a dżěsche ze swojimaj dwěmaj poruczenymaj tež do tamneje katholskeje cyrkwje.

Naležnosczе towarstwa.

Sobustawy na l. 1868: kk. 202. Hana Hejdanec z Mikoczjic; 203. Jakub Hanski z Panczjic; 204. Jakub Leschawa z Prawoczjic; 205. Jan Buk z Wětrowa; 206. Jakub Schócka z Hórkow; 207. Mikk. Czěsla z Hórkow; 208. bětnar Kocor ze Schunowa.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Marija Antonia, dż. krawca a khěžkarja Jakuba Pjetascha z Němsec; Alma Anna, dż. Ignaca Wernera z B.; Karl August a Pětr Pawk, dwójnikaj Karla A. Reka z B.

Nawěschtk.

Schtóž sebi K. Pósła njekhowa a czisla 3., 4., 5., 6. toho lěta parowacz móže, njech je dobroczinje towarstwu zasy dari.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 11. **6. junija 1868.** **Lětnik 6.**

Skutkowanjo towarstwa s. Bonifaca.

Dokelž je njedźelu po 5. juniju w naschej diöcesy wopor za towarstwo s. Bonifaca, wuzběhujemy najwažnische z poslenjeje rozprawy toho samoho. Kaž je znate, ma towarstwo tón krasny nadawk, katholikam w protestantskich krajinach Němskeje trěbne fary a schule załožecź pomhacź. Dotal bu 267 duchownskich a schulskich městnow we 22 wschelakich diöcesach Němskeje z pjenježnymi srědkami towarstwa podpjeranych; 120—130 nowych missionskich městnow bu załoženych, na kotrychž najbóle missionarojo sami tež schulu dźerža; schulow bu z cyła 170—180 załoženych.

Wobliczicź so hodźi, zo pschez dobroczinliwosćź tohole towarstwa 60—70,000 doroscźenych žohnowanja katholskeje wěry a 9—10,000 dźěćźi katholsku wuczbu dostanje. Wot załoženja towarstwa hacź do kónca l. 1867 běsche wschěch dokhodow 724,000 toleri, z czohož 285,000 tol. k stajnym podpjeranjam, 322,000 tol. k twarjenju cyrkwjow, schulow a farow, a 117,600 tol. na wupožcźenjo so wuda. K fundirowanju abo dozałoženju swojich missionskich stacijow by towarstwo tsi milijony toleri trjebało; tohodla móže dotal jenož podpjery dawacź najkhudschim wosadam a k nakhwilnomu załoženju nowych missionskich stacijow.

Woprawdźe wjele je so hižo stało, ale wulke dźěło ma so hischcźe stacź; dobroczinliwosćźi katholikow wotewrja so wobschěrne polo!

Pschez 20,000 katholskich dźěćźi w krajinach Pomorskeje, Braniborskeje, Saskeje a Schlezynskeje dyrbja protestantske schule wophytowacź a czakaju na załoženjo katholskich wuczerńjow. Czim bóle pak w Němcach wobkhod pschez železnicy so položa, prawo swobodnoho pschecźahowanja z jenoho kraja do druhoho so wužiwa a symjo katholskeje cyrkwje do protestantskich krajinow so pschenoschuje, czim wjetschi bywa nadawk towarstwa s. Bonifaca, czim wjacy woporow trjeba wone k dokonjenju, czim nadobnische myto móža pobožni dawacźerjo wočakowacź.

Dobrotu cžinicź a ſobudžělicź njezabudźcże; pſchetož tajke woporh ſo Bohu ſpodobaju. Hebr. 13, 16. Maſch=li wjele, dawaj nadobnje; maſch=li mało, pytaj też mało radh dawacź. Tob. 12, 9.

Wopytanjo Venediga.

Na dompucžu z Roma wjeſelach ſo, zo budże mi móžno, też jene najſpodźiwniſchich měſtow ſwěta — Venedig, po prawym **Venezia** widźecź. Byrnje cžłowjek wo tym měſcże hižo cžitał abo je we wobrazach wobhladował, bywa tola wſchudžom pſchekhwatany a wjele lěpje powucženy, hdyž ma woprawdźitoſcź pſched wocžomaj.

Do Venediga njemóžeſch, kaž je znate, ze žaneje ſtrony z wozom dojěcź, dokelž woda te ſame wobdawa; hakle w nowiſchim cžaſu bu dołhi viadukt abo móſt (hodźinu pěſchoho pucža) po mórſkich nikcžinach twarjeny za železnicu. Hdyž po moſcże jědžo do mórſkeje wodh hladaſch, je cžaſto dno widźecź; woſebje pſchi wotliwje (kóždodźeńſkim dwojim wotěběranju wodh) pokazuje ſo tu a tam wokoło Venediga bahno a pěſcžina, kiž je w cžaſu pſchiliwa zaſh z wodu pſchikryta. Pſchi brozh, hdyž zhnike roſtliny a druhe wěch pſchipkuwaja, druhdy derje njewonja.

Na dwórniſchcžo dojěwſchi dyrbjachmy ſwoje kofry k pſchehladanju wotewricź; też kurjachu nas khwilu tam z chlorkalkom, dokelž ſo cholery z cuzbh bojachu. Za wozom tam njepytaſch, ale za cžołmom; dwaj ſylnaj pachołaj wzaſchtaj naſche wěch a my ſydźechmy ſo do jeju cžołmika, kiž nas po cyłym měſcże do hoſcženca, wot nas wuzwolenoho, dowjeze. Naſch hoſcženc namakaſche ſo na kraſnym měſcże, w najžiwiſchim dźělu cyłoho měſta z wuhladom na morjo.

Prjedy hacž ſebi měſto wobhladamy, dopomnju cžitarjow z krótka na ſtawizny měſta. Venedig naſta w 5. lětſtotku, hdyž ſo tam na lagunach (nikich měſtnach) a kupach ludźo pſched Hunnami a druhimi dźiwimi ludami khowachu a woſadh tworjachu. Po cžaſu na kóncu 6. lětſtotka bu z toho ſwobodne pſchekupſke měſto. Najwoſobniſchi měſchcženjo dachu ſebi mjeno „Nobili“ a tworjachu wyſoku radu tuteje republiki. Na cžole ſtejeſche wuzwoleny wjerch na cžas žiwjenja z mjenom **Doge** (wupraj: Dodže), wójnſki a potom też civilny wjedźicžeŕ. Wuſtawa abo politiſke zrjadowanjo měſta pomhaſche joho wulkoſcź a móc rozſchěricź, tak zo bu Venedig prěnje pſchekupſke měſto na cyłym ſwěcże. Wokoło l. 1400 ſtuſcheſche k republicy: pſched krótkim hiſchcże tak mjenowana Veneciańſka, Dalmatiſka (ſłowjanſki kraj), Morea, Kandia, Cyprus a druhe punkty turkowſkogrichiſkeje połkupy. Na wſchitkich morjach zmahowaſche ſo venedigſka khorhoj ze kſchidłatym lawom ſ. Marka; pſchetož tohole ſcženika, kiž ma lawa hako znamjo, wuzwoli ſebi republika za patrona. Hdyž pſchekupſtwo z Aſiju a Afriku wjacy po ſrjedźnokrajnym morju a pſchez Venedig njeńdźeſche, ale pſchez wjecžorne kraje (Portugal, potom Holland a Jendźelſku); pocža móc a ſława Venediga ſpadowacź. Hdyž Bonaparte w Italſkej z Rakuſchanami wojowaſche a we Veneciańſkej ſo zběžk pſchecźiwo Francózam pokazowaſche, bu republika zběhnjena. Pod francózſkim knjejſtwom pſchekupſtwo jara wotěběraſche. Po zbicźu Napoleona (Bonaparte) bu Veneciańſka rakuſkomu khěžorej

we winſkim měrje data a Venedig je ſo pod nim zaſy trochu pozběhnył. W njeměrnych cžaſach zezrawi pak tež Venedig za revoluciju a italſcy zběžkarjo dżerżachu měſto wot 22. měrca 1848 do 28. auguſta 1849; zaſydobyczo Venediga zapłaczi 20,000 rakuſkich wojakow ze ſwojim żiwjenjom. Wot toho cžaſa pak warjeſche ſo tam pſchecy za nowu revoluciju, a wo nju mějeſche advokat Manin najwjetſchu „zaſłużbu.“ Tohodla widżachmy tež wyſche duri teje khěże, hdżež je wón bydlił, italſke napiſmo na kamjentnej tafli zaſadżene, kiż wo khěżorſkim knjejſtwje rjenje njeryczeſche. We francózſkoſardinſkej wójnje z khěżorom 1859 běſche tež we Venedigu krótki zběžk. Hakle w lěcże 1866 ſta ſo Venedigej a Italczanam po woli; cyła Veneciańſka bu k nowopjeczenomu italſkomu kraleſtwej pſchidżělena, zo by z nim ſwoju cżežu njeſła!

Venedig zda ſo, każ by ze ſwojimi tórmami a palaſtami z morja roſtł. Khěżow a palaſtow, kiż na mócnych kolikach a we hłubokoſczi na krutych zakładach wotpoczuja, je tam 15,000 ze 130,000 wobydlerjemi (z cżaſami je jich 200,000 było). Za tſi hodżiny móże ſo wokoło měſta wobjěcż. Znutſka měſta je drje druhdy wuzka kamjentna ſchczežka, tola pěſchi ſo daloko njekhodźi; kóżdy wjetſchi wobſedżeŕ ma ſwoju barku abo gondolu (cżołmik) a za druhich ſu někotre ſta k najimanju, tak zo njetrjebaſch dołho na nju cżakacż. Zo by ſpěſchniſcho jěł, njeſpokoj ſo z jenym wjeſłowarjom (gondolierom), ale żadaj dweju. Kanalow, po kotrychż ſo każ po haſach jěżdżi, je 147; wone tworja tſi wulke kupy (inſule) a 114 małych, kotrež poſleniſche ſu pſchez 378 wyſoko wjelbowanych kamjentnych moſczikow zjenocżene, tak zo móża cżołmiki derje pod nimi jěcż. Laguny (t. r. bahna, nikcziny, nikke dżěle morja) wokoło měſta ſu 5½ mile dołhe a 2 mili ſchěroke. Pſchecżiwo wotewrjenomu morju je Venedig pſchez dołhu wuzku kupu Lido, każ tež dale wonka pſchez wyſoke hacżenja (murazzi) zakitany; poſleniſche ſu dwě mili dołhe, 20—25 łochczi ſchěroke a 15 łochczi wyſoke ze zakożka, a ſu hako połwóſma łochcża wyſoke nad wodu widżecż. K tomu pſchińdu hiſchcże někotre nowiſche hacżenja. Wulke mórſke łódże maja pſchiſtaw k połnocy pſchi Lido a k połdnju pola Malamocca; małe parołódże pſchińdu po wuzkej ſmuzy hacż k blizkoſczi ſrjedżnoho měſta.

Schtoż ſuche pucże naſtupa, namaka ſo tam jene wulke torhoſchczo, la piazza di san Marco, a 40 małych. Suchich haſow je mało a wone ſu tež jara wuzke a zwjetſcha krótke. Torhoſchcża a haſy maja z wjetſcha rjanu podłohu (pleſtr) z wulkich quadrow abo z asphalta.

Wjetſchi dżěl měſta pſcherěżuje wulki kanal (Canal grande) każ hłowna haſa we podobnoſczi łacżanſkoho S. Pſchez tónle kanal wjedżetaj dwaj wulkotnaj moſtaj, bjeztymzo je druhi kanal, pſchez kotryż ſo k tſeczej wulkej kupje Giudecca (praj: Dżudeka) jědże, jara ſchěroki a tohodla żanoho moſta njedoſtanje. Móſt Rialto je w lětach 1588—91 z marmora na 12,000 kołach (kolikach), z jenym wobłukom 148 ſt. dołhi, 43 ſchěroki a 30 nad hładżinu (Waſſerſpiegel) twarjeny a ma dwaj rynkaj kamjentnych a z wołojom krytych pſchedawańnjow (bottega, klamow), kotrež móſt do tſjoch puczow rozdżěla. Druhi wulki móſt je hakle 1854 twarjeny, a to ze żeleza.

(Pokracżowanjo.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Amerikanſki biſkop k. Demers, wo kotrymž běſche w poſlenim cžiſle rycž, je potom tež w klóſchtrje Marijnej Hwězdže pobył a někotre dny pola nas na tachantſtwje pſchebywał. Wot nas je ſo wón zaſy pſchez Drežđžany a Lipſk do wjecžornych krajow podał.

Z Budyſchina. Naſtawk z poſlenjeju cžiſłow „Jutrowna ſwěca“ wot k. kapłana Ducžmana je z pſchidatymi ſwjecžeńſkimi modlitwami hako woſebita knižka wuſchoł. Płacžizna je 1 nſl.

Z Budyſchina. Wóndanjo doſtachmy wot kapłana Storcha druhu knižku wo Philippsdorfje a tamniſchich ſpodžiwnych podawkach. W krótkim wuńdže ſerbſki wucžah z prěnjeje a druheje knižki k. Storcha. Cžěſki a pólſki pſcheložk ſo tež wocžakuje.

Z drežđžanſkeje diöceſy.

Z Dreždžan. Towaŕſtwo rjemjeſlniſkich je rjanu wulku khěžu na Reinhardſkej drozy kupiło a pſchecžehnje ſo tam hižon 1. julija.

Z Plauena. Tež tudy je ſo towaŕſtwo rjemjeſlniſkich założiło. Joho präſes je kapłan P. Józef Müller.

Z pruſkeje Łužicy.

Z Kulowa. Z naſchoho ſerbſkoho ludu ſtej ſo zaſy dwě knježnje do Niſſy (Neiße) podałej, zo byſchtej zaſtupiłej do klóſchtyrſkoho rjadu a ſwoje žiwjenjo Bohu a khudym wopuſchcženym cžłowjekam woprowałej. Wonej rěkatej Madlena Micžec z Němcow a Hana Konjechtec z Ralbic. Wobej ſtej horjewzatej do towaŕſtwa ſwjateje Hilžbjety, kiž ſo tež mjenuje „towaŕſtwo ſchěrych ſotrow.“ Knježny z tutoho towaŕſtwa ſu tež w Dreždžanach we józefinſkej wucžeŕni a we katholſkej lěkowaŕni, hdžež ſchuleŕſke džěcži, ſyrotki a khorych wothladaja. Wulka a džiwna je boža miłoſcž, kotraž we tym nětcžiſchim cžaſu nuzy, horja a hubjenſtwa ſtajnje duſche wubudži, kiž wſchitko woſtajiwſchi Jězuſa ſcžěhuju a ſo hako wopory za ſwojich cžeŕpjacych ſobucžłowjekow podawaju. A tajke cžiſte wopory ſu Bohu ſpodobne, kaž ſwětej wužitne! **F. S.**

Z Kulowa. We naſtupanju naſchoho pohrjebniſchcža je kralowſke miniſterſtwo we Barlinje nětk wuſudžiło, zo na dlěſchi cžas ſnadž na 10 abo 15 lět, žane cžěła njeſmědža wjac na pohrjebniſchcžu wokoło farſkeje cyrkwje pohrjebane bycž, ale zo wſchně cžěła, małe kaž wulke, ſo khowacž dyrbja na pohrjebniſchcžu pſchi małej cyrkwi ſwjatoho kſchiža pſched budyſkimi wrotami. Budže tohodla tele pohrjebniſchcžo z dobom powjetſchene a změja tam wot prěnjoho junija wſchě cžěła naſchich woſadnych wotemrjetych město wotpocžinka. Hacžrunje woſada ſo hłuboko rudži, zo njeſmě wjac ſwojich lubych pohrjebacž we blizkoſcži farſkeje cyrkwje, hdžež ſo kemſche džerža a bože ſłowo ſo prěduje: dha je tola tele poſlenje wuſudženjo miniſterſtwa nam ſpodobniſche, hacž tame prěnje, po kotrymž bě ſo za pſchedrohe

pjenjezy (t. r. nimale 2000 tolerjow) kupicz dyrbjało nowe pohrjebnischczo khětro daloko wot městaczka a farskeje cyrkwje, hdzež boži dom abo khapałka njesteji a hdzež pschewodzenjo czełow wosobnje pschi hroznym wjedrje a puczu bě jara wobczežne było.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Morawska. Zańdzeny tydzeń wumrje sławny czěski spisowař, professor Dr. Suschil w Brünnje, założeř tamnischoho towařstwa ss. Cyrilla a Methoda. — Dżeń 12. meje zemrje swjeczacy biskop Thysabaert we Wołomucu, 70 lět stary, biskop wot lěta 1842.

Z Barlina. Dopołdnja 7. meje wokoło 10. hodziny zapali so tudy w jenej mydłarni z rołkow wustupjeny gaz abo płun. Tsi parschony buchu pschez to morjene a 17 bu ranjenych, wot kotrychž su tež hižo tsi wumrjeke. Psched wjeczorom pschińdże jena służowna holczka do cyrkwje na mejsku pobožnosčz a staji płakajcy jara rjany rózowy pjenczk na wołtař. Praschana, czohodla płacze, wotmołwi wona: Ja buch dopołdnja wot mojoho knjejstwa do tamneje mydłarnje póstana, hdzež je so dzens te njezbožo stało. Na puczu dzěch tu nimo cyrkwje a pschińdże mi mysliczka: „Dzi nuts a wuspěwaj jandzelske powitanjo, wjeczor tola khwile nimasch, zo by na mejsku pobožnosčz schła.“ Ja zastupich a wuspěwach jandzelske powitanjo, potom dzěch k tej mydłarni. Hdyž so tej samej pschibližowach, sta so žałosny prask. Hdy budzich te jandzelske powitanjo njespěwała, bych runje k njezbožu pschischła a nětk w czělnej komorje ležała. A zasy płakasche a smějesche so, k tomu prajicy: „ach, schto budzische moja macz prajiła, hdy bych ja wumrjeła.“

Z Barlina. Testament knjeżny Nürnbergec, kotraž je wot czasa swojoho pschestupjenja psched 16 lětami tudy wjele jałmožny dawała, wopschija tute wotkazanja za tudomne katholske wustawy: 50,000 toleri k założenju katholskoho gymnasia; 3000 tol. za syroczacy dom; 200 tol. za dom knjeżnow dobroho pastyrja w Charlottenburgu; 200 tol. za hójerńju; 100 tol. za khapałku w Moabicze; 100 tol. za khapału s. Matija.

Schlezynska. Khapałka w Eckwerksheide, hdzež je so tón hižo wopisany dziw stał, ma we sebi hnadne swjeczatko **Virgo fidelis** (swěrna Knjeżna), kotrež je tam psched wjacy hacž sto lětami darjene wot jenoho zemjana z Lutzenkirch. Hdyž bě Lutzenkirch 12 lět stary hył, běsche je hako firmowanski dar wot biskopa w Raabje (we Wuherskej), pozdzischoho kardinala Sinzendorfa dostał. Wone je dżěłane po hnadnym swjeczatku s. Marije, kotrež so w biskopskej cyrkwi w Raabje namaka. W zańdzenym lětstotku hižo je wjele próstwow we khapałcy w Eckwertsheide wuskyschanych było, schtož tamnische votivne abo lubjene dary dopokazuja. W lěcze 1867 su nětko nowu khapałku pódla stareje rozpadowaceje twaricz počeli z dżěła z khapalnoho zamoženja a z dżěła z dobrowólnych pschinoschkow.

Z Frankfurta nad Majnom. Za tudomne miłosczive sotry, kiž běchu hacž dotal we wotnajatej khěži, je so wosebite twarjenjo kupiło, kotrež nětk klóschtyrske zarjadowanjo dostanje. — We blizkim Bokenheimje, hdzež je 1600 katholikow, spoczina so rjana katholska cyrkej twaricz.

Würtembergſka. We hłownym měſcze Stuttgartu dyrbi ſo nowa katholſka cyrkej twaricź, kiž budże 130,000 ſchěſnakow płacźicź, a k tomu je hižon 100,339 ſchěſnakow nawdatych.

Pólſka. Farař z Modliborzyc běſche po ruſowſkej ſwětnej kazni tſi prědowanja, kotrež chcyſche martrowny tydźeń dźeržecź, měſac prjedy „naczelnikej“ (wjedźicźerjej abo wyſchſchomu zaſtojnikej) majorej Kamienſkomu do Janowa k cenſurje (rozſudźenju) póſłał; ale prědowanja njepſchińdźechu wróczo pſchi bliženju bokmonczki. Hdyž nětk farař naczelnika w tej należnoſczi proſcheſche, doſta pſchez kozaka piſowne wuſudźenjo: „Naczelnik nima nětk khwile rukopiſy pſchehladacź, a maja tohodla te prědowanja cyle wupanycź.“ Farař dyrbjeſche wězo poſłuchacź; pſchetož hdy by ſebi zwažił, ſłowczko w cyrkwi prědowacź, by do jaſtwa pſchiſchoł a dale transportirowany był.

Rakuſka. Khěžorſtwo zrawi k ſpodźiwnym žnjam. Khěžor je po dołhim rozmyſlenju nowe, cyrkwi njepſchecźelſke tſi zakonje, tak mjenowany mandźelſki, ſchulſki a konfeſſionalny zakoń wobtwjerdźił. Nětko je wón jenoho póſłanca do Roma póſłał, zo by tam rozeſtajał, kak je daliſche wotſtorkowanjo wobtwjerdźenja njemóžne było. Hdyž budże privatne wupowjedanjo w Romje nimo, potom započnje ſo hakle officialne (zaſtojnſke) jednanjo bjez bamžom a khěžorom. Zo z tych nowych khěžorſkich zakonjow niczo dobre njewoczakujemy, směmy hako katholikowje prajicź. — Na dnju, na kotrymž ſo podpiſanjo ſpomnjenych zakonjow ſta, zemrje we Winje zapoſłanc Mühlfeld, kotryž je te ſame pomhał pſchihotowacź.

Z Wina. Wot někotroho czaſa pſchebywa tudy znaty němſkokatholſki prědar Jan Ronge, zo by nowu woſadu załožił. Móžno, zo ze ſwojej błudnej wuczby tola czródku popadnje, dokelž tam nětko cyrkwi njepſchecźelſki duch knjezi. — Powjeda ſo, zo je bamžowy nuntius (póſłanc) hižo proteſt pſchecźiwo płacźiwoſczi tych wuwołanych nowych zakonjow kanclerjej Beuſtej pſchepodał.

Galiciſka. Grichiſkokatholſka (z Romom zjenoczena) diöceſa Chełm w Pólſkej je nětko biſkopa doſtała, hdyž je lěta dołho woſyroczena była. Wuzwoleny bu k. Michał Kuziemſki, tachant kapitla we Lwowje.

Khrowatſka. We Zagrjebje (Agram) załožuje ſo pſchez duchownych towarſtwo ſ. Hieronyma k wudawanju knihow za katholſki lud. Na wobkrucźenjo wuſtawkow abo ſtatutow, kotrež běchu ſwětnej wyſchnoſczi podali, ſu dwě lěcźe czakacź dyrbjeli!

Tyrolſka. Měſchczanſka rada w Innsbrucku porokowaſche klóſchtram, zo tak wjele pſchikhadźachym khudym jěſcź dawaja a z tym próznoſcź a proſcherſtwo podpjeraja. Duž wotpokazachu klóſchtry na jenym dnju wſchěch khudych a póſłachu je na radnu khěžu k wobjedu. Na to pſchińdże jedyn z radźicźerjow do klóſchtrow a proſcheſche je z hładkej ryczu, zo bychu khudym z nowa jěſcź dawali.

Z Roma. Młody jendźelſki lord Henry Beaumont, kotrohož nan bě w lěcźe 1851 wot katholſkeje cyrkwje wotpadnył, je 23. haprila tudy katholſke wěrywuznaczo wotpołożił. Hdyž joho nan wotpadże, běſche Henry hakle tſi lěta ſtary a bu tohodla proteſtantiſcy wocźehnjeny. Dźeń 25. haprila bu wón wot kardinala Reiſacha firmowany.

Z Roma. Bjez bamžowymi zuavami (pschez 4000 muži) je 1005 Francózow, 574 Belgiczanow (po narodnoschi zwjetscha tež Francózojo), 150 z Britiskeje, 110 Němcow, 12 Americzanow, 9 Italczanow atd. Najwyschschi officirojo su z Francózskeje.

Z Roma. Byrnje njepschecželske nowiny druhdy powjedake, zo je bamž khory, dha je wón tola strowy, pschetož hewak njeby tak dołhe rycže džeržak, kaž skoro kóždy tydžeń w romskich nowinach steja. Wón je tež z tajkeje swójby, zo mózemy so hischcże wyschscheje starosby za naschoho swjatoho wótca nadžecz. Jedyn joho bratrow je w 85. lěcže a druhi w 81., sotra pak, hrabina Benigni, je 78 lět; joho nan zemrje w 85., joho macz w 84. a joho dźěd w 97. lěcže swojeje starosby.

Z Roma. Hdyž běsche kardinal Reisach w měrcu 40 prjedy protestantskich a lětsa k naschej cyrkwi wobroczenych wojakow firmowak, wozjewi so znowa 30 protestantskich wojakow pola jenoho kapucinarja, zo chcedža wo katholskej wěrje rozwuczeni bycz a potom tež pschestupicz. — Bamž je lěkarjam a wothladarjam židowskeje wosady w Romje, kotsiž su swojim na choleru khorym wěrybratram pomocni byli, zkotu zasłužbnu medaillu spožczik z tymle napismom: „Schtóž wot mora zapschijatym pomoc poskicži, dostanje wot Boha swoje myto.“

Z Roma. Kardinal Andrea je 15. meje, hdyž so zwonka města pschejěždžowasche, nahle skhorjeł a po domojwróczenju wjeczor wumrjeł. Někotre dny prjedy běsche wón hischcże pola bamža a dosta dowolnoscz, w lětnim czasu w Sorrentu pschebywacz. Wón bě 1812 w Neapelu rodzeny a wot 1852 kardinal.

Z Roma. Bamž běsche po nazymskich bitwach swój krasny hród Quirinal hako schpital za rekonvalescentow (t. r. na puczu wustrowjenja so namakacych) postajił. Hdyž wóndanjo cyle wustrowjeni schpital wopuschczichu, dachu so bamžej pschedstajicz, a wón powita jich z tutymi wutrobnymi słowami: „Moje lube dźěczi! Bamž praji wam dźak. Wy scże so wutrobicże bili a bamžej wulke wopokazma pschiwisnoscże podali. Zawěrno, kotra pschiwisnoscz móże wjetscha bycz dyžli ta, hdyž za pschecžela swoje žiwjenjo dasch. Wy scże wěc prawa, prawdoscże a wěrnoscże zmužicże zakitali. Hdyž k swojim swójbam so wróczicże, pschinjescże jim požohnowanjo naměstnika Khrystusowoho, kotryž wam je we cykej połnoszi swojeje wutroby dawa.“

Z Roma. Nětko so z wěstoscżu powjeda, zo bamž lětsa na s. Pětra wozjewi, zo budże powschitkowna cyrkwinska zhromadžizna (koncilium) w lěcże 1869.

Z Roma. Na žadoscz bamža džerža so w jendželskim duchownskim kollegiju wosebite modlitwy za wobroczenjo Wulkeje Britaniskeje k naschej cyrkwi.

Jendželska. Za katholsku cyrkej we Schottlandže, kotraž dotal pod archybiskopom we Londonje stejesche, postaji so wosebite archybiskopstwo, a biskop Lynch w Karstars so hako tajki mjenuje, kiž dyrbi tute wysoke dostojnstwo dostacz.

Jendželska. Pod mjenom „pokładnica k zakitanju swjatoho stoła“ je so w Londonje pod pschedsydstwom lorda Dembinga towarstwo założiło, kiž je hižo 4400 puntow sterlingow nahromadžiło, zo bychu so z tym tšělby za bamžowe wójsko kupiłe.

Z Jeruzalema. Z pomocu jałmožny, w katholskich krajach nawdateje, su někotre cyrkwje a khapały w Palästinje a Syriskej porjedžene a někotre natwa-

rjene. Franciſkanoju maja dowolnoſcź k znowatwarjenju cyrkwje we Kana w Galileiſkej; hoſpic we Tiberiasu ſu belgiſcy katholikoju nimale dotwarili; biſkop Valerga twari hodźinu wot Nazaretha cyrkej ſſ. Jana a Jakuba; karmelſcy mnichoju ſu na tym měſcźe, hdźež woheń z njebjes Eliasowy wopor zapali, Boži dom natwarili; wyſchſcha z rjada žónſkich z Nazaretha je w Beirutu nowy klóſchtyr załožiła; Alfons Ratisbonne je w běhu 10 lět na měſcźe, hdźež Pilatuſowy hród ſtejeſche, cyrkej Ecce homo dokonjał.

Połnócna Amerika. W zjenoczenych ſtatach je nětko 30 duchownſkich ſeminarow, z kotrychž je 14 theologiſkich a 16 za pſchihotowace lěta; w nich wuczi pſchez 100 profeſſorow, w tych wyſchſchich ſeminarach je blizko ſydom ſtow theologow a kandidatow.

Połnócna Amerika. W Nowym Havenje dźerźachn pſched krótkim ſobuſtawy paulanſkoho rjada miſſion, pſchi kotrymž 8000 woſobow ſwjate ſakramenty doſta; ſcheſczo proteſtantoju buchu do katholſkeje cyrkwje pſchiwzaczi a něhdźe 1000 woſobow wotpołoži ſlub, zo njebudźa žane wopojace napoje (palenc atd.) wjacy wužiwacź. — We Staffordu Springsu bu nowa katholſka cyrkej poſwjeczena wot biſkopa Farlanda. — We Dubuque (ſtat Jowa) ſkładowachu tamniſchi woſadni w cyrkwi za nuzuczerpjachych w rańſchej Pruſkej, pſchi czimž ſo 70 dollarow zeńdźe; koncert, k tomu kóncej dawany, wunjeſe 150 dollarow. W tym ſamym měſcźe zhromadźichu 72 dźěczi, kiž běchu prěni krócź k božomu blidu byłe, 66 dollarow za ſwjatoho wótca a pſchepodachu je ſwojomu duchownomu k wotpóſłanju. — W haprylu wotpóſła redakcija „Volkszeitung“ we Baltimore do Roma 1200 dollarow hako pětrowy pjenjezk; arcbiſkop w Nowym Orleansu wotpóſła tam 2000 dollarow a zběrki w diöceſy Cincinnati wunjeſechu w cyrkwjach na jutrownych dnjach pſchez 6000 dollarow. To ſu woporу!

Połnócna Amerika. Katholikoju w Richmondu a joho wokolnoſczi ſu poczeli nowu cyrkej twaricź. Tež w Charlesu (ſtat Minneſota) je twar noweje cyrkwje wobzamknjeny. — Pſchi poſlenim miſſionje w Nowym Orleansu pſcheſtupi 12 proteſtantow do katholſkeje cyrkwje. — Czeſka woſada we Milwaukee je za ſwoju cyrkej nowe zwony doſtała.

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: kk. (186. Michał Schewcec z Mikoczic;) 209. zahrodnik Jurij Kral z Pěſkec; 210. Marija Kalic z B.

Dobrowólne dary: k. knihiczíſchczeŕ Donnerhak w B. 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: G. Mikk., ſ. Vincenca Kreibicha z B.; G. E. Wjacſław, ſ. Wjacſława Schönfeldera z B.; M. M. Jakub, ſ. murjerja Michała Horjeńka z B. — Wěrowanaj: G. B. Beckert a H. M. Amalia Meſſerſchmiedec z B. — Zemrjety: Jakub Zarjenk, cyhelniſki miſchtyr z Hrubjelczic, 69 l.

Czíſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 12. **20. junija 1868.** **Lětnik 6.**

Wopytanjo Venediga.

(Skónčenjo.)

Kóždy cuznik pyta sebi najprjedy krasne, z trachytowymi a marmorowymi quadrami pokładjene torhoschčo s. Marka. Wone je 540 stopow dołhe a ma na jenym kóncu 174 a na druhim 252 stopow schěrokosće. Ze tsjoch stronow wobdawaja je marmorowe palasty najwyschschich zastojnikow a na schtwórtej steji cyrkej s. Marka. Pschizemja (parterre) tychle palastow wobsteji z wobłukowych khódbow (Bogengänge, Lauben), w kotrychž je wjele khofejownjow a pschedawarńjow. Torhoschčo s. Marka je srjedźischčo wschoho žiwjenja we Venedigu. Z wječora měschčenjo a cuzy sem khwataja. Z kóždeje khofejownje stajeja blida a stólcy na torhoschčo won, tak zo je z nimi skónčnje cyle napjelnjene; najwosobnischi wjerch abo zemjan, kaž khudy rjemjeslnik wužiwa tudy swój sorbetto (zmjerzlinu, Eis) abo granita (połojčnu zmjerzlinu). Pschipódla pschescěhaja wosebje cuzych wschelacy pschedawarjo muschlow, parlow a schkleńčzanych wěcow. Wokoło 9. hodźiny je torhoschčo cyle połne, dokelž tehdom započzina so koncert wojerskeje hudźby, kotryž do połnocy traje. Wulke kandelabry a někotre sta gazowych płomjenjow dawaja dosć swětła. Rano a dopołdnja je na torhoschču mało žiwjenja. W dwěmaj popołdnju pschilecza čzródy hołbjow sem, dokelž tehdom so jim z džakownosće na khósty města zorno sypa. Powjeda so mjenujcy, zo je w spočzatku 13. lětstotka venedigski admiral Dandolo pschi woblehnjenju Kandije ważne póselstwa z tuteje kupy pschez listynoscherske hołbje dostał, kotrež su wjele k pschedobyču pomhałe. Z wozjewjenjom dobyča pósła wón tele hołbje do Venediga, kotrychž potomnicy dotal jědź dostanu; wone hnězduja na wokolnych twarjenjach.

Na ranischej stronje tohole torhoschča steji cyrkej s. Marka (**Basilica di S. Marco**), w byzantinskim waschnju w 10. lětstotku započzata a w 14. z gothi-

ſkimi pſchidawkami bźle wutwarjena. Wona ma pjecź kulotwarow (Kuppeln), 500 marmorowych ſtołpow, rjane wjelby, wulke mosaikowe wobrazy na złotych polach ze 10. a pozdźiſche ze 17. a 18. lětſtotka. Płonina wſchěch tychle mosaikow znutſka a zwonka by 40,000 ſchtyrirózknych ſtopow hromadźe wucźiniła. Pſched cyrkwju ſteja tſi wyſoke cedrowe žerdźe na mosaznych podſtawkach z lěta 1505; na nich běchu w prjedawſchich cźaſach khorhowje tſjoch kraleſtwow Cyprus, Kandia a Morea pſchicźinjene, kotrež běſche Veneciańſka pſchedobyła. Wyſche hłownoho portala (wrotow) cyrkwje ſu ſchtyri mosazne, poltſecźa łochcźa wyſoke konje Lyſippa. Te ſame běchu romſcy khěžorojo Grichom wzali a potom w Romje poſtajili; khěžor Konſtantin da je do Konſtantinopla pſchinjeſcź, z wotkelž je doge Dandolo 1204 do Venediga pſchewjeze; Napoleon wza je 1797 ſobu do Pariza a 1815 da je khěžor Franc na cyrkej ſ. Marka ſtajicź. Zo ſu w cyrkwi nutſka kraſne mosaikowe a druhe wubjerne wobrazy, ſym hižo prajił. Cyrkej je 96 krocźeli dołha a 80 ſchěroka. Pſched hłownym wołtarjom ſtejitej dwě prědarni (klětcy) z rjanoho marmora. Dokelž běchmy tež na jenu njedźelu we Venedigu, mějachmy pſchileżnoſcź, tam italſke prědowanjo ſłyſchecź. Prědar, jedyn kanonikus, ryczeſche ſedźo a mějeſche ſwoje prědowanjo pſched sobu na pulcźe. Kaž wſchudźom we wulkich měſtach, tak tež tudy lud na Božej ſłužbje a prědowanju tam a ſem khodźeſche, njepſchińdźe w prawym cźaſu a njewucźaka ani Božu mſchu ani prědowanjo.

Njedaloko cyrkwje ſ. Marka pozběhuje ſo 304 ſtopow wyſoki ſchtyrirózkny zwonowy tórm (Campanile), wosebje ſtejacy, nic cyrkwi pſchitwarjeny. Horjeka mózachmy derje pſchewidźecź měſto, laguny, dźěl adriatſkoho morja a alpow, kaž tež hory pola Padua.

Wohladanja hódny je dale cźaſnikowy tórm z kónca torhoſchcźa ſ. Marka; wón pokazuje hodźiny wot 1. do 24. Zwón, na kotryž ſo bije, je takrjec na krywje tórma; njebije pak jón tórmar, ale dwaj z mosaza lataj mužej.

Na mjeńſchim torhoſchcźu (Piazetta), kiž z torhoſchcźa ſ. Marka k wulkomu kanalej wjedźe, ſtejitaj dwaj ſtołpaj; na jenym je znamjo patrona republiki, kſchidłaty law, na druhich pak druhi patron, ſ. Theodor. Jenu ſtronu torhoſchcźa tworí hród dogeow (Palazzo Ducale), 230 ſtopow dołhi a 220 ſchěroki; zakoženy bu w l. 800, potom pjecź krócź zahubjeny a pſchecy rjeniſcho zaſy natwarjeny; nětcźiſchi twar je ze 14. lětſtotka. Dołhe khódby na rjanych ſtołpach ſu na dwěmaj ſtronomaj; w nich wotpocźuja wojacy a tež tón a druhi dźěłacźeŕ abo cźołmaŕ tam pospi. W dworje tohole hrodu ſu nětotre wopomniki, kaž tež na ſkhodach do horniſchich ſalow. Tam namakachu ſo něhdy wobydlenja dogeow a druhich wyſokich zaſtojnikow republiki; nětko pak je to wſchitko muſeum a galerija w dwěmaj poſkhodomaj. Wobrazy pſchedſtajeja z dźěła hiſtoriju Veneciańſkeje, a z dźěła ſu to hewak miſchtrowſke kruchi venecianſkich wobrazarjow: Tiziana, Paolo Veroneſe, Tintoretto, bratrow Palma, Pordenone, Baſſano a druhich. Knihownja wobſedźi bjez druhim wulke bohatſtwo ſtarych ważnych rukopiſow.

Z hrodu dogeow wjedźe horjeka móſt žałoſcźow abo ſtonanjow (Ponte dei Sospiri) do domu něhdy ſtraſchnych a nětko wjac njewužiwanych jaſtwow ze tſěchu, z wołojowymi platami krytej, a tohodla žałoſtnje horcych.

Na pschistorkowachym brozy, kiž **Riva dei Schiavoni** t. j. broh Słowjanow rěka, je pschihodna pschekhodžowanka. We mnohich tu so namakacych khofejownjach móžesch kódźnikow (cžołmarjow) ze wschelakich krajow trjechicz. Na najdalischim wukóncu je zjawna zahroda (**Giardini Pubblici**), mało wophytowana; wona niczo wosebne nima, khiba někotre aleje akacijow a klonow.

Wopisanja hódne su dale arsenal, akademija, a wschelake wustawy; ale my jědžemy nimo a wobmjezujemy so na wophytanjo wažnischich cyrkwjow.

Po cyrkwi s. Marka je najwjetscha a najwosobnischa **S. Maria dei Frari,** franciskanska cyrkej ze 14. lětstotka, bohata na wopomnikach, rězbarskich a wobrazarskich dźěłach. Najslawnischi je wopomnik Tiziana (wumrjeł 1516), kotryž je jomu khěžor Ferdinand (nětko w Prazy žiwy) twaricz wobzamknył w l. 1839, a kotryž je potom hakle w l. 1852 dokonjany był. Bjez schtyrjomi stołpami sedźi tam Tizian, a wokoło njoho figury, kiž nabožnosćz (wěru), twarstwo, rězbarstwo a wobrazarstwo pschedstajeja. Na scźěnje su w reliefje tsi najslawnische wobrazy Tiziana: s. Marije do njebjes wzaczo (namaka so w akadamii), skóncowanjo s. martrarja Pětra w lěsu (namakasche so na hłownym wołtarju w cyrkwi ss. Jana a Pawoła a je so wloni spaliło), a martrarstwo s. Lawrjenca (w cyrkwi jesuitow we Venedigu). Druhi nic mjenje slawny je tam wopomnik najwosobnischoho rězbarja swojoho czasa z mjenom Canova (zemrje 1822), po joho samsnym naczisku zhotowjeny z marmora; wón je podobny na wopomnik, kiž je Canova za arcwójwodku Christinu w dwórskej augustinskej cyrkwi we Winje natwarił, ale tola wjele wjetschi.

Cyrkej ss. Jana a Pawoła je z 13. a z dźěła z 15. lětstotka, gothischi we tsjoch łódźach twarjena. Wona běsche pohrjebna cyrkej za dogeow a bu tudy **requiem** za kóždoho z nich dźerżane. Duž so w njej najwjacy wopomnikow namaka, kaž tež wubjerne wobrazy. Kaž smy pisali, je so wona bohužel wloni wupaliła.

Wysche tychle smy sebi hischcze wobhladali cyrkej s. Jurija, w kotrejž je bamž Pius **VII.** w l. 1800 jenoho kardinala swjecził; cyrkej **S. Maria della Salute;** dale **Redemtore** (hdźež su tsi Madonny wot Bellinia), **Salvatore, S. Maria dei Miracoli** (zastarska, z powyschenym presbyteriom a dwěmaj klětkomaj, nětko z nowa krasnje wudebjena), **S. Crisostomo** z někotrymi wustojnymi reliefami); cyrkej jesuitow ma wołtarje a scźěny z marmora, a tež teppichi psched wołtarjom a zawěschki na klětch su tak rjenje z marmora wudypane, zo so kaž wuschite zdadža.

Zo bychmy tež do wotewrjenoho morja pohladali, wophytachmy kupu Lido, dale kupu **S. Lazzaro,** $^3/_4$ hodźinje wot Venediga zdalenu, hdźež je armenski klóschtyr mechitaristow ze znamjenitej orientalskej knihownju a knihiczischczérnju, a skónczje do hischcze dalischoho městaczka Murano, kiž je tež tak w lagunach twarjene kaž Venedig. Hdyž tam na małym cžołmiku jědźechmy, pschińdże wětsik a woda so wysoko žołmjesche, ta zo dyrbjeschtaj wjesłowarjej wschě mocy napinacz. Na mokrym dompuczu do města kolebachmy so wokoło kupy, na kotrejž je pohrjebnischczo za Venedig. Tak dopomnichmy so na smjercz, w cuzbje kaž doma cžłowjekej blizku. Nětko pak, na tele a druhe puczowanjo myslo a wam je powjedajo dźakujemy so tomu, kiž je nas wschudźom hnadnje zakitał, Bohu samomu.

Redaktor.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Naſch hnadny k. biſkop je ſo zańdżenu wutoru na ſchtyri abo pjecź njedźeli do kupjelow we Karlsbadźe w Czechach podał.

Z Budyſchina. Drežďżanſka „Conſtitutionelle Zeitung“ mějeſche we ſwojim 110. czíſle (14. meje 1868) naſtawk, we kotrymž bu na katholſke hornjołużiſke ſchulſke woſady rubane. Tſjo wuczerjo powjedaja tam, kak je ſo jich towarſchej, wuczerjej B. we němſkej łużiſkej wſy S. zeſchło. Tutón běſche ſo lěta dołho na ſwoje dotalne wobydlenjo wobczežował a ſkónczńje tak daloko dotłócził, zo bu jomu, hako druhomu wuczerjej, khěža kupjena, a za zaſtojnſke wobydlenjo pſchihotowana a pſchipokazana. Naſpomnjeny wuczeŕ ſo zapjeraſche, do nowoho wobydlenja zaczahnycź a czinjeſche nowe wobczežowanja. Skónczńje ſudniſtwo joho wěcy ze ſtaroho wobydlenja wumjeta. — Na kotrej ſtronje je prawo było, njepſchepytujemy tudy; to je wěc ſudniſtwow, do kotrychž je kóždomu pucź wotewrjeny, komuž je ſo kſchiwda ſtała. — Budźiſche naſpomnjeny naſtawk tutón podawk, byrnje wobſchěrniſcho powjedał, a pſchi tym na ſudniſtwo a na ſchulſku woſadu we S. trochu poſwarjeł, njetrjebało ſo tudy wo tym dale porycźecź. Tola, tamni tſjo „katholſcy“ wuczerjo pſchimaja we ſwojim naſtawku wſchitke katholſke ſchulſke wokrjeſy we Hornjej Łužicy, potajkim też naſche ſerbſke. Najprjedy khwala woni lutherſke ſchulſke wokrjeſy, měſchczańſke a wjeſne, zo ſo wone wo wuczerjow ſwěru ſtaraja, jich ſprawne žadanja zwólnje dopjelnjeja a jim ſamowólnje mzdu pſchidawaja. Na to ſeźěhuje ſkórżba na wſchitke katholſke hornjołużiſke ſchulſke wokrjeſy, dokelž žana z nich njeje „na najſnadniſche mzdy“ ſwojich wuczerjow też wo nowy pjenjezk powyſchiła. Potom nałożuja tamni tſjo wuczerjo na naſch katholſki lud ſłowa ſchulſkoho radźiczela Kellera, „zo tutón lud wo ſchule*) njerodźi a jej njeradu woporu pſchinoſcha, a by, hdyž by ſo hodźiło, ſchulu hako njetrěbny a wobczežny wuſtaw zahnał.“ Njewěmy, kak je ſo tamny naſtawk naſchej duchownej wyſchnoſczi ſpodobał, kotraž je zhromadna hłowa tuthych hanjenych wokrjeſow; też njewěmy, ſchto na to naſche ſchulſke wokrjeſy praja, kotrež lěto wot lěta rjany pjenjez na ſchule a jeje potrěbnoſcże wudawaja. Ale dźiwno, jara dźiwno ſo nam zda, kak cźile tſjo „katholſcy“ wuczerjo wſchitke katholſke ſchulſke wokrjeſy we Hornjej Łužicy, a z tym wſchitke jich ſobuſtawy, potajkim wſchitkich katholikow we Hornjej Łužicy hanja, z kotrychž ſu ſami wuroſtli a wot kotrychž ſo nětko žiwja. Abo je ſnadź zahorjenjo za katholſku cyrkej, zo woni tak na katholſke ſchulſke woſady rubaja?

H. D.

Z pruſkeje Łužicy.

Z Kulowa. Swjaty tydźeń božoho cźěła wobeńdże ſo we naſchej woſadże z wulkej pobožnoſczu a ſwjatoczńoſczu. Božı dom ma pohlad rjaneje zahrody; wſchě haſy městaſchka ſu wobſadźane z brězowymi hałzami a poſypane z kwětkami a ze wſchelakim zelom; czeſne wrota ſu natwarjene; wěncy a pletwa cźahaju ſo

---

*) Wuczeŕ njeje ſchula!

prěki pſchez drohi. Schtyri krasnje wudebjene wołtarje ſteja we budyſkej, kamjeńſkej, wojerowſkej a zdžarowſkej hasy, k popołdniſchim božim ſłužbam pak twari ſo wosebity wołtař na torhoſchczu pſchi Hórnikec wulkim železnym kſchižu. Po wotdžerżanym prědowanju dopołdnja w wosmich zrjaduju ſo k proceſſionej měſchnicy, ſpěwarſki a hudžeŕſki khór, radni knjeża z palacymi ſwěcami, 12 rjemjeſniſke jednoty (innunki) ze ſwojimi khorhejemi a faklemi, měſchczanſcy tſělcy we uniformje a z tſělbu. Cżi poſleni pſchewodżeja měſchnika, kotryż pod baldachinom (njebjom) khodżo najſwjeczišchi ſakrament w rukomaj njeſe, a hladaja na to, zo nichtó krasny, dołho wupſchěſtrjeny cżah njewobcżežuje a zo ſo cuzy lud, kiž ſo z njekatholſkich wokołnoſczow k tutej ſwjatoczноſczi cżiſchczi a ju z nami rady wobeńdże, pſchiſtojnje zadžerži. Za měſchnikami žołmuje wěrjacy kſcheſcżijanſki lud, mužojo a žony wotdžělene, nimale 3000 woſobow, we najnutrniſchej pobožnoſczi. Woni ſu wſchitcy najhłubſcho pſcheſwědšeni, zo we tym najſwjeczišchim ſakramencże pod nizkej ſchtaktnoſczu khlěba pſchitomny je knjez Jěžus Khryſtus z cżěłom a z krewju, kotryż je tutu njewobſahnitu pótajnoſcż zeleny ſchtwórtk pſchi poſlenjej wjeczeri nutsſtajił a we ſwojej wěrnej cyrkwi zawoſtajił hako ſtajne wopomnjeczo ſwojeje njeſkónczneje luboſcże k nam cżłowjekam a hako najſłódšchu cyrobu za naſche njeſmjertne duſche. Poklaknu tohodla a modla ſo k ſwojomu zbóżnikej, każ cżaſto wón nimo dże we pótajnej ſchtaktnoſczi ſwjatoho woblatka abo z nim ſo ſwjate požohnowanjo dawa. Pſchez cyły tydżeń dżerża ſo k cżeſczi najſwjeczišchoho ſakramenta boże ſłužby rano, dopołdnja a popołdnju z wobkhadom po božim domje abo zwonka božoho domu. Swjatoczноſcż ſo napoſledku wobzanknje z prědowanjom a z khěrluſchom **Te Deum** („tebje Boha khwalimy"). Po pſchikładże tamneje žony we ſwjatym piſmje, kotraż ſo kromy Jěžuſoweje draſty dótkny, prajicy: „Dótknu-li ſo jeno joho draſty, budu wuſtrowjena", dadża naſchi woſadni pſchez měſchnika zela a wonjace kwětki ſo dótkacż pſchi tym ſudobju, kotrež „monſtranc" t. j. pokazowař rěka a we kotrymž wuſtajene je boże cżěło, a wobkhowaju je doma hako drohe wopomnjenki; njekatholſcy ludżo pak wotkamaju ſej huſto wot mejkow, kiž pſchi wołtarjach abo we božim domje ſtejachu, hałżki a měnja, zo tajke z božim cżěłom žohnowane hałżki a pruty we najwoſobniſchej měrje wužitne ſu pſchi wotczehnjenju jich dżěczi, ſchtož rnnje zapřecż njecham. Zdychujmy wſchitcy z wutrobu: Khwalený budż Jěžus Khryſtus we najſwjeczišchim ſakramencże toho wołtarja wot nětka hacż do wěczноſcże! Amen.

Z Barſchcża. Pſchi ludaliczenju 1867 běſche tudy 7669 wobydlerjow, a bjez nimi 286 katholikow. Bjez tutymi njejſu sobu liczeni wobydlerjo pſchedměſtow ſtaroho Barſchcża a Zagory, hdżež je 176 katholikow, a někotſi ſu w Noßdorfje. Za tutych katholikow bu w lěcże 1849 tudy miſſionſka ſtacija założena, a bu na próſtwu wot woſady tudomna wjeſna cyrkej k katholſkim kemſcham dobrocziwje wotſtupjena. Hacż dotal běchu ſo tudomni katholſcy najbóle kemſcham a ſakramentam do Brodow (Pförten), dwě hodżinje wotležacych, dżerżeli. Kemſche za katholſkich wotdżerżachu ſo nětk tſi krócż za lěto, hacż do lěta 1857, hdżež buchu 15 króczne kemſche za lěto w katholſkej cyrkwiczy poſtajene, dokelż běchu kemſche pſchec ſylnje wopytane byłe. W lěcże 1851 bu tudy katholſka wuczeŕnja założena, a ze 22 ſchuleŕſkimi dżěczimi wotewrjena. Jich liczba je ſo hacż do lěta

1868 na 85 pſchiſporiła. Hacž do lěta 1861 běſche wuczeŕnja we wotnajatym twarjenju, ale w tuthym lěcze bu z pomocu katholſkoho hrabje Brühla nad Barſchczom a Brodami a njeboh kardinala Diepenbroka z Wrótſławy tudy katholſka wuczeŕnja natwarjena. Dokelž katholikowje pſchecy pſchiběrachu, bu na to myſlene, zo by ſo tudy fara założiła a wosebita cyrkej natwariła. Twarniſchczo, kaž tež pſchez 1000 tolerjow dari pomjenowany k. hrabja Brühl. A z pomocu joho ſwójby bu w lěcze 1857 katholſka cyrkej dotwarjena a poſwjeczena. Bjez dobroczerjemi mjenuja ſo tež hrabja Spee nad Heltdorfom a klóſchtyr Marijny Doł w Hornjej Łužicy. Wosebitoho duchownoho doſta tudomna wosada hakle w lěcze 1866; hacž dotal běſche tudy kapłan hrabje Brühla z Brodow wosadu cyrkwinſcy zastarał. Hrabja dari tež hacž na dalſche nowomu fararjej tudy jědž a zdu, a wyſche toho ſwobodne bydlenjo na hrabinſkim hrodze w blizkoſczi cyrkwje. Cyrkwiczka ſteji pódla ſerbſkoho kěrchowa, na kotrymž ta cyrkej ſteji, w kotrejž ſo hacž do lěta 1857 katholſke kemſche dżeržachu. A ſpodźiwnje, na tuthym kěrchowje bu pſched 600 lětami, po lěcze 1200 prěnja katholſka cyrkej po pſchewinjenju pohanſtwa twarjena, a tež ſwj. Mariji, kaž nětcziſcha, poſwjeczena. Wyſche toho ſteji w tudomnym měſcze wulka cyrkej ſ. Mikławſcha, kiž bu 1266 twarjena a nětko proteſtantam hako hłowna cyrkej ſłuži. We lěcze 1849, hdyž ſo tudy ſtacija założi, běſche jenož jene katholſke mandželſtwo, te druhe běchu měſchane. Nětk je pak hižon 35 katholſkich mandželſtwow.

K.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Pruſka. W Hallſkim dekanacze doſtanu někotre miſſionſke fary lětſa cyrkwje. W Merſeburgu twari ſo hižon kraſna cyrkej. W Delitzſchu je miſſionſke twarjenjo hotowe, kiž cyrkej, faru a wuczernju we ſebi zjenoczi. Tola je za to pſchihot ſczinjeny, zo móže ſo we pódlanſkej zahrodze pozdźiſcho wjetſcha cyrkej natwaricz. Tež bu tudy hody z. l. wosebity wuczeŕ poſtajeny. Hacž dotal farař ſobu ſchulu wotdźerża. We Wittenbergu, hdźež bu lutherſka wěra pſched 350 lětami założena, położa pſchichodny tydźeń zakładny kamjeń katholſkej cyrkwi. We miſſionſkim městnje Zapfendorf pola Halle je w tychle dnjach leżownoſcz kupjena, a dyrbi ſo tam pſchichodne lěto podobne miſſionſke twarjenjo za cyrkej, faru a wuczernju natwaricz, kaž we Delitzſchu wobſteji. Nětcziſche twarjenjo, kotrež hako cyrkej ſłuži, je z hliny natwarjeny konjenc, 13 łochczi dołhi a 6½ łochcza ſchěroki; ſtwa, hdźež ſo ſchula wotdźerži, je tež jara mała. Wosada liczi pſchez 300 duſchow.

Z Hamburga. Kaž jedyn paſtor w „Neue Evangeliſche Zeitung" piſche, woſtanje tam nětko wjele wjac dźěczi njekſchczenych dyžli hdy prjedy. Wot ſpoczatka l. 1866 płaczi mjenujcy zakoń, po kotrymž maja ſtarſchi tydźeń po narodźenju dźěſcza je na radnej khěži wozjewicz a jomu mjeno dacz, na czož nakhwilne narodne wopiſmo (Interimsgeburtsſchein) doſtanu. Wjele njerozomnych ſtarſchich ſpokoji ſo z tymle wopiſmom, „dokelž dźě ma dźěczo nětk ſwoje mjeno". Pſchez to woſta w lěcze 1866 něhdże 500 a w lěcze 1867 wokoło 700 dźěczi lutherſkich ſtarſchich njekſchczenych!

Němſka. We Wormsu (w Heſſenſkej) budże 24., 25. a 26. junija ſwjedżeń wotkrycża ze żeleza latoho wopomnika za Dr. Luthera, założerja tak mjenowaneje reformacije. Tónle wulki wopomnik (Luther ſam waži 52 centnarjow) płaczi pſchez 100,000 toleri a pſchedſtaja Luthera w tym wokomiknjenju, hdyž wón w lěcże 1521 na ſejmje we Wormsu wupraji, zo na hłós katholſkeje cyrkwje wjacy njepoſłucha. Na ſpomnjeny ſwjedżeń pſchińdże tam najſkerje pruſki kral a někotſi druzy wjerchojo.

Anhaltſka. Bamž je z pſchizwolenjom tudomneje ſwětneje wyſchnoſcże biſkopa we Paderbornje jako japoſchtolſkoho adminiſtratora w Anhaltu pomjenowak. Hacž dotal ſtejachu 2000 katholſkich, kiž ſu we wójwodſtwje Anhalt (we farach Deſſau, Zerbſt, Köthen a Bernburg), pod nuncijom w Münchenje.

Heſſenſka. Zo bychu khatolſcy w kupjelach Nauheim pſchileżnoſcż měli, njedżelſke boże ſłużby wopytowacż, je wyſchnoſcż poſtajiła, zo ma ſo jena hižon wjele lět prózna proteſtantſka cyrkej k tomu nałożicż, zo bychu ſo tam katholſke kemſche dżeržake.

Bajerſka. Wóndanjo hakle bu wopomnik ſwjatocżnje wotkryty, kotryž běſche njeboh kral Ludwik ſwojomu něhduſchomu wucżerjej biſkopej Sailerej ſtajicż dak.

Tyrolſka. Hdyž bě pſched někotrym cżaſom kapucinak P. Optatus w Riedu w ſwojim prědowanju pſchecżiwo nowomu mandżelſkomu a ſchulſkomu zakonjej ryczak, wobſkorži joho gmejnſka rada pola wokrjeſnoho ſudniſtwa. To ſu mi pobožni poſłucharjo! Hdy by Jězus ſam w khěžorſtwje prědowak, pſchiſtaja němſki cżaſopis „Sion“, bychu joho na rakuſke ſudniſtwo wjedli.

Z Wina. Jan Ronge je tu mało zboża měł, ſamo ſwětne nowiny jomu praja: Hólcże! ty ſy pozdże pſchiſchoł.

Morawſka. Pohrjeb wótcżinca a ſpiſowarja njeboh profeſſora Dr. Suſchila 3. t. m. běſche jara wulkotny. Biſkop ſam wjedżeſche pſchewod (kondukt) a duchownych ze ſeminariſtami bě pſchez 200. Lud pſchewodżeſche tež we wulkej mnohoſcżi a wokoło kaſchcża dżěſche pſchez 100 mužſkich z faklemi. Z Prahi běſchtaj kanonikej kk. Winařický a Štulc na pſchewodżenjo pſchiſchłoj. W městach Cżěſkeje a Morawſkeje bu za njeboh k. Suſchila requiem dżeržane. — Duchowny Heidenreich, direktor biſkopſkeje kancle we Wołomucu, kiž bu někotre njedżele do jaſtwa wotſudżeny, dokelž běſche k peticijam za wobſtacżo konkordata radżił, je nětko kanonikat we Kroměrižu doſtał.

Rakuſka. Biſkopja wozjewjeja paſtyrſke liſty ſwojomu duchownſtwu, kak maja ſo po zběhnjenju konkordata w naſtupanju nowych krajnych zakonjow zadżerżecż. Cyrkej wězo njemóże ſwoje kaznje tak pſcheměnicż, kaž by to někotrežkuli ſwětne knježerſtwo chcyło. W nowinach změja biſkopja potajkim nowu wójnu ze njepſchecżelemi cyrkwje.

Z Roma. Dżěl francózkoho wójſka je dotal tudy. Duž praſchesche ſo italſki miniſter wóndy w Parizu, kak dołho tam wone hiſchcże woſtanje. Wotmołwjenjo běſche doſcż zjawnje tajkele: Francózſke wójſko tam woſtanje, kaž dołho Italſka z Pruſkej pſchecżelſtwo dżerži, dokelž ma Francózſka jenož pſchez tele wobſadżenjo ſwěru Italſkeje zawěſcżenu.

Z Roma. Z rozprawy wo bamžowych zouavach w 11. cžiſle je z pſchehladanjom wupadnyło, zo ſo bjez nimi pſchez 2000 Hollandžanow namaka. — Na wopomnjeńſkim dnju naſtupjenja ſwojoho knjejſtwa, 21. junija, chce ſwjaty wótc politiſkim jatym amneſtiju (ſpuſchczenjo ſchtrafy) wudželicz.

Z Roma. Měſchczan Gordon z Clevelanda w amerikanſkim ſtacze Ohio je tudy do katholſkeje cyrkwje pſchеſtupił.

Amerika. We Fort Smithu w Arkanſas je wóndanjo general Cabele k naſchej cyrkwi pſchiſtupił. Tydzeń prjedy běſchtaj w tym ſamym měſcze wojeŕſki wyſchſchi Duval a mandželſka katholſke wěrywuznaczo wotpołožiłoj.

Połnócna Amerika. Žałoſne njezbóžo je ſo 11. haprila w měſcze Chicago ſtało. Biſkopſka cyrkej bě na wulkim pjatku cyle z ludžimi napjelnjena, hacž w cyrkwi wołanjo „woheń“ naſta. Wſchitko cžiſchczeſche ſo k durjam a pſchi tym złama ſo džěl jenoho chora. Tſi žónſke buchu pſchez to zaražene a někotre druhe czežcy ranjene. — W New-Yorku běſche tſinjedželſki miſſion, kotryž tam ſchtyrnaczo redemtoriſtowje wotdžeržachu.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Pětr Handrij, ſ. Jana Bräuera z Mateje Borſchcze; Marija M., dž. Jana K. A. Laraſa, khěžnika z Budyſchina; Hermann J., ſ. Józefa Andersa z B. — Zemrjety: Jurij Ludwik, ſ. Jurija Bandy, regiſtratora pſchi konſiſtoriju w B.

Z Radworja. Kſchczeni: Hana, dž. Jana Almerta ze Zdžerje; Jan Franc, ſ. Pětra Krala we Khelnje; Jurij Auguſt, ſ. Jurija Hetmanka we Łupoj; Michał, ſ. Jakuba Brycka we Radworju; Hana Madlena, dž. Ernſta Cymera we Khelnje; Hana, dž. Jakuba Ledžbory we Radworju; Jan Auguſt, ſ. Jakuba Lubka we Brěmjenju; Hańža, dž. Mikławſcha Lukaſcha we Radworju; Jan Auguſt, ſ. Michała Handrika we Kamjenej; Marija, dž. Jakuba Pjetaſcha we Měrkowje; Hana Marija, dž. Auguſta Hendricha we Kamjenej. — Zemrjecži: Madlena, m. Jana Bartuſcha z Radworja, 51 l. 11 m. 8 dn.; Madlena, wudowa njeboh Mikławſcha Wowczerka z Boranec, 78 l. 9 m. 3 dn.; Johanna Sofia, wudowa njeboh Karla G. Bellmanna w Boranecach, 60 l. 3 m. — Wěrowani: Jan Kubaſch ze Zdžerje a Marija Rjehorkec z Bronja; Handrij Bohuwěr Schokta z Lutowcža a Hańža Kubańkec z Boranec; Jan Cyž ze Stróžiſchcža a Hana Hantec z Hóſka; Mikławſch Cžorlich ze Zdžerje a Marija Madlena Matheſec z Měrkowa.

Z Ralbic. Kſchczeni: Madlena, dž. Mikł. Rocho ze Schunowa; Marija Madlena, dž. Józefa Libſcha z Rózanta; Hańža, dž. Mikł. Mitaſcha ze Smjerdžaceje. — Zemrjecži: Jakub, ſ. Pětra Ducžmana (Zarjeńka) ze Smjerdžaceje, 2 m.; Michał Nuk z Rózanta, 65 l.; Katha, njeboh Jak. Rocho zawoſt. mandž. ze Schunowa, 72 l.; Jurij, ſ. Mich. Kórjenka z Koſlowa, 2 l.; Jurij, ſ. Jakuba Narczika (Miſchnarja) ze Schunowa, 2 m.; Jurij, ſ. Pětra Ducžmana (Zarjenka) ze Smjerdžaceje, 2 l. — Wěrowani: Pětr Žoſka z Worklec a Madlena Wałdžic (Schołczic) z Ralbic; Mikławſch Nowak z Hranicy a Marija Hanto ze Schunowa; Mikł. Schokta z Radworja a Madlena Bjarſchec z Łazka; Mikławſch Schneider (Khěžka) a Madlena Kaſchporec ze Schunowa; Michał Schön ze Sernjan a Hana Rjelkec ze Schunowa; Jakub Kral (Domaſchka) z Konjec a Madlena Błažec z Ralbic.

Cžiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 13. | 4. julija 1868. | Lětnik 6.

Swjaty Pětr w podzemskim Romje.

Pod surowym khěžorom Neronom njesmědžachu so kschesczenjo wjacy zjawnje pokazowacz a tohodla załožowachu wosebje w Romje podzemske městna, pozdžischo katakomby mjenowane, w kotrychž schěrschich a wužschich drohach so k Božim służbam zhromadžowachu, swojich wotemrjetych hrjebachu, martrarjow we wuznamjenjenych rowach wustajachu a so psched surowymi pschesczěharjemi khowachu. Poltsecza sta lět trajesche takrjec wuhnanstwo kschesczanow w katakombach. Potom běchu surowi pschesczěharjo pschez dživy czerpjenja a pschez krej martrarjow pschewinjeni; město běsche w krawnej kschczeńcy wuczischczene a kschesczenjo wobsadžichu sydom hórkow staroho Roma, bamž knježesche na vatikanje a khěžor Konstantin natwari sebi nowe khowne město Konstantinopol.

W czasu pschesczahowanja ludow bu pschi stajnych wójnach wobydleŕstwo Roma jara rědke a podzemske katakomby buchu po czasu pozabyte. Jenož někotre ważnische dźěle wostachu we stajnym wopomnjeczu, hacž nowischi czas zasy cyke njesměrne podzemske polo pschepytacz so prócuje.

W tychle katakombach su nam ważne swědczenja za naschu swjatu cyrkej zakhowane; wobrazy a podpisma na sczěnach, kamjeńtnych kaschczach a wschelakich sudobjach dopokazuja wuczby a waschnja tamnoho czasa, kiž su nětko hischcze njepscheměnjene w naschej katholskej cyrkwi. Tak je z tamnischich wopomnikow tež dopokazane, zo kschesczenjo s. Pětra hako widžomnoho wjerscha cykeje cyrkwje spóznawachu.

Wokoło vatikanskeje hórki, hdjež hischcze dźensnischi dźeń row s. Pětra so namaka, załožowachu kschesczenjo we czasu prěnischich pschesczěhanjow spomnjene podzemske městna. Tule wokolnoscz běchu sebi drje tohodla zhladali, dokelž tam pohani žane khěže njetwarjachu. Tudy pohrjebachu tež s. Pětra a druhi sczěhowa-

cžeŕ toho ſamoho ſtaji jomu wopomnik, tak zo tónle row kſcheſczanam pſchecy znaty woſta.

We wſchěch katakombach je ſ. Pětr jara huſto wotznamjenjeny a wot prěnjoho lětſtotka ma joho znamjo pſchecy wěſtu podobnoſcź. Hdźežkuli pódla wobraza naſchoho Zbóžnika, japoſchtołojo ſtejo pſchedſtajeni ſu, ma ſ. Pětr cžeſtne ſydło abo hewak debjenſtwo, kiž na joho wyſchſche zaſtojnſtwo pſched druhimi japoſchtołami pokazuje. Na wjele wobrazach pſchepodawa Khryſtus ſceptaŕ, znamjo knježeŕſkeje mocy, ſ. Pětrej; na druhich wudyri ſ. Pětr z doſtatym kijom kaž Mójzes, wjedźicžeŕ židowſkoho luda, wodu ze ſkały. Na wjacorych wobrazach je Khryſtus na horje widźecź; wón pſchepodawa Pětrej zawalene wopismo, na kotrymž ſteji: „Knjez dawa zakoń;“ ſ. Pětr wozmje wopiſmo, kaž na druhich ſwjecžatach klucže, k znamjenju ſwojeje pokornoſcže do fałdow ſwojoho płaſchcža. Tak bjerjechu mjenujcy naměſtnikojo abo bohotojo ſwoju inſtrukciju (rozpokazanjo) wot romſkich khěžorow; po tajkim chcyſche kſcheſczanſki wobrazaŕ a rězbaŕ ſwjatoho Pětra hako naměſtnika Khryſtuſowoho a ſwjatocžne pſchepodaczo knježeŕſkeje mocy pſchedſtajicź. Na zaſy druhich wobrazach doſtawa ſ. Pětr wot Zbóžnika hako Eliasa wotznamjenjenoho joho płaſchcź a z tym znamjo (ſymbol), zo je wón joho prawomócny naſtupnik, naměſtnik a herba. Pſchi wucžownikach na łódźi (cžołmje) wjedže ſ. Pětr prawidło (Steuer); ſcžežor (maſt) debi khorhojcžka z huſto pſchikhadźacym napiſnom: „Knjez dawa zakoń.“

Na tajke a podobne waſchnjo dawaja wſchelake napiſma a znamjenja dopokazmo, zo je ſ. Pětr woſebite zaſtojnſtwo pſched druhimi měł a hako widźomny wjerch cyrkwje we wſchěch lětſtotkach cžeſczeny był, kaž to naſcha ſwjata katholſka cyrkej wucži.

Luboſcź k ſwjatomu wótcej.

Ženje njeje ſo katholſka pſchezjenoſcź w luboſczi a wěrje tak krasnje pokazała, kaž w naſchim cžaſu. Wot łońſchich wulkich ſwjedźenjow w Romje je woſebje podpjera na wojakach a pjenjezach za bamža wulkotna. Wutrobity biſkop z Orleansa běſche wloni najprěni, kotryž ſwój hłós pſchecźiwo hanibnoſczam italſkoho knježeŕſtwa pozběže. Bórzy napominachu wſchitcy francózſcy biſkopojo k woporam, kaž tež belgiſcy, hollandſcy, němſcy a jendźelſcy. Wěriwi wſchěch krajow poſłuchachu na hłós ſwojich wyſchſchich paſtyrjow.

Hižo wjele lět běchu ſwěrni katholſcy ſwjatoho wótca z pětrowym pjenježkom podpjerali, ale lědma bě Garibaldi ſwoje cžróły wobronił, roſcžeſche horliwoſcź wěriwych. Wſchak běſche to najnuzniſche, bamžowych wojakow zdźeržecź a wjele druhich wudawkow bamžowoho knježeŕſtwa móžne ſcžinicź.

Katholſke nowiny a cžaſopiſy wozjewichu k tomu pſcheproſchenja. Wone buchu ſłyſchane a zrozymjene. Redaktor Universa, ſławny Ludwik Veuillot ma w tym woſebitu zaſłužbu. Hižo 14. oktobra wotewri wón w ſwojich nowinach ſubſkripciju k lěpſchomu bamžowoho wójſka prajicy: Za katholika je njemóžne, tak wulkomyſlnomu wojowanju bjez dźělbracźa pſchihladowacź, bjeztoho zo by nadobnych zakitarjow

swjateje wěcy někak njepodpjerak. Njepschecželske a njewěrjwe nowiny so jomu smějachu měnjo, zo wón niczo njedostanje. A hlejcze! Lědma so dwě njedżeli nimyschtej a zapis darow wupokazowasche hižo 10,682 frankow. Tydżeń pozdżischo běsche 87,256 frankow. Hacž do kónca januara tutoho lěta je Univers 851,545 frankow za swjatoho wótca a joho wójsko nahromadżił. Po joho pschikładze składowachu też za Garibaldia w jenych nowinach, ale dostachu jenož 4,013 frankow!

Po Universu cžinjachu wschě druhe francózske nowiny. Dwoje wulke z nich podachu toho runja wjele: „Union" pschez 600,000 a „Monde" 146,000 frankow.

Po krajinach Francózskeje běchu pokładnicy k tomu kóncej. W Lyonje zhromadżichu za někotre dny pschez 100,000 frankow, hacž do kónca konschoho lěta z cyła 261,212 frankow. Druhe města z wulkimi woporami běchu: Nantes, Marseille, Poitiers, Besançon, Lille atd. Archiskopja a biskopja tohorunja nahladne dary dostachu w Lavalu 58,606 fr., w Mansu 51,601, w Blois 30,905, w Bourges 32500 atd. Z cyła je so wloni pschez 3 milijony frankow za bamža a joho wójsko we Francózskej składowało.

Bjez dawaczerjemi su wschitke stawy a powołanja zastupjene, wot najwyschschich hacž k najnižschim. Bohate swójby su po wjele tysacach dawali, k. de Luynes 500,000, k. de Pontèves 40,000 atd. Najspodobnische psched Bohom pak běchu małe dary dżěłaczerjow a khudych ludźi, kotrež zhromadnje też wulke summy wuczinjachu. Běchu tam dżěławe žónske, kiž kóždy dżeń sous (kroschik) wuzbytkowachu a khudźi czeladnicy, kiž wot swojeje mzdy něschto wulutowachu, kaž też wosobne knjenje, kotrež swoju pychu a debjenstwa k woporej pschinjesechu. Służowne holcy w měsczе Annecy su swjatomu wótcej za zuavow 500 frankow składowali. W Genfje nahromadżichu służownicy 90 frankow. Samo dżěczi we wosobnych swójbach wotrjeknychu so darow, kiž běchu za nje postajene a dachu pjenjezy za to do Roma póslacz. W Marseillu pschepoda khuda žona swój wopor ze słowami: To je nalutowanjo mojoho cyłoho žiwjenja; wona da tsi złote a někotre tolerje, něhdže 100 frankow, a to běsche poměrnje zawěsczе wjacy, hako bychu druzy bohaczi knjeza tam milijon darili. Někotsi Francózojo běchu pschi skónczenju swětoweje wustajeńcy w Parizu za 26,000 frankow wschělakich wěcow, kiž su za lazarety trěbne, kupili a je za bamžowe wójsko postajili. Wójwoda ze Chevreuse, kotryž hako nizki zuava pola Mentany wojowasche, je bamžej 12 kanonow ze wschěm pschisłuschacym darił, kaž smy to w swojim czasu spomnili.

Po Francózskej skutkowasche wosebje Belgiska. Město Gent zhromadži za krótki czas 264,570 frankow. Diöcesa Gent je so też jara wuznamjenika; wob lěto je wona 389,572 frankow bamžej pschepodała.

Hollandska, kotraž je tak wjele wutrobitych wojakow swjatomu stolej pschipóslała, podpjerasche jón też z pjenjezny mi woporami. Jene nowiny „Tyd" nahromadżichu 200,000 frankow.

Norwegska, kiž ma jenož 12,000 katholikow (tak wjele je też nas katholskich Serbow) je bamžej 148 wojakow wuhotowanych a wobronjenych podała.

Samo Italska, kiž je wot Garibaldia a joho towarschow tak wurubjena, njechasche dozady wostacz. Wloni je czasopis „Unità Cattolica" wjele zhro-

madźik, z cyła pak wot lěta 1860 hižom nimale 3 milijony frankow; wěžo je bjez tymile darami też wjele wot tajkich, kiž Italcźenjo njejsu, ale jenož w Italskej pschebywaju.

Też w Rakuskej, hdźež so tak wjele pschecźiwo bamžej a cyrkwi rycźi a pische, je towarstwo s. Michała k podpjeranju bamža a joho wójska hižo wjele dokonjało. Wschelacy zemjenjo su nahladne dary woprowali. W Gratzu nawdachu w jenej cyrkwi 4500 schěsnakow za bamža.

Wuherska, kotraž chce pschi khěžorstwje nětko wosebje mjenowana bycź, zasłuži spomnjenjo. Tak je na pschikład biskop we Waradinje za 20 zuavow płacźicź slubił a kapitel tam za 18 atd. W Peschcźe wucźini jene składowanjo 40,000 schěsnakow.

Bajerska wopokaza so pschi wschěm wotradźenju njepscheczelow wulkomyslna. Prync Karl z Löwensteina pschepoda swoje slěborne drohotnoscźe w płacźiznje 8000 schěsnakow k wužitkej bamžowoho wójska.

We Schwajcarskej su wschelake němske a francózske nowiny 35,299 frankow nawdali.

Kaž spomnjene kraje, tak su też wschě druhe: Schpanska, Jendźelska, Irska, Amerika atd. swoju luboscź swjatomu wótcej w skutku wobswědczźe. Wschitke woporv njejsu ani zjawnje wopominane.

Kak hnujace wopokazma luboscźe běchu a su zhromadźizny katholikow, hdźež so woni za prawo s. wótca wuprajichu! Tak zeńdźechu so w lětuschej zymje na zhromadźiznu na hrodźe Molsbergu pola Rajna 4000 burow po pscheproschenju hrabjow z Walderdorfa; dwě hodźinje stejachu woni w snězy wonka, poslkuchachu na horliwe rycźe wo naležnoscźach swjatoho wótca a pschinjesechu jomu hrimotacu slawu. Wjele městow je potom tajke zhromadźizny dźeržało a adressy z tysacami podpismow buchu do Roma póslane. Zwjeselace běchu też rycźe na zhromadźiznach schtudentow w Němskej a druhich krajach.

A hischcźe wjacy! Tysacy młodźencow wopuschcźichu nana a macź, bratrow a sotry, swój statok a kraj, zo bychu do słužby Piusa IX. zastupili. Tohorunja khwatachu knježny hako miłoscźiwe sotry na italske bitwischcźa a do lazaretow za bamžowe wojsko. Młodźencojo a też mužojo pschikhadźeja samo z Asije, Afriki, Ameriki a oceanskich kupow. Z Indiskeje je prync Rofamy pschischoł; młodźenc z Oceanije, prjedy dźiwoch (dźiwi), je podwyschk pola zuavow. Potajkim hodźa so na Rom nałožicź słowa Isaiasa (60, 4—6): „Knjezowa krasnoscź zeńdźe nad tobu. Pozběhń swojej wocźi a hlej, wschitcy su so zhromadźili a pschińdu k tebi; twoji synowje pschikhadźeju z daloka a twoje dźowki zběhaju so na wschitkich stronach. Potom budźesch widźecź połnotu a twoja wutroba budźe so dźiwacź a zradowacź, — — hlej woni pschikhadźeju a wopowjeduja khwalbu toho Knjeza.“

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Tudy je knižka wuschła, kotraž drje bjez naschimi Serbami wjele pscheczelow nadeńdźe. Wona rěka: „Hnadowny wopyt swjateje Marije

we Philippsdorfje. Spisał J. K.“ Podawk spodźiwnoho wustrowjenja Madleny Kadec je w njej wobschěrnje wopisany, kaž tež dwělětna stawizna tamnoho hnadnoho města. Wusłyschenja próstwow wschelakich khorych z léta 1866 a 1867 su tohorunja derje podate. Pschidawk knižki wopschija „powitanja a czeszczenja najzbóžnischeje knjeżny Marije“ t. r. wschelake modlitwy a pobožnoszcze. Poruczamy tónle spis katholskim Serbam a pschispominamy, zo je tszczina z dobytka za cyrkwiczku we Philippsdorfje postajena.

Cyrkwinske nowinki a powjeszcze.

Schlezynska. Wjelezaslużbny kanonikus senior Dr. Sauer, biskopski official a rektor duchownskoho seminara we Wrótslawje je 24. junija zemrjeł. — Na ss. Pětra a Pawoła dżeržesche nowoswjeczeny duchowny k. hrabja Bernhard Stolberg z Weidenhofa we Wrótslawje prěnju Božu mschu. Wón běsche w Innsbrucku wuschtudował. — Kardinal-arcbiskop wjerch Schwarzenberg z Prahi běsche zańdżeny měsac w schlezynskim dźěle swojeje diöcesy t. r. we hrabjowstwje Glatz. — Jesuitowje dżerża we wschelakich krajinach Schlezynskeje missiony.

Němska. W swjatkownym tydżenju wotdżerża zjenoczenstwo wschěch „swobodnych murjerjow“ swój létny swjedżeń we Hagenje (we Westfalskej). Wschě europske a tež mnohe pschezmórske kraje běchu pschez wotposłanych zastupjene.

Z Aachena. Hnujace wuznaczo czinjesche tudy jedyn horliwy missionski prědar. Běsche to pschi tak mjenowanym wotproschowanju na kóncu missiona. Zo by wschitkich poslucharjow z nadźiju a dowěru napjelnił, powjedasche prědar: „Psched někotrymi létami leżesche jena macz na smjertnym łožu. Dźěczi stejachu luboszcziwje a sobuželnje wokoło njeje. Jenož jedyn syn pobrachowasche. Wón sedżesche w jastwje, na pjecz lět wotsudżeny dla swojeje zkószcze, kotraž běsche tež luboszcziwu maczeřsku wutrobu złamacz pomhała. Wón dyrbjesche tež k jeje smjertnomu łožu pschińcz. Pola kommandanta twjerdźizny bu dowolnoszcz k tomu wuproschena; njezbožowny syn bu ze zwjazanymaj rukomaj a pod wojeřskej eskortu k maczeri dowjedżeny. Ale jeje móc běsche so hižo minyła; jeje hort njemóżesche żane napominanske słowo wjacy wuprajicz, jenož jeje mrějace wóczko móżesche do wutroby zabłudżenoho swěczicz. A hlej! tón krócz trjechi wone zawěrnje. Macz zemrje, a po wróczenju do jastwa czisnje so znutskownje pscheměnjeny a wobroczeny na kolena, płaka a prosy, hacz czeża joho wutroby pschez pokutu njeje wotewzata. Ale dobry pastyř czinjesche hischcze wjacy. Po wotbytej schtrafje mějesche żelnoszcziwy hrěschnik tež te zbožo, zo bu wot pastyrja wschěch pastyrjow do mnohoszcze joho duchownych pschiwzaty. A lubowani we tym Knjezu — tónle syn běch ja! Duż mějcze dowěru: Hnydom wotewri so tabernakel Najswjeczischoho. Na kolenach psched nim proschcze, płakajcze, wujednajcze so!“

Z Worms a. Na wotkryczo Lutherowoho wopomnika běsche tam na 10,000 ludźi pschischło. Jara wjele bjez nimi je drje tajkich było, kiž su wot Lutheroweje wěry so na wschelake strony daloko rozeschli a jenož w protoscze pschecziwo katholskej

cyrkwi pschezjeni. Někotsi protestantscy wjerchowje wobdźělichu so na swjedźenju. Ze Sakskeje běsche tam k. minister kultusa a zjawnoho wuczeństwa.

Němska. Swjedźeń Božoho Cźěła je so lětsa wschudźom z wulkej swjatocžnoscžu swjeczył samo srjedź protestantskoho wobydleŕstwa. Tak běsche w Spandawje pola Barlina wulki procession. We Frankfurcže, hdźež je 17,000 katholikow bjez 90,000 wobydlerjemi, bu procession pschewodźany wot wotdźělenja pruskoho wójska pod wjedźenjom wysokoho officira. Tak běsche tež we Wrótsławju, hdźež je wjetscha połojca protestantow, w Erfurcže, Saarbrücken, kaž we Kölnje, Düsseldorfje, Koblenzu, Mainzu a druhich městach, hdźež je wjele protestantow.

Z Mnichowa. Japoschtolski nuntius tudy wozjewja, zo je jomu jedyn železnicař (Bahnwärter) 1000 schěsnakow za swjatoho wótca wotedał.

Cžěska. Sydomdźesaty dźeń narodźenja biskopa Jirsika we Budźejowicach bu jara swjatocžnje swjeczeny. Wón je wot swojich poddatych jara lubowany.

Z Prahi. Cźasopis „Blahověst“ wozjewja z wosady „Nowa Praha“ we stacže Minnesota w Americy, zo je tam nětko na jich próstwu cźěski duchowny pschischoł, k. Honorat Powolný, franciskan z Morawy. — We wóndy wotdźerżanej hłownej zhromadźiznje towarstwa k dotwarjenju biskopskeje cyrkwje rozpraji pokładnik, zo je wob lěto 85,460 schěsnakow dokhodow (bjez druhim je swjeczach biskop Krejčí 5000 schěsnakow darił), a 46,273 schěsnakow pak wudawkow bylo. Cźěske zemjanstwo so pschi tymle towarstwje horliwje wobdźěla, runje kaž duchownstwo. Pschedsyda je hrabja Chotek. W Prazy budźe tež lětsa swjedźeń ss. Cyrilla a Methoda 6. julija wosebje w cyrkwi tejule swjateju wobeńdźeny.

Z Wina. Zańdźeny schtwórtk je wosebity kurir z protestom wot kanclerja Beusta w mjenje hewak katholskoho khěžorskoho knježerstwa pschecžiwo bamžowej allokuciji do Roma jěł.

Z Wina. Procession na Boże Cźěło njezwěri sebi lětsa na torhoschczo s. Schczěpana, kaž hewak, ale wjedźesche so jenož po cyrkwi. Boja so tamnischi katholscy snadź židow?

Morawska. Na swjedźeń do njebjes wzacża s. Marije budźe archbiskop z Wołomuca drohotny nowy wołtař we Welehradźe swjecžicz, kotryž je wón sam twaricz dał. Swjecženjo wołtarja je so tohodla wotstorkowało do lětuschoho lěta, dokelž je runje 1000 lět, zo bu s. Method za biskopa powyscheny. Lětsa so na Welehrad zasy wjele procession hotuje.

Rakuska. Na pastyŕske listy biskopow wotmołwjeja wschelake nowiny hižo jara krucze a njepschistojnje. We Winje a druhich wjetschich městach budźa ludowe zhromadźizny powołane wot njepschecželow cyrkwje, kotrymž so zadźerženjo biskopow njelubi a kotrychž allokucija swjatoho wótca žałosnje mjerza.

Ze Salzburga. Tudy su so někotsi abtojo rjada s. Benedikta z khěžorstwa a ze Schwajcarskeje 16. junija zhromadźili, zo bychu wuradźowali, kak chcedźa w nastupanju pschichodnoho koncila w Romje swoje należnoscze zastupowacz. Bamž je jim telegrafisky swoje spodobanjo a žohnowanjo wuprajił. Najskerje změja tež druhe klóschtyrske rjady tajke wuradźowanja.

Schwajcarska. Nowy póslanc swjatoho wótca monsignore Agnozzi je

ſebi měſto Luzern za ſydło wuzwolił, kaž joho prjedownicy w tymle zaſtojnſtwje. Kněžerſtwo zhromadneje ſchwajcarſkeje republiki je pak w Bernje. Pósłanc změje nětko wosebje dla cyrkwinſkoho zrjadowanja kantona Teſſin z knježerſtwom jednacz.

Italſka. We wjele městach kraleſtwa ſu zaſtojnicy proceſſion z Božim Cžełom zakazali, kajkiž tola ſamo w Konſtantinoplu ſo dowoli. We Venedigu zadźěwachu proceſſion na torhoſchczu ſ. Marka nětkſi njeměrnicy z pukami. — We Florenzu ſu tež ſpodźiwni ſwjeczi. Srjedu 10. junija wozjewi pſchedſyda na ſejmje w komorje zapósłancow, zo budże pſchichodne poſedźenjo pjatk. Na to ſta ſo tajkele rozryczowanjo. Zapósłanc San Donato praji: K czomu ma ſo poſedźenjo do pjatka wotſtorczicz? Njech je jutſe! P. Crotti: Ale jutſe je ſwjedźeń Božoho Cžełka (zapósłancy ſo pſchi tym ſmějachu). Duž pſchiſtaji wón: Njeje tu niczo k ſměcham; ſmy katholſcy a komora njemóže na tajkim dnju poſedźenjo měcz. Hłós na lěwicy ſo wupraji: A tola, tola! Schto je komorje wo ſwjedźeń Božoho Cžełka czinicz? P. Crotti: Njejſmy-li wjacy katholſcy, czim hórje; ja njepſchińdu do poſedźenja (zaſy ſměch a kſchiczenjo). Pſchedſyda: Wopraſcham ſo komory. Ta pak wobzamkny, zo dyrbi poſedźenjo byczz. Z tajkich podawkow ſo najlěpje widźi, kak z nabožniſkej ſwobodu ſteji we ſwobodnej Italſkej.

Z Roma. W meji mějeſche tudy deputacija tyrolſkich burow pod wjedźenjom duchownoho audiencu pola ſwjatoho wótca. Jedyn z burow poſtrowi bamža z wutrobnymi ſłowami a pſchepoda jomu w mjenje deputacije 50,000 frankow pětrowoho pjenjezka w rjanym ſudobju. Bamž dźakowaſche ſo hnuty a khwaleſche jich katholſku ſwěru a luboſcz k japoſchtołſkomu ſtołej. Wón wupraji tež, zo ſo jomu jich narodna draſta jara ſpodoba. Skónczńje da kóždomu ſlěbornu medaillu a wudźěli jim požohnowanjo. — Swjaty wótc je jeſuitu Secchi, direktora romſkeje hwězdarńje do Indiſkeje póſłak k wobkedźbowanju ſkónczneho zaczmicza, kotrez budże tam 18. auguſta widźecz.

Z Roma. Proceſſion na Boże Cžełko je ſo kaž hewak ſwjatoczńje dźerżak. Swjaty wótc je woczakowanu amneſtiju 21. junija wudźělił.

Z Roma. W allokuciji 22. junija je ſwjaty wótc ſo zjawnje wuprajił pſchecźiwo zběhnjenju konkordata a pſchecźiwo nowym zakonjam w rakuſkim khěžorſtwje. Bjez druhim praji wón kardinalam: „Wy widźicze, cżeſczowni bratſja, kak zacźiſnjenja a zatamanja hódne tamne wot rakuſkoho knježerſtwa wudate zakonje ſu, kotrez wuczbu katholſkeje cyrkwje, jeje cżeſczowne prawa, jeje nahladnoſcz a bójſke zarjadowanjo, kaž tež móc naſchoho a tohole japoſchtołſkoho ſtoła, naſche wuczinjenja z khěžorom, haj naturſke prawo ſame nanajbóle ranja. Wjedźeni wot ſtaroſcze za wſchitke cyrkwje, kotrez je knjez Khryſtus nam pſchepodał, pozběhnjemy dha japoſchtołſki hłós w tutej waſchej zhromadźiznje a po naſchej japoſchtołſkej nahladnoſczi zacźiſujemy a tamamy ſpomnjene zakonje, a w zhromadnym a jenotliwym wſchitko, ſchtoż je we nich a druhdże pſchecźiwo prawam cyrkwje wot khěžorſkoho knježerſtwa abo wot poddatych wyſchnoſczow ſo poruczyło, czyniło abo hdźežkuli rozpokazało; po tej ſamej nahladnoſczi wuprajamy tute zakonje ze wſchěmi wunoſchkami hako njepłaczace. Dawaczerjow tychle zakonjow pak, kotſiž ſo katholikowje mjenuja, a wſchitch, kotſiž tele zakonje namjetowachu, wuradźichu, wobzamknychu a wuwjedźechu, napomi-

namy, zo bychu na censury a cyrkwinske schtrafy kedźbowali, kotreż po japoschtolskich wustawkach a po dekretach cyrkwinskich zhromadźiznow tajcy **ipso facto** (bjez wosebitoho wusudźenja) na so pschinjesu, kotsiž prawa cyrkwje ranja." Skónčnje khwali bamž rakuskich biskopow, kiž su wěc cyrkwje zmužicže zakitali.

Z Roma. Bamžowe zjawne pismo (bulla), kotreż powschitkomnu cyrkwinsku zhromadźiznu (koncil) na 8. decembra pschichodnoho lěta do vatikanskoho palasta pscheproschuje, bu na ss. Pětra a Pawoła wozjewjene. Swětne knježerstwa su napominane, biskopam a duchownym pschikhad na koncil na kóžde waschnjo wołožicź. Pschedmjet jednanjow na koncilu budże cźistosćź wěry a wobkrucźenjo cyrkwinskich zakonjow atd. Bamž pokazuje na potrjebnosćź, zo by so swětna móc bamžowstwa, swjatosćź mandźelstwa a kscheseźanske wocźehnjenjo dźěcźi krucże dźeržało a wobžaruje, zo chcedźa njepscheceźelojo tele zasady powalicź.

Rusowska. W jenym litwjanskim městaczku běsche knježerstwo tamnischu katholsku cyrkej z mocu do rusowskeje pscheměniło, hacźrunje tam a w wokolnosćźi schismatikojo njejsu a hacźrunje wobydlerjo slubichu, zo chcedźa za swoje pjenjezy nowu rusowsku cyrkej twaricź. Hako wotmołwjenjo na to bu 60 druhich katholskich cyrkwjow we Litwjanskej zawrjenych. — W swojim cźasu smy powjedali, zo dyrbja na poruczność knježerstwa w běhu dweju lět wschitke zemjanske kubła w nawjecźornych krajach Rusowskeje (hdźež je lud rusowski abo litwjanski) wot pólskich katholskich zemjanow schismatikam abo protestantam pschedate bycź. Tale poruczność je nětk nimale wuwjedźena. Wulki dźěl tychle kubłow so rusowscy wojerscy wyschcy a wosobni zastojnicy dostali.

Naležnosćze towarstwa.

Sobustawy na l. 1868: kk. 211. Michał Bjedrich ze Schunowa; 212. Michał Hascha z Ratarjec; 213. Jurij Grólmus z Radworja; 214. Madlena Czemjeric z Radworja; 215. Pětr Kral z Bronja; 216. Wórschla Hermannowa z Radworja; 217. Jakub Kral ze Małsec; 218. J. Czornak z Trupina; 219. Jakub Wjeńk, muler z Rožanta.

Na lěto 1867 dopłaczichu: 328. J. G. z R.; 329. M. B. z. K.

Dobrowólne dary: Michał Bjedrich ze Schunowa 5 nsl.; J. H. z R. 5 nsl.; P. L. z Kh. 5 nsl.

Smilne dary k dalewobstaranju: Z Rózanta 3 tol. za towarstwo dźěczatstwa Jězusowoho, 1 tol. za swjatoho wótca.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Mathilda Hedwig, dź. Franca Adolfa Schlaberga, wyschschoho leutnanta a adjutanta w B.; Pětr Pawoł, s. Michała Czecha, murjerja w B.; Karl G., s. E. W. Pöhle, piwarca we Mnischoncu; Hana Madlena, dź. A. Zwieblera w B. — Wěrowanaj: Jakub Kuba z B. a Marija zwudowjena Wawrikowa z Korzymja. — Zemrjeczi: Madlena Hermannowa, khěžerka w B., 66 lět; Jan Tr. Grós z B., 42 l.; Michał Czech z B., 67 l.

Cziischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 14. | 18. julija 1868. | Lětnik 6.

K čomu trjeba bamž wójsko?

W jenym prjedawschich nastawkow smy widżeli, kak su bamžowje tamne kraje dostali, kiž cyrkwiny stat rěkaja. Pschi wschitkich njepschećelskich nadpadach wobkhowachu woni tele swoje wobsedżenstwo pak ze swojimi srědkami pak pschez zjenoćenjo ze swojimi susodami; druhdy dostachu tež pomoc wot katholskich wulkomocow, wosebje wot Rakuskeje a Francózskeje. Tak mohło a dyrbjało tam tež w pschichodnosći wostacź, kaž je pschez tysac lět schło, hdy bychu nic jenož ludy ale wosebje tež wjerchojo tu samu žiwu wěru wobkhowali, kajkuž jich prjedownicy mějachu. Ale to je wot dżewjećź lět sem cyle hinak. W lěcze 1859 mjenujcy bu Rakuska pschez swoju njezbožownu wójnu w Italskej z tutoho kraja wot Francózow won cżisnjena, a 1860 a 1861 wurubi kral Viktor Emanuel (dokelž Rakuska niczo k tomu prajicź njesmědżesche a khěžor Napoleon do toho zwoli) wschitkich italskich wjerchow a wza tež bamžej pschez dwě tsecźinje cyrkwinoho stata. Rady by wón tehdom bamžej wschitkón kraj a tež město Rom wzak byk, hdy by to Napoleon pschidak; ale tón njeda so tak stacź, drje nic z pschećelstwa napscheczo bamžej, ale dokelž so bojesche Francózow rozhněwacź, kotsiž zwjetscha krucze pschi bamžu steja a z dżěla tež Italsku njerady na mocy pschiběracź widżachu. Francózojo dżerżachu tohodla (a dyrbjeli tež pschichodnje tak cżinicź) město Rom wobsadżene, zo by so Napoleon ze swojim ludom hako jeniczki zakitać bamża a cykeje cyrkwje wopokazak. Ale dwojomyslny a falschny kaž pschecy wobzankny wón z Italskej, kotraž na wobsadżenjo Roma pschez Francózow psched cykej Europu stajnje skorżesche, tak mjenowanu septembrowu konvenciju. W tej samej wupraji wón swoju dowěru, zo Italska sama měr a porjad zdżerži a cyrkwiny stat z Romom zakitowacź budże, cżohož dla chce wón na wobcżežowanjo Italskeje Francózow domoj powołacź. Cżohož so wschitcy katholikowje dawno bojachu, sta so nětko. Dokelž běsche Napoleon prjedy swjatocznje

wuprajił, zo „dokonjane skutki“ (**fait accompli**) hako tajke pschipóznaje, khwatasche Garibaldi w pschezjenoszi a z pomocu italskoho knjeżerstwa dobyczo Roma hako dokonjany skutk pschihotowacz, kotryż by potom Napoleon pschipóznacz dyrbjał. Wo tymle wojowanju Garibaldia a joho rubjeżnych cżródow pschecżiwo bamżej w poslenjej nazymje smy słyscheli; zo pak pschi tym Rom dobyty njebu a zo bu Garibaldi żałosnje zbity, to běsche skutk — bamżowoho wójska.

Dokelż so bamż po wotcżehnjenju Francózow z Roma 1864 wot cżłowjecżeje pomocy wopuschczeny widżesche, hromadżesche wón k samsnomu wobaranju małe ale zmużite wójsko wokoło sebje a wobstara, podpjerany z pschinoschkami katholikow cyłoho swěta, wschitko k wobaranskej wójnje potrěbne. Njepschecżelojo so k tomu smějachu a mjenowachu wobronjowanjo hižo poslenje żiwjeńske znamjo bamżowstwa. Bamż pak njeda pschez wschitko to zamólicz, ale dowěrjesche so Bohu a joho dowěra njebu zjebana. Bamżej, joho rozhladnoszi a wobronjenju ma so katholski swět dżakowacz, zo bu Rom psched dobyczom a wurubjenjom wschitkoho, schtoż je tam k wużitkej cyrkwje założene, pschez Garibaldiowe cżródy pschelutowany a zo bu zbytk cyrkwinoho stata zdżeržany. Schto by Rom a cyrkwiny stat nětko był, hdy budżische bamż na wobaranjo, kiż so njemóżne zdasche, myslicz njechał a so njewobronił?! Tola bamż Pius **IX.** je z tym nic jenoż Rom a cyrkwiny stat zdżeržał, ale je tež wulke duchowne dobyczo dobył; wón je zmużitoszcz a dowěru wschitkich katholikow pschez to wubudżił, zo sprawna wěc tola skónczńje dobudże; wón je pschez to swojich njepschecżelow w Italskej nastróżał, Francózsku k spodżiwanju pschiwjedł, katholikow wschěch krajow k nowym woporam a k ważnomu wobaranju romskeje cyrkwje zahorił; wón je nahladnoszcz romskoho stoła z nowa wobkrucził a powyschił. A pschi wschim tym su tola hischcże samo katholikowje, kotsiż to, schtoż je cyrkwi wużitne, lěpje wjedżecz měnja, dyżli Khrystusowy naměstnik; su katholikowje, kotsiż wobkrucżeja, zo bamż wójsko njetrjeba a zo njedyrbi so z brónju wobaracz, dokelż je wyschschi měschnik cyrkwje Khrystusa, wjerćha měra atd. Tajcy katholikowje wustajeja swojomu rozomej a tež swojej katholskej wutrobje tajke wobswědczenjo, zo żanoho wotmołwjenja njezasłuża; ale zo njebychu derjezmysleni pschez nich zawjedżeni byli, njech so jim krucże wotmołwi na praschenjo: K cżomu trjeba bamż wójsko?

Swjaty wótc trjeba wójsko:

1) k zakitanju sebje samoho a swojich swěrnych. Pschi poslenich napadach na Rom je so zjawnje pokazało, zo běsche nic jenoż knjejstwo a wobsedżenstwo swjatoho wótca, ale tež swobodnoszcz a wěstoszcz joho parschony a żiwjenjo najzasłużbnischich służownikow cyrkwje wobhrożene. To wobswědczeja podawki, kiż so w Romje wot 22. na 23. oktobra zańdżenoho lěta stachu a kotrež tudy z krótka po powjescżach swědkow z nowa powjedamy. Garibaldiowe cżródy běchu hižo w blizkoszczi Roma, bamżowi wojacy pak z wuwzacżom snadneje wobsadki běchu po kraju rozpjerscheni a chcychu so hakle w Romje zjenocżicz. Tele wokomiknjenjo běsche zhladane k wudyrjenju dawno pschihotowanoho zběżka. Wschelaka bróń běsche potajnje do Roma pschinjesena, wjele bombow nakopjenych a mnohoszcz khěżow podryta, zo móhli je do powětra tsělicz. Wjele zběżkarjow bě so pschewoblekanych do Roma

pschiwaczko, druzy buchu w Romje samym z pjenjezami za zběžkarsku wěc dobyczi. Tež běchu gazowe rohy k zatykanju pschihotowane, zo by w tamnej nocy město cžěmne wostało; tohorunja běchu telegrafy na wschitke strony skóncowane, zo njeby nichtó powjesć dostał, doniž by město wot zběžkarjow wobsadzene njebyło. Wjeczor 22. oktobra měješche kapitol (hórka w Romje) dobyty a potom z tamnischim wulkim zwonom zwonjene bycz. Na tele znamjo chychu Garibaldiowe cžródy ze wschitkich stronow do města zaczahnycz, w měsczе skhowani zběžkarjo pak z potajnosczе wustupicz, a zhromadnje myslachu najprjedy palast policije a vatikanski hród pschimacz a pschedobycz. Pschi jenym zajatym wyschku italskeje armeje namakachu plan z wjele czerwjenymi a czornymi dypkami; prěnische woznamjenjachu khěže, w kotrychž dyrbjesche rubjene a mordowane bycz, poslenische pak, hdjež dyrbjesche so miniro-wacz. Na 9000 człowjekam, mjez nimi tež kardinalam, běsche smjercz pschisudzena. W Romje běchu hižo žerdže pschihotowane, na kotrychž dyrbjachu hłowy zamordowanych po měsczе noschene bycz. Garibaldiowi běchu swojeje wěcy tak wěsczi, zo jedyn Jendželczan w jich cžródže wupraji, zo chce k katholskej wěrje pschestupicz, jelizo Rom tón krócz njepanje. Tola Boža prědkwidžiwoscz kedžbowasche nad městom a nad widžownym wjerchom cyrkwje a skazy djabołske wotmyslenja. Schtó njespóznaje z toho, zo swobodnoscz a žiwjenjo swjatoho wótca a najswěrnischich słužownikow cyrkwje na hraczkach stejesche? A jeli by so Garibaldiej hdy radžiło Rom wobsadzicz, by so wón wěsczе surowje wjecził (rachu brał) za łońsche njezbožowne nadpadowanjo! W tejle straschnosczi pak namakaja so Rom, swjaty wótc a joho najswěrnischi. Směmy so potajkim hischcze praschecz: K cžomu trjeba bamž wójsko? Njedyrbjeli so skerje praschecz, cžohodla njetworja katholikowje dosahacu armeju k zakitanju Roma a swjatoho wótca?

2) Bamž trjeba wójsko, zo by swjatnicy w Romje psched wonjecžeschczenjom a wurubjenjom zakitał. Hdyž Garibaldi bamža lucifera a katholsku cyrkej wusad cžłowjestwa mjenuje, dohlada so kóždy, zo wón njewojuje jenicžcy pschecžiwo bamžowomu swětnomu knjejstwu, ale pschecžiwo katholskej cyrkwi. Joho myslam a słowam wotpowjeduja tež skutki joho cžródow. Wjele tych samych je tak njehańbitych, zo so njehodža powjedacz. To hischcze njeje najhórsche, zo w cyrkwjach wschitko skóncuja, do tabernaklow tsčeleja a swjate hostije z nohomaj teptaja, měschnische drasty roztorhuja a czerwjene kruchi z nich sebi hako rubischka wokoło schije wjazaja. Stadło džiwich swini njemohło w pyschnej zahrodže tajke zapuschczenjo dokonjecz, kajkež bychu tele ludžiska pschihotowali, hdy bychu do Roma pschicžahnyli. Czěła swjateju japoschtołow Pětra a Pawoła a wjele druhich swjatych, haj swjaty kschiž, hlebija, pótny rub, hózdž z kschiža Khrystusowoho a druhi swjate wěcy, hdjež bychu wone pschischłe? A tola so hischcze praschcheja: K cžomu trjeba bamž wójsko?

3) Wón je trjeba, zo by nahladnosczž a swobodnosczž japoschtołskoho stoła zakitał. Pschisłuschne je, zo by bamž, kotryž ma swětnych wjerchow a ludy na jich winowatosczе dopominacz, swoje město zastał bjez džiwanja na parschonu; zdobne je, zo by wón žanoho wjercha poddan njebył. Tohodla je Boža prědkwidžiwosczž tak wjedła, zo bamžowje w běhu lětstotkow na najsprawnische waschnjo kraj a z tym njewotwisnosczž swětnoho wjercha dostachu. Zjawnje Bóh sam zjenocži w bamžowstwje duchownu a swětnu móc k znamjenju, zo matej wobě zjenoczenej jomu

słužicź; „schtoż je Bóh zjenoczik, njedyrbi cźłowjek rózno dźělicź,“ praji Boże słowo. Italski kral Viktor Emanuel je hižo kardinalow w swojim kraju, kotsiž so jomu njespodobachu, do jastwa cźisnył, schtó móže nam wěstosćź dacź, zo by tež z bamžom tak njesczinił, hdy by tón joho žadanja dopjelnicź njechał a njemohł — hdy by mjenujcy bamž wjacy samostatny njebył, ale kralowy poddan? Cźesczelakomnosćź to njeje, kiž Piusej IX. swětne knjejstwo z brónju zakitacź kaza, ale swobodnosćź japoschtołskoho stoła. Derjehiczo katholskeje cyrkwje pschinuzowa jomu tele wotmyslenjo, a hdyž je katholski swět te same wotmyslenjo zapschijał a je wuwjesćź chce, budże cyrkej swobodnischa a njewotwisnischa dyžli hdy prjedy; pschetož wona njezměje so pschichodnje žanomu jednotliwomu wjerchej dźakowacź, ale swojim samsnym dźěczom, katholikam zhromadnje.

4) Bamž trjeba wójsko, zo by prawa a wobsedźenstwo wschitkich katholikow zakitał. Wjedźenjo katholskeje cyrkwje, kotraž je pschez cyły swět rozpschestrjena, žada wulke pjenježne srědki. Tele srědki je Bóh bamžam pschiwobrocźił, hdyž jim wobsedźenstwo cyrkwinoho stata pschepoda. A tele wobsedźenstwo chce Garibaldi a italske knježerstwo bamžej cyle wutorhnycź. Schtó změje potom khósty za wjedźenjo cyrkwje płaczicź? Na pohanow a židow to njepschińdże, ale na wschitkich katholikow. Tohodla dyrbja so wschitcy Piusej IX. dźakowacź, zo wón, cyrkwiny stat zakitajo, po prawym tež nasche wobsedźenstwo zakituje; woni dyrbja joho za to, kaž wschelake kraje a ludy hižo cźinja, w tymle wobaranju na najmócnischo podpjeracź! Jeli katholikowje to zanjechaja, dadža sami bamža murubicź a dyrbja potom hischcże we wschěm pschichodnym cźasu potrěbnosćże cyrkwje płaczicź. Jenož tajki, kiž chce rubježnistwo podpjeracź, mohł so potajkim praschecź: K cźomu trjeba bamž wójsko?

Wón je trjeba, zo to z krótka wobnowju, zo by sebje a swojich swěrnych pschi žiwjenju zdźeržał, zo by romske swjatnicy psched wonjecźesczenjom zakitał, zo by nahladnosćź a swobodnosćź japoschtołskomu stołej wobkhował, zo by wschěch katholikow prawo a wobsedźenstwo wobarał. K wschomu tomu zahori wón cyły swět a dobudże cźłowjestwu skónczny měr.

Hdyž běchu něhdy njewěriwi kschesczanam swjaty kraj (Paläština) wutorhnyli, pozběže so cyłe nawjecźorne (europiske) kschesczanstwo, a sta tysacow cźehnjechu tam, zo bychu jón zasy dobyli. Z Romom wutorhnje so kschesczanam hischcże wjacy hako tehdom z Paläštinu; a katholscy wěriwi njedyrbjeli wopory pschinjesćź k wumoženju toho samoho? Woni su je pschinjesli a poskiczeja je njepschestawajcy. Pschetož lědma běsche bamž wuprajił: „Sam chcu so wobaracź; kralojo na zemi su mje wopuschczili, ale Bóh mje njewopuschczi,“ dha zahorichu so tysacy (tawzynty) katholskich wutrobow a wobswědczichu zwólniwosćź k woporam, kajkuž cyrkej lětstotki njeje widźała! Hollandska, Francózska a Belgiska póslachu swjatomu wótcej nic jenož pjenježne srědki, ale tež zmužiczi synojo tychle krajow pschikhwatachu najprěni, zo bychu jomu swoju słužbu poskiczili. Jich pschikład sczěhowachu druhe kraje a ludy a tak zhromadźi so wójsko, kiž wot spoczatka lěta 1865 jeniczki swětny schkit cyrkwinoho stata a swojich wojerskich a nabožnych samotnosczow dla tež debjenstwo nascheje cyrkwje wucźinja.

P. Innocenc.

Słowo za swjatoho wótca.

W poslenim cžisle Katholskoho Pósła so powjedasche, zo su bjez druhim katholikojo w Norwegskej, kotrychž je tam jenož 12,000, swjatomu wótcej 148 muži wojerscy wuhotowanych pschipósłali. Nas katholskich Serbow je k najmjenschomu tež tak wjele. Njemóhli dha my w tymle stracha połnym cžasu tež wěsty wjetschi wopor za dobru wěc wjelelubowanoho swjatoho wótca pschinjescž? Wschak je bjez katholskimi Serbami tež wjele tajkich, kiž su z cžasnymi kubłami žohnowani. Póscželmy dha tež my někotrych wojerscy wusłużenych Serbow, jeli so tajcy namakaja, na nasche khósty do Roma, abo njebudže-li to móžne, zjenoczmy so k tomu, zo na cžas pschescžěhanjow swjatomu wótcej khósty k dżerżenju někotrych wojakow poskiczimy. Zo pak bychmy z wobeju namjetow pschihodnischi wuzwolili a so wo tej należnoscži rozryczeli, wotdżeržmy w Khróscžicach hako w srjedžiznje katholskich Serbow zhromadżiznu na s. Lawrjenca. Snadź mohło so k tomu kóncej towarstwo założicž, kotromuž bychu sobustawy na dobo abo na wjacy razow pjenježny pschinoschk dawali. Wschitcy katholscy Serbja, kotsiž su za tule dobru wěc zahorjeni, njech pschiidu na zhromadżiznu abo njech swoju podpjeru k tej samej poskicža. Wschitkich prawych Serbow postrowjejo wočakuje dalische

Jurij Wawrik, młynk w Kanecach.

Pschispomnjenjo redaktora. Z radoscžu wozjewjamy hornische „słowo", kotrež wěscže wjele serbskich wutrobow za pschedpołożene wotmyslenjo dobudže. Krasne by to było, hdy by ta cžródka Serbow, kiž je katholskej cyrkwi swěrna wostała, swoju krutu wěru a dżakownu luboscž k japoschtolskomu stołej z nadobnym skutkom wobswědczyła. Wězo dawaja Serbja hižo pětrowy pjenježk abo wopor za swjatoho wótca; ale pschi tym je wotpósłanjo abo dżerżenjo někotrych „serbskich zuavow abo wojakow" (tajke mjeno bychmy jim dali) katholskim Serbam móžne!

K tomu kóncej pscheproschuju ja (pschetož něchtó dyrbi tu wěc do ruki wzacž psched wyschnoscžemi) wysokodostojnych kk. duchownych a druhich katholskich serbskich mužskich ze wschěch serbskich wosadow na wuradżenjo dla podpjeranja bamžowoho wójska na dnju s. Lawrjenca do Khróscžic. Wuradżenjo budże w tamnischej schuli popołdnju w tsjoch. Pschede wschitkim wuzwola tam pschitomni jenoho pschedsydu a jenoho pismawjedżerja, na cžož móže so kóždomu druhomu słowo wudżělicž, kiž zechce ryczecž. Za dowolnoscž k wotdżerżenju zhromadżizny so ja postaram. Daj Bóh zbožo!

M. Hórnik.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Nasch hnadny knjez biskop je so z Karlsbada domoj wrócžił a pschebywa nětko w Dreždżanach.

Z Budyschina. We Pósle bu psched někotrym cžasom spomnjene, zo je žadny hóscž naschu Łužicu wopytał, mjenujcy biskop Demers z Van Couver Islanda z Ameriki. Po knižcy, wot njoho wudatej, chcu tohodla dżens něschto dalsche wot joho diöcesy sobudżělicž. W lěcže 1836 pschepoda tehdomny bamž Quebekskomu arcybiskopej w Kanadiskej dowolnoscž, zo by wón missionarow do krajow pschi cžichim

morju pósłał. Tohodla podaschtaj so tam w lěcze 1838 dwaj duchownaj z Kanady hako prěnjej missionaraj, zo byschtaj tam njewobdźěłanu winicu Božu wobdźěłacź spoczinakoj. Wot města Montreal puczowaschtaj pschez hory, wody a lěsy, pak w hubjenych czołmach, pak na konjoch a pak pěschi. Haczrunje wonaj Kanadu w haprylu wopuschczischtaj, dóńdżeschtaj tola hakle 24. novembra do twjerdźizny Van Couver Island. We wulkich wobczeznosczach běschtaj tutón pucź dokonjakoj, a wulke bě polo, kiž mějeschtaj nětk wobdźěłacź. Tola połnaj dowěry na Boha zapoczeschtaj. Tutaj mužej běschtaj k. Blanchet, nětk archybiskop w Oregoncity a nasch k. biskop Demers. Pohladamy-li do zady na tamny dźeń, hacz wonaj do tuthych krajow z dźiwimi wobydlerjemi pschińdżeschtaj, a pschirunamy-li, schto je so bjez tym hacz do nětk skutkowało, dyrbimy z wjesołoszu so Bohu dźakowacź, zo je pschez joho žohnowanjo jich skutkowanjo bohate płody njesło. Spoczatk missionstwa drje běsche mały; ale małe zornjatko je nětk hižom mócny schtom. Dokelž njewidźimy tam wjac jenož dweju měschnikow, kiž běschtaj husto 100 mil wot so zdalenaj, po kraju wokoło czahojo, ale wjele druhich dźěłaczerjow je w běhu lětow k pomocy do winicy knjeza zastupiło. Wot pomjezow Kaliforniskeje hacz k njedawno tak mjenowanej rusowskej Americy steja tute krajiny nětk pod 1 archybiskopom, pod 2 biskopomaj a 1 japoschtolskim vikarom. Tysacy Indianow su hižom za Khrystusa dobyte. Wot biskopow bu wjele wuczeńnjow tam załoženych. Holczki so we wuczeńnjach wot sotrow ze wschelakich rjadow rozwuczuja nimale we wschitkich městach tuthych krajinow, bjez tym zo hólczachym wuczeńnjam duchowni sami prědksteja. We lěcze 1848 bu hako prěni biskop za Van Couver Island k. Demers pomjenowany. Joho prěnja cyrkwiczka, kiž hischcze wobsteji, bě mały drjewjany twar. W lěcze 1858 pschińdżechu 4 sotry z rjada swj. Hany z Kanady z klóschtyra, kiž bě nětczischi biskop z Montreala tehdom hakle załožił. We lěcze 1859 a 1863 pschińdże hischcze 10 sotrow k pomocy. Jich tehdom załožena wuczeńnja we měscze Viktoria je we najrjeńschim kćźěwje; w zańdźenym lěcze mějesche ta sama 150 schuleńkow. Tež w měscze Newwestminster bu psched 2 lětomaj nowa wuczeńnja załožena, a we missiji St. Anna jena za indianske dźěczi. Tam natwari mjenujcy k. Demers w l. 1864 wosebity klóschtyr za Indianow. Wulka czróda indianskich holczkow so tam rozwuczujeja, a indianscy hólcy w wosebitych wuczeńnjach wuczbu dostawaju. Tola pak tam hischcze wjele pobrachuje, wosebnje dyrbi so tež khěža za syroty załožicź a khorownja (schpital) we Viktoria, dokelž je tamnischi klóschtyr, hdźež maja syroty a khori pschistup, tak pschepjelnjeny, zo žane dźěczi wjac bracź njemóža. Zo by so to a druhe twaricź mohło, puczuje k. biskop Demers nětk w Europje a hromadźi dary.

J. K.

Z Khróscźic. Wot někotroho czasa zběra něchtó we serbskich wosadach podpisma k někajkomu pscheměnjenju pschi serbskim processionje do Krupki. Dokelž pschi tajkich wěcach czasto njepschezjenosćź na jene dobo wjacy potorha, hacz je dobrowólna pschezjenosćź za wjele lět natwariła, žada nas nětko wjele tajkich, kotsiž kóžde lěto do Krupki khodźa, zo by Katholski Posoł pschecźelnje radźił: „W mjenje dobreje wěcy njech pschi starym wostanje! Do naschoho processiona njeměscha so ani cyrkwinska ani swětna wyschnosćź, duž regirujmy so sami bjeze wscheje pschekory.“

Z pruskeje Łužicy.

Z Hródka. Za naschu nowozałožomnu missionsku staciju budże w krótkim duchownym postajeny, kiž změje katholikow w měsczе a wokolnosczi duchownscy zastaracz a tež za někotre dźěczi schulu dźerżecz.

Ze Žemra. Tudy wobsteji wot lěta 1848 missionska stacija a wot hrodowskoho kapłana w Brodach bu najprjedy boża służba wobstarana. Nětk wobstara farař z Gubina kemsche. Ryczeŕkubleŕ z Beerfelde je pohrjebnu khapakku, kiž móże pak jenož 150 wosobow wopschijecz, za tuni pjenjez nakhwilnje katholskim służbam wotstupił. Katholska wuczeŕnja wobsteji tudy wot lěta 1854.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Němska. Lětusha 19. generalna zhromadźizna wschěch katholskich towaŕstwow Němskeje budże w Bambergu wot 31. augusta do 3. septembra.

Z Osnabrücka. Najrjenischi tórm, pschi cyrkwi s. Khatyrny, je so 8. junija spalił. Klempnarjo běchu tam tšěchu porjedźeli a pschez wuhlo, kotrež mějachu k swojomu dźěłu pschihotowane, běsche pschi wětše woheń nastał. Někotre pódlanske khěže so tež spalichu.

Würtembergska. Nowa sekta „pschecźelojo Jeruzalema“, do kotrejež pschez 100 swójbow słuscha (bjez nimi je wjele bohatych) chcedźa pschichodny měsac do Jeruzalema wucźahnycź, zo bychu tam pschi rowje Khrystusowym khorhoj wot nich tak njenowanoho, wěrnoho japoschtolskoho kschescźanstwa zasadźili. Tale spodźiwna sekta ma jenoho cyrkwinskoho a jenoho swětnoho wyschschoho.

Rakuska. Kaž w krajnych swětnych naležnosczach, tak je tež w cyrkwinskich tudy sama wójna. Khěžorowy póstanc je so z Roma domoj wrócził a nětko wocžakuje so nowy list wot bamža. Bjez tym scźeku němske města a městaczka advokatskonu ministerstwej adressy, w kotrychž je za wustupowanjo pschecźiwo bamžej khwala!

Z Wina. Prync Don Alfonso, syn archywójwodki Beatricy z Este je do bamžowych zuavow zastupił. Schtyri njedźele psched tym pucźowasche wón do swjatoho kraja a tam pschi rowje naschoho zbóžnika wobzamknу pschi sebi, zo chce bamžej hako wojak słužicz.

Wuheŕska. W Sathmarje zemrje psched krótkim generalna wyschscha mikosczіwych sotrow cyłeje Wuheŕskeje Xaveria Strasse, z Tyrolskeje rodźena, w 26. lěcze swojoho zastojnstwa.

Francózska. Psched někotrym czasom zemrje w měsczе Angers w swojim 72. lěcze załožeŕka a prěnja wyschscha žónskich (mikosczіwych sotrow) wot dobroho pastyrja, Marija Pelletier. Wot l. 1817 w tymle rjedźe, wot l. 1826 wyschscha a wot lěcze 1835 generalna wyschscha je wona 110 domow swojoho rjada po wschěch dźělach swěta załožiła. Hischcze na swojim smjertnym łožu póska wona sotry do Algirskeje a do Egiptskeje. Jeje skutkowanjo bě woprawdźe žohnowane. — W Lüneville zemrje njedawno mikosczіwa sotra z rjada s. Karla Borromejskoho,

kotraž je wosebje wjele ranjenych a khorych wojakow była wothladała. Duž pschewodžachu ju wysche druhoho luda wschitcy wojacy tohole města, kotsiž njeběchu pschez słužbu zadźewani, bjez nimi dwaj generalej a někotsi druzy najwyschschi officirojo. Stary wyschk wot jězdnych, kiž běchu w Africy stali, wupraji po pohrjebje miłoscziwym sotram zjawny dźak. — We Straßburgu zemrje 20. hapryla generalna wyschscha miłoscziwych sotrow, Maria Vicentia Sulzer, 90 lět stara, wot kotrychž běsche 62 sobustaw rjada a 55 wyschscha w nim była. Wot maczerskoho doma w Straßburgu su někotre domy w Němcach załožene.

Jendželska. Namjet dla wuzběhnjenja protestantskeje statneje cyrkwje w Iriskej bu we wyschschej komorje zaczisnjeny. Gladstone a joho pschecželojo budža nětko zasy w nowinach za tónle swój sprawny namjet skutkowacz, kiž dyrbi skónczinje tola dobycz.

Irska. Po pschikładze katholskich knjenjow w druhich krajach su nětko tež iriske zemjanki pod pschedsydstwom kardinala arcbiskopa Cullena w Dublinje so zjenoczike a žónske towarstwo k podpjeranju bamžowoho wójska załožike. Marquisa z Londonderry, hrabinje Portalington a Granard, knjeni French a Bellew tworja wubjerk a napominaja w zjawnej próstwje katholske knjenje k pjenježnym pschinoschkam za bamžowe wójsko. Załoženy fond je wot pětrowoho pjenježka njewotwisny. Hlejcže, zasy rjany pschikład! Byrnje my katholscy Serbja žanoho zemjana bjez sobu njeměli, móžemy tola ze zhromadnymi mocami tež něschto za bamžowe wójsko dokonjecz!

Połnócna Amerika. We Bay Settlement zemrje psched dwěmaj měsacomaj Marata Okeewah, 123 lět stara Indianka ze splaha Ottowa. Wona je tsjoch mužow pomёła a jeje najstarschi syn je 97 lět stary. W lěcze 1830 bu wona wot biskopa Fennewicka z Cincinnati kschczena a firmowana. Psched dwěmaj lětomaj padże wona na lodże a njemóžesche wot toho czasa wjacy khodzicz. Tsi dny psched smjerczu dosta swjate sakramenty.

Amerika. Dźeń 31. meje zapocža so hłowna zhromadźizna katholskich towarstwow we New-Yorku. Z hłowneje cyrkwje wuńdże na tymle prěnim dnju rano w 8. hodźinje 15,000 katholikow ze wschelakich městow połnócneje Ameriki w processionje, z wjele khorhowjemi, hudźbnikami a jězdnymi; bamžowa khorhoj běsche wobdawana z czestnej strażu dwanacze jězdnych na běłych konjoch. Wschě měschczanske drohi, po kotrychž procession dźěsche, běchu rjenje wupyschene. Czah processioua trajesche schtyri hodźiny, potom scžěhowasche Boża mscha z prědowanjom. Tajke nahladne processiony dobywaja katholskej cyrkwi w Americy pschecy wjetschu ważnosc psched wschitkim wobydlerstwom a wosebje wubudźuja liwkich katholikow k tomu, zo tež woni zjawnje swoju wěru wuznawaja.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczenaj: Marija dź. žiwnoscerja Mikławscha Robla z Wulkoho Wjelkowa; Karl August, s. Michała Robla z Budyschina. Zemrjeta: Marija, dz. Mikławscha Robla z Wulkoho Wjelkowa, 11 dnow.

Cziischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 usl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 15. | 1. augusta 1868. | Lětnik 6.

Boža mscha — wopomnjeczo cjerpjenja a smjercje Jězusa Khrystusa.

Boža mscha je wopomnjeczo a wobnowjenjo Jězusowoho wopora. „To cjińcze k mojomu wopomnjeczu,“ poruczi nasch zbóžnik pschi poslenjej wjeczeri swojim japoschtołam. Tohodla wopominaja pobožni kschescjenjo na Božej mschi wosebje husto tež cjerpjenjo a smjercz Jězusa Khrystusa. Kak móža woni to najpschihodnischo cjinicz, chcu w sczěhowacym pokazacz. Pschenđu pschi tym Khrystusowe cjerpjenjo a schtoz do wobłukow (parentheson) tomusamomu porno staju, płaczi wo Božej mschi.

Nasch zbóžnik dźěsche do Jeruzalema a prajesche swojim wuczownikam swoje cjerpjenjo a swoju smjercz do prědka (měschnik dże do khapale). Pschi poslenjej wjeczeri wopasa so wón z trěnjom, zo by japoschtołam nohi mył (měschnik hotuje so cyrkwinsku drastu), a cjinjesche to woprawdze (měschnik myje sebi ruce). Potom dźěsche na wolijowu horu (měschnik dże z ministrantami k wołtarjej). Wón pschińdże do zahrody Gethsemani, wostaji wosymjoch japoschtołow pschi durjach a skónczinje wopuschczi tež Pětra, Jakuba a Jana, kotrychž běsche do zahrody nuts wzał, a dźěsche sam so modlicz (měschnik dże k wołtarjej a wostaji ministrantow deleka pschi skhodźeńkach). Hdyž běsche so modlił, dźěsche k swojim tsjom japoschtołam (měschnik dże dele, zo by so modlił) a napominasche jich k modlitwje (měschnik so deleka modli). Tsi krócz woteńdże wón so modlicz a modlesche so tak nutrnje, zo so k zemi khilesche a krwawy pót poczesche (měschnik khila so hłuboko pschi Confiteor a bije so tsi krócz na wutrobu). Jandźel posylni Jězusa a wón postany (měschnik stupi so runje). Wón prajesche, zo so joho njepschecželojo pschibližuja a dźěsche jim napschecžo (měschnik dże k wołtarjej horje). Njepschecželojo pschińdu a Judasch postrowi Jězusa z wokoschenjom (měschnik wokoschuje wołtař). Sczerpnje da so Jězus popanycz a zwjazany do města wjescz (měschnik dże na stronu epistle). Tam bu

wón w nocy wschelako cžwilowany (měschnik dže do srjedž wołtarja). Japoschtołojo cžěkaja a Pětr zaprje zbóžnika tsi krócž (měschnik praji tsi krócž: Kyrie eleison). Jěžus znjese znowa wusměschenja (měschnik dawa Bohu cžescž pschez „Gloria“). Na ranjo bu wón po měscže k Pilatusej wjedženy (měschnik dže na stronu evangelia abo swjatoho sčenja).

Pilatus spóznaje njewinowatoscž zbóžnika a chce joho puschczicž, ale z bojosče to tola njescžini a póscžele joho k Herodesej (měschnik cžita swjate sčenjo). Herodes wusměschi zbóžnika a póscžele joho zasy k Pilatusej (měschnik dže dosrjedž wołtarja). Pilatus dyrbi tu wěc dale pschepytowacž a pscheslyschuje Jěžusa (měschnik spěwa **Credo**). Wón namaka, zo je Jěžus njewinowaty (měschnik wobroczi so k ludej prajicy: **Dominus vobiscum**). Pilatus z bojosče psched ludom da Jěžusa schwikacž a wotroczcy joho wusłěkaja (měschnik wotkrywa kheluch).

Hdyž běchu zbóžnika surowje schwikali, z cžernjemi krónowali a wusměscheli, stupichu z nim pscheđ Pilatusa, kiž joho za njewinowatoho spóznaje a sebi ruce myje (měschnik wopruje a myje sebi ruce). Pilatus pokazuje Jěžusa rozbitoho ludej prajicy: Hlejcže cžłowjeka (měschnik k ludej so wobrocziwschi praji: **Orate fratres**). Hdyž naschczuwany lud Khrystusowu smjercž žada, mjelczi wón k tomu (měschnik so z cžicha modli). Lud pschecy bóle woła (měschnik spěwa präfation). Nětk wotsudzi a pschepoda Pilatus Jěžusa k smjercži (ministrant klinka). Na joho ramjo połoža cžežki kschiž a wón njese jón mjelczo (měschnik wupschestrje ruce a modli so zcžicha). Na puczu zetkachu Jěžusa někotre sobuželne žónske a wón jim rjekny: Njepłakajcže pschе mnje, ale pschе was a wasche dźěczi (měschnik wopomina živych). Jěžus krocži dale (měschnik pokracžuje w cžichej modlitwje) a na kalvarskej horje pschestrjechu joho nahoho na kschiž (měschnik wupschestrje swojej ruce na kheluch). Potom pschibichu na tón samón ruce a nozy (měschnik cžini pjecž kschižow na khlěb a wino pscheđ pschežohnowanjom).

Hdyž běchu Jěžusa na kschiž pschibili, zběhnychu a stajichu jón (měschnik pozběhuje swjate woblatko a kheluch a pokaza jej). Jěžus wisasche na kschižu a woni joho wusměschichu (měschnik cžini na wobě schtaktnoscži swjaty kschiž). Woni prajachu: Sy-li Boži syn, złěž ze kschiža; Jěžus pak mjelczesche (měschnik modli so dale mjelczo z wupschestrjenymaj rukomaj). Wón modlesche so za wschitkich, tež za swojich kschižowarjow (měschnik modli so za wotemrjetych). Z dweju mordarjow, kiž buschtaj sobu kschižowanaj, rjekny tón na prawicy: Knježe, spomń na mnje, hdyž budżesch w paradizu (měschnik podyri so na wutrobu prajo: **Nobis quoque peccatoribus**). Jěžus wotmołwi jomu: Džens budżesch zo mnu w paradizu (měschnik wotkryje kheluch a pozběhnje trochu swjate woblatko a kheluch). Nětk podawa so do wole swojoho wótca a praji sydom poslenich słowow na kschižu (měschnik spěwa sydom próstwow wótcženascha). Wón pokhili swoju hłowu a da swojoho ducha horje (měschnik rozłama swjate woblatko). Hdyž bě wumrjeł, stupi joho duscha do prědkhele (měschnik da kusk s. woblatka do khelucha panycž). Z dźiwow, kotrež so pschi Jěžusowej smjercži stachu, spóznaje wjele židow, zo je wón Boži syn a tohodla bija so na wutrobu (měschnik bije so na wutrobu prajo: Jehnjo Boże, kiž precž bjerjesch hrěchi swěta atd.). Macž Jěžusowa a joho swěrni

ſu jara zrudni pſchi joho ſmjerczi (měſchnik na wutrobu ſo bijo praji tſi krócz: Knjeże, njejſym doſtojny atd.).

Nětk wzaſchtaj Józef z Arimathea a Nikodemus Jězuſowe cźěło ze kſchiża (měſchnik wozmje ſwjate woblatko a kheluch k ſebi). Byrnje wone hižo žałbowane było, chcychu je pobožne žónſke hiſchcże bóle žałbowacz (měſchnik da ſebi wino a wodu do khelucha linycz.) Dokelž bě wjeczor, dyrbjachu te žónſke domoj hicz a Jězuſowe cźěło bu do rowa położene (měſchnik pſchikryje kheluch). Na tſeczi dżeń rano pſchińdżechu te žónſke Jězuſa žałbowacz, ale njenamakachu joho, dokelž bě wón horjeſtanyk (měſchnik dże na epiſtlowu ſtronu k wotewrjenym kniham). Na poruczność jandżela woteńdżechu žónſke z wjeſokej powjeſczu wo horjeſtaczu k japoſchtołam (měſchnik dże doſrjedž woltarja a poſtrowi lud prajo: **Dominus vobiscum**). Madlena płaka pſchi rowje, a Jězus k njej ſo wobroczo da ſo ſpóznacz (měſchnik wobroczi a pokhili ſo k kniham). Hdyž bě horjeſtanjeny Jězus hiſchcże 40 dnow z japoſchtołami wobkhadżał a jich rozwuczał, zeńdże ſo wón z nimi poſleni krócz (měſchnik praji poſlenje: **Dominus vobiscum**). Wón kazaſche jim na wolijowu horu hicz (měſchnik praji: **Ite missa est**) a žohnowaſche jich (měſchnik požohnuje lud). Skónczńje poruczi jim do wſchoho ſwěta hicz a Boże kraleſtwo prědowacz (měſchnik cźita poſlenje ſwjate ſcźenjo) a ſpěje pſched jich woczomaj do njebjes (měſchnik wróczi ſo pſched woczomaj wěriwych do khapale).

J. Wornař.

Někotſi wojacy ſwjatoho wótca.

W bamžowym wójſku je wjele tajkich mužow a mkodżencow, kotſiž ſu doma w ſwojim kraju wyſoke zaſtojnſtwa měli a je wopuſchczili. Wjele zemjanow tam je, kotſiž hako nizcy wojacy ſłuża. Woni tam njeńdu zdy dla; pſchetoż mnozy pſchinjeſu wjacy ſobu dyžli doſtanu; tak maja na pſchikład dobrowólnicy z Kanadiſkeje tak wjele pjenjez ſobu, zo móża na dwě lěcze ſebi wſchitke ſwoje potrěbnoſcze ſami dżerżecz. We ſcźěhowacym pomjenuju někotrych, kotſiž ſo pſchez ſwoju woſobnoſcz, wuſtojuoſcz a njeſebicżnoſcz wuznamjenjeja.

General Kanzler, wójnſki miniſter. Wón je w Badenſkej rodżeny a tam wyſchk pobył. Joho zmužitoſcz je wſchudżom znata. Pola Anconu běſche wón wjedżiczeŕ na najwažniſchich wobtwjerdżenjach. Hdyž tele město bombardirowachu, prajeſche wón generalej Lamoriciérej w mjenje druhich officirow, zo woni w žiwjenju a ſmjerczi pſchi nim woſtanu. Jomu ſłuſcha cześcz, dokelž je njepſchecźela hiſchcże ſtraſchnje pobił, hdyž hižom kralowſke khorhowje na baſtionach zmahowachu. Hako miniſter ſkutkuje nětko jara pilnje a rozhladnje.

Oberſt D'Argy. Wón je z nahladneje ſwójby we Francózſkej a ſłuži, wot ſwojich wojakow lubowany, we wotdżělenju, kiž ſo **legion d'Antibes** mjenuje.

Oberſt Allet. Wón je ze ſchwajcaŕſkeje ſwójby z kantona Wallis, kotraž hižo dawno we francózſkim wójſku ſłuži. Hako wjedżiczeŕ zuavow dżerži wón na krutu diſciplinu, ale zwonka ſłužby je z nimi jara pſchecźelny.

Baronojo ze Charette. Pjeczo ze ſchěſcz ſynow ſławnoho generala Cha-

rette ſłuža w bamžowym wójſku. Z nich je Athanaſius najſtarſchi, kotryž bu pola Kaſtelfidardo ranjeny. Ferdinand zaſtupi w czaſu woblehnjenja Gaëty hako lieutenant k artillerii a nawjedowaſche najprědkowniſche batterije. Hdyž pozdźiſcho do zuavow pſcheſtupi, wupraji wón, zo žane wyſchſche měſto na ſo njewozmje, ani měſto korporala. Albin je kapitan pſchi zuavach. Urban běſche pſchi woblehnjenju Gaëty adjutant generala Riedmatten. Armand njeběſche hiſchcże wojak a je hakle njedawno zaſtupił. Wón je doſcź bohaty, dokelž kóždolětnje rentu nimale 300,000 frankow wužiwa.

Hrabja z Bourbon-Chalus. Wón ſłuži we generalnym ſtabje. Joho ſtarſchi ſyn žadaſche hižo hako ſchtudenta wo dowolnoſcź, zo směł pola zuavow ſłužicź. Nan da jomu hakle njedawno tu ſamu, hdyž bě ſwoje pruhowanja derje wobſtał.

Hrabja Chriſten. Wón je z krajiny Franche-Comte we Francózſkej a běſche podwyſchk we wójnje na Krymje. W lěcźe 1867 běſche wón francózſki oberſt, a tola zaſtupi hako nizki wojak do bamžowoho wójſka. W nazymſkim njeměrje wjedźeſche wón derje nócne rekognoſcirowanja.

Zuava Möller. Tónle Belgicžan zemrje w Romje na rany, kiž bě pola Mentany doſtał. W měſcźe Löwenje běſche wón zjawny liſt ſchtudentam wozjewicź dał, na kotryž je jich wjacy za nim do Roma pſchiſchło. Wón wojowaſche hižo pola Kaſtelfidardo a tehdom prajeſche joho nan, kiž je tam hako profeſſor zemrjeł: „Je-li mój ſyn za wěc cyrkwje a jeje widźownoho wjerćha panył, zaſtupi joho jedyn druhi mojich ſynow pod bamžowymi khorhowjemi.“ Młody Möller běſche najprěni, kiž do měſta Mentany ſebi zwěri. Wón cźiſny ſwoju cźapku (měcu), kaž daloko móžeſche, do jeneje haſy, kiž běſche hiſchcże wot Garibaldiowych wobſadźena a pſchiwoła ſwojim towarſcham: „Do prědka, pójmy zaſy po nju!“ Wón ju woprawdźe zaſy doſta, ale tež tu ranu, na kotruž pozdźiſcho zemrje.

Wójwoda z Luynes. Tónle njedawno w Romje zemrjety woſobny zemjan běſche jara bohaty. Wón podpjeraſche wědomnoſcźe a nuzucźerpjacych. Hdyž bě 50,000 frankow za bamžowe wójſko woprował, dźěſche byrnje we wyſokej ſtarobje ſam do Roma, nic zo by ſo pſchi wojowanju pſchecźiwo Garibaldiej wobdźělił, ale zo by ſo na druhe waſchnjo japoſchtołſkomu ſtołej wužitny cźinił. Wón pucźowaſche na poſledku wokoło, zo by małe wopomniki ſtajicź dał, hdźež běchu bamžowi ſwěrni panyli. Pola Mentany běſche wón tež pſchitomny a wožeſche ranjenych do Roma. Junu chcyſche někotrych w khłódnej nocy zakitacź, ſlecże ſo tohodla ſuknju a wodźe jich z njej.

Wójwoda ze Chevreuſe, wnuk (enkel) pſchedkhadźacoho, ſłuži hako nizki zuava.

De Jonghe, Hollandźan, wumrje zmužitu ſmjercź pola Monte-Libretti. Wón bu pſchi wrotach tohole měſtacźka wot ſwojich wotrěznjeny a wot cźerwjenokoſchlakow (Garibaldiowych) popanjeny; dokelž njemějeſche cźaſa k nabijenju ſwojeje tſělby wobaraſche ſo z njej machajo, doniž pſchemocy njepodleža.

Hrabja Urban z Quelen. W tej ſamej krawnej bitwje pola Monte-Libretti w nocy wot 13. na 14. oktobra, hdźež bu bamžowe wotdźělenjo pod němſkim podwyſchkom Bachom z pſchemocu pſchimane, padźe tónle młody ſyn ſtareje

zemjanſkeje ſwójby z Bretagne. Wón běſche pſched dlěſchim cžaſom do Roma k wójſku khwatał, bu pak puſchczeny, dokelž běſche khorowaty. Hdyž pak ſo nazymu Garibaldiowi do cyrkwinſkoho ſtata cžiſchczachu, njedaſche ſo wón wotpokazacž z nowej próſtwu, zo ſměł zaſy zaſtupicž. Wón wojowaſche ze ſwojimi towaŕſchemi kaž law, hacž z tſinacže ranow krawjeſche. Nichtó na panjenoho njedžiwaſche; jenož Garibaldiowi joho hiſchcže wurubichu a wottorhnychu jomu tež ſwjecženu medaillu, kotruž bě jomu joho macž dała. Tak wurubjenoho namakachu joho na ranjo na bitwiſchczu a joho prěnje praſchenjo bě, kak je bitwa wupanyła. Hdyž jomu prajichu, zo je dobra wěc dobyła, rozjaſni ſo joho wobliczo a hdyž bě hiſchcže ze ſwojim Bohom ſo wujednał, woteda radoſczživje ſwoju pobožnu duſchu ſwojomu ſtworiczerjej.

Tajcy mužojo zahorja tež wſchěch ſwojich wójnſkich towaŕſchow abo poddatych za ſwjatu wěc, za wěrnoſcž a prawo. A nam, katholſkim kſcheſczanam, dyrbjało cžežko abo njelubo bycž, za bamžowe wójſko pjenježnu podpjeru podacž po naſchich mocach? Schtož je w druhich diöceſach abo džělach diöceſow (kaž vikariatach abo archipresbyteratach móžne), hdžež tohorunja wſchitcy bohatſtwa nimaja, to je po měrje naſcheje wulkoſcže abo małoſcže tež móžne!

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Kaž ſtyſchimy, je ſo lětſa pſchi proceſſionje do Rumburga wjele ludži wobdžěliło. Hako prědaŕ a ſpowjednik poda ſo tam zańdženy pjatk k. kapłan J. Nowak z Khróſczic.

Z Brunjowa. Hrabja Franc Stolberg, kotryž w bamžowym wójſku hako zuava ſłuži, je ſem na krótke wopytanjo pſchiſchoł.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcže.

Hornja Schlezynſka. Duchowni archipresbyterata Ujezd ſu na namołwjenjo fararja Möſera po pſchikładže druhich ſchlezynſkich archipresbyteratow (duchownſkich wokrjeſow) 500 frankow (133 1/3 toleri) ſkładowali k džerženju jenoho zuavy w bamžowym wójſku.

Z Wrótſławy. Cyrkej ſ. Michała, kotrejež jedyn tórm běſche, kaž ſmy piſali, do hromady panył, je nětko zaſy wotewrjena, dokelž ſu twarcojo z kedžbnoho pſchepytanja druhoho tórma a cyrkwje ſameje ſpóznali, zo ſo žanoho daliſchoho tajkoho njezboža bojecž njetrjebaja. Powjeda ſo, zo wjerchbiſkop, kotryž twar cyrkwje ſam płaczi, njecha tón zeſypnjeny tórm z nowa twaricž dacž.

Z Barlina. Nowy pólny (wojeŕſki) probſt Namſzanowſki, dotal w Königsbergu faraŕ, doſtanje biſkopſku ſwjecžiznu hako biſkop z Agathopolis in partibus infidelium a pſchecžehnje w bližſchim cžaſu do Barlina. Tajkoho pólnoho biſkopa, pod kotrymž cyłe wójſko a wſchitcy pólni duchowni ſteja, ma tež rakuſke khěžorſtwo.

Němſka. Pſchedſydſtwo towaŕſtwa ſ. Bonifaca (k. biſkop) w Paderbornje wozjewja, zo je cžaſopis „Sendbote“ z Augsburga 2450 ſchěſnakow pſchepodał.

Farař F. je 300 toleri na kupjenjo katechismow a k polěpschenju wučerskeje zdy na missionskich stacijach pschipóslał.

Z Wina. Na list khěžorskoho kanclerja Beusta, kotryž běsche wotmołwjenjo na bamžowu allokuciju, je nětko kardinal Antonelli w bamžowym mjenje sem pisał. Hačrunje te pismo hischcże wozjewjene njeje, praja tola, zo je pschecželnoho wopschijecża.

Schwajcarska. Wjesni prědkstejicżerjo wosady Bremgarten w kantonje Argau postajichu za organistu (pischczelehrajerja) katholskeje cyrkwje — jenoho žida! Katholscy wosadni protestirowachu, dokelž tola žid katholsku cyrkwinsku musiku wjesć njemóže. Ale jich protest bu wotpokazany. Duž so wosadni nětko wyschnoscże prascheja: Njewuzda so wam něhdy, zo nam žida za fararja pschinuzujecże?

Italska. Knježerstwo zběha wschitke klóschtry, kotrež dotal w Lombardiskej hischcże wobstejachu. Sta khudych mnichow a klóschtyrskich knježnow su bjez wobydlenja a budža nětko na wustajenu jaru skupu pensiu czakacz dyrbjecz. W Mailandže samtym bu sydom klóschtrow zběhnjenych.

Italska. Znaty republikanar Mazzini bu zańdženy měsac za wulkomischtra italskich „swobodnych murjerjow“ wuzwoleny. Hako tajki bjerje wón nětko połnu hubu, kotruž je Garibaldiej pawk hižo zapschadł. Wón napomina swojich ludži w zjawnym liscże, kiž wschelake italske nowiny wozjewjeja, takle: „Njeknježi wot Alpow hacž do Siciliskeje hubjenstwo a nuza? Njejsmy psched cyłym swětom poniženi? Na czo hischcże czakamy? Njedyrbimy monarchiju (kralowe knjejstwo) z korjenja wutupicz? Na postajenym dnju, we postajenym czasu dyrbja wschitke drohi wschěch italskich městow z barrikadami posyte bycz — ze wschelakimi brónjemi dyrbimy so bicz — a kóždoho skóncowacz, kiž nam njepschecželscy napschecżo stupi! Do Roma! Do Roma! Sława republicy, wjecżenjo (racha) za Mentanu (hdżež bu Garibaldi zbity)!“ Hlejcże zła wola tu je, ale hacž móc, to so prascha.

Z Roma. Khěžorski wyschk Kodolicz, kotryž je njedawno bamžowe wójsko pola Frascati wopytał, pisa w jenym czasopisu: Na pohlad je bamžowe wójsko kaž francózske. Najwosobnischi dźěl z njoho su zuavojo, wokoło 4000 muži, bjez kotrymiž 2000 zemjanow z Francózskeje, Hollandskeje, Belgiskeje hako nizcy wojacy słužitaj. Wyschcy su z wjetscha Francózojo, zbytk su Romjenjo, Němcy a synojo druhich ludow. Duch tychle wojakow je wubjerny a tale mała armeja je k wulkim skutkam pschihotowana. Jězdni maja wubjerne konje. Pschecżiwo zběžkarskim dobrowólnikam a tež pschecżiwo regularnomu njepschecželskomu wójsku budże bamžowe wójsko krucże stacz. Pscheswědczenjo wo swojej mocy zahorja jich zmužitosc.

Z Roma. Zo su we bamžowym wójsku tež protestantojo, je hižo znate. Nowa je powjesc, zo běsche so jutry 125 protestantskich bamžowych wojakow w khapałcy pruskoho póslanca na protestantskim woprawjenju wobdźěliło. Woni su z tych protestantow, kotsiž tohodla za bamža wojuja, dokelž wón za prawo ludow, za kschesczanstwo a zdźěłanosc wustupuje pschecżiwo nadpadam revolucije.

Z Roma. We wójnskim lěhwje pola Rocca di Papa, kotrež je bamž wóndy wopytał, je 4700 wojakow. Khorych je jenož 27. Dwójcy za dźeń jědža w hromadže, w 10. a 5. hodźinje; wysche toho dostanu wino a khosej. Desertirowało je jich jenož 40, kotrychž su republikanarjo z pjenjezami dobyli.

Z Roma. Zo njemĕrna strona pschecy dale dźĕła, je dopokazane. Wóndanjo namaka policija spoczatk jeneje miny (podrywa), w kotrejż bĕ pulver pschihotowany k roztschĕlenju wobtwjerdźenjow na hórcy Aventinje. Tež ranichu wóndy dweju wojakow na straži (wasche).

Z Roma. Kardinal hrabja Reisach je biskopstwo w Magliano dostał.

Belgiska. W Brüsselu je Eduard Ducpetiaux, założeŕ a generalny sekretaŕ katholskich kongressow (zhromadźiznow) w Mechelnje wumrjeł.

Belgiska. W Lüttichu bĕschtaj dwaj slubjenaj, nawoženja bĕ žid a njewjesta katholska. Ani katholski faraŕ ani židowski rabbin njechasche jej zwĕrowacź. Duž sczini to protestantski faraŕ.

Jendźelska. Sławny wjelewuczeny Dr. Pusey, dotal protestantski duchowny a hłowa teje strony, kotraż bĕ pschecźiwo katholskej cyrkwi pschecźelna, je nĕtko k naschej cyrkwi pschestupił. Joho pschikład je tež protestantski biskop we Salisbury sczĕhował. Pschestupjenjo druhich wuczenych ludźi móže so z wĕstosczu wocźakowacź.

Jendźelska. Z Liverpoola je wóndanjo zasy 650 ludźi z Jendźelskeje, Schwediskeje a Danskeje po morju wotjĕło, zo bychu we nawjeczornej Americy do sekty mormonow, kotraż bjez druhim wjeležónstwo wucźi, zastupili a w jich „slubjenym kraju“ pschi słonym jĕzorje so zasydlili.

Algirska. Wot mnichow a knjeżnow, kiž arabiske nuzucźerpjace syroty a wudowy wothladowachu, je 22 zemrjeło na khorosczje a tradanjo.

Z Jeruzalema. Porjedźenja w cyrkwi Božoho rowa su nimale dokonczene. Kulotwar (Kuppel) je z wołojom kryty. Grichiskokatholski patriarch dżeržesche tam 2. junija swjatoczne Boże służby.

Australia. Jedyn missionar pisa ze Sevenhilla 24. haprila: Najwobczeżuischi czas, mjenujcy lĕczo je so minyło; lĕczo je tu hischcże horcysche dyżli w srjedźnej Europje. Pobrachuje tudy jara na duchownych, wosebje dokelž staj lĕtsa dwaj wumrjełoj; duž dyrbju hako zastupnik jenu staciju wobstaracź, hdyż bĕchu prjedy swĕtni duchowni. Wona je 27 jendźelskich mil zdalena a na konju trjebam pjecź hodźinow na tónle pucź. Tamnischa wosada wobsteji z Irczanow, kotsiž su z cyła dobri a horliwi katholikowje. Bratrstwo wutroby Jĕzusoweje a japoschtolstwo modlenja, kotrejż sym tu założił, stej z wulkim dźĕlbraczom pschiwzatej a njesetej bohate płody. Dyrbju nĕtko wjele huscźischo jendźelscy dyżli němscy prĕdowacź, schtoż drje wjacy próchy żada, ale tola z tym so wolóżuje, zo tu ludźo tak na słowa njehladaja, kaž na wĕc samu, a prĕdarja tak njesudźa, kaž so to druhdźe stanje. Wobydleŕstwo, wosebje katholske, spĕschnje roscże; pschecy wjacy kraja so wobdźĕła, wosebje za pschenicu; roscże tu tež wjele wina; howjazoho skotu a koni je tu dosć, a mjaso je jara tunje. Jenož wody je mało a ta je hischcże sólojta; su tu jenož małe rĕki, kotrychž wjele w lĕczu wuskhnje. Żeleznicy tež twarja; z tym roscże wobydleŕstwo a dźĕło duchownych. Naschomu duchownomu zastojnstwu knjeżeŕstwo w niczim njezadźewa; pschetož wone njesmĕ so wo nabożnistwo (wĕru) staracź a dyrbi wschĕm wĕrywuznaczam swobodu dacź. Bjeze wschĕmi so katholska wĕra najbóle rozpschestrjewa a na nahladnosczi dobywa. Psched nĕkotrymi mĕsacami zemrje w mĕscze Adelaide kralowski naměstnik, katholik, kotromuż bu swjatoczny

pohrjeb pschihotowany; we hłownej cyrkwi bu za njoho wulke requiem dżeržane, na kotrež tež wjele druhowěriwych pschińdże.

Naležnoscze towarstwa.

Sobustawy na lěto 1868: kk. 220. Boscżij Žofka z Budyschina; 221. Pětr Bjarsch z Czemjeric; 222. Madlena Schokczina z Radworja; 223. Michał Wólman z Łuha.

Dobrowólne dary: H. Zarjenkowa z Dżěžnikec 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczena: Marija Hańža, dź. Ignaca Franca Trulleja, měschczana a kožnika w Budyschinje.

Z Radworja. Kschczeni: Marija, dź. Jak. Hantuscha z Radworja; Marija Helena, dź. Karla Bjedricha Petzolda z Měrkowa; Marija Hana, dź. Ernsta Rostoka z Radworja. — Zemrjetaj: Marija Madlena, dź. Jurija Schramy z Radworja, 9 m. 4 dn.; Hana, dź. Jakuba Ledźbora z Radworja, 2 m., 4 dn. — Wěrowani: Karl August Jänchen z Khelna a Madlena Měrczinkec z Radworja; Franc Grubert z Radworja a Hana Lehmannec ze Sernjan.

Katholscy Serbja!

Z nizkim titlom njepkaczenoho serbskoho redaktora zwažich sebi w poslenim czisle, Was na wuradżenjo dla podpjeranja bamžowoho wójska na dnju s. Kawrjenca popokonju w tsjoch do Khróscżic na schulu pscheprosyczż. Wot duchowneje wyschnoscże so tajke wotmyslene podpjeranjo poruczicż njetrjeba; pschetož to je dobrowólne zjawne wuznaczo luboscże k japoschtolskomu stolej ze strony luda. Schtož mje nastupa, sym za podpjeranjo pschez dżerżenjo někotrych wojakow, hdyž móża so jich wotpóstanju wschelake zadżěwki napscheczo stajecż. Tajke dżerżenjo někotrych wojakow je pak 12,000 Serbam we 7 serbskich wosadach móżne, dokelž so za jenoho 500 frankow abo 133 toleri a 10 nsl. letnje pkaczi. Pschistojne a takrjec dosahace hižom by byko, hdy bychmy za dwoju pkaczili; pschetož hdyž wschitcy katholscy, kotrychž je 200 milijonow na zemi, po naschim pschikładże czinja, kaž my po druhich wěžo hischcże rjenischich pschikładach sebi wotmyslimy: dha by swjaty wótc 33,000 wojakow měł a to je w tu khwilu doscż hako wobaranska móc. Zendże-li so wjacy pschinoschka hacž 266 tol. 20 nsl., dha by to tež wjetschej horlimoscżi katholskich Serbow khwalbu dawako. Kak zechcemy pschinoschki hromadżicż a wotpóstacż (ja sym na pschikład za to, zo bychu so hnadnomu knjezej biskupej k michałskomu woporej abo pětrowomu pjenježkej z adressu a pomjenowanjom wosebitoho wotmyslenja katholskich Serbow pschepodałe), kaž tež wschelake druhe wěcy rozpomnimy sebi na zhromadżiznje, — jeli Wy pschińdżecże. Pschez hortnoho póstka njemóżach Was pscheprosyczż, dokelž nasch czischczany „Posoł" tunischi pucż znajesche. Czas, na s. Kawrjenca popokonju, bu wuzwoleny, zo njebychmy nikoho wot wopytanja Božich słužbow wotdżerżeli. Někotsi kk. duchowni su pschislubili, na zhromadżiznu pschińczż; wot druhich njejsmy sebi to slubicż dali, myslo, zo mužojo serbskoho luda pschez swoje dżělbraczo na zhromadżiznje zjawnje swoju katholsku skutkownu luboscż wobswědczicż zechcedża. **Redaktor.**

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 16. | 15. augusta 1868. | Lětnik 6.

Katholska zhromadźizna we Khróscźicach.

Wschitke woprawdźe žiwe stawy katholskeje cyrkwje su we času nuzy a pschescźěhanja swjatomu wótcej hako swojomu widźomnomu prědkstejiczerjej dźělbraczo a luboscź z nadobnymi skutkami wopokazali. Tak so tež pschistuscha, a hdyž wschitcy wschitko móžne cźinja, potom pschikrótschi Bóh časy cźerpjenja.

Naschi Serbja maja khwalbu nabožnych ludźi a dobrych katholskich. A hdyž tajcy bycź chcedźa abo lěpje bycź dyrbja, tež jim pschistuscha, zo to zjawnje wuznaja psched cźłowjekami, nic jenož ze słowami, ale po potrjebnoscźi z woporami. Schtož woprawdźe lubujemy, za to pschinjesemy rady wopory. Hdy bychmy so tychle woporow bojeli, mohło nas wusudźenjo trjechicź, kiž we wozjewjenju s. Jana (3, 16) steji: „Dokelž sy liwki, ani zymny ani cźopły, chcu tebje z mojoho horta wuplunycź.“

Hacž runje naschi katholscy Serbja hižo wjacy lět wopory za bamža składowachu, dha běchu tola zwjetscha wopory naschich wosadow, z pohladnjenjom na jich zamožnoscź, hischcźe snadne. Duž dyrbjesche so spytacź, hacž so njebychn wschitke sydom serbske wosady zjenocźicź hodźiłe k wjetschomu luboscźiwomu skutkej za swjatoho wótca po pschikładźe druhich ludow, krajow a diöcesow. Tajki dobrowólny zwjazk luboscźiwych wutrobow, tajki za nasche wobstejnoscźe wjetschi wopor wot katholskoho dźěła naschich Serbow by swjatoho wótca zwjeselił, joho po naschich mocach podpjerał a nam pschez njoho Boże žohnowanjo pschinjesł!

W tajkich myslach bu katholska zhromadźizna abo zhromadźizna katholskich Serbow na dnju s. Lawrjenca 10. augusta t. l. w Khróscźicach pschez Kath. Pósła powołana, zo by so zhromadnje wuradźiło, na kajke waschnjo móhli Serbja najpschihódnischo wójsko swjatoho wótca podpjeracź. Na tule zhromadźiznu zeńdźe so 75 Serbow ze wschěch sydom serbskich wosadow, bjez kotrymiž běsche 11 duchownych, mjenujcy k. kanonikus a farař Barth z Khróscźic, k. administrator

P. Benno Kral z Rózanta, k. farař Wels z Wotrowa, knjezaj kapłanaj Wornar a Nowak z Khróscžic, k. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy, k P. Tadej Natusch z Rózanta, k. kapłan Ducžman z Radworja, k. kapłan Wowcžerk z Kulowa, k. kapłan Kuscžanski z Ralbic a kapłan Hórnik z Budyschina.

Zhromadžiznu wotewri kapłan Hórnik, zjewi pschedmjet wuradženja a zamołwjesche so, zo je runje wón zhromadžiznu powołał. Porjada dla žadasche wón wuzwolenjo pschedsydy za zhromadžiznu a poruczi pschitomnym hako najpschihódnischoho k. kanonikusa fararja Bartha, kotryž bu potom z postanjenjom jenohłósnje wuzwoleny a te cžestne město luboscžiwje na so wza. Nětko bu najprjedy słowo date knjezej P. Innocencej. Wón rozestajesche jara wustojnje, cžohodla my hako katholikowje a hako Serbja swjatoho wótca mócnje podpjeracž dyrbimy. Bjez druhim spomni wón, zo snadž je nam posleni krócž pschiležnoscž data, so z nadobnym skutkom hako dobrych katholskich wopokazacž, dokelž snadž so cžas pscheschežehanjow cyrkwje w Italskej swojomu kóncej bliži. Tež wuwjedže wón derje, kak móhli Serbja porokowanjo a zaspěcžo, kiž so jim tu a tam dostanje, najrjenischo z tajkim skutkom wotpokazacž. Wosebje džěsche joho wotmyslenjo na to, zo by pschitomnych k wjetschim woporam pohnuwał na podłožku epistle na dnju s. Lawrjenca: Schtóž skupje syje, budže skupje žnycž, a schtóž we žohnowanju (t. r. bohacže, dobnje) syje, budže tež we žohnowanju žnycž. Za tajkich, kiž njejsu na zhromadžiznje byli, by derje było, hdy by nam k. Innocenc swoju rycž hako nastawk do Pósła pschipósłał. Druhi ryczník běsche k. farař Wels. Wón khwalesche z horliwymi słowami cžescžehódnu parschonu swjatoho wótca a spominasche na tu cžescž, kotraž so jomu w Romje wot kóždoho, samo wot njekatholskich dawa; dale wubudžesche tež wón k woporam za potrjebnoscže swjatoho wótca we wobaranju pschecžiwo njepschecželam. Nětko bu rozryczowane, schto je lěpje, hacž podpjeranjo bamža pschez wotpósłanjo někotrych wojakow, jeli bychu so tajcy namakali, abo hacž pschez poskicženjo wjetschoho pjenježnoho dara z wupraženjom, zo je tón samy za bamžowe wójsko wot zhromadnych katholskich Serbow póslany. Dokelž to prěnische bjez poslenischoho njeje móžne, wupraji so zhromadžizna za to, zo by pschede wschim so wubjerk wuzwolił, kotryž měł hromadženjo pjenježnych darow zapoczecž a spěchowacž. Do tohole wubjerka buchu wuzwoleni: k. kanonikus Barth hako pschedsyda, k. kapłan Wornar hako naměstnik, k. młynk Wawrik z Kanec hako swětny wubjerkownik. Pod tymle wubjerkom stoja (a su k tomu wot zhromadžizny naležnje pscheprosceni) wubjerki wschitkich sydom wosadow a dweju klóschtyrskeju cyrkwjow. Do tychle wosadnych wubjerkow słuscheja hako pschedsydojo k. kanonikus Barth za Khróscžich, k. farař Bensch za Ralbicy, k. farař Kucžank za Budyschin, k. farař Nowak za Radwor, k. farař Schneider za Kulow, k. farař Smoła za Njebjelcžicy, k. farař Wels za Wotrow, k. administrator P. Benno za Rózant, a k. P. Innocenc za Marijnu Hwězdu. Kak cžile wosadni pschedsydojo druhich wubjerkownikow pschiwzacž a na kajke waschnjo pjenježne dary zhromadžicž zechcedža, njechasche zhromadžizna postajicž, ale zawostaji to tym wysokodostojnym knjezam. Wy sebi tudy hako zjawny hłós radžicž zwažimy, zo by so hromadženjo dobrowólnych darow w kóždej

wſy dwór wot dwora, kněžu wot kněže wot dowěryhódnych a k tomu zwólniwych katholſkich mužow ſtako, kotrychž knježa fararjo wuzwola a kotrymž woni liſtu k zapiſowanju jenotliwych darow pſchepodadža. Wopor w cyrkwi, kajkiž hižo ſu ſo za pětrowy pjenježk dżerži, znatych winow dla na žane waſchnjo njemóže wotpohladanjo katholſkeje zhromadžizny ſpokojicz. Kóždomu dyrbi w joho domje po dlěſchim rozmyſlenju a po pſchedkhadžacym wozjewjenju za cyku wjes pſchileżnoſcz data bycz, zo by po ſwojej móżnoſczi a luboſczi woprował.*) „Maſch-li wjele, dawaj nadobnje; maſch-li mało, pytaj tež mało rady dawacz.“ Tob. 12, 9. Dale wobzamknу zhromadžizna, zo ma ſo tón lezhromadny pjenježny dar bamžej na jene lěto dacz a pſchinoſchki k tomu hacž do 21. ſeptembra t. l. (do ſ. Mateja) wotedacz. Po dokonjenju wuradženjow, na kotrychž ſo duchowni a ſwětni pſchitomni žiwje wobdžělichu, pſcheproſy k. kanonikus Barth zhromadžiznu k ſebi. Skónczńje dowoli ſebi hiſchcze kapłan Hórnik někotre ſłowa a dżakowaſche ſo k wobzamknjenju zhromadżenym za to, zo běchu pſchi wſchej horcocze dnja z daloka a z blizka w tajkej mnohoſczi pſchiſchli. Krótki protokoll tuteje połdra hodžiny trajaceje zhromadžizny, kiž bě redaktor Póſła potom napiſał, ſo na farje pſcheczita, pſchiwza a podpiſa.

To běſche zwjeſelace znamjo žiwjenja katholſkich Serbow, hiſchcze bóle zwjeſelacoho pak ſo nadžijamy. Dżak, wulki dżak Wam, kiž ſcze na zhromadžiznje pobyli; dżak, wulki a wjetſchi dżak Wam, kiž wobzanknjenjo a myſle zhromadžizny we ſkutku wuwjedżecze! Dżak, wulki a najwjetſchi dżak je Wam wěſty wot zapłaczerja kóždoho dobroho ſkutka!

Lubje rady wozjewimy hiſchcze tudy, ſchtož ſo k wubudżeju abo wuwjendżenju naſchoho zhromadnoho wotmyſlenja wot druhich duchownych a njeduchownych nam pſchipóſczele. Ryczcze a piſajcze! Radżcze a dawajcze!

Hdyž budża dobrowólne dary po wſchitkich wſach zhromadżene, potom hodži ſo na ſ. Mateja ſnadź zhromadżizna wubjerka powołacz a na ſ. Michała zaſy hłowna zhromadżizna katholſkich Serbow, na kotrejž mohło ſo ſkónczne wuwjedżenjo uradżicz a ſnadź ſerbſka adreſſa abo liſt (wězo z łaczańſkim pſchełożkom) za ſwjatoho wótca pſchitomnym pſchedpołożicz. Wotmołwjenjo z požohnowanjom bychmy z Roma runje tak derje doſtali, kaž druhe tajke katholſke zhromadżizny.

Dуž, da-li Bóh, na zaſyhwidżenjo wjetſcheje katholſkeje zhromadżizny. Sława naſchomu ſwjatomu wótcej, Piusej dżewjatomu! Redaktor.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Naſch hnadny knjez biſkop je na někotre njedżele do drežđżanſkeje diöceſy wotjěł, zo by tam ſ. ſakrament firmowanja wudżělał a viſitaciju dżeržał.

---

*) Najſkerje wukbjerk wobzamknje, zo ſo pſchinoſchki z kóždeje wſy abo tola woſady zhromadnje w naſchim Póſle wozjewja. Abo mohłe ſo znajmjeńſcha relativnje wjetſche dary wo wopraſchenju dawaczerjow wozjewicz??

Z Wotrowa. Nasch wučžeŕ k. Kral bu do Čžornec pschesadženy a na joho město je k. M. Jenčž z Čžornec k nam pschičžahnyk.

Z Khróschžic. Pola nas běsche 10. auguſta zhromadžizna katholskich Serbow, na kotruž běsche 75 muži pschischło. Hačžrunje je to hižo zwjeselace, dha wočžakujemy tola pschichodny króčž hischčže wjacy wopytarjow, jeli wubjerk za podpjeranjo bamžowoho wójska zasy zhromadžiznu powoła. Wěžo je někotryžkuli čžłowjek pschečživo wschomu, schtož było njeje; tola mysłu, zo bjez katholskimi Serbami so w krótkim wschitcy pschečživnich tajkeje należnoscže, kiž je sama na sebi czestna a khwalobna, cyle zhubja. Talische wopisanjo zhromadžizny podawa redaktor we wosebitym nastawku.

Cyrkwinske nowinki a powjescže.

Čžěska. Tachant a farař Macan we Čželakowicach swječžesche 12. t. m. swój 50lětny měschniski jubilej, kiž so wosebje pschez to wuznamjeni, zo buchu tam na tym samym dnju tsi zkote kwasy abo mandželske jubileje džeržane.

Němska. W Halli mějachu 13 missionscy duchowni ze sakskeje provincy zhromadžiznu, kajkaž so tam wot 300 lět džeržała njeje. Jich duchownske stacije su wschě hakle w běhu poslenich 12 lět nastałe.

Z Kölna. Na tórmomaj doma so lětsa pilnje dale twari a je nadžija, zo budžetaj za 8 lět wobaj hotowaj.

Bajerska. Zańdženy měsac mějachu bajerscy arcbiskopja a biskopja zhromadžiznu we Würzburgu.

Badenska. Towaŕstwo s. Michała we Freiburgu chce bjesadže za bamžowych němskich wojakow, kajkaž ma so w Romje po pschikładže francózskich, belgiskich a druhich bjesadow zakožicž, kóžde lěto 500 frankow pschiwobročžicž.

Rakuska. Wójna z pjerom so bjez katholskej a bjez njewěriwej stronu krucže dale wjedže. Biskopojo so wěžo njeboja njepschečželow cyrkwje; tak je na pschikład biskop we Linzu knježeŕstwu, kotrež wudaczo aktow mandželskoho suda žadasche, zjawnje prajił, zo pschečživo tomu protestiruje.

Rakuska. W Linzu běsche 2. a 3. auguſta 16. zhromadžizna katholskich towaŕstwow cyłeje diöcesy. Hdyž bě hrabja Brandis ju z wotspěwanjom japoschtolskoho wěrywuznacža wotewrił, džeržesche hrabja Stolberg w uniformje bamžowoho zuavy rycž a wuzběhowasche, kak wjesele bamžowe wójsko za czesc cyrkwje a swjatoho wótca swoje žiwjenjo wopruje; wosebje napominasche wón należnje k podpjeranju bamža a joho wójska pschez towaŕstwo s. Michała a na wscho druhe waschnjo a słónczi ze sławu na Piusa IX. Baron Stillfried wopisowasche nuzu s. wótca a pokaza na straschnosc wottorhnjenja wot Roma (kajkež njewěriwi we Winje a druhdže sebi pscheja). Na to rycžachu k. Dika hako pschedsyda katholskoho kasina (kaž so katholske bjesady tu a tam mjenuja), k. Dr. Gruscha z Wina a druzy. Jedyn rycžesche bjez druhim tež wo wažnosczi katholskich wozjewjenjow we adressach. Duž myslimy sebi, zo je kaž tam tež pola nas wotpósłanjo tajkeje adressy mózne.

Morawska. Farař a zapósłanc J. Berger z Pozlowic bu jenoho prědowanja dla w tsečzej instancy k schtrafje 20 schěsnakow abo k 4 dnam jastwa wotsudzeny. Kapłan R. Lukesch z Teschetic je swoje tsinjedzelske jastwo nastupik. Kaž w Morawskej tak su tež z Czech pschecy hischcze tajke wotsudzenja słyschecz, hdyž duchowni nowe cyrkwi njepschecželske zakonje někak popschimaja.

Schtyrska. W Kirchbachu měješche 12. julija nowoswjeczeny duchowny J. F. prěnju Božu mschu. Na tule swjatoczność wjeseleschе so wosebje joho dźěd. Wón měješche wjele žadanjow. „Hdy bych jenož tak dołho żiwy był", běsche joho zdychowanjo, „hacz mój wnuk (enkel) do duchownskeje khěže pschińdże". A wón to doczaka. Tola ze starobu słaby dyrbjeschе hižo wjele we łožu ležecz. „Hdy by mi Bóh jenož tak dołho żiwjenjo zdźeržał, hacz słyschu, zo mój wnuk měschnisku swjeczižnu dostanje!" To bě joho dalschе žadanjo. Bóh je wusłyscha. Tola joho mocy jara wotebjerachu, wón bliżeschе so hladajo k smjercži a myslеschе sam, zo skoro wumrje. „Hdy bych jenož tak dołho żiwy był, hacz mje mój wnuk požohnuje!" praji wón zasy. Wón wosta tak dołho żiwy a płakaschе z wjesołosczu. „Hdy by mi tola Bóh luby Knjez tón dzeń widżecz dał, na kotrymž wón prěnju Božu mschu dżerži." A wón jón widżeschе. „Dżensa," tak zdychowaschе wón na tamnym dnju, „dżensa njechał wumrjecz, ale jutsе póndżelu, hdyž je cyła swjatoczność nimo, zo by moja smjercz wjesełe njezadżeržała." A tak so sta. Wjeczor ½7 (13. julija) zemrje dźěd, hižo prjedy derje wobstarany, wobdaty wot swojich dźěczi a dźěczidźěczi, w starobje 86 lět, zawostajo 10 dźěczi a 40 żiwych wnukow.

Vorarlberg. (Tyrolska). Jedyn po mjenje katholski haptykař we Feldkirchu je spodżiwny testament cžinił. Wón wotkaza bjez druhim 500 schěsnakow za měschczanskich khudych z wuměnjenjom, zo pschi rozdźělenju tychle pjenjez žadyn duchowny sobuskutkowacz njesmě. Dale wotkaza městej swoju knihownjn a wustaji 1000 schěsnakow k dokupowanju knihow, ale zasy z wuměnjenjom, zo žadyn duchowny w tym niczo cžinicz njesmě a zo so žane katholske knihi njekupja. Skónczńje wotkaza 2000 schěsnakow tomu, kotryž we Feldkirchu prěni do civilnoho mandżelstwa (bjez wěrowanja) zastupi; k tomu běsche nastawk wo wosobnosczi civilnoho mandżelstwa pschipołożeny. Tu masch dźiwnoho pschecželа katholskeje cyrkwje!

Schwajcarska. We Carouge zemrje njedawno muž, kotryž bu prjedy k njewěriwomu zwjazkej solidairow (swobodnych murjerjow) słuschał, psched smjercžu pak so želnoscziwje do cyrkwje wrócził a swjate sakramenty dostał. Joho swójba żadasche cyrkwinski pohrjeb, kotryž farař wězo dowoli. Ale schto so sta? Solidairoju pschińdżechu we wulkej mnohosczi na pohrjeb, wzachu kaschcz z cžołom prajicy, zo jim słuscha a pohrjebachu jón sami pschi wschim protestirowanju ze strony zrudżeneje swójby.

Z Roma. Bamžowe wójsko měješche skónc julija 684 officirow, 14,181 wojakow, 150 żandarmow, 40 inżenirow, 1205 kanonirow, bataillon tsělcow (898 muži), regiment zuavaw (3223 muži). Wójsko ma 940 koni; kanonow je w Romje 30, we Civitavecchia 120 a 40 w polu, bjez nimi 24 cžehnjenych.

Z Roma. Z Kanadiskeje je zasy 50 młodżencow pschischło, zo bychu do bamžowoho wójska zastupili.

Z Roma. Po najnowischich statistiskich powjeszach ma město Rom 217,378 wobhdlerjow. Cyrkwinski stat po wottorhnjenju wjacy hacž dweju tsečinow kraja liczi 720,000 duschow. W měsče Romje pschebhywa 29 kardinalow, 28 patriarchow, archiskopow a biskopow, 1372 prälatow a měschnikow, 799 seminaristow, 2947 mnichow a 2191 mnischkow (knježnow). Wysche toho je tam 4602 židow a 488 schismatikow a protestantow. Farskich duchownych je 54 a do schulow khodźi 26,017 džěczi.

Z Roma. Wo zastupjenju schpaniskoho kralowskoho prynca Alfonsa z Bourbon do bamžowych zuavow pisaja francózske nowiny tole. Na dnju ss. Pětra a Pawoła poda so mkody prync (wón je 1849 rodženy) ze swojim pschewodžerstwom do vatikanskeje cyrkwje a dosta swjate woprawjenjo. Po Božej mschi widžesche prync na rowje ss. japoschtołow někotre wěncy, kotrež běchu pobožni tam położili, a žadasche wo dowolnosć, zo směł sebi dwaj sobu wzać. schtož bu jomu dowolene. Prync prajesche: „Džeń, na kotrymž pschez naměstnika Khrystusowoho uniformu a dostojnosć bamžowoho zuavy dostanu, je jedyn z najrjenischich mojoho žiwjenja; tohodla pscheju, zo by moja mać wopomnjeczo na tón samy wobkhowała a je z tymile kwětkami w myslach zjenoczika.“ Prync Alfonso póska wobaj wěncaj swojej maczeri, rodženej z Este, kotraž we Grazu w khěžorstwje bydli a sebi za wysoku czesć waži, zo je jeje syn do służby cyrkwje zastupił a hako wojak prawo a sprawnosć wobara. Wona pisasche bamžej, zo jomu najdróžschi dar wopruje, kotryž mać woprować móže; bamž jej wotmołwi, zo wón tónle dar wozmje, jón pschisłuschnje czesczi a pobožnej prynceśnje w mjenje Boha toho Knjeza so džakuje, kotryž woporv maczerjow a poddatosć džěczi bjez myta njewostaji. Politika ze zastupjenjom prynca niczo czinicz nima; pschetož hdyž so schpaniski póslanc kardinala Antonelli praschesche, schto to rěka, praji tón: „Niczo druhe to njerěka, hacž zo ma bamž jenoho katholika wjacy we swojim wójsku.“ Prync njeda hako wojak swoje kralowske sempschińdženjo póznać, je ponižny, pschecželny a wozmje najwobczežnische służby na so. Kaž smy pisali, běsche wón swój slub, zo chce we bamžowym wójsku służicz, pschi rowje naschoho zbóžnika we Jeruzalemje wotpołožił.

Z Roma. W juniju bu zakład położeny k wopomnikej, kotryž bamž swojim w nazymskich bitwach padnjenym wojakam na pohrjebnischczu pódla cyrkwje s. Lawrjenca zwonka města stajicz da. Na schěrokim podkožku pozběhnje so wulki wósomróžkowny kamjeń z mjenami padnjenych wojakow. Na jenym boku budže łaczanske napismo, kotrež pschełożene takle rěka: „Najmužnischim wojakam z kraja a wukraja, kotsiž w lěcze 1867 napschecžo czródam napadowarjow we wjacorych bitwach za wěru a njezranjenosć města wojowajo we dobyczu samym žiwjenjo z krewju pschelachu, da bamž Pius IX. tónle wopomnik stajicz, zo byschtej pschez njón joho džakownosć pschecziwo najzasłužbnischim synam a swjate wopomnjeczo jich zmužitosce potomnikam so wobswědczikoj.“ Nad wósomróžk pschińdže pyramida a na nju s. Pětr a jedyn wobrónjeny wojak z khorhowju.

Z Roma. Pola města Viterbo su so zasy Garibaldianojo w małych czródkach pokazali. Woni noscha nětko czorne koschle město prjedawschich czerwjenych z wuschitymaj pismikomaj V. M. (t. r. vendetta Mentana abo wjeczenjo za po-

bicžo pola Mentany). — W ſwětnych nowinach ſteji, zo je wjele bamžowych wojakow deſertirowało, ale te powjeſcže ſu najſkerje pſchěhnate; pſchichodny krócž wjach wo tym powjemy.

Z Roma. Swjaty wótc je wóndanjo zaſy pſchi ſwojim wójſku pola Fraskati pobył.

Francózſka. Jene francózſke nowiny wozjewjeja zapiſk woſobnych a ſławnych ludži, kotſiž ſu ſo w poſlenim cžaſu cyrkwinſkomu žiwjenju poſwjecžili. Prync Broglie, prjedawſchi leutenant, doſta w Parizu ſwjecžiznu ſubdiakonata; cžeta generalow Trochu a Neumayera je we Nantes do klóſchtra zaſtupika, tohoruuja knježna de Quartrebarbes a knježna de Lezej, džowka khěžorſkoho radžicžerja we Douay, a někotre druhe woſobne.

Francózſka. Viennet, ſobuſtaw akademije a wulkomiſchtyr ſchottiſkich ſwobodnych murjerjow we Francózſkej, je 11. julija 91 lět ſtary we Val-Saint-Germain zemrjeł. Wón běſche maire (rychtař) tamneje woſady. W poſlenich dnach ſi. ojeje khoroſcže žadaſche wón za duchownym k. Lancienom, ſpowjedaſche ſo, chcyſche hako ſobuſtaw katholſkeje cyrkwje wumrjecž. Powjeſtwo wo tym, zo je wulkomiſchtyr ſo ſpowjedał a z cyrkwju ſo wujednał, je wulki hněw pola ſwobodnych murjerjow wubudžiło.

Jendželſka. Sławny Dr. Puſey njeje hiſchcže k naſchej cyrkwi pſcheſtupił, ale wón ſo pſchecy bóle k njej pſchibližuje we ſwojich piſmach.

Lappland. Z tutoho blizko połnócnoho cžopa naſcheje zemje ležacoho kraja piſche miſſionar Bohler: Dwaj 14 lětnaj lappiſkaj hólcaj pojědžetaj w krótkim do Francózſkeje, hdžež jej bohata knjeni za naſch miſſion wuſchtudowacž da. Wonaj pſchińdžeſchtaj hłodu dla z Finnlanda k nam do Tromſöa. Ja mam tudy tež jenoho talentnoho hólca ze Norwegſkeje, ale nimam hiſchcže žane pjenjezy na pucž a žane ſwobodne měſto na ſchuli. Druhi młodženc z Norwegſkeje z Nordkapa ſchtuduje hižo 8 lět w Belgiſkej. Tak změje naſch miſſion z Božej pomocu za někotre lěta měſchnikow, kiž ſu tudy rodženi. Rady bych tež jenoho do Roma póſłał, ale boju ſo, zo pſchebywanjo tam za ludži z połnócnoho kónca njeje ſtrowe.

Ruſowſka. W juniju transportirowachu 20 židow pſchez Petersburg; woni pſcheſtupichu tam k ſchiſmatiſkej wěrje, zo bychu pſchiſudženu ſchtrafu wołoženu doſtali. Měſto džěła w podkopkach Sibiriſkeje trjebaja nětko jenož tam ſo zaſydlicž.

Turkowſka. W Konſtantinoplu je nětko ſchěſcž katholſkich cyrkwi, bjez nimi 4 farſke, tola ſu wſchitke małe. Nowa jara kraſna cyrkej je znapſchecža Konſtantinopla, na aſiſkim brozy mórſkeje wuzcžiny, we Kadi-Keui. Pſched 10 lětami ſmědžachu w tymle měſtaczku jenož muſulmanoja (turkowje) bydlicž, nětko ſu tam katholikowje (ze wſchěch krajow pſchekupſtwa dla tudy zaſydleni) hižom wjetſchina. Rjad ſchulſkich bratrow ma tam wulku ſchulu.

Z Jeruzalema. Wulki kſchiž nad kulotwarom cyrkwje Božoho rowa je ſtajeny a budže na dnju donjebjeswzacža ſ. Marije z wulkej ſwjatocžnoſcžu wotkryty. Wotpóſłani wſchěch kſcheſcžanſkich wulkomocow, nabožne zjenocženſtwa a turkowſcy zaſtojnicy budža pſchitomni. Wotkrycžo kſchiža budže z 21 wutſělemi z kanonow powitane.

Połnócna Amerika. W juniju doſta w Troyi 23 ſeminariſtow za

provincu New-Yorkſku duchownſku ſwjeczíznu. Tak wjele jich tam njebu hiſchcze na jene dobo ſwjeczenych.

Połnócna Amerika. Biſkop we Philadelphia wudżěli na ſwjedżenju Božoho Cžěła 298 parſchonam ſ. firmowanjo, bjez nimi 26 konvertitam (wobroczenym). — Arcbiſkop z Baltimora firmowaſche pola Cotonsvilla 115 parſchonow, bjez nimi 16 konvertitow. — We Cincinnati bu na Boże ſpěczo židowſki kapitan Hatch, prjedy měſchczanoſta w tymle wulkim měſcze, kſchczeny a nazajtra po doſtaczu najſwjeczíſchoho ſakramenta firmowany.

Połnócna Amerika. W juniju bu zakładny kamjeń k nowej katholſkej cyrkwi we Brooklynje, ſchtož je po wulkoſczi tſecze město w Americy, ſwjedżeńſcy położeny. Pſchitomni běchu ſydymjo arcbiſkopja a biſkopja. Arcbiſkop New-Yorkſki (rodżeny z Brooklyna) ſpomni we ſwjatoczнej ryczi, zo ſo hiſchcze dopomni na czas, hdyż běſche tele město njewažna wjes bjez katholſkoho duchownoho a bjez katholſkeje cyrkwje. Nětk je tam 26 cyrkwjow za wjacy hacž 120,000 katholikow.

(Statiſtika židow.) Bjez něhdże 13000 milijonami cžłowjekow je jenož 7 milijonow židow, kotrychž połojca na Europu pſchińdże. Najwjacy bydli jich w Ruſowſkej, hdżež jich 1,220,000 licža; Rakuſka ma 853,300; Pruſka 284,500; druhe němſke kraje 192,000; zbytk je rozpjerſcheny. We Frankfurcze pſchińdże 1 žid na 16 kſcheſczanow, w Pruſkej 1 na 73. W Sakſkej je jara mało židow a Schwediſkej a Norwegſkej pſchińdże 1 žid na 6000 kſcheſczanow. Spodżiwne wostanje, zo mnohoſcz židow we Francózſkej, Jendżelſkej, a Belgiſkej, hdżež ſu jim rune krajanſke a politiſke prawo we wſchim dali, wotebjera, bjez tym zo jich tam pſchibywa, hdżež je tónle lud mjenje ſwobodny a pſcheſcżěhanjam wuſtajeny. Po powjeſczi miſſionara Krügera wobſteji 33 miſſionſkich towarſtwow, kiž jenož za wobroczenjo židow ſkutkuja; wone licža 200 miſſionarow, z kotrychž je połojca pſcheſtupjenych židow. Wot ſpoczatka naſchoho lětſtotka bu 20,000 židow hižon kſchczenych.

Należnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1868: kk. 224. kubleŕ Handrij Guda z Hornjeje Kiny; 225. kubleŕ Jakub Libſch z Hornjoho Hunjowa; 226. gymnaſiaſt Franc Löbmann ze Schěrachowa; 227. gymnaſiaſt Józef Leidler z Khróſczic; 228. kubleŕ Mikławſch Matijeſchk z Nowoſlic; 229. kubleŕ Jakub Benſch z Nowoſlic; 230. Jan Hěblak z Njebjelczic; 231. Hana Strancowa z Njebjelczic; 232. faraŕ Mikławſch Smoła z Njebjelczic.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Jakub, ſ. Pětra Delanka z Stoneje Borſchcze; Karl Oskar, ſ. Ferdinanda Lohmana z Budyſchina; Michał Jurij, ſ. Jakuba Kſchiżanka z podbroda; Eduard Michał, ſ. Jana Leſchawy khěžnika z B. — Zemrjeczi: Jakub, ſ. Pětra Delanka ze Stoneje Borſchcze; Marija Madlena, dż. Franca Gäblerja ze Zajdowa, 1 lěto, 10 njedż.; Hanža rodż. Jurkec, Michała Auguſta Bräuera, wuſkużenoho wucżerja w B. mandż., 69 lět a 10 měſ.

Czíſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchiuje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 17. | 5. septembra 1868. | Lětnik 6.

Bratstwo swjatoho skapulira we Kulowje.

Z dowolenjom swjatoho japoschtolskoho stoła we Romje, kaž z dowolenjom najwyschschoho prědkstejerja duchownoho rjadu Karmelitarjow a hnadnoho wrótskawskoho knjeza biskopa je so na swjatym dnju Marijnoho donjebjeswzacza, na 15. augusta 1868, pschi farskej cyrkwi we Kulowje bratstwo swjatoho skapulira k czesczi swjateje maczerje bożeje zakožiło.

Swjaty skapulir je mała drasczičzka po schtaktnosczi banczika, kotruž pobožni kschesczenjo na swojim czěle wokoło schije noscha a kotruž je swjata Marija sama psched 600 lětami (na 16. julija 1251) we potajnym zjewjenju swjatomu mnichej Symanej, jendželskomu Karmelitarjej, podała z tymi skowami: „Bjer, lubowany syno, tutón skapulir hako znamjo duchownoho bratstwa. Schtóžkuli we tejle drasczje pobožnje wumrje, tón njebudże wěčnoho wohnja czerpjecz. Hlej, tutón skapulir je znamjo spomoženja, je wumoženjo we strachach a zwjazk měra a wěčnoho slubjenja".*)

Bratstwo swjatoho skapulira wupschěstrje so z hory Karmel — na kotrejž Karmelitarjo na tym samym měsczje, hdjež něhdy w czasu staroho testamenta swjaty profeta Elias bydlesche, klóschtyr k czesczi swjateje Marije natwarili běchu — we krótkim po cyłym kschesczanskim swěcze, wosobnje hdyž bamžojo, hako najwyschschi prědkstejerjo swjateje cyrkwje, bratram a sotram tutoho bratstwa wschelake duchowne hnady a dospołne wotpuski poskiczili běchu.**) Swjata macz boża běsche pak tež hischcze slubiła, zo wona wotemrjetym a we czischczu czerpjacym bratram a sotram

---

*) Cf. Breviar. Roman. de die 16. Julii in lectionib. IV. V. et VI.

**) Paulus V. P. M. per Breve „Cum certas" d. d. 30 Octobr. 1606; Honorius III. et Nicolaus IV. P. M.

wosobnje sobotu (kotryž dźeń je swjatej Mariji poswjećeny) ze swojim zastupjenjom a mócnym modlenjom k pomocy pschińć chce.*)

Tele bratstwo swjatoho skapulira je so lětsa z dowolnosću najwyschschich duchownych wótcow we Kulowje założiko a joho stajny wědkstejeŕ je kulowski farař, kotryž ma móc skapulir woswjećić a bratrow a sotry do swjatoho bratstwa pschiwzać. Tule móc móže kulowski farař też druhim duchownym, wosebje swojim knjezam kapłanam, podać.

Schtóž chce do bratstwa swjatoho skapulira zastupić, tón dyrbi:

1) so pola kulowskoho fararja wozjewić a swoje mjeno do bratskich knihow zapisać dać.

2) dyrbi wón woswjećeny a žohnowany skapulir z ruki měschnika dostać a stajnje wokoło schije nosyć. Wosobnje pak dyrbi wón swjaty skapulir nosyć na khorym ložu a we smjertnej schtundźe.

3) dyrbi wón cześnje, póccźiwje a pobožnje žiwy być a swjatu Mariju prawje cześćować.

4) schtóž pak chce sobotu mócne tróschtowanjo a zastupjenjo swjateje Marije we cźisću dostać, tón dyrbi:

a) we swojim schtancźe (hako młodźenc abo knježna, hako mandźelski abo mandźelska, hako wudowc abo wudowa, hako duchowny abo swětny) póccźiwe žiwjenjo wjesć;

b) srjedu a sobotu so poscźić, abo za tele poscźenjo druhi dobry skutk cźinić, kotryž jomu spowjednik we spowjednym stole nakłasć budźe.

Bratsja a sotry swjatoho skapulira bjeru na duchowne waschnjo dźěl na wschitskich pobožnosćach, pokutnych a dobrych skutkach Karmelitarjow a cyłoho skapulirowoho bratstwa, kiž też jim k dobrocźe pschińdu a duchownomu wužitkej su. Woni pak też dostawaja wjele dospołnych wotpuskow, hdyžkuli k swjatej spowjedźi a k swjatomu woprawjenju khodźa, a to;

1) na tym dnju, hdyž zastupja do swj. bratstwa;

2) na swjedźenju swjatoho skapulira (16. julija) a pschez cyły tydźeń tutoho swjedźenja;

3) hdyž woni měsacźne njedźele popołdnju na nyschporje pschi processionach pschitomni su;

4) we smjertnej schtundźe, hdyž woni pobožnje wupraja najswjećišche mjeno „Jěžus“;

5) hdyž woni róčźne cźasy (hody, jutry, swjatki), abo na swjatoho kschiža (3. meje a 14. septembra), abo na wjetschim dniu swjateje Marije (njewoblakowanoho podjećża, narodа, woprowanja 21. novembra, pschizjewjenja, cźistoscźenja 2. februara, domaphtanja a donjebjeswzacża), na swjatoho arcjandźela Michała, swj. Józefa, swj. Jana kschcźenika, swj. Pětra a Pawoła, swj. Fabijana

---

*) De privilegio sabbatino Joannes XXII. P. M. in Bulla de d. 30. Martii 1322.

a Boſczijana, wſchitkich ſwjatych abo na druhich ſwjatych dnjach*) k ſwjatej ſpowjedźi a k ſwjatomu woprawjenju du.**)

K dostaczu tychle dospołnych wotpuſkow dyrbja so tež sobuspěwacź znate poruczane wotpuſkne paczerje na měnjenjo ſwjatoho wótca (za powyſchenjo ſwjateje cyrkwje po cyłej zemi, za wukorjenjenjo błudnych wěrow, za měr a pſchezjenoſcź kſcheſczanſkich wjeřchow a kſcheſczanſkoho ludu).

Wſchě tele dospołne wotpuſki móża so tež woprowacź za khude dusche we czíſczu, a ſwjaty wótc bamž Pius IX. je na 22. junija 1865 dowolił, zo maju boże mſchě za wotemrjetych bratrow a ſotry naſchoho bratſtwa prawo privilegirowanoho wołtarja.

Zawěrno, bratſtwo ſwjatoho ſkapulira je bohaty pokład duchownych hnadow, za žiwych kaž za wotemrjetych, a njenakładuje ſobuſtawam žane wobczežnoſcze. Nadźijemy ſo tohodla we Knjezu, zo tele we naſchim ſerbſkim kraju***) zapokožene bratſtwo z božej pomocu ſpěchowacź budże czeſczowanjo ſwjateje Marije a duchowne ſpomoženjo cyłoho ſerbſkoho ludu. A k tomu daj Bóh tón knjez na próſtwy najzbóžniſcheje knježny a patronki ſkapulira ſwoje ſwjate žohnowanjo! Amen.

Czohodla dyrbimy ſwjatoho wótca podpjeracź?

Katholſkim Serbam mózu na tele praſchenjo z krótka takle wotmołwicź: My dyrbimy ſwjatoho wótca podpjeracź hako katholikowje a hako Serbja.

Hako katholikowje wěmy, k czomu je Jězus Khyrſtus, njewidžowny wjeřch cyrkwje, widžownoho wjeřcha abo bamža poſtajił. Z tym ſmy a woſtanjemy w nutrnym zwjazku. Na njoho wjaza nas dźě:

1) Poſłuſchnoſcź pſchecźiwo Khryſtuſej, kotrohož my z prěnim bamžom, japoſchtołom Pětrom, hako ſyna žiwoho Boha wuznawamy.

2) Horliwoſcź za prawu wěru, kotraž bu kóždy czas a najwěſczíſcho wot romſkeje cyrkwje a bamža czíſta zdźeržana.

3) Staroſcź za naſchu zbóžnoſcź; pſchetož hdyž bamža a we nim cyrkej podpjeramy, czinimy dobry ſkutk wulkeje ważnoſcze.

4) Dźakownoſcź pſchecźiwo bamžam, kiž ſu ſo prjedy za nas ſtarali, hacž ſmy ſo my za nich staracź móhli; pſchetož woni ſu pósłow kſcheſczanſkeje wěry do naſchich krajow ſłali a jich wobkrucźeli.

---

*) Tele druhe ſwjate dny ſu: ſwj. Handrija Korſina 4. februara; ſwj. Angele 5. meje; ſwj. Madleny z Pazzis 25. meje; ſwj. Eliaſa profety 20. julija; ſwj. Hany, macźerje Marije 26. julija; ſwj. Joachima, nana Marije, njedźelu po ſ. Marijnym donjebjeswzaczu; ſwj. Alberta 7. auguſta; ſwj. Thereſije 15. oktobra; ſwj. Jana z Kſchiża 24. novembra.

**) Clemens VIII. P. M. in Constitutione „Quaecunque“ d. d. 7. Decembr. 1604 et Pius IX. P. M. ex decreto s. congregationis indulgentiarum d. d. 8. Jan. 1861.

***) Dotal dyrbjachu czi, kiž chcychu do tohole bratſtwa zaſtupicź, w Oſtricu ſo zapiſowacź dacź.

Hako Serbja dyrbimy pschede wschim dobry pschikład naschich wótcow sczěhowacz a sami zasy dobry pschikład potomnikam zawostajicz. Hdyž psched nětko 300 lětami wjetschina Serbow z pokojcu Němcow so k Lutherowej nowej wěrje pschewjescz da, wostachu wobydlerjo naschich hischcze nětko zwjetscha katholskich wsow swěrni swojej katholskej wěrje a podachu tak pschikład swojeje horliwoscze. A my njedyrbjeli tak wjele swěry a horliwoscze we sebi měcz, zo njebychmy w zrudnych czasach swjatoho wótca a z nim cyrkej po potrjebnoszi podpjerali? Stawizny naschich serbskich wosadow budza zapisowacz, schtoz my wobzamknjemy a czinimy. Chcemy tam hako podpjerarjo czestneje katholskeje wěcy abo hako pschederadnicy na njej mjenowani bycz?

Czescz serbskoho luda sebi nasche podpjeranjo zada. Kak daloko su Serbja znaczi? Kak jara su wot tych, kiž jich znaja, hischcze hidzeni a hanjeni? Nětko mamy jenu tajku pschilezhnoscz k dopokazanju, zo Serbja tez nadobne wotmyslenja zapschijeja a za nje woporv pschinoscheja. My chcemy dopokazacz, zo pschikłady wulkich ludow znajemy a zo je po měrje swojich słabych mocow sczěhowacz so prócujemy. Pschi tym njepytamy my czescz nascheje parschony, ale wuwjedzemy ju zhromadnje k czesczi Bożej a k wużitkej joho swjateje cyrkwje.

Na kajke waschnjo so to wuwjedze, wotwisuje wot dobreje wole katholskich Serbow. Pschede wschitkim dyrbja so k tomu pjenjezhne dary hromadzicz a kóždomu ma so pschilezhnoscz dacz, zo by so na tymle skutku wobdzělił. Někotsi su hižo swoju pomoc poskiczili, tak n. pschi. jedyn khěžkař N. N. 6 toleri. Njemysli nichtó, zo je to, schtoz so k tomu da, zhubjene; Bóh móże a zechce nam to bohacze wotrumacz. Wschak dyrbimy drje wschitcy wuznacz, zo czasto pjenjezy wudawamy, za kotrez wot Boha žane zarunanjo wocžakowacz njemóżemy!

Podpjeranjo zhromadnoserbskoho wotmyslenja je, kaž so samo rozymi, dobrowólne a my móżemy jenoz prosycz: daj kóždy po swojich mocach. Na dobrych pschikładach njepobrachuje. Schtóž je w Posołu czitał, njech so dopomni, schto je so we Francózskej, Belgiskej, Hollandskej, Němskej, Norwegskej atd. za swjatoho wótca a joho wójsko dawało. Jednota posylnja! Tohodla, lubi katholscy Serbja wschitkich sydom wosadow, zjenoczmy so k dobromu skutkej, kajkiž bu w katholskej zhromadżiznje w Khróscżicach wobzamknjeny.

Po rukopisu k. P. Innocenca.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Knjez diakon Michał Róla z Ralbic je so zańdzeny tydzen z Kölna domoj wrócził a dostanje schtwórtk 10 t. m. z k. diakonom H. Salmom z Radeburga w tachantskej cyrkwi měschnisku swjeczizu.

Z Budyschina. W spoczatku lěta buchu w Brüsselu (w Belgiskej) czestne myta za cyrkwinsku musiku wupisane, a to za tsi najlěpsche pschewodzenja Bożeje mschě, kiž dyrbjachu za tsi mužske hłosy a za pischczele pschiprawjene bycz. Na to pschipóskachu komponistojo (zestajerjo musiki) wschelakich krajow 81 tajkich pschewodow;

pschez 20 druhich njeběchu po žadanju wupisowarja zestajene. Kaž nowiny pisaja, dostaschtaj so nětko prěnjej dwě czestnej mycze (500 frankow ze zkotej medaillu a 300 fr. ze slěbornej) naschimaj krajanomaj, k. Kretschmerej rodž. z Ostrica a nětko druhomu organistej w Drježdžanach, a k. kantorej Löbmannej w Ostricu, rodž. ze Schěrachowa. Tsecze myto pschińdże do Pariza. Tak su tež w cuzych krajach zhonili, zo mamy w Sakskej tež wustojnych komponistow.

Z Budyschina. Zańdżeny schtwórtk měješche nascha tachantska schula z druhimi měschczanskimi schulemi pschi najrjenischim wjedrje wulki schulski swjedżeń na tudomnym tsělnischczu.

Z Budyschina. Kaž słyschimy, je kapucinar **Frater Pankrac Glawsch** rodž. z Worklec z rumburgskoho klóschtra do klóschtra w Brnje (Brünn) we Morawskej pschesadżeny.

Z Budyschina. Redakcija rozpóscżele do wschitkich wosadow próstwu „Za swjatoho wótca" wosebje za tajkich, kiž Posoł njeczitaja, zo bychu so na zhromadnoserbskim daru za bamža wobdżělili.

Z Budyschina. Tón tydżeń bu bratska cedla nowozakoženoho bratstwa swjatoho skapulira w Kulowje tudy czischczana, a móże ju nětko kóżdy, kiž do tohole bratstwa zastupi, w Kulowje na farje dostacz.

Z Budyschina. Kaž słyschimy, su hnadnoho knjeza biskopa w městach herbskokrajneje diöcesy, hdżež je visitaciju dżeržał, jara swjedżeńscy powitali.

Z Marijnoho Dołka. Psched nětkotrym czasom je Khrystina Benatska rodżena Feurichec w klóschtyrskej cyrkwi katholske wěrywuznaczo wotpokožika.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Z Altenburga. We tutym měscze bu 4. juniju zakładny kamjeń katholskeje cyrkwiczki położeny. Twar dyrbi w běhu lěta hacz pod krym hotowy bycz a w juniju 1869 cyrkwinskim służbam so pschepodacz. Wójwoda Ernst je 50 tol. k zwonej darił, a tohodla budże cyrkwiczka tórmik dostacz dyrbjecz, k czomuž pak hischcże pjenjezy pobrachuja. Jenoż twarej cyrkwiczki budża twarske pjenjezy, kiž su wot 28 lět w Bajerskej a druhich krajach k tomu hromadżowali, dosahacz. Hacz dotal buchu tudy boże służby za katholskich w privatnym twarjenju kóżdu schtwórtu njedżelu wot duchownoho z Lipska wotdżerżane. Te druhe njedżele běchu jenoż nyschpory. We Saksko-Altenburgskim wójwodstwje běsche w l. 1864 z cyła 310 katholikow. Wot tutych bydla pschez 200 we hłownym měscze Altenburgu a wokolnoszi.

Z Magdeburga. We tudomnym dekanacze buschtej w zańdżenym lěcze tutej nowej staciji założenej: missionska vikaria w Otterslebenje a w Bahrendorfje. We Lippspringe bu katholska wuczerńja założena. Pschi farskej cyrkwi w Eikelu bu tež kapłan postajeny. Missionska vikaria w Bünde bu k farje pozběhnjena.

Wjeczorna Pruska. Psched nětkotrymi lětami bu w Zechendorfje khěża kupjena. Hako bě něschto pschetwarjena, bu zańdżenu jutrowniczku hako katholska khapałka za tudomnu wokolnoszcz poswjeczena, a budża so lětnje 4 krócz boże służby tam wotdżerżecz.

K.

Pruſka. Towaŕſtwo ſwj. Bonifacija je wobzanknyło, we měſcze Staßfurth pola Magdeburga, hdžež je 500 katholikow a 73 katholſkich ſchulſkich dźěcźi, duchownoho poſtajicź, a te wot duchownych Reklinghauſenſkoho dekanata lětnje pſchizwolene 178 toleri k tomu ſobu nałožicź.

Z Regensburga. Kaž we druhich němſkich městach (Köln, Geldern atd.), tak běchu tež tudy knjenje lotteriju wſchelakich darjenych wěcow k podpjeranju ſwjatoho wótca zrjadowali a wjele wuzbytkowali. Pius IX. je nětko zwjeſeleny nad tajkej luboſcźu, pryncesnje z Thurn-Taxis, kotraž běſche pſchedſyda taunoho lotterijowoho zjenoczenja, ſamoruczny džakowny liſt póſłał.

Rakuſka. Biſkopja zarjeknu ſo jedyn po druhim, hdyž wyſchnoſcź ſebi akty mandželſkich proceſſow žada za ſwoje nowe ſwětne mandželſke ſudniſtwa. Runje je zakoń wuſchoł, zo móža biſkopja nuzowani byćź; ale wón je trochu njejaſny, dokelž ſebi wyſchnoſcź luda dla prawje na biſkopow njezwaži. Z cyła roſcźe njeſpokojnoſcź khěžorſkich ludow a ſłaboſcź knježeŕſtwa.

Wuherſka. Trappiſtojo (kruty a džěławy klóſchtyrſki rjad) chcedža ſo we tych krajinach, kiž tudy z džěła puſte leža, zaſydlicź. Tónle rjad ma nětko 30 mužſkich a 10 žónſkich klóſchtrow; wſchěch ſobuſtawow je 3002.

Z Roma. Zo běſche powjeſcź někotrych ſwětnych nowinow, po kotrychž běſche na 300 němſkich wojakow deſertirowało a potom do jaſtwa pſchiſchło, tołſta kža, to móżeſche kóždy zhudacź. Kak tołſta bě, je nětko zjawne, hdyž z Roma wěryhódni ludźo němſkim nowinam piſaja, zo je jich lědma 30 było.

Z Roma. Hacź runje ſo kralowe knježeŕſtwo jara prócuje, zo bychu Francózowje z bamžowoho kraja woteſchli, je tola Napoleon tajkele žadanjo wotpokazał ze ſłowami: „Za někotre měſacy budźemy widźecź, kajke podawki pſchińdu a potom, jelizo to móžno, ſcźinimy po woli italſkoho knježeŕſtwa“. Napoleon ſo mjenujcy na wójnu hotuje a budźe we tym padźe widźecź, hacź budža Italſcy jomu ſwěrni abo hacź z joho njepſchecźelemi pójdža. Tola budźe potom pſchecy hiſchcźe praſchenjo, hacź budźe Napoleonej wotwołanjo wójſka z bamžowoho kraja móžne! Na dnju donjebjeswzacźa ſ. Marije, hdyž Francózowje tež Napoleonowy dźeń ſwjecźa, je bamž francózſkomu póſłancej w Romje zbožopſchecźa za khěžora Napoleona, za joho ſwójbu a za Francózſku pſchipoſłał.

Z Roma. W bližſchim cźaſu wocźakuje to tudy někajki zběžk. Garibaldi je mjenujcy z Jendźelſkeje pjenjezy k tomu doſtał.

Portugalſka. Pſchi wſchitkich prócowanjach tudomnych ſwobodnych murjerjow woſtanje lud krucźe katholſki. We wjele městach bu lětſa 13. meje wjeſele ſwjecźeny, na kotrymž bě naſch ſwjaty wótc 76. lěto doſpěł. We druhich městach ſwjecźachu 16. a 23. junija hako hako dźeń bamžowoho powyſchenja a krónowanja. Swobodni murjerjo na to jara złobja. Tež zhromadźenjo darow za ſwjatoho wótca ſo tudy ſpěchuje.

Francózſka. Katholikowje z Bretagne (ſchtož je wokrjes abo krajina) podawachu wot někotrych lět ſwjatomu wótcej na dnju donjebjeswzacźa ſ. Marije wſchělake woporne dary, kaž cyrkwinſke ſudobja atd. Lětſa póſłachu jomu batteriju kanonow, kotrež běchu w Belgiſkej lecź dali. Na kanonach je bamžowy wopon ze

wschelakimi dobrymi pschecžemi. Pschi tajkich darach budže tón, kiž su sebi katholscy Serbja wotmyslili, tež jara pschisprawny!

Z Londona. We dżěle města, kiž Westminster rěka, budže so wulka katholska kathedrala (biskopska cyrkej) k wopomnjeczu na njeboh kardinala Wisemana twaricž, a dyrbi so z twarom w nalěczu pschichodnoho lěta zapoczecž. Blak, kiž je so k tomu kupił, wopschija 6 kórcow a płaczi 50,000 sterlingow. Do tuteje cyrkwje budže potom Wisemanowe cžěło, kiž nětk na kěrchowje St. Mary wotpoczuje, pohrjebane. — Knjeni Herbert of Lea, kiž je psched krótkim czasom k katholskej cyrkwi pschistupiła, je wulki klóschtyr za miłoscziwe sotry we Salisbury twaricž daka, a wóndanjo bu tutón klóschtyr pschez biskopa Dr. Clifforda poswjeczeny.

Rusowska. Hdyž je knježerstwo katholsku cyrkej w Litwjanskej a Běłoruskej hižo nimale potłocziło, spytuje wone to same nětko w Pólskej. K tomu kóncej su kommissije wuzwolene, kiž maja katholske cyrkwje a schule do schismatiskich pschewobroczecž atd. Wot 1. januara 1869 dyrbi so we wschěch wysokich a nizkich schulach Pólskeje z pomocu rusowskeje ryczje wuczicž, kaž to na pschikład we słowjanskich krajach rakuskoho khěžorstwa z pomocu němskeje so sta hacž do najnowischoho czasa. Naturski pucž wuczby je wschudžom maczerna rycž, kaž pola Němcow němska, tak pola Słowjanow słowjanska.

Rusowska. Kaž w prjedawschim pólskim kralestwje we wschulach, tak zahanja knježerstwo nětk w prjedy pólskich „zabranych krajach" pólsku rycž we wschědnym žiwjenju, zo smědža jenož starschi z dżěczimi a mandželscy bjez sobu pólscy ryczecž. Z cuzymi a na zjawnych městach ma so rusowscy ryczecž. Tale kruta kaznja nastupa wosebje města; dokelž w tych je tójschto Polakow a jara wjele židow, kotsiž so němskeje ryczje dżerža a tež pólscy kaž ruscy powjedaja, bjez tym zo na wsach lud njeje pólski (zwuwzaczom wulkich kublerjow, kiž su w poslenich lětach pschedacž dyrbjeli), ale rusowski a na delnim kóncu kraja litwjanski. Pschispomnicž możemy, zo je rusowska rycž runje kaž pólska rycž słowjanska a zo je tohodla wjele w nimaj jenajkoho.

Rusowska. Knježerstwo je wobzamknyło, za katholskich město bamža duchownu wyschnosczž po podobnosczi synody grichiskeje cyrkwje w Petersburgu zakožicž. Katholscy biskopja su nětko napominanjo dostali, zo dyrbja za nowu katholsku synodu, pod kotruž maja słuschecž, kóždy jenoho połnomócnika do Petersburga póslacž. Wěžo dyrbja so biskopja tomu spjeczicž. Biskop we Płocku je hižo zajaty a do Sibiriskeje transportirowany, dokelž je so zarjekł, tajkoho połnomócnika wuzwolicž, a dokelž je hako winu toho prajił, zo wón hako katholski biskop wot bamža wotwisuje a tajku wyschnosczž kaž synodu njeznaje. Schto budža sebi mócni tohole swěta hischcže wumyslicž k podczischczowanju cyrkwje? A k wschomu tomu a podobnomu pschespczěhanju njepraja mócni katholscy wjerchojo (kaž Napoleon) niczo?

Z Jeruzalema. Turkowski sultan je francózskomu khěžorej psched nětkotrym czasom cyrkej s. Hany darił. Ismael pascha naměstny kral w Egiptowskej dari njedawno khěžorcy Eugeniji zahrodu swj. Marije we Heliopolis, hdžež je sw. Marija z Jězus dżěczatkom na puczu do Egiptowskeje wotpoczowała. Knjeni Nicolai je klóschtrej franciskanow khěžu Marije a Marthy darika.

Połnócna Amerika. K městam, hdźež je so katholska cyrkej jara spodźiwnje rozschěrika, słuscha wosobnje Milwaukee. Schtóž něhdźe psched 20 lětami tute město wopyta, a so za katholskej cyrkwju praschesche, tomu bu maka drjewjana cyrkwiczka pokazana. A nětk nadeńdźemy tudy cyrkej s. Marije, cyrkej s. Trojicy, kathedralnu (biskopsku) cyrkej s. Jana, cyrkej s. Hawoka, khapalu Notredame a cyrkej s. Józefa. W nowischim czasu zakožichu tudomni Czechowje wosadu s. Jana Nepomukskoho, a Polakowje kupichu sebi jenu protestantsku cyrkej, zo bychu tudy pólsku wosadu zakožili. Kapucinarjo su sebi wulki blak kupili a chcedźa pschichodne naléczo rjany klóschtyr a cyrkej twaricz.

Połnócna Amerika. Pschi missionje, kotryž redemtoristowje we hłownej cyrkwi s. Patrika w New-Yorku dźerżachu, je 11,000 wěriwych k Božomu blidu pobyło. Na kóncu missiona bu 1583 wosobow wot arcbiskopa firmowanych, bjez kotrymiž běsche wjele konvertitow. — Psched krótkim czasom wróczi so w kathedral-cyrkwi we Klevelandze pjeczdźesat protestantow do klina katholskeje cyrkwje. Tam wosebje tohodla jich wjele k nam pschestupi, dokelž tamnische wschelake sekty ze swojimi njemudrymi wuczbami swojich najswěrnischich wjacy njespokoja, tak zo za wěrnoszu pytaja, hacž ju w katholskej cyrkwi namakaja. Tež poslenja wójna je w Americy wschelakim wocži wocžiniła.

Należnoscze towarstwa.

Sobustawy na l. 1868: kk. 233. Franc Jänchen z Czornoho Hodlerja; 234. Jakub Wjerab z Khelna; 235. Hana Běrkowa z Radworja.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Ota Pawok, s. kryjerja Augusta Lehmanna z B.; Johanna Khata, dź. expedienta Karla A. Schwarzbacha z B.; Hana Marija, dź. Jana G. Larasa z B. — Zemrjetaj: Jan Mikławsch, s. khěžnika Jana Benscha na Židowje, 1 lěto 10 měs.; Jan Jurij, s. rěznika Pětra Augusta Lukascha, 1 l. 1 měs.

Z Radworja. Kschczeni: Jakub, s. Jana Žura z Khelna; Mikławsch Pawok, s. Karla Krempki z Khasowa; Jan, s. Jana Dubskoho z Khelna; Jan August, s. Jana Lischnarja z Khasowa; Mikławsch, s. Handrija Wjerscha z Brěmjenja; Madlena, dź. Jakuba Běrka z Khelna; Gustav Adolf, s. Karla Bohumika Palicza we Radworju. — Zemrjetej: Marija, dź. Jakuba Pecha z Nowoho Bronja, 5 měs.; Marija Helena, dź. Karla Bjedricha Petzolda z Měrkowa, 1 měs.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němskeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wustojnje zestajana, je wuschła pod mjenom:

Hnadowny wopyt swjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tseczi dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje postajeny.)

Ta knižka je za 5 nsl. na pschedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyschinje, pola pschekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróscżicach a pola kapłana w Radworju. Tež expedicije Pósła ju rady kóždomu wobstaraja.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 18. **19. septembra 1868.** **Lětnik 6.**

Zasłužby bamžow.

Zastojnstwo bamžow, wot Khrystusa założene, a jich skutkowanjo, w běhu časow pschehladane, je žiwe žórło cžłowječžoho zboža. Hdyž chcemy tudy jich zasłužby wopominacź, dyrbimy wjedźecź, kajke měridło mamy pschi tym wužiwacź. Wězo te, zo bamžowstwo spóznawamy za boże postajenjo abo zarjadowanjo, kotrež cžłowjekowje wjedu k zbožu cžłowjekow. Duch swjaty ryczi pschez hort japoschtołskoho wjerćha a joho nastupnikow, ale tohodla njejsu cžile wuwzacźi wot cžłowjecžeje pschirodźenosćze. Bamžowske zastojnstwo wjedu cžłowjekowje, a nic snadź jandźele. Wone njemóžesche pschecy a wschudžom bjez zadźěwkow ze strony swěta a hele skutkowacź.

Potajkim dyrbi so pschi rozsudźowanju skutkowanja bamžow na tsoje dźiwacź.

1. Najprjedy dyrbi so wopomnicź, zo su tež bamžowje Hadamowi synowje t. r. cžłowjekowje, hdyž chcemy jich sudźicź hako cžłowjekowje abo hako kschesćenjo. Zo su bamžowje tež cžłowjekowje, zo to běchu a budža, to njepscheměnimy; my dyrbjeli hewak morkotacź pschecźiwo Synej božomu, zo wjedźenjo cyrkwje njeje jandźelam pschepodał, ale słabym a smjertnym cžłowjekam.

2. Dale dyrbimy skutki bamžow sudźicź pschecy po nahladach, zasadach, wobsteinosćach toho časa, we kotrymž běchu žiwi. Měridło naschich dnow njehodźi so na zańdźene stare časy. Wosebje dyrbi so wobkedźbowacź, zo stej so we běhu časow z dostojnosću swjatoho wótca hischcże dwě druhej zastojnstwje zjenocźiłoj, mjenujcy zastojnstwo njewotwisnoho swětnoho wjerćha a wyschsche knjejstwo w kschesćanskich krajach. Tele tśi zastojnstwa dyrbja so rozeznawacź. Potajkim je bamž 1. Khrystusowy naměstnik, scźěhowacźer abo nastupnik s. Pětra, widźowna hłowa cyłeje cyrkwje; schtož je jadro bamžoweje mocy. 2. Pozdźischo bu bamž tež swětny knjeźicźer w srjedźnej Italskej a tele swětne knjejstwo je dotal joho njewotwisnosć

tež w cyrkwinych wěcach zakitało. Z teju dweju dostojnstwow wurosce potom 3. joho wyschsche knjejstwo nad wschitkimi kscheszanskimi ludami na boku khežora w srjedznym czasu. Tale tsoja móc zjenocži so w jenej wosobje — w bamžu. Tola jenož bamžowa duchowna móc wukhadža runje wot Boha a budže pschechy tracz; joho swětnoknježerska móc je po czasu nastała, a móže — jeli Bóh dopuschczi — zasy zańcz; tsecza móc je po padže němskoromskich khežorow (z domu Hohenstaufen) spadnyła.

3. K tseczomu dyrbimy wobkedzbowacz, zo žohnowane skutkowanjo bamžow so jenož po něčžim w cyłym człowjestwu wozjewja. W czasu pschescžěhanjow dyrbjesche cyrkej w podzemskich khódbach a khowankach bycz, hakle pozdžischo móžesche so jeje zjawne skutkowanjo rozwijecz.

Po tychle zasadach dyrbimy potajkim zaskužby bamžow měricz, kotrež chcemy nětko w zhromadnoživjeńskim (socialnym), zdžěłańskim a nabožniskim nastupanju wopisacz.

I. W zhromadnoživjeńskim nastupanju móžemy scžěhowace dopokazacz.

1) Bamžowje staraja so wo zjawny porjad. Bjez dostojnstwa njeje rjad, bjez rjada njeje zhromadne živjenjo. Tutón nuznje požaduje, zo bychu ludžo do Boha wěrili a duchownu a swětnu wyschnoscz czescžili hako zastupjerku božeje mocy na zemi. Pak wěra, pak mjecz dyrbi knježicz. Hdžež njeje wěra (nabožnistwo), tam wojuja wyschnoscze stajnje z poddatymi. Tam njemdri spjeranjo pschecživo mócnym, tam kowaja wyschnoscze krucžische puta (rjeczazy) poddatym. To pak je wěste, zo ani pschemóc wot horjeka ani spjecženjo wot deleka zbožo człowjekow njespěchuje. Hdžež pak so evangelium (kscheszanska wěra) na stronje knježiczerjow swěcži, tam su wyschnoscze sprawne, poddani swěrni, kraje zbožowne. Zhromadnoživjeński rjad njeda so dospěcz bjez zakładow wěry.

Swjaty wótc pak je wyschschi wuczeř, kotryž wjerchach a ludam cykoho swěta kscheszansku zasadu (Grundsatz) prěduje: „Kóžda duscha budž wyschschim mócnoszam poddata; pschetož njeje mócnoscz, khiba wot Boha, a kotrež su, te su wot Boha postajene. Pschetož schtóž so mócnoscži spjecži, spjecži so Božomu postajenju. Dokelž wyschnoscze njejsu k strachej derje czinjacym, ale złoczinjacym. Chcesch-li pak so mócnoscze njebojecz, czin dobre a změjesch wot nich khwalbu. Wona je Boža służownica, tebi k dobromu. Jeli pak budžesch zło czinicz, bój so, dokelž wona podarmo mjecz njenosy .... Duž budžcze poddaczi, nic jenož stracha dla, ale tež swědomja dla. Dawajcze wschitko, schtož scze winowaczi: komuž dawk, tomu dawk; komuž cło, tomu cło; komuž bojoscz, tomu bojoscz; komuž czescz, tomu czescz. Njewostańcze nikomu niczo dołžni, jenož zo byschcze so bjez sobu lubowali; dokelž schtóž bližschoho lubuje, je zakoń dopjelnił. Pschetož: njedyrbisch mandželstwo łamacz, mordowacz, kradnycz, falschnoho swědczenja dawacz, njepožadacz, a kóžda druha kaznja je w tej poruczinoszi wopschijata: Lubuj twojoho bližschoho kaž sebje samoho. Luboscz k bližschomu njeczini złoho: luboscz je potajkim dopjelnjenjo zakonja.“ (Romsk. 13, 1—10).

Tónle zakoń Khrystusowy za zhromadne živjenjo su bamžowje swětej we wschitkich czasach wozjewjeli. Słowa s. Pětra słyscha so hischcze nětk z horta

Piusa IX.: Budźcże poddaczi kóždej cźłowjeczej wyschnoſczi Boha dla atd. (1. Pětr. 2, 13—17.

Tohodla ſu ſebi kſcheſczanſcy mócnarjo wot bamžow krónowanjo žadali, zo bychu ſwojomu ſceptarjej wyſchſchu ważnoſcź dali, ludy pak mějachu ſo za zbožowne, hdyž jich knježiczerjo ſo nic jenož mjenowachu, ale tež woprawdźe knježachu z Božeje miłoſcźe. Duž mjenuje J. z Müller bamža „zakitarja zhromadnoživjeńſkoho porjada" a z nim ſudźa runje tak Luden, Raumer a druzy proteſtantſcy ſpiſowarjo.

2) Bamžowje zakitaja ſwobodu. Prěnja a hłowna kroczel k ſwobodźe ſta ſo zawěrno pſchez zběhnjenjo wotroczſtwa (ſklavſtwa). Schtó pak wojowaſche tele cźežke wojowanjo za cźłowjeſku ſwobodu z tajkej horliwoſcźu? Bamžowje to běchu. Lětſtotki woni njewuſtawachu, zo bychu zahnali hanibu wotroczſtwa (podźiſnjenjo), w kotrymž je ſo z cźłowjekom, Božim wobrazom, kaž z němym ſtworjenjom wobkhadźało. Najprjedy pytachu woni puta wotroczſtwa z próſtwami a potom z hroženjom wołożicź, hacž je doſpołnje rozbichu.

Rjehoř I. pſchipuſchcźi tež njewólnikow (ſklavow) k duchownſkej doſtojnoſcźi; Rjehoř III., Zacharias, Rjehoř IX. a Alexander IV. prócowachu ſo wſchomóžnje wo puſchczenjo njewólnikow. Jan IV. póſła wſchě ſwoje pokłady do Dalmacije, zo by z nimi podcźiſnjenych kſcheſczanow wukupił. Innocenc III. załoži woſebity duchowny rjad k wukupowanju njewólnikow, kotryž w krótkim 30,000 tajkim ſwobodu kupi. Pius II., Alexander VI., Rjehoř XVI. wobroczichu ſo horliwje na ſwětne mocy, zo by wſchudźom hanibne pſchekupſtwo z ludźimi ſkónczńje zběhnjene było. Z jenym ſłowom, ſchtož njenapadny pohanſkim mudrym, ſchtož njewumyſli pohanſka Grichiſka a Romſka, to dokonjachu romſcy bamžowje bjez krewjepſchelecźa, na pucźu luboſcźiwoho powuczenja; wotroczſtwo zběhnywſchi dachu wjetſchinje cźłowjeſtwa najdróžſchi dar — ſwobodu woſoby.

Pſched Khryſtuſom zdychowachu tſi tſecźiny cźłowjeſtwa w najhanibniſchim wotroczſtwje. W Athenach běſche bjez 60,000 wobydlerjemi 40,000 njewólnikow; w Romje w cźaſu republiki pak lědma 2000 ſwobodnych ludźi bjez 1,200,000 wobydlerjemi. Tam hakle kſcheſczanſtwo pocźa prědowacź, zo ſmy wſchitcy dźěcźi jenoho Wótca, ſtawy jenoho cźěła Khryſtuſa, w hromadźe bratſja jenajkoho ſplaha.

Z tymle wucźenjom je hakle cyrkej změrniła cźerpjenja wbohich cźłowjekow a womjechcźiła wutroby podcźiſchczowarjow, zo bychu pomału rozbili te puta, z kotrymiž běchu prjedy ſwojich ſobubratrow ſpinali.

Hdyž pak běſche hižo zakład położeny, pytachu bamžowje tež na druhe waſchnjo ludźacu ſwobodu rozſchěrjecź, najprjedy z tym, zo žanomu waſchnju knježenja prjednoſcź njepſchirjeknychu a w tym ludam ſwobodu zawoſtajichu. Bamž pſchipóznawa za ſwojoho ſyna katholika, kotryž republicy pſchiſłuſcha, runje tak kaž poddana abſolutnoho knježeŕſtwa. Katholſka wucźba nima žadyn artikel wo tym, kotre waſchnjo knježenja je wužitniſche. Tale wucźba wocźehnje ludźi za njebjeſa, ſchtož pak cźaſne zarjadowanjo naſtupa, pſcheje jim ſwobodu, jenož porucźa wſchudźom Boże zakonje dźerżecź. A woprawdźe tak ſu naſtawali republiki na ſamych mjezach cyrkwinoho ſtata w ſrjedźnym cźaſu, tak je zaſy ſwjaty wótc žohnował khěžorow a kralow ze ſłowom: „Spominaj, zo je Bóh tak nad tobu, kaž ty

nad poddanami; rozmyſluj, zo je kral kralow tón, kotryž ma ſwój trón na njebjeſach.“

Na poſledku ſu ſo bamžowje tež wo zakhowanjo ſwobody z tym starali, zo ſu ſchkódne błudy potłoczowali. Najſchkódniſchi błud je wyſokomyſlnoſcź a ſpjecženjo. Z nabožniſkich błudow je husto ſpjecženjo a zběžk nastał, z toho pak wſchudžom wotroczſtwo, kaž ſtawizny wucža. Dokelž ſu ſo bamžowje pſcheczźiwo tajkim błudam pozběhnyli a wyſokomyſłnoſczźi hacženja ſtajili, maja zaſłužbu wo zakhowanjo praweje ſwobody.

2) Bamžowje wobkhowaja měr. „Pokoj cžłowjekam na zemi“, modli ſo kóždy dźeń ſwjaty wótc pſchi wołtarju, „pokoj wam“ pſchipowjeda wón pſchecy cžłowjeſtwu; hdy bychu jenož joho wótcowſki hłós poſłuchali! Wſchak twori kſcheſczańſki lud jenu ſwójbu, kak bychu tu móhłe dźěczźi jeneje ſwójby pſcheczźiwo ſebi wojowacź?

Pomjenujemy jenož někotry z wjele podawkow, zo ſu ſo bamžowje wo ſwětny měr ſtarali. Bamž Rjehoř Wulki (w 9. lětſtotku) wujedna měr, hdyž khěžor Ludwik mjecž pſchimaſche pſcheczźiwo ſwojim ſynam. Bamž Formoſus změrowa zwady kralow w Gallii a wotwobroczźi ze ſwojej doſtojnoſczźu Arnulfa wot daliſchich napadow na Karlowy kraj. W 10. lětſtotku prócowaſche ſo Schczěpan VIII. wo změrowanjo Ludwika IV. z Hugonom a doby zběžkańſke krajne ſtawy zaſy kralej. W 11. lětſtotku doby ſebi Benedikt IX. zaſłužby wo měr w Pólſkej. Krajna wójna bě hubjenſtwo rozpſchestrjeła. Poſlenja nadžija běſche naſtupnik tróna Kazimir, kotrohož bamž wot klóſchtyrſkich ſlubow wotwjaza, zo by krajej měr wróczźił. W 11. lětſtotku poda ſo tež Leo IX. hacž na mjezy Wuherſkeje, zo by khěžora z wuherſkim kralom wujednał. A tak buchu bamžowje tež w 12., 13., 14. lětſtotku do Němſkeje, Schpaniſkeje, Danſkeje, Portugalſkeje na zjednanjo žadani. Haj ſam ſchismatiſki Iwan z Moſkwy dźakowaſche ſo bamžej za měr z pólſkim kralom, hdyž běſche Poſſevin hako bamžowy póſłanc wobeju wujednał.

Najwjacy pak ſu bamžowje za měr a pokoj ſwěta ſkutkowali, zo ſo njewuſtawajcy prócowachu z cžłowjeczźich wutrobow ducha wjeczźenja (rachi) a wójnſkeje žadoſcźe wutorhnycź. W ſrjedźnym cžaſu běchu woſebje w Němcach ſtajne wójny. Najmjeńſcheje kſchiwdy dla hižo pſchimachu za mjeczźom, mordowachu a rubjachu po cyłym kraju; to běſche pjaſtne prawo ſylniſchoho. Jenož cyrkej móžeſche to wotſtronicź, a dokonja to ze ſwojim, wot bamža wudatym zakonjom wo „božim měrje“ (treuga Dei, Gottesfrieden), kotryž cyrkwinſke ſchtrafy na tych położi, kotſiž bróń njewotpołožichu w advencźe, poſcźe, njedźelu, ſwjaty dźeń, abo ſchtwórtk, pjatk a ſobotu. Z tym pſchibjeraſche pomału cźichoſcź a měrniwoſcź we wutrobach a pokoj w krajach.

A tak hacž do dźenſniſchoho dnja cyrkej wobara njeměrej, hdyž duell krucźe ſchtrafuje (ſwětne zakonje ſu w tym ſłabuſchke) a kóždych 25 lět jubilejſke (miłoſczźiwe) lěto ſwjeczźi, zo bychu wſchitcy měr z Bohom a cžłowjekami ſebi dobyli. Hdy bychu jenož ſwětni wjerchowje pſchecy poſłuchacź chcyli na hłós ſwjatoho wótca; kak cźiche a zbožowne žiwjenjo by na ſwěcźe było!

(Pokracžowanjo.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Wurjadny wopor katholſkich Serbow za ſwjatoho wótca je drje ſo nětko zwjetſcha zhromadźił. Schtóž chce w naſchich ſerbſkich woſadach k tomu hiſchcźe pſchiſtupicź, njech ſwój pſchinoſchk ſwojomu wyſokodoſtojnomu k. fararjej woteda. Je-li chce tón abo druhi Serb abo Serbowka z daliſchich ſtronow ſo tomule woporej pſchizanknycź, móže ſwój dar tež redakciji póſłacź, kotraž jón w Póſłu kwitiruje a pſchedſtydźe k. kanonikuſej Barthej póſcźele. We pſchichodnym cźiſle bychmy rady wotedate dary po wſach a woſadach wozjewili, jeli to pſchichodna zhromadźizna, kotruž chcemy na ſ. Michała w Khróſcźicach wotdźerźecź, tak wobzanknje.

Z Budyſchina. Schtwórtk 10. t. m. wudźěli naſch hnadny k. biſkop w tachantſkej cyrkwi měſchniſku ſwjecźiznu diakonomaj, k. M. Róli z Ralbic a k. H. Salmej z Radeburga. Pſched tej ſamej dźerźeſche wón rycź pſchi woltarju, w kotrejź rozeſtaji, na kajke waſchnjo mataj nowoſwjecźenaj tſoje měſchniſke doſtojnſtwo (hako wucźerjej, hako měſchnikaj, hako duchownaj paſtyrjej) wjeſcź a zaſtaracź. Pſchi tejle ſwjatocźnoſcźi běſche tójſchto ludźi. Knjez Róla mějeſche zandźenu njedźelu w Ralbicach prěni Bożu mſchu a k. Salm budźe ju jutſe w Njebjelcźicach dźerźecź. Rozprawu z Ralbic podawamy dźenſa a wo rozprawu z Njebjelcźic proſymy knjezow, kiž budźa tam pſchitomni.

Z Ralbic, 13. ſeptembra. Dźenſniſcha njedźela bě za naſchu woſadu ſwjedźeń hnujaceje wjeſołoſcźe; jedyn z naſchich woſadnych ſynow, knjez Michał Róla z Ralbic ſwjecźeſche na ſwjatocźne waſchnjo we pſchitomnoſcźi cyłeje woſady a wjele cuzych prěni krócź wopor bożeje mſchě. Wokoło 8 poda ſo woſada z khorhowjemi wjedźena wot naſchoho knj. fararja J. Benſcha, kiž bě wot Kulowſkoho knj. kapłana Wowcźerka, nowoſwjecźenoho duchownoho k. Salma z Radeburga a naſchoho knj. kapłana pſchewodźany, z farſkeje cyrkwje k maczeŕnomu domej knj. primicianta, a poſtrowi z japoſchtołſkim poſtrowjenjom: „Pokoj budź z tuthym domom a ze wſchěmi we nim bydlacymi“ knj. primicianta a wſchěch pſchitomnych. Na to dopomni knj. farař knj. primicianta z pſchihodnymi ſłowami, zo by nětko z dźakownej wutrobu „Bożemje“ prajił tutomu domej, z kotrohož je tejko dobrotow wužiwał a hłoſej zwonow farſkeje cyrkwje poſłuchawſchi tam ſo podał, hdźež joho tón Knjez woła. Pod ſpěwanjom khwalbnoho khěrluſcha: „Tebje my Boha khwalimy“ wjedźeſche ſo nětko wyſokodoſtojny primiciant do domu božoho. Tſi hako druźki wuhotowane ſchuleŕki njeſechu jomu wěnc a krónu. We cyrkwi ſpěwachu ſo te pſchi tutej pſchileżitoſcźi wužiwane pacźerje a modlitwy a potom bě prědowanjo. Z podłożkom ſłowow: „Žně drje ſu wulke, dźěłacźerjow pak je mało“ wupraji knjez farař ſwoje a cyłeje woſady wulke wjeſelo, zo jenoho nowoho dźěłacźerja do winicy toho Knjeza dóſtanjemy, a rozeſtaji potom na wuſtojne waſchnjo wulku ważnoſcź duchownſtwa za cźłowjeſki ſplah. Wjele ſylzow, kiž ſo tu ronjeſche, dopokaza, zo běchu joho ſłowa wutroby hnuło. Na to ſwjecźeſche młody měſchnik njekrawny wopor nowoho zakonja, woprawjeſche pſchi tym ſamym ſwoju macź a ſwoje tſi ſotry a wudźěleſche po ſkónczenych bożich ſłużbach primiciantſke požohnowanjo a po dokonjanej cyrkwinſkej ſwjatocźnoſcźi zhromadźi ſo wjele pſchecźeli, dobrocźerjow a znatych z dźěła we

maczerńnym domje knjeza primicianta, z dźěla we ſuſodnym domje joho njeboh kmótra, zo bychu ſo we wjeſołym towarſtwje cžeſnje zabawili. Bjez nimi běchu tež wſchitcy pražſcy ſchtudencži ze naſcheje ſerbſkeje krajiny a tež dwaj z němſkeje. Knjezaj farrarjej z Kulowa a z Radworja, kaž tež knj. duchownaj z ſuſodnoho Rózanta pſchinjeſechu knjezej primiciantej ſami ſwoje wjeſołe zbožopſchecža. Hdže knj. Róla pſchińdže, njeje hiſchcže poſtajene. Bóh zdžerž nam joho we naſchich ſerbſkich woſadach a žohnuj joho prócu a ſkutkowanjo! J. Ł.

Z Khróſcžic. Na ſ. Michała budže zhromadźizna katholſkich Serbow na ſchuli w Khróſcžicach wot tſjoch popołdnju. Bjez druhim poda ſo tam rozprawa wo wulkoſcži zhromadźenoho wurjadnoho wopora katholſkich Serbow k podpjeranju bamžowoho wójſka a potom wuradźi ſo, na kajke waſchnjo ma ſo tónle dar do Roma póſłacž. Najſkerje pſchipołoži ſo k tomu rjenje piſana abo cžiſchcžana ſerbſka adreſſa z łacžanſkim pſchełožkom, kotraž mohła ſo bórzy tam cžitacž, jeli tón abo druhi z knjezow duchownych nacžiſk (Entwurf) teje ſameje ſobu pſchinjeſe. Na zhromadźiznu ſmě kóždy katholſki Serb pſchińcž, kotryž je pſchecžel tohole prědkwzacža.

Z Kulowa nam piſaja: Woſada a duchowni ſu k wurjadnomu woporcj za ſwjatoho wótca woprowali 16 tol. 15 nſl. Wyſche toho ſu darili M. W. ze Sulſchec 5 tol., H. B. a mandźelſka z Rachlowa 1 tol., J. B. tam 1 tol., J. W. a mandźelſka tam 1 tol. Potajkim je z cyła 24 tol. 15 nſl. Tſi wulke wohenje ſu lětſa w naſchej woſadže byłe, cžohoždla naſcha woſada wjacy woprowacž njemóžeſche. Pſchiſpomnjenjo redaktora. Kulowſka woſada je woſebje tohodla khwalby hódna, zo je ſo na woporje tych woſadow wobdźěliła, kiž pod budyſkim tachantom ſteja, hacžrunje je ſama pod wrótſławſkoho biſkopa ſtajena. Nětk móžemy wopraudže prajicž, zo je tón wopor wot wſchěch ſerbſkich woſadow.

Z **Jawory.** Pſchi woporje za ſwjatoho wótca je ſo Jawora z 76 tol. 15 nſl. 5 np. wobdźěliła; w tym je jedyn dar 25 tol. a potom 5 tol. 2 nſl. 5 np. wot cželadnikow. Zo bych ponižnoſcži cžeſcžomnych dawacžerjow blizko njeſtupił, njecham wjele wo tym piſacž; jenož tak wjele ſpomnju, zo je Jawora k ſwojomu prjedawſchomu dobromu mjenej rjane nowe dopokazanjo pſchipołožiła. Hdyž pſchi wſchěm hubjenym cžaſu tak mała wjes ſo takle pſchi dobrym ſkutku wobdźěli, dha je to wobſwědſenjo, zo jeje wobydlerjo tu należnoſcž derje rozſudźicž wjedža a zo maja tež wutrobu za tu ſamu. Daj Bóh, zo by wjele tajkich „ſerbſkich wſow“ było, potom móžemy ſebi hanjenjo Serbow wot někotrych hordych ſuſodow w měrje lubicž dacž. Za Jaworu ſamu pak, a za wſchitſkich, pola kotrychž je piſař tychle rynczkow hromadźił, njewěm lěpſche pſchecžo hacž: Zapłacž Wam Bóh tón Knjez! Bóh daj, zo by kóždy bohate myto we wěcžnoſcži doſtał! I.

Z Budyſchina. Tachantſki vikar a ſeminarſki wucžer k. Dienſt, kotryž je ſo na dwaj měſacaj do kupjelow w Davos we Schwajcarſkej podał, dźerži w tamniſchej ſchuli z dowolnoſcžu k. biſkopa z Chura na tak mjenowanym njeſomnym woltarju (**altare portatile**) Božu mſchu. Tale wjes je reformirtſka a wón je po 300 lětach zaſy prěni katholſki duchowny, kiž tam kemſche dźerži za katholſkich tam pſchebywacych kupjelſkich hoſcži. Bóh daj, zo by ſo naſch k. kollega zaſy z prawje wobkrucženej ſtrowotu domoj wrócžił!

Z dreždžanskeje diöcesy.

Z Dreždžan. Jutše budże hnadny k. biskop tudy s. sakrament firmowanja wudźělecź. W Zwikawje bu wot njoho 16. auguſta 51 firmowanych, we Freibergu 26. auguſta pak 20. Bjez 332 firmowanymi w Annabergu (20. auguſta) běſche jich 29 z woſady; cźi druzy běchu ze ſuſodnych cźěſkich woſadow.

Z Annaberga. Tudomni katholſcy dyrbjachu ſo dotal wot lutherſkoho paſtora pohrjebacź dacź. Njedawno je nětk dowolnoſcź pſchiſchła, zo ſmě katholſki farař ſwojich woſadnych (kiž tu žadyn woſebity kěrchow nimaja) na lutherſke měſchczanſke pohrjebniſchczo zjawnje po katholſkim waſchnju pohrjebacź.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Weſtfalſka. W zańdźenym měſacu zemrjety farař Karl Böckler we Beleke je ſwoje zamoženjo wokoło 40,000 toleri hólcźomu ſeminarej a theologiſkomu konviktej me Paderbornje wotkazał. Jenož 350 toleri lětneje renty doſtanu tſjo z pſchecźelſtwa na cźas žiwjenja. Hacź do lěta 1880 ma ſo dań ke kapitalej pſchirazyncź.

Schwajcarſka. Na wyſokej horje Sankt Bernhard je, kaž je wjele cźitarjam znate, mniſchi klóſchtyr, kotryž ſo za pucźowarjow derje ſtara a woſebje w cźaſu njezboža jim k pomocy ſteji. Njedawno ſu zaſy tſjo mniſcha tohole klóſchtra ſwoju zmužitoſcź a ſkutkownu luboſcź njezbožownym dopokazali. Cuzy knjez a cuza knjeni pſchińdźeſchtaj z wjedźicźerjemi (kotſiž za pjenjezy cuzych wodźa), wot Aoſta, italſkoho měſta, do horow a poſleniſchi běchu myſlili, zo do nocy hiſchcźe horje hacź k mjenowanomn klóſchtrej dóńdu. Ale nahle zběhny ſo njewjedro, kotrež pucźowarjow na hórſkej drozy blizko pſchi hłubokim dole z tołſtej cźmu wobda. Naſtróžena wot błyſkow a z njemocu zapſchijata knjeni ſo wobſuny a pany do bjezdna. Cźi wjedźicźerjo khwatachu nětko do klóſchtra wo pomoc; bórzy pſchińdźechu tſjo mnichojo ze ſwojimi pſami, kotrež ſo na pytanjo njezbožownych a huſto w ſněžy zahrjebanych derje wuſteja. Na měſcźe toho njezboža ſkocźi jedyn tych pſow bórzy do hłubiny, hdźež po krótkim tu knjeni namaka. Wjedźeni pſchez joho wucźo ſtupachu wjedźicźerjo a mniſcha dele k tej knjeni, a pſchinjeſechu ju zbožownje do klóſchtra. Wona bě pſchez panjenjo do hłubiny cźežcy ranjena, tola nic ſmjertnje.

Schwajcarſka. Katholikowje tuteje republiki wopokazuja wulku horliwoſcź za cyrkej. To je woſebje widźecź pſchi jich dźělbracźu na Piusowych towarſtwach. Dźeń 19. a 20. auguſta běſche w cyrkwi ſ. Hawła we Wylu hłowna zhromadźizna tychle towarſtwow, na kotruž duchowni a ſwětni ze wſchěch kantonow pſchijědźechu. Pſchedſyda, hrabja Scherer-Boccard wopiſowaſche we wotewrjenſkej ryczi pſchecźiwokſcheſcźanſke wojowanjo, kotrež pſchez cyłu Europu dźe, zo by cźłowjeſtwo k nowomu pohanſtwu pſchewjedźene było. Po nim ryczachu hiſchcźe wſchelacy druzy, bjez kotrymiž ſo woſebje ſpodobaſche k. Heinzer ze Sankt-Gallena.

Rakuſka. Adreſſa katholikow biſkopſtwa Graza, kotraž bamžowu allokuciju pſchecźiwo někotrym nowym khěžorſkim zakonjam za prawu ſpóznawa, bu wot 52,000 muži ze 91 woſadow podpiſana.

Khrowatſka. Katholſke knihowne towaŕſtwo ſ. Hieronyma w Zagrjebje jara yſchibjera a doſtawa wſchelake pjenjezne dary. Z woſebitym liſtom na wubjerk je ſławny podpjeraŕ wſchoho khwalobnoho bjez Słowjanami, biſkop Stroßmayer do towaŕſtwa zaſtupił, prócowanjo wubjerka požohnował a ſam 2000 ſchěſnakow darił.

Jendželſka. Znaty ſpiſowaŕ a nowinaŕ Higgins (kiž ſo też **Jacobus Omnium** we Times atd. podpiſowaſche), je krótko pſched ſmjerczu k naſchej cyrkwi pſcheſtupił. Wot dleſchoho czaſa běſche wón hižo katholſkomu wuznaczu pſchikhilený a daſche tohodla ſwoje dźěczi we nim woczahnycz; joho mandželſka běſche katholſka.

Z Jeruzalema. W juniju doſtaſchtaj dwaj młodzencaj z tamniſchoho ſeminara ſwjeczizny diakonata; jedyn je z Nazaretha a druhi z Beit-Djalla rodzeny. Poſleniſchomu je ſo woſebje wjele zadźěwkow napſcheczo ſtajało. Wón bě wot ſchismatiſkeju ſtarſcheju rodzeny. Hdyž wonaj pſcheſtupiſchtaj, bu syn do ſeminara daty. Hdyž běſchtaj pozdźiſcho joho bratraj zemrjełoj, bě wón jeniczki mužſki potomnik. Tohodla nałożeſchtaj ſtarſchej wſchě mózne ſrědki, zo byſchtaj joho wot duchownſtwa wotwobroczikoj, ale jeju prócowanjo bě podarmo. Pſchi kóždej ſwjeczizne, a też pſchi diakonacze, ſczěhowaſche macz płaczo a žałoſczo za nim, zo by joho wot zapſchijatoho wotmyſlenja wottraſchiła hacz do cyrkwje na kalvarſkej hórcy, hdyž ſo ſwjeczizny wudźěleja. Wona njeſpominaſche na ſ. Mariju, kotraž na tej ſamej hórcy naſchoho zbóžnika pſchewodźeſche a z nim jeneje myſle běſche, zo by wón wopor ſwojoho žiwjenja za nas dał. To móže wulku wažnoſcz za Paläſtinu doſtacz, hdyž budża tam duchowni, kiž ſu tam rodzeni.

Należnoſcze towaŕſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: kk. 236. kubleŕ Mikławſch Schokta z Rózanta; 237. Hana Bukowa ze Zyjic; 238. Pětr Herrmann ze Smjeczkec; 239. Hańža Kubańkec z Khróſczic; 240. Jakub Bryl ze Stareje Cyhelnily; 241. Jakub Schokta z Khróſczic; 242. Mikławſch Nowak z Hory.

Na l. 1867 dopłaczi: 330. gymnaſiaſt Klimant z Pěſkec.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Hana Madlena, dź. Mikławſcha Bjedricha z B.; Hana Marija, dź. Jurija Auguſta Kokle ze Zajdowa; Karl Auguſt, ſ. Handrija Gudy ze Židowa. — Zemrjety: Jakub Zur, wobydleŕ w B. (ze Sernjan), 60 lět, 9 měſ.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němſkeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wuſtojnje zeſtajana, je wuſchła pod mjenom:

Hnadowny wopyt ſwjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tſeczi dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje poſtajeny.)

Ta knižka je za 5 nſl. na pſchedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyſchinje, pola pſchekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróſczicach a pola kapłana w Radworju. Też expedicije Póſła ju rady kóždomu wobſtaraja.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósć a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 19. | 3. oktobra 1868. | Lětnik 6.

Druha katholska zhromadźizna w Khróscźicach.

Po wobzankńenju prěńjeje katholskeje zhromadźizny na s. Kawrjenca běsche na dnju s. Michała zasy w tudomnej schuli zhromadźizna k dalischomu wuwjedźenju znatoho serbskokatholskoho prědkwzacźa. Na tu samu zeńdźe so 58 katholikow ze serbskich wosadow, bjez nimi 12 duchownych, mjenujcy: k. kanonikus farař Barth z Khróscźic, k. administrator P. Benno Kral z Rózanta, k. farař Smoła z Njebjelczic, k. schulski direktor Scholta z Budyschina, k. farař Wels z Wotrowa, knjezaj kapłanaj Wornar a Nowak z Khróscźic, k. kapłan Ducźman z Radworja, k. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy, k. P. Tadej Natusch z Rózanta, k. kapłan Kuscźanski z Radworja a kapłan Hórnik z Budyschina.

Po wotewrjenju zhromadźizny, kotraž bu wot kanonikusa Bartha a z dźěla wot kapłana Hórnika wjedźena, wozjewi so hako pschedmjet (Gegenstand) tsoje praschenjo: 1) Kak wjele pjenjez je so nahromadźiło k podpjeranju bamžowoho wójska; 2) kak maja so te same nałožicź; 3) hacź ma so serbskokatholskomu darej tež adressa na swjatoho wótca pschipołożicź.

Na prěnje praschenjo móżesche so tajkale powjescź sobudźělicź. Katholscy Serbja wschitkich sydom wosadow su so pschi dobrowólnym wurjadnym woporje k podpjeranju bamžowoho wójska wobdźělili a něschto pschez 1000 toleri, kotrež su zwjetscha w Budyschinje na khwilu deponirowane, k tomu nawdali. To je najprjedy krasne wobswědczenjo jich katholskoho wěrywuznacza, jich skutkowneje luboscze k swjatomu wótcej a jich pschipóznacza zaskužbow tych mužow a młodźencow, kotsiž krej a žiwjenjo woprowacź chcedźa za swjatoho wótca. Pschipódla móżemy prajicź, so su Serbja pschez tónle zhromadnje wobzankńenu a zhromadnje wuwjedźenu wopor tež wobswědczili swoje zjenoczenjo we wěrje a krewi bjez sobu; hdźež so wo winowatoscź, czescź a zbožo katholskich Serbow jedna, tam stejimy wschitcy w hromadźe.

Na druhe praschenjo bě so prjedy bjez nami dwoje měnjenjo wotmołwiło. Jedyn dźěl pschitomnych chcyschе něktrych wuschłużenych a khmanych wojakow bamžej pósłacź a druhi pjenjezy k wuprajenomu podpjeranju bamžowoho wójska. Hačrunje staj so dwaj serbskaj czeschczehódnaj młodźencaj k zastupjenju do wójska wozjewiłoj, bu tola po dobrym rozmyslenju wschoho tónle namjet nětko wróczo wzaty a wschitcy pschitomni wuprajichu so za wotpósłanjo pjenjeżnoho dara do Roma. Tónle dar njesmě so po wobzanknjenju pschitomnych na žane waschnjo z pětrowym pjenjeżkom změschecź a zjenoczicź, ale dyrbi so hako wosebity wurjadny wopor wotpósłacź. Zhromadźizna chce pschez k. kanonikusa Bartha a kapłana Hórnika tohodla naschoho hnadnoho knjeza biskopa Ludwika prosyczź, zo by wón nasch wurjadny wopor z wosebitej adressu direktnje abo pschez nuntiusa swjatomu wótcej skerje a lěpje do Roma pósłał.

Na tsecze praschenjo wotmołwi so pschede wschěm, zo je adressa něschto jara pschihódne pschi tajkim woporje a zo na tajke waschnjo tež zasy wotmołwjenjo wot swjatoho wótca dostanjemy; te móže so potom woczischczecź a dawaczerjam rozdźělicź. Tohodla su tež wschitcy pschitomni za wotpósłanjo adressy, kotraž ma, kaž so samo rozymi, we naschej narodnej serbskej a potom we cyrkwinskej kaczanskej ryczi zestajana byczź. Tajku bě k. kapłan Ducžman hižo serbscy wudźěłał a wón bu nětko wot pschedsydy proscheny, zo by ju pschitomnym pschecžitał. Wona běsche jara derje a wustojnje spisana; schtož czitarjo Pósła wěscze pschidadźa, hdyž budźa ju pschichodnje sami tudy woczischczanu widźecź. Zhromadźizna pak wupraji k. Ducžmanej swój zhromadny najrjenischi dźak z postanjenjom. Hdyž buchu nětk wosebje knjeża duchowni praschcheni, hacž chcyli něschto k słowam adressy pschidate abo wuwostajene měcź, žadachu woni jenož někotre snadne pscheměnjenja a wuzwolichu ze zhromadźiznu k dowuradźenju a wuhotowanju k. Ducžmanoweje czischczomneje adressy k. schulskoho direktora Schołtu a redaktora Hórnika hako soburedaktorow.

Po dokonjenju pschedpołożenych wuradźenjow wostachmy hischcze khwilu w hromadźe, to a wono rozpominajcy. Skónczenje wobzanknu so na namjet k. fararja Welsa zhromadźizna z tsikróczneje sławu, wunjesenej swjatomu wótcej Piusej dźewjatomu!

Zasłužby bamžow.

(Pokracžowanjo.)

4) Bamžowje zakitaja potłóczene prawo. Hdyž njewjedro hrozy, pyta dźěczo zakitanjo pola nana. Tak je tež we wulkej kschesczanskej swójbje. Hdyž njewinowatosczź a sprawnosczź czerpitej, hdyž hubjenstwo a nuza nastanje, tu wobrocźa so wěriwi k zhromadnomu wótcej, kotryž rady zrudnych tróschtuje, khudych podpjera a pschesczěhanych zakita.

Stawizny człowjestwa powjedaja nam wulki rjad wschelakich czerpjenjow, kotrež su wysokich a nizkich, duchownych a swětnych trjechiłe, a wopisuja nam tež, zo je

ſo jedyn luboſczíwy wótc ze ſłowom a ſkutkom za cżerpjacych ſtarał a jich boloſcże po mózˇnoſczi pomjeńſchił.

W cżaſach pſcheſcżěhanjow cyrkwje wuznamjenichu ſo we tym woſebje bamžowje Soter, Sixtus II., Euthychian, Dionyſius a Marcell. Soter wuda cyłe ſwoje zamoženjo na zeżiwjenjo kſcheſcżanow, kiž běchu k dżěłu we podkopkach (ſchachtach) wotſudżeni. Euthychian hrjebaſche ze ſamſnej ruku cżěła martrarjow. Sixtus II. hako ſtary muž tróſchtuje zrudnych. W pozdżiſchich cżaſach zakitachu bamžowje biſkopow pſchecżiwo namocy grichiſkoromſkich khěžorow, ſchismatikow, Saracenow a druhich ſurowych ludow. Tak zakitaſchtaj Julius a Damaſus biſkopa Athanaſia; Innocenc I. ſ. Jana Khryſoſtoma. Tak ſtaraſche ſo Rjehoŕ za wotehnatych grichiſkich biſkopow a ſamo za židow, hdyž Chilperich we Gallii jich z mocu ke kſchcżeńcy nuzowaſche. Pſchez cyły ſrjedżny cżas je zjawne, kak bamžowje potłocżenych pſchecżiwo podcżiſchcżowarjam hajachu, njech běchu potłocżeni duchowni abo ſwětni ludžo. A tež w cżaſu tak mjenowaneje reformacije a w najnowiſchim cżaſu wzachu bamžowje podcżiſchcżowanych duchownych a ſwětnych do ſwojoho zakita, woſebje Klemens XIII., Pius VI., Rjehoŕ XVI. Nětcżiſchi bamž Pius IX. rycżi mócnje za podcżiſchcżowanych, hoſpoduje w Romje wotehnatych duchownych z Italſkeje, Pólſkeje a druhich krajow; w joho měſcże pſchebywachu wotehnacżi wjeŕchowje, kaž nětko hiſchcże prjedawſchi neapelſki kral ze ſwojej ſwójbu.

5) Bamžowje woſwobodżichu Europu. Wjachkrócż běſche kſcheſcżanſka a zdżěłana Europa w ſtraſche, zo ju cżródy ſurowych tyranow a dżiwich pohanow podcżiſnu. Hunnowje, Vandalowje, Lombardowje a Turkowje torhachu ſo wo wobſadżenjo Europy. W cżaſach, hdżež ſo wſchitka nadżija zhubi, wuſtupi romſki bamž a wutorhny Europu ze ſwojejważnoſczu wěſtomu zahubjenju.

Hdyž w 5. lětſtotku Attila ze ſwojimi Hunnami pſchicżeże, wſchudżom rubjo a zapalejo hacž do Italſkeje: tu wozjewi ſo bamž Leo I. hako jandżel pěſton za wobydleŕſtwo Europy. Ani khěžor, ani wójſko, ani ſenat njeſpytachu wótcny kraj woſwobodżicż; jeniczki Leo I. zwaži ſebi z biſkopſkimi znamjenjemi do lěhwa Hunnow a zakhowa z próſtwami a darami Rom pſched zapuſcżenjom. Pozdżiſcho wutorhny tón ſamy bamž Rom a Europu z mocy Vandalow. Cyłe zemjanſtwo a wjetſchina wobydlerjow khowaſche ſo tehdom w horach a lěſach pſched cżródami Genſericha; cyła romſka krajina ſtejeſche we wohenju; tu wuſkutkowa Leo I. z hnujacej próſtwu a z wulkim darom, zo Rom njebu ſpaleny.

We 8. a 9. lětſtotku wotwobroczíſchtaj bamžej Zacharias a Schcżěpan III. Lombardow wot Roma, a to bě wulke zbožo za Europu, zo ſurowoſczi wucżekny. Pſchez bamža załoži ſo romſkoněmſke khěžorſtwo k wobaranju Europy.

We 9., 10. a 11. lětſtotku wobarachu bamžowje Europu ze wſchej mocu pſchecżiwo mohamedanſkim ludam (turkam). Zo bychu nawal njewěriwych z raniſchoho kraja wotdżerżeli, prědowachu a wjedżechu bamžowje w 11., 12. a 13. lětſtotku kſchižne wójny w ſlubjenym kraju (Paläſtinje), a byrnje ſo pſchez to ſwjate městna na ſtajne njewobſadżiłe, bu tola z tymile wójnami zaſtajeny pſchiwal njewěriwych do Europy, kſcheſcżanſtwo ſo w Europje zdżerża a z nim tež zdżěłanoſcż a ſwoboda.

Pozdźischo staji so bamž Mikławsch V. (w 16. stotku) raznje napscheczo Turkam; joho wotmyslenjo wjedźesche dale Kalix III. Hdyž so wjerchowje dlijachu, zjenoczischtaj bamžowy póslanc Karvajal a swjaty Kapistran swoje wójsko z Hunyadowym a wuswodźischtaj zbožownje Běłohród (Belgrad). Potom pokraczowaschtaj Pius II. a Pawoł II. w zhromadźenju pjenjez a wojakow pscheczźiwo Turkam; Sixtus IV. wotehna jich z Italskeje; Pius V. pak wosebje porazy jich pola Lepanto. Kscheszańske łódźstwo (Flotte) pod don Juanom woswobodźi tehdom 15,000 kscheszańskich njewólnikow (sklavow), zaniczi 130 wójnskich łódźow, pobi 30,000 surowych Turkow. Hdyž skónczinje l. 1683 zmużity pólski kral Jan Sobieski pola Wina jich straschnje zmorska, bě Europa zakitana pscheð połměsacom (znamjenjom mohamedanskeje wěry). Daj Bóh, zo by zbytk turkowskeje mocy nad kscheszanami bórzy so zhubił.

Je potajkim džiw, hdyž njestronischi protestantowje tele zasłużby bamžow khwala? Lessing na pschikład mjenuje bamža „woswobodźerja Němskeje, haj cyłeje Europy.“ Steffens wuznawa, zo je Rom wusudźenjo wschěch ludow wucziniło, a zo by Europa bjez duchownstwa do krutoho poddanstwa a njewólnistwa zapadnyła. Slawny Herder praji: „Hdy bychu bamžowje njebyli, by Europa najskerje pod železnej prawicu tyranow zdychowała, by była bitwischczo stajnych wójnow, haj snadź mongolska puszczina.“ Posleni swědk njech je nam Jan z Müller, kotryž na praschenjo: „Schto by z nas bjez bamžow było?“ wotmołwja: „to, schtož su Turkowje.“

(Pokraczowanjo.)

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Wurjadny wopor katholskich Serbow hromadźi so někko tudy ze wschěch 7 wosadow, hacž jón po naschej próstwje nasch hnadny k. biskop z pschidatej adressu wotpószele. Dokelž pak stajenjo a czischczenjo adressy hischcze wěsty czas žada, móžeja czi, kotsiž chcedźa so w kotrejžkuli wosadźe tomu woporej hischcze pschizanknycz, w běhu pschichodnoho tydźenja redaktorej swój pschinoschk pschepodacz abo pschipóslacz; na czož so w Pósle z prěnim pismikom dawaczerjowoho mjena kwitiruje. Dźensa spoczinamy wozjewjenjo pschehlada dawaczerjow, kaž daloko je redakciji znaty: 1) pschez k. P. Innocenca Jaworka w klóschtrje z cyła 272 tol. 23 nsl. 4 np., mjenujcy z Jawory 76 tol. 25 nsl. 5 np., z Kukowa 44 tol. 12 nsl., z klóschtra Marijneje Hwězdy (ale nic wot knjejstwa) 31 tol. 10 nsl. 7 np. a 40 khěžorskich schěsnakow, z Miłoczic 29 tol. 10 nsl., z Panczic 25 tol. 20 nsl. a 3 schěsnaki, z Kanec 23 tol. 22 nsl. 5 np., ze Swinjarnje 10 tol. 11 nsl. 2 np. a z Wětenčy 6 tol. 2) pschez k. P. Tadeja Natuscha w Rózeńczje 54 tol. 3 nsl. 5 np., mjenujcy z Rózanta 30 tol. 25 nsl. 5 np., ze Sernjan 12 tol. 10 nsl. 5 np., z Dobroschic 3 tol. 24 nsl., z Hrańcy 2 tol. 20 nsl., ze Smjerdźaceje 2 tol. 12 nsl. 5 np. (hischcze někotre dary ze Smjeczkec, z Noweje Wjeski a z Łazka). 3) pschez k. fararja Schneidera w Kulowje z cyła 26 tol. 10 nsl. (w poslenim czisle wozjewjene 24 tol. 15 nsl., k tomu 20 nsl. pola redakcije wot J. H. wotedate, dale pschez k. fararja 1 tol. 5 nsl. wot J. P. z Ł., P. Ł. z D.,

J. P. z K., J. Sch. z K., M.Cž. ze S.); 4) pschez k. fararja Nowaka a k. kapłana Ducžmana w Radworju 36 tol. 5 nsl. 5 np. (Pschichodnje dale.)

Z Budyschina. Nowoswjeczeny duchowny k. Róla je na njewěsty czas tudy zastojnstwo dostał.

Z Njebjelczic. Njedzelu, 20. septembra, swjeczesche so w naschej cyrkwi žadna a radostna swjatoczność. Młody duchowny, knjez H. Salm z Radeburga, pschinjese prěni króć njebjeskomu Wótcej wopor bożeje mschě. Wón wuzwoli sej k tomu nasch boži dom, nic jenož zo móhli joho tudomnischi pschecželojo a znaczi joho bożej mschi pschitomni bycź, ale tež, zo by so dźakownoho wopokazał, dokelž bě w młodych lětach z nascheje klětki prěni króć kscheszczanskokatholsku wuczbu słyschał. We wosomich rano roznoschachu zwony na wschě strony wjesoku powjesć́, zo so swjatoczność poczina. Knjez farař Smoła pod assistencu kk. P. Malachiasa z Klóschtra a młodoho duchownoho Róle z Ralbic, kotrymž so tež schulska młodosć́ a wjele wosadnych ludźi pschizamkny, dźěsche z khorhojemi na faru. Tam wuspěwachu so pschisprawne paczerje, a potom wjedźechu knjeza primicianta, pschewodźanoho wot schtyri serbskich a schtyri němskich družkow z processionom a khěrlusch spěwajo do cyrkwje, kiž bě hižo z pobožnymi pschepjelnjena. Hdyž bě k. primiciant paczerje dospěwał, stupi nasch k. farař na klětku a rozestaji z wutrobnymi a wustojnymi słowami dóstojnosć́ duchownoho, kak je wón měschnik toho Knjeza a měschnik ludu, a wobroczi so pschi posledku němski na k. primicianta, jomu zbožo pschejo a joho napominanjo, so pschi božej mschi nic jenož na so a swojich pschitomnych, ale tež na cyły katholski swět dopomnicź. Po prědowanju zaspěwa młody knjez „Veni sancte Spiritus“ a woprawi na božej mschi z hnutej wutrobu swojoho nana, macź a bratrow a zaspěwa po božej mschi „Te Deum laudamus“. Na to wudźěleschе zhromadźenym ludźom boże požohnowanjo. Bóh dał, zo by kóždomu so po joho wutrobnej a Bohu spodobnej žadosczi stało! Po kemschach skhadjachu so pschecželojo a znaczi młodoho knjeza w Serbskich Pazlicach pola joho czety k wuhotowanej hosczinje. Tak miny so za nas tónle swjatoczny dźeń. Bóh tón Knjez pschewodźej k. primicianta do joho nowoho zastojnstwa (wón pschińdźe za kapłana do Chemnitza), nam pak popschej tu hnadu, zo by so tajki swjedźeń husczischo swjecził we naschej wosadze!

Z Khróscźic. Na s. Michała běsche na tudomnej schuli druha zhromadźizna katholskich Serbow. Smy wjesołeje nadźije, zo budźe to, schtož bu tak khwalobnje započate, tež derje wuwjedźene k czesczi Božej a k spomoženju naschich duschow. Nadrobne wopisanjo zhromadźizny, kotraž budźe drje po dołhich lětach hischcze w dobrym wopomnjeczu, podawa redaktor na prědku tutoho czisła.

Z Wotrowa. K podpjeranju bamžowoho wójska je so pola nas nahromadźiło 165 toleri. We tym je jedyn dar 100 tol. (t. r. 200 schěsnakow = 72 tol. a 28 tol. slěbra); dale tu tsi dary po 5 tol. (J. B. z W., J. S. z K., J. C. z K.), tsi po 3 tol., 4 po 2 tol. a wysche, 18 po tolerju. Wysche toho je wosada hako pětrowy pjenjezk nawdała 17 tol. 11 nsl. 5 np.; po tajkim je tu z cyła w krótkim czasu składowane 182 tol. Bóh zapłacź wschěm tónle skutk swjateje luboscze!

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Přenju njedźelu oktobra, na 4. toho měsaca, swjecźi so we naschej kulowskej farskej cyrkwi dźeń swjatoho rózarija a druhu njedźelu oktobra, na 11. toho měsaca, lětne wopomnjecźo woswjecźenja božoho domu abo kermuscha. Bratsja a sotry s. Marijnoho arcbratstwa swjatoho rózarija su pscheproscheni, tejle dnaj a pschez cyły tydźeń we bratrowskej cyrkwi w Kulowje k swjatej spowjedźi a k swjatomu woprawjenju pschińcź, zo bychu pschizwoleny dospołny wotpusk dostali. Schtóž chce do bratstwa swj. rózarija abo swj. skapulira zastupicź, chcył na farje swoje mjeno do knihow zapisacź dacź. Tam, kaž pola naschich mikoscźiwych sotrow, so tež dostawaju paczeŕki a skapulíry. Paczeŕki a skapulíry budźa so prěni a druhi swjaty dźeń po dopołdnischich kemschach (wokoło ½ 12 dopołdnja) pschi s. Marijnym wołtarju woswjecźecź a maja so pschi měschniskim swjecźenju we rukomaj dźerżecź. Cźi sami, kiž žadaja žohnowany skapulir napójsnjeny měcź, chcyli potom k wołtarjej a k měschnikej pschistupicź.

S.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. Do Freiburga w Badenskej je powjescź z Roma pschischła, zo chce bamž k wopomnikej za skawnoho njeboh archibiskopa Vicari marmorowe kamjenje daricź z lětsa wotkrytoho staroho składa w Romje.

Pruska. Z Wrótskawy pisaja, zo je pruska kralowna zběhnjeny klóschtyr w Trebnicach kupiła a rjadej maltesarjow dariła. Tón samy da nětk te twarjenja wuporjedźecź, a potom pschińdu tam mikoscźiwe sotry.

Pruska. Kulm. We rudomnej diöcesy khodźa po konschim schematismje, hacź runje je hižon tute lěto wjele nowych katholskich schulow załožene, 8916 katholskich dźěcźi do 202 protestantskich schulow, potajkim w pscherěžku do jeneje 40 katholskich dźěcźi. Po statistiskim wupokastwje z l. 1864 khodźa samo we wjecźornej Pruskej 14,079 katholskich dźěcźi do protestantskich schulow. W provincach Pomorskej, Schlezynskej, Brandenburgskej a Sakjonskej je jich tež pschez 6000, kiž lutherske schule wopytuja; w někotrych blakach su we jenej tajkej wucźerni pschez 50 katholskich dźěcźi. To je wulke wulke polo za towarstwo sw. Bonifacija!

Z Bamberga. Generalna zhromadźizna katholskich towarstwow Němskeje je jara derje wotběžała a je tam bjez druhim tež jedyn wysoki duchowny z Roma pschitomny byk.

Rakuska. Ministerstwo je rozkaz dało, zo ma so pschecźiwo biskopam a duchownym, kiž te nowe cyrkwi schkódne zakonje, kotrež na woprawdźe konstitucionalne waschnjo njejsu do skutka stupiłe, hischcźe njepschiznawaja, nětko krucźisco wustupowacź. Tak su wóndanjo pastyŕski list biskopa w Linzu konfescirowali a njedowola jón z klětkow wozjewjecź. Tež pschecźiwo fararjam, kiž njechadźa za swětne mandźelske sudy attest wo spytowanym zjednanju mandźelskich podacź, budźe nětko krucźe zakroczene. Ale wbohe khěžorowe knježeŕstwo tu samo pschecźiwo swojim samsnym zakonjam skutkuje; pschetož pschez nowe zakonje njeje hischcźe tón paragraf konkordata zběhnjeny

hdźež ſteji cžorne na běłym: zo ſmědźa biſkopja bjez dowolnoſcże ſwětnoho knježeŕſtwa powucženja a rozkazy w cyrkwinſkich naležnoſcžach wozjewjecž. Biſkop Rüdiger w Linzu potajkim niczo njezakońſke cžinił njeje! Druzy biſkopja wojuja tohorunja dale!

Rakuſka. Knježeŕſtwo njewě ſebi žaneje rady z potłoczowanjom tych, kiž w cyrkwinſkich a druhich wěcach hinak ſudźa, hacž wone ſame. Najnowiſche je, zo z biſkopami proceſſy dla kaženja měra zapoczinaja. Tak je n. pſch. kardinal-arcbiſkop wjerch Schwarzenberg w Prazy hižo k pſcheſłyſchowanju žadany. Smy jara wcžipni, kak to w khěžorſtwje dale pojědže!

Pólſka. Biſkop Majorczyk z města Kielce, kiž dyrbjeſche ſo we Warſchawje dla njewuzwolenja jenoho wotpóſłanoho k nowopjeczenej katholſkej ſynodže zamołwjecž, je pſchez mjezy do Rakuſkeje cžekmył, dokelž móžeſche do prědka wjedžecž, zo budže runje tak dale transportirowany, kaž biſkop Popiel z Płocka.

Z Roma. Bamž je ze zjawnym liſtom wſchitkich ſchismatiſkich biſkopow (t. r. tajkich, kiž njejſu nětko wjacy z bamžom w zjenoczeńſtwje abo joho wyſchſche paſtyŕſtwo njepſchipóznaja) na koncil abo cyrkwinſku zhromadźiznu k 8. decembra 1869 do Roma pſcheproſył, zo bychu ſo zaſy z romſkim japoſchtołſkim ſtołom, ſrjedźiznu jednoty a wěrnoſcże, zjenoczili.

Z Roma. Bamžowe wójſko je z nowa někotre kanony a wjele nowych tſělbow doſtało. Je też trjeba, zo je pſchecy wſcho pſchihotowane; dokelž ſu zaſy někotrych wotpóſłanych ze ſtrony revolucionarjow w Romje zajeli.

Z Roma. Swjaty wótc je njedawno někotre liſty z dźěła z podpiſmom a z dźěła bjez podpiſma doſtał, w kotrychž ſo jomu wozjewja, zo chcedźa revolucionarjo joho ſkóncowacž. Na te podpiſane liſty je bamž wotmołwicž kazał: „Moje žiwjenjo ſteji w Božej rucy. K wobžarowanju je duſcha toho, kiž chce na mni mordař bycž.“

Z Londona. W běhu dweju njedželow ſu tudy tſjo proteſtantſcy duchowni k naſchej cyrkwi pſcheſtupili, kotrymž 49 z jich prjedawſchich woſadnych ſcžěhowachu. Jedyn z tych wobroczenych duchownych, k. Acres, woteda k dopomnjeczu na ſwoje wobroczenjo tudomnomu arcbiſkopej 5000 puntow ſterlingow (t. j. 33,000 toleri); wón pſchebywa nětk hižo w Romje, hdžež chce ſo na duchownſtwo pſchihotowacž. Woſada Hachei je ſo też k naſchej cyrkwi wobrocziła.

Turkowſka. W Konſtantinoplu běchu miłoſcžiwe ſotry pſched někotrym czaſom z twarom wulkeje khěže za ſyrotki ſpoczeli. Ale prjedy hacž bu twar dokonjany, běchu pjenjezy wſchě. Na to podaſchtej ſo dwě ſotſe turkowſkomu ſultanej, a pſchepodaſchtej jomu próſtwu za podpjeranjo z pjenjezami. Wonej buſchtej wot njoho jara pſchecželnje pſchijatej. Dokelž pak ſo tójſchto dnjow miny, bjez toho zo byſchtej wotmołwenjo doſtałoj, ńoda ſo jena wot tych ſotrow hiſchcže jnnkrócž k ſultanej. Tón ſo džiwaſche a bu njeſpokojny, dokelž, kaž prajeſche, hižno je ſwoje pſchikaznje w tej wěcy dał a zo hiſchcže te wuwjedžene njejſu a ſlubi, zo bórzy wotmołwjenjo doſtanje. Woprawdže buchu jim pſchichodny dźeń 80,000 piaſtrow (10,000 ſchěſnakow) k dotwarjenju teje khěže pſchipóſłane. A to bě turka!!

Schwejdiſki Lappland. Duchowny Bernhard z Kopenhagen je wóndanjo z łódžu do Tromsö pſchijěł, a budže 15 nowowobroczenym ſ. ſakrament firmowanja wudźělecž. Też nowoſwjeczeny měſchnik, kiž běſche na ſwj. Trojicu ſwjeczižnu doſtał,

z mjenom Plaſe, pſchijědże za dwě njedźeli, zo by w Lapplandże we knjezowej winicy ſkutkował. Jedyn druhi nowoſwjećeny duchowny je hako miſſionar do Thorshavena na Färöerſkich kupach póſłany. Jedyn tſećźi budże pſchichodne hody za naſch wokrjes ſwjećeny.

Amerika. Lousvillſki biſkopſki zaſtupnik, knj. Benedikt Spalting, bratr ſławnoho archbiſkopa w Baltimore, je 57 lět ſtary na zrudne waſchnjo wumrjeł. Wón měješche te waſchnjo, wjećźor we kožu cźitacź. Pſchi tym pak bě wuſnył a bě ſo potom kožo někak zapaliło, a wón dyrbješche ſo tak ſpalicź.

Amerika. Z New-Yorka. Pſched 88 lětami njeběſche w Newyorku ani jena katholſka cyrkej, ani khapałka, ani jedyn katholſki duchowny. Nětk liczimy we tych 3 ſuſodnych městach Newyork, Brooklym a Wiliamsburg ſamo 62 cyrkwjow a 170 měſchnikow, wjele klóſchtrow, ſchpitalow a ſyrotnicow. Wot tych cyrkwjow pſchiňdźeja na Newyork 38 a wyſche toho je 30 khapałkow a 120 měſchnikow. Po liczbje kſchćenych katholſkich dźěćźi w lěćźe 1867, kotrychž bě na 18,000, dyrbi na 400,000 katholikow w Newyorku bydlicź.

Amerika. We Waſhingtonje ſu zakładny kamjeń noweje katholſkeje cyrkwje ſ. Józefa za Němcow położili. Cyrkej budże gothiſka, 70 ſtopow ſchěroka a 175 ſtopow dołha; tórm budże 100 łochćźi wyſoki.

Amerika. W Baltimore běſche 16. auguſta ſwjećźizna dweju biſkopow, mjenujcy k. Dr. Beckera za nowu diöceſu Wilmington a k. Gibbonsa za nowu diöceſu North-Carolina.

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: kk. 243. gymnaſiaſt Měrćźink w Prazy; 244. Michał Schwejda z Khróſćźic; 245. Jakub Schokta z Wudworja; 246. Michał Schokta z Wudworja; 267. Pětr Kokla z Wudworja; 248. Michał Bryl z Wudworja: 249. Michał Cyž z Wucźkec; 250. Michał Ryncź z Jaſeńcy; 251. Jakub Kokla z Khróſćźic; 252. Michał Lukaſch z Khróſćźic; 253. Mikławſch Domſch z Hórkow; 254. gymnaſiaſt Schkala w Prazy; 225. Franc Měrćźink z Bělćźec; 256. Khata Serbinowa z Nowoſlic.

Dobrowólne dary: N. pſchez k. kapłana W. 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchćźenaj: Jan Mikławſch, ſ. Jana Auguſta Měrćźinka w Hrubjelcźicach; Karl W., ſ. Jana Jurka z B. — Zemrjetaj: Jan Kurt, ſ. krawca Jana G. Adama z B.; Hana, dź. Pěterki z Hrubjelcźic, 20 lět 5 měſ.

Z Radworja. Kſchćźeni: Mikławſch, ſ. Michała Cźunki z Khelna; Michał, ſ. Michała Hicki z Radworja; Marija, dź. Michała Schenka z Radworja; Jan, ſ. Mikławſcha Wawrija z Radworja. — Zemrjetaj: Hana, wud. njeboh Handrija Gról-muſa z Lutowcźa, 85 l. 11 měſ.; Madlena, m. Michała Spana z Radworja, 59 l. 19 dnj. — Wěrowanaj: Mikławſch Rjećźk z Bronja, z Mariju Mjenjec z Radworja.

Cźiſchćźał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na póśće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 20. **17. oktobra 1868.** **Lětnik 6.**

Adressa swjatomu wótcej, wot katholskich Serbow wotpóstana.

Swjaty wótcže! W krajinach Łužicy, we kotrychž je swjaty biskop Benno Knjezowu winicu plahował a sebi wěcžne wopomnjeczo zawostajił, je njezbožowne rozschczěpjenjo zańdženych stotytkow, kaž we wjele druhich krajach, Cyrkej božu zapuscziło, tak zo je jeno mały dźěl toho luda, kotryž swojoho Boha we serbsko-słowjanskej ryczi khwali, we tamnych czasach pschecziwnosczow a tyschnosczow katholskej Cyrkwi swěrny wostał.

Tutón mjeńschi dźěl serbskoho luda (pschetož simy jeno 12,000 katholikow porno 180,000 njekatholskich Serbow) zwostawa hacž do dźensnischoho dnja we swěrnej posluschnosczi pod nawjedowanjom, zakitom a požohnowanjom romskoho biskopa.

Zjenosczeni ze zwjazkom teje sameje wěry, tych samych sakramentow a teje sameje posluschnosczje napschecžo japoschtolskomu Stołej dźakujemy so Bohu za zbožo, zo smy tež my sobustawy tuteje wulkeje a krasneje zhromadźizny, a jako stawy toho samoho cźěła, kotrohož hłowa je Khrystus, rudźimy so nad pschecziwnosczemi tuteje po wschitkich krajach nascheje zemje wupschestrjeneje Cyrkwje. Wosebje pak we naschich czasach, hdyž rozwuzdźena samowólnoscź powalicź spytuje zakonje a kaznje wot Boha postajene, hdyž bjezbóžna złóscź złoby a namóc wobrocza napschecžo Jězusowomu naměstnikej: pohladujemy tež my jako lubowace dźěczi ze staroscziwym wóczkom na zrudne a wjele tyschene postajenjo, kotrež njepschecželojo prawa a sprawnosczje pschihotuja Tebi, naschomu wulcy lubowanomu najwyschschomu pastyrjej a biskopej naschich duschow. Zaczisćamy tohodla wschitke kžě a hanjenja, kotrež woni z njehańbitej khrobłosczu napschecžo Twojomu knježerstwu roznoschuja, wuprajamy za kranidbu a rubjeństwo namócne njesprawne wotewzaczo swětnoho kralestwa a wuzna-

wamy wobkhowanjo toho ſamoho wobſedźeńſtwa S. Pětra za nuzne k ſwobodnomu wobknježenju a zarjadowanju Cyrkwje božeje.

Ze wſchitkimi, kotſiž ſu woprawdźe katholſcy, zjenoſcźamy ſo w tej žadoſcźi, zo dyrbi njewobſchkodźene wobſedźeńſtwo Cyrkwje bycź a woſtacź a ze wſchitkimi dowolenymi a ſprawnymi ſrědkami ſo zakitacź, ſchtož je Bóh we ſwojej njedoſlědźitej mudroſcźi tutej ſwojej Cyrkwi wot cźaſnych kubłow ſobudźělił. Zo bychmy tele ſwoje žadanja nic jeno ze ſłowami wuprajili a z ponižnej modlitwu wot miłoſcźiwoho Boha wuproſcheli, ale też byrnje ze ſłabym ſkutkom wopokazali a tak ſobu ſwoju dźakownoſcź wozjewili za wſchitke nam a naſchim wótcam, kiž nětko we Knjezu wotpoczuja, wot tutoho romſkoho Stoła wopokazowane žohnowanja a dobroty: ſmy z cźaſnych, nam wot Boha hnadnje wobradźenych kubłow, po pſchikładze wſchitkich katholſkich ludow dary dobrowólnje a rady nahromadźili a położimy je nětko k Twojim naj nohomaj jako pomoc k wotraženju njeſprawnych nadpadow a nadběhow krajerubjacych bjezbóžnikow a k zakitanju ſwjatoho měſta, pſchez pſchelatu krej ſwjateju japoſchtołow Pětra a Pawoła a tyſacow krewjeſwědkow Khryſtuſowych ſwjatoſcźenoho, pſchez ſwjatoſcź njeliczbnych wuznawarjow božich pſchekraſujenoho a ze ſtawiznami cyłeje Cyrkwje njerozdźělnje zjenoſcźenoho.

Woprujcy tak z wunoſchka woſebje rataŕſkoho dźěła podawamy ſwoju ruku wojakej, kotryž ſwoju bróń za prawo, wobſedźeńſtwo a ſwobodnoſcź cyłeje Cyrkwje noſy, a we nadźiji, zo Bóh tute wopokazmo a dar naſcheje luboſcźe požohnuje a pſchez khorhojnika njebjeſkoho kraleſtwa, ſwjatoho arcjandźela Michała do brónjerńje ſwjateje Cyrkwje pſchiwozmje: zwoſtawamy hacź do ſwojoho poſlednjoho wodycha ſwěrni ſynojo ſwjatoho romſkoho Stoła a proſymy wo Twoje požohnowanjo k zbožu ſwojich duſchow a za zaſyzjenoſcźenjo ſwojich ſerbſkich ſobukrajanow do jenoſcźe ſtadła Jěžuſowoho, zo by, ſchtož chcył Bóh wjerſchny dacź, ſkerje a lěpje pſchiſchoł cźas, hdźež cyły ſerbſki lud na ſłowo japoſchtołſkoho Stoła poſłucha a ze wſchitkimi narodami khwali Knjeza Boha Izraelowoho, zo je domaphytał a dokonjał wunoženjo ſwojoho luda.

W Khróſcźicach, na dnju ſwj. Michała arcjandźela we lěcźe 1868.

Serbjo Hornjeje Łužicy
z katholſkich woſadow we Budyſchinje, Kulowje, Khróſcźicach, Njebjelcźicach, Radworiu, Ralbicach, Wotrowje.

Zaſłužby bamžow.

(Pokracźowanjo.)

11. Wulke ſu zaſłužby bamžow wo zdźěłanoſcź (Bildung) ludow. W tymle naſtupanju hodźi ſo z krótka tole prajicź:

1) Bamžowje ſtaraja ſo za załoženjo a rozſchěrjenjo wědomnoſcźe. Spočatk mudroſcźe je bojoſcź pſched Bohom, to je ſtare wuprajenjo. Schtož je za roſtlinu ſwětło, za cźłowjeka powětr (loft); to je nabožnoſcź (wěra) wědomnoſcźi. Dokelž pak prawa zdźěłanoſcź mócnje podpjera nabožnoſcź, dha ſo też ſłuſcha, zo by hłowa

kſcheſczanſtwa zdžĕłanoſcź a rozſwĕtlenjo po móžnoſczi rozſchĕrjała. Su pak bamžowje tule pſchiſłuſchnoſcź cžinili? Schto praja wo tym ſtawizny?

Wjetſchi dźĕl nĕtczjiſcheje zdžĕłanoſcże dźakuje ſo cžłowjeſtwo bamžej a duchownſtwu. Hdźežkuli je miſſionar pſchiſchoł, pſcheměnichu ſo najbóle puſczjny do płódnych rolow a kczĕjatych łuczjinow, tu z podzemſkich bydłow a lĕſow wukhadźachu dźiwi a kſcheſczańſku zhromadźiznu tworiwſchi poczjachu wſy a měſta twaricź, w kotrychž ſo zdžĕłanoſcź zaſydli. W Europje je mało ſtarſchich měſtow, kotrež wulki dźĕl ſwojeje zdžĕłanoſcże njebychu wot cyrkwje doſtali. Bamžowje ſtarachu ſo woſebje za wyſchſche wědomnoſcze. Mnohoſcź tych ſamych wuznamjeni ſo pſchez wucženoſcź, kaž Leo I. Rjehoŕ I., Sylveſter II., Rjehoŕ XIII., Urban VIII., Benedikt XIV. a druzy. Tola tež w ludźe pytachu woni prawu zdžĕłanoſcź rozſchĕrjecź a zdźerjecź.

Hdyž po powróczenjo ſtaroromſkoho khĕžorſtwa dźiwje narody zaniczjachu po Europje pokłady grichiſkeje a romſkeje zdžĕłanoſcże, tu pſchihotowachu bamžowje wědomnoſczam wucžek w klóſchtrach, w kotrychž mnichowje zakhowachu wopomniki ſtareje zdžĕłanoſcże potomnikam, tak zo z prawom Jan z Müller wobkrucza: „Wſchitka nĕtczjiſcha zdžĕłanoſcź je ſo pſchez duchownſtwo zdźerjała.“

A ſchtó je ſchule w ſrjedźnym cžaſu załožował? Bamžowje to běchu. Z Italſkeje je ſwĕtło wědomnoſczow ſo rozſchĕriło po Francózſkej, Jendželſkej, Schpaniſkej, Němſkej a druhich krajach. Rom, Florenc a Bologna wuznamjenichu ſo w tym naſtupanju najbóle. Sławne wyſoke ſchule w Parizu a w Prazy załožichu ſo a rozkczĕchu pſchez pohnuwanjo, podpjeranjo a žohnowanjo cyrkwje. Wjetſchina wyſchſchich ſchulow w Europje je pak naſtała pak rozkczĕła pod bamžowym zakitom, n. pſch. w Baſelu, Fuldźe, Bologni, Parizu, Oxfordu atd.

Wyſche toho poruczjachu bamžowje kapitlam krucze, zo bychu wſchudźom ſchule załožowali, woni cžiſchczjachu na wocžehnjenjo zdžĕłanoho duchownſtwa, haj woni wobkruczichu woſebite rjady, kotrež bychu jenož za wědomnoſcź žiwe byłe a ju po ſwĕcze rozſchĕrike.

K tomu hiſchcze hromadźachu bamžowje z njewuſtawacej pilnoſczu a z njemałymi wudawkami we wſchĕch lĕtſtotkach rukopiſy, wopomnjecza hódne liſczjny (urkundy) a z cyła wjedźeńſke drohotnoſcze, tak zo bamžowa vatikańſka knihownja w Romje z bohatoſczu a žadnoſczu tychle dobjeńſtwow wſchitke druhe daloko pſchetrjechuje. Woſebje ju ſo za tele pokłady ſtarali Mikławſch V., Sixtus IV. a Leo X.

Bamžowje potajkim wažachu ſebi pſchecy wucženoſcź wyſoko; a prawa dokładna wucženoſcź cžeſczi jich hako ſwojich zakitarjow.

2) Bamžowje podpjeraja kraſne wumjeńſtwa (kumſchty). Cžłowjekej je hižo pſchinarodźene cžuczo za kraſnoſcź; zo pak by tónle njebjeſki dar prawe mjezy njepſcheſtupił, dyrbi jón nabožniſtwo rjadowacź a znadobnicź. Tohodla widźimy tež w ſtawiznach rozſwĕtlenja, kak jara je pſchecy za wumjeńſtwa ſo ſtarała cyrkej a woſebje jeje hłowa bamž. Twarſtwo, hudźba (muſika), rĕzbaŕſtwo, wobrazaŕſtwo, baſnjeŕſtwo je ſtajnje wot bamžow doſtawało pohnuwanjo a podpjeranjo.

Te pyſchne domy (cyrkwje) njewuroſczechu ſame ze zemje, ale z pobožnoho katholſkoho zmyſlenja a pod bamžowym zakitom znjeſechu ſo do wyſokoſcże k mró-

cželam. Husto miny so poł sta haj sto lět, doniž bu tajke hobrowske twarjenjo dokonjane. W Romje počža cyrkej ſ. Pětra, najwjetſchu na ſwěcže, twaricž Julius II. w lěcže 1506, Leo X. pokračžowaſche, hacž ju Pawoł V. dotwari po — 110 lětach; wjele milijonow nalutowachu a zhromadžichu bamžowje k tomule twarej! Tak twarjachu bamžowje. Naſche wulke cyrkwje cžinja cžeſcž wěrje, załožerjam a twarcam; tele drohotne twarjenja prjedawſchich lětſtotkow zahańbuja naſch cžas, kotryž je w tym naſtupanju dozadh woſtał!

Tola nic jenož w cyrkwinſkim twarſtwje, ale tež we ſwětnym ſu bamžowje wulke wěcy dokonjeli. Rom je hiſchcže dženſniſchi džeń dopokazmo toho.

Tež hudžbniſtwo podpjerachu bamžowje ſtajnje. Jan XX. waženſche ſej wyſoko mnicha Guido ze Arezzo, kotryž ze ſwojej nowej wuczbu wo ſcžěhowanju zynkow hudžbje tak jara poſłuži; a mócny romſki choral Rjehorja I. pſchewodža hacž do dženſniſchoho dnja najwažniſche ceremonije.

Miſchtrojo wobrazaŕſtwa Michel Angelo, Rafael, Da Vinci, Correggio wužiwachu pſcheczelſtwo a ſchczedroſcž Juliusa III., Pawoła III. a Leona X.

Rěžbarjo Thorwaldſon, Canova a druzy ſtarſchoho a nowiſchoho cžaſa doſtachu w Italſkej zaſłużenu ſławu; a nětko hiſchcže ſu romſke akademije a galerije k wužitkej wſchitkim wobrazarjam.

Dwójcy zakitachu bamžowje kraſne wumjeńſtwa pſched wěſtym zahubjenjom, mjenujcy w cžaſu kóncowanja wobrazow pſchez grichiſkich khěžorow (we 8. a 9. ſtotku) a potom w 16. ſtotku, hdyž proteſtantojo w Němſkej z tej ſamej džiwjoſczu zanicžachu a kóncowachu w cyrkwjach wſchitke wopomniki wumjeńſtwa, wobrazy a ſwjecžata.

Tež baſnjerjo (poetojo) doſtachu ſwoju ſławu w Romje, kaž Dante, Arioſto, Petrarca a Taſſo. Petrarcu krónowachu we Romje hako baſnjerja. Taſſo wužiwaſche pſcheczelſtwo Klementa VIII.

Tele zaſłužby bamžow wo kraſne wumjeńſtwa počžinaja pſchipóznawacž tež njeſtronjſcy proteſtantowje, a njeſpjeczuja ſo nětko wjacy ſwoje cyrkwje wotewricž wobrazaŕſtwu a rěžbaŕſtwu; haj ſamo njewěrjwy Jendželczan Hume wuznawa: „Zo je bamžowſtwo mócnje pomhało k rozkcžěwej kraſnych wumjeńſtwow a zo je myſl za te ſame wſchudžom wubudžało z tym, zo wumjeńſtwo z nabožniſtwom zjenoczi.“

(Pokračžowanje.)

Wo cžitanju nowinow.

Praſchamy-li ſo, z cžoho we naſchich cžaſach tak wopacžne měnjenja, tak njeſprawne cžinjenjo pſchińdže, zo ſo pſchez to zbožo krajow a ludow kóncuje, dha móžemy na to wotmołwicž: Na tym ſu z wjetſcha njekſcheſczanſke nowiny a ſpiſy wina. Kak dha móhli ſo napſcheczo tajkomu cžinjenju wobaracž?

Prěnje je: Njedžerżcže žane nowiny, kotrež was we waſchich najſwjeczišchich intereſſach ranja a njeczerpcže, zo bychu waſchi pſcheczeljo tajke wěcy cžitali. Porucžcže jenož tajke nowiny, kiž woprawdže zbožo ludow pytaja, kiž bjez bojoſcže runje to praja a žadaja, za cžimž wutroba derjezmyſlenych žedži. Wſchak ſteji we

waschich mocach, runje tak derje dobre katholske nowiny podpjeracz, kaž tajke, kiž pót na waschich polach haja. A tola dzerži tejko tysac katholikow hischcze tajke nowiny, a wokschewi so na kžach, kiž so dzeń wote dnja swjatej cyrkwi wumjetuja a jim hłuposcze powjedaja, do kotrychž same njewěrja. Někotromužkuli je znate, kak schamawe wupadny sebi tež někotre sakske nowiny napscheczo nam katholikam dowoluja, kak we khěžorowych krajach njehańbita czróda židowskich schkrěczerjow katholsku cyrkej hani! Schtó dha je tam hewak wina na tych nowischich podawkach, hacž sami katholikoja, kiž, haczrunje je jich tam na 23 milijonow, skoro žane nowiny nimaja, kiž bychu nadpadam njewěry wahu dzeržake? Hdy by tam wjacy dobrych katholskich nowinow było, kiž bychu so pshed trón khěžora postajili, wjedžo, zo wolu milijonow zastupuja, nihdy njeby tamna czróda njewěriwych tajku móc dostała. Wosebje we němskim dželu khěžorstwa pobrachowasche hacž do najnowischich czasow na dobrych spisowarjach a dopisowarjach. To je wosebita wina, zo su hubjene nowiny tajku pschemóc dóstake. Kak wjele hinak je we tym nastupanju we Jendželskej! Tam pisaja jenož rozomni mužojo, kiž su dosć rozwucženi a sebi dowěrja, swoje měnjenjo zjawnje zastupicz, tak wotpósłancy we sejmje, biskopojo a wucženi. Pschez to rozschěrja so prawda a wěrnosć, nic pak jebanjo a kža, kaž so to tu a tam czini. A pschez to rozswětli so nam tež, hdyž skoro kóždy tydzeń we nowinach czitamy, zo je wjele Jendželczanow, bjez nimi tež jara bohaczi a dostojni, k naschej katholskej wěrje pschestupiło, zo boże domy, schule a klóschtry kaž hriby ze zemje rostu.

Wulki džěl katholikow pschihladuje hanjenju nowinarjow, sebi mysło: Ach, nascha cyrkej tohodla wobsteji. Haj, pschecželo, ale bjez wojowanja njeje žane dobyczo. Wschak je Bóh tón knjez tež słónco stworił, a hdyž wjeczor bycz poczina, dyrbimy sebi tola zaswěczicz, zo bychmy czmu zahnali. Pschecy narosce we swěcze nowy błud; jón njepobicz, rěka, jón hajicz, runje kaž hospodař pór na polu haji, hdyž sebi mysli, zo samón zahinje. Tež njedosaha, zo duchowny napscheczo njeprawdze a njewěrnosczi jenož na klětch ryczi; dokelž wschitcy ke mschi njepschińdu; dyrbi so tež pisacz, njech so to pschez duchownych abo swětnych stanje, zo so ludej jenož strowa cyroba poskicži.

Hubjenomu spisowarstwu wotpomha so pschez to, zo 1) wschitke hubjene spisy a nowiny wotedamy a za to dobre sebi dzeržimy; 2) zo so dobri spisowaczerjo zběhnu a so zjenocza a so swěru za to staraja, schtož je diöcesy a krajej k zbožu.

Dokelž so we katholskich zhromadžiznach husto wo czitanju nowinow ryczi, dha chcu tež pschistajicz, schtož je so na jenej tajkej we Speyeru (6. meje 1866) wobzankło: 1) Nichtó njech bjez nuzy tajke nowiny njedžerži, kiž cyrkej hanja; 2) kóždy njech po móžnosczi dobre katholske spisy a nowiny czita a jenož tajke druhim poruczа; 3) kóždy njech na to dźěła, zo bychu so na zjawnych městach a w towarstwach, kaž we korczmach, schpatne nowiny zahnałe; 4) nichtó njewopytaj žadyn hosczenc a korczmu, hdzež pódla hubjenych nowinow so žane dobre njedžerža; 5) kóždy spisuje swoje korrespondency jenož dobrym nowinam a dawa inseraty (nawjedženja a wozjewjenja) jenož we tutych woczischczecz. K—š.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Kaž nam zličžbowanjo towarstwa swj. Bonifacija pokazuje, su w lěcže 1867 tsi kath. wosady w Sakskej wot njoho wobdžělene, a dosta Plauen 133 1/3 tol. k twarbje missionskeje khěže, 200 tol. Pirno k twarbje schule a 200 tol. Žitawa k twarbje schule. Z cyła je tute towarstwo pschi 162219 tol. 24 slb. 9 np. dokhodow we l. 1867 na 287 khudych katholskich wosadow 84649 1/2 tol. rozdželiło.

Z Budyschina. Z lista k. vikara Dienſta, kotryž w Davosu we Schwajcarskej pschebywa, možemy hischcze scžěhowace zajimawe powjescze sobudželicz. „Pschez dobroczinowosczż k. biskopa z Chura mamy tudy nětko dospołne Boże słužby, kotrež su derje wopytowane. Zańdženu njedželu (20. septembra) běchu tu zasy Tyrolscy a Italczenjo dospołnje pschischli, haczrunje běchu pucze po wulkim deschczu jara hubjene a někotsi z nich 2—2 1/2 hodziny hicz mějachu. Tež džeławe dny su kemsche derje wopytane. Dotal t. j. wot 5 njedželow bě jich hižo 41 k Božomu blidu. K wołtarjej słuži pólski zemjan, wupyschenjo wołtarja a czisczenjo lokala wobstaraja tež wosobni hosczo. Njedawno bu nam wot wjesnoho prědkstejerja za pschichodne lěto tudomna reformitska cyrkej k sobutrjebanju poskiczana. Wótdanjo je druhi katholski duchowny k. Störk z Würtemberga sem pschijěł, kotryž budže po mojim wotjědženju Boże słužby dżerżecz. Z cyła je nadžija, zo w tymle cyle reformirtskim kucze katholske Boże słužby trajace bydło dostanu.“

Z Budyschina. Spomnichmy hižo, zo je so něschto pschez 1000 toleri wurjadnoho wopora nahromadžiło; po skónczenju zběrki móžemy to nětko wěsczischo prajicz. Mamy mjenujcy 991 tol. w slěbrje a 43 schěsnakow, kotrež so runja wokoło 25 tolerjam; duž je wschoho 1016 toleri. Te same su so w tychle dnjach do louisdorow pscheměniłe a wotpósczelu so pschez dobroczinowosczż naschoho k. biskopa do Roma. Pschipołożena adressa je serbscy a łaczańscy tudy czischczana na krasnu tołstu papjeru a zapołożena do czežkoho běłożidžanoha zwjazka z tymile złotymi pismikami na prědkownej desy: SANCTISSIMO DOMINO PIO PAPÆ NONO SORABI, t. r. „Najswjeczischomu Knjezej Pinsej bamžej dźewjatomu Serbja“ (mjenujcy: tole dawaja). Tak je nětko wunjedžene, schtož su katholscy Serbja wobzanknyli. Haczrunje běsche njemérne (kaž do prědka wjedžachmy), wschitkich za tu wěc a k tej samej měrje wobdželenja pschi njej wubudzicz, smy tola połni radosczże nad tym, zo su naschi Serbja tak wjele dokonjeli. Džak jim!

Z Budyschina. K dalewjedženju pschehlada dawaczerjow (hladaj czisło 19.) wěmy jenoż tole: 5) pschez k. farara Kuczanka a kapłana Hórnika 43 tol. 2 nsl. 5 np. Bjez tym je dwójcy (połne mjena su sebi zakazali) po 5 tol. (J. H. z B. a J. R. z B.), dwójcy po 3 tol. (K. a H.), pjeczkróc po 2 (sotry D., H. z R., K. z Cz., M. z Cz., L. z H., M. z Cz.), jedyn 1 tol. 20 nsl. (Z.), jedyn 1 tol. 10 nsl. (W. z S.), sydomkróc po tolerju (R. z B., P. z M., Cz. z Cz., njeznaty z R., M . . . . k, Sch. z B., D. z B.), po 20 nsl. (Sch.), po 15 nsl., (H. z B., M. z B., M. z B.), po 10 (M. z B., B. z Cz., P. z B., M., K., Z. ze Z., N. z Cz.) po 7 1/2 nsl. (J. W.), po 5 nsl. (F. ze Z., M. z Cz).

Wyſche toho ſu Serbja naſcheje woſady w ſerbſkej cyrkwi nawdali 26 tol. 4 nſl. 5 ny. pětrowoho pjenježka, a dźěl wopora w němſkej cyrkwi je tež wot Serbow, tak zo móžemy jich luboſcź k woporam za cyrkej a bamža tudy zdobnje khwalicź.

Z Marijneje Hwězdy. Srjedu 7. oktobra wopyta naſch klóſchtyr, z Brunjowa pſchijěwſchi, prync Jurij ze ſwojej mandźelſkej. Jeju kralowſkej wyſokoſcźi pſchijědźeſchtaj pſchipołdnju w 12. hodźinje a buſchtaj w cyrkwi cyrkwinſcy powitanaj, wobhladowaſchtaj potom konvent, inſtitut atd. Wokoło 7. hodź. wotjědźeſchtaj do Budyſchina, hdźež ſtaj pſchenocowałoj a potom zaſy do Dreždźan ſo wróćźiłoj.

Z Marijneje Hwězdy. Najbliźſcha wokolnoſcź klóſchtra drje njeſłuſcha, kaž je znate, k najbohaćźiſchim krajinam katholſkich Serbow, ale pſchetrjechuje druhe we ſwojej zwólniwoſcźi k woporam. Tale zwólniwoſcź njeje po nadobnym wurjadnym pſchinoſchku za ſwjatoho wótca pſcheſtała; ale tež pſchi bórzy na to ſcźěhowacym hromadźenju pětrowoho pjenježka je ſo bohaćźiſchi dar nawdał dyžli něktreźkuli druhe lěto, mjenujcy pſchez 18 toleri. Pſchi tym dyrbimy ſpomnicź, zo je tónle wunoſchk jenož wot ſerbſkoho ludu; pſchetož pſchinoſchk klóſchtra, wyſchſchich zaſtojnikow atd. njeje ſobu liczeny. Potajkim ſu wſy z bliźſcheje wokolnoſcźe klóſchtra, (w poſlenim cźiſle mjenowane), z kotrychž dwě lědma 15 khěžkow matej a dwě druhej ſkoro jeniczy z małych žiwnoſcźerjow a khěžkarjow wobſtejitej, pſchez 290 toleri ſwojej cyrkwi a bamžej woprowałe. Njech jim Bóh bohacźe z njebjeſkimi kubłami a ze ſwojim žohnowanjom zapłacźa! A na tym tež njeda Bóh pobrachowacź; pſchetož bjez tym zo z druhich krajow wo ſtraſchnych powodźenjach ſłyſchimy, je nam Bóh płódny deſchcźik wobradźił, kotryž je da-li Bóh dobry podłožk za pſchichodne žně zapołožił a ſamo za naſchu wokolnoſcź wjacy winojty był dyžli te 1000 toleri, kotryž ſmy za Khryſtuſowoho naměſtnika zhromadźili. I.

Ze Žitawy. Nowa katholſka ſchula bu 8. oktobra ſwjatocźnje poſwjecźena. Wona je po planu znatoho k. profeſſora Schramma kraſnje twarjena njedaloko dwórniſchcźa. Dołhoſcź měri 44 łochcźi; ſrjedźna ſchěrokoſcź je 25, pobocźna 19 łochcźi. W delnim poſkhodźe ſtej bydleni za dweju wucźerjow (nětko pak je tam jenož jedyn) a w hornim dwě ſchulſkej ſtwě. Tele twarjenjo wuznamjenja ſo pſchez to, zo je we woběmaj poſkhodomaj wjelbowane a zo žane cźěſliſke džěło w nim njeje, khiba jenož k znutſkownomu wutwarjenju ſłuſchace: durje, wokna a na wjelbach bjez hrjadow leżace ſchpundowanjo; tſěcha je cementowa. Potajkim je tale ſchula tak twarjena, zo ſo njemóže ſpalicź. Poſwjecźenjo měješche ſo takle. Wokoło 10. hodź. zhromadźichu ſo w jenej ſchulſkich ſtwow hnadny k. biſkop, k. kanonikus kantor Hoffmann, k. konſiſtorialny aſſeſſor Junge, k. probſt z Marijnoho Doła, miſſionſki duchowny k. kapłan Kral ze Strawaldy, k. farař z Leutersdorfa, měſchcźanſke duchownſke a ſwětne wyſchnoſcźe, miſchtrowje a twarcojo, woſadni katholikowje a ſchulſke džěcźi. Twarjenjo bě z nutſka kaž z wonka z khorhowjemi a pletwami wupyſchene. Po ſwjedźeńſkim choralu a ſchulſkim ſpěwje džeržeſche k. biſkop poſwjecźenſku rycź. W njej rozeſtaji wón ſtawizny tamniſcheje ſchule (wona je ſo 22. meje 1854 z 22 džěcźimi wotewriła a ma jich nětko pſchez 100) a pſchiſpomni, zo je wyſche tachantſtwa ſamoho k twarjenju ſo dało 1000 toleri ze zawoſtajenſtwa njeboh k. ſcholaſtikusa Buka a 200 tol. wot Bonifacijowoho towaŕſtwa. Dale džakowaſche ſo wón k.

prof. Schrammej a twarcam a wuwjedże potom, kak ma schula w dźěczoch podłožk położicź za wschitko, schtož wone w domjachym, krajanskim a cyrkwinskim žiwjenju wjedźecź a dokonjecź dyrbja. Na to scźěhowasche poswjeczenjo same. Skónczńje dźakowasche so k. kapłan Kral w mjenje schulskeje wosady hnadnomu k. biskopej a zhromadny spěw wobzankny cyłu swjatoczńosćź.

Cyrkwinske nowinki a powjesćze.

Rakuska. We khěžorstwje nuczi so dale. Arcbiskop w Ołomucu w Morawskej dyrbi 2000 a potom hischcze 5000 schěsnakow dacź, jeli akty prjedawschoho man dźelskoho suda knježerstwu njewuda. Tam su tež arcbiskopsku salu zazyglowali, hdźež so dotal mandźelski sud dźerżesche. Hewak je knježerstwo tež tyrolski sejm (landtag) zanknyło, dokelž tam njechachu te nowe „swobodomyslne" zakonje pschipóznacź. We Prazy su wschelake „zakonje" suspendirowane, kaž w czasu wobleženja.

Z Roma. Bamžowe wójsko je nětko 16,405 muži sylne; bjez niini je w tu khwilu 1200 khorych. Wóndanjo su zasy wjele brónje (tsělbow, pikow, kosow atd.) w měsczе namakali, kotrež mějachu tam revolucijonarojo skhowane.

Z Roma. Swjaty wótc je w zjawnym liscze tež protestantow jara pscheczelnje pscheprosył, zo bychu na pschichodny koncil pschischli a so z katholskej cyrkwju zjenoczili. Tajke pscheproschenjo je so tež w 16. lětstotku stało, ale njeje bohužel niczo pomhało.

Z Roma. Bamž je wotehnatej kralownje Isabelli, kotraž nětko we Francózskej pschebywa, hród Quirinal w Romje k bydlenju poskicził.

Schpanska. Pschi nowym politiskim pscheměnjenju budże najskerje cyrkej na khwilu schkodowacź. Tam su njenujcy kralownu Isabellu wotsadźili a někotsi generalojo 30. septembra nowe knježerstwo załožili; nětko je zasy měr, dokelž je so wójsko z ludom wschudźom nowomu nakhwilnomu knježerstwu podczisnyło; w krótkim budże wothłosowane, hacź chcedźa Schpanjenjo nowu monarchiju (kralestwo) abo föderativnu republiku (něhdźe kaž Schwajcarska je). Nětko je hižo nakhwilne knježerstwo wot revolucijonarjow namjet dostało, zo dyrbja so klóschtry a rjady, kotrež su tam po 1835 z nowa nastałe, zasy zběhnycź a jich zamoženjo konfiscirowacź. Budźemy widźecź! Tola praja jim hižo jene swětne nowiny: To wam niczo njepomha, katholske klóschtry a wustawy zběhnycź, — hdyž je zběhnjecze, nastanu znowa; dyrbicze bamžowstwo a cyrkej zahnacź. Tajku radu su 1800 lět hižo dawali, ale Khrystus je wo swojej cyrkwi prajił: Helske mocy njebudźa ju pschemocowacź!

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni; Jan Hermann, s. kublerja M. Wagnera ze Smolic; Pawoł Klemens, s. Morica Goldy; z B. Franc Bernhard, s. Fr. Emila Müllera z B. — Zemrjeta: Hańža Mikšec z B., 45 l. 9 měs.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihařni 15 ngl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 21. | 7. novembra 1868. | Lětnik 6.

Pschipismo, wot bamža Piusa IX wschitkim njekatholikam dla jich zazwzjenoscjenja z cyrkwju Jězusowej podate.

Wy drje hižom wschitcy wěscje, zo smy my, njech tež na njezasłužene waschnjo na tutón Stoł (swjatoho) Pětra pozběhnjeni a potajkim k najwyschschomu wobknježenju a zastaranju cyłeje katholiskeje cyrkwje wot Khrystusa naschoho Knjeza po bójsku postajeni, za spomožne spóznali, wschitkich cjescjownych bratrow, biskopow cyłoho swěta k sebi powołacz a psch:chodne lěto we pschezcyłnej (ökumenskej) cyrkwinskej zhromadžiznje zjenoscjicz: zo bychmy z tutymi, k dźělbraczu na naschej pastyrskej staroscji powołanymi cjescjownymi bratrami wschitke te prawidła postajili, kotrež su najspomožnische a najnuznische k rozehnaczu cźmy telko zahubjacych a dźeń wote dnja k najwjetschej schkodze duschow wschudźom bóle knježacych błudow, kaž tež k wobkruczenju a rozschěrjenju kralestwa praweje wěry, sprawnoscje a wěrnoho měra božoho. Napjelnjeni ze sylnej dowěru na tamny kruty a luboscziwy zwjazk pschezjednoscje, z kotrymž su na spodźiwne waschnjo z nami a z tutym japoschtolskim Stołom zjenoscjeni tuczi naschi cjescjowni bratrja, kotsiž pschez cyły czas naschoho najwyschschoho biskopstwa ženje pschestali njejsu, najjasnische swědczenja swojeje wěry, swojeje luboscje a swojeje podatoscje napischeczo nam a tutomu Stołej podawacź — zepjeramy so na nadźiju, zo, kaž we prjedawschich stotytkach druhe pschezcyłne cyrkwinske zhromadźizny, tež tale we tutym stotytku wot nas pschipowjedźena pschezcyłna cyrkwinska zhromadźizna pschez hnadu božu bohate a wulcy zwjeselace płody pschinjese k wjetschej cjescji božej a k wobstajnomu zbožu cłowjekow.

Toho dla dha, pozběhnjeni pschez tule nadźiju a pozbudźeni a pohnuczi pschez luboscź naschoho Knjeza Jězusa Khrystusa, kotryž je za zbóžnoscź cyłoho cłowjeskoho splaha swoje žiwjenjo dał, — njemóžemy so dźerżecź, pschi pschiležnoscji pschichodneje cyrkwinskeje zhromadźizny ze swojim japoschtolskim a wótowcskim słowom po-

rycžecź k wschitkim tym, kotsiž, haczrunje toho samoho Khrystusa Jězusa hako wumožnika spóznawaja a Khrystusowoho mjena so khwala, tola prawu wěru Khrystusowu njewuznawaja a pschezjednoszi katholskeje cyrkwje njeszczěhuja. A to my czinimy, zo bychmy jich ze wschitkej horliwoszu a z cykej luboszu prawje jara dopomnjeli, napominali a zarocżeli, zo chcyli rozmysliczź a pschepytacź, hacž dźeja po puczu wot toho samoho Khrystusa naschoho Knjeza wopisanym, kiž wjedźe k wěczźnej zbóżnoszi. A nichtó njemóże dźě prěczź a dwělowacź, zo je Jězus Khrystus sam k pschiwobrocżenju płodow swojoho wumoženja wschitkim człowjeskim splaham, tule swoju jeniczźku, swjatu, katholsku, japoschtolsku cyrkej tudy na zemi na Pětra natwarił, a jej wschitku trěbnu móc pschepodał, zo by so pokład wěry cyły a njewobschkodźeny zakhował a tale wěra so wschitkim ludam, splaham a narodam podawała a tak wschitcy człowjekojo pschez kschczeńcu do joho duchownoho cźěła zrjadowani byli a we nich so pschecy zakhowało a wudospołnjało nowe žiwjenjo hnady, bjez kotrohož nichtó wěczźne žiwjenjo zasłužicź a dostacź njemóże, a zo by tale cyrkej, kotraž joho duchowne cźěło wucżinja, we swojej wosebitej bytoszczi pschecy wobstajna a njewukhablena zwostała a mócnje kcźěła hacž do kónca czasow a wschitkim swojim dźěczom podawała wschitke srědki k zbóżnoszczi.

Nětko pak dyrbi so kóždy, kiž postajenjo tuthych wschelakich a bjez sobu njepschezjednych a wot katholskeje cyrkwje (kotraž tu wot Khrystusa naschoho Knjeza a joho japoschtołow jej sobudźělenu móc pschez swojich prawje swjeczenych pastyrjow bjez pschestacża pschecy wukonjała je a nětko hischcże wukonja), rozdźělenych nabožniskich towarstwow kedźbuje, wobhladuje a rozpomina, lochcy pscheswědczicź, zo ani jene z tuthych towarstwow wosebje, ani wschitke hromadźe tamnu jednu a katholsku cyrkej něhak wucżinjecź njemóżeja, kotruž je Khrystus nasch Knjez twarił, założił a do swěta stajił, kaž tež, zo so wone na žane waschnjo staw abo dźěl tuteje cyrkwje mjenowacź njemóżeja, dokelž su wot katholskeje pschezjednoszcże widźownje rozdźělene. Dokelž tajke towarstwa tamnu žiwu a wot Boha założenu wyschschu mócnoszcź (auktoritu) nimaja, kotraž człowjekow wěcy wěry a czahnitbu poczinkow hłownje wucži a jich we wschitkim, schtož wěczźnu zbóżnoszcź nastupa, wodźi a zrjaduje: su tele towarstwa we swojich wucżbach bjez pschestacża pscheměnjałe a njepschestanje tale pscheměnitoszcź a njewobstajnoszcź ženje pola tychle towarstwow. Kóždy lochcy dowidźi a jasnje a zjawnje spóznaje, zo so tuto hacž na najbóle pschecźiwi cyrkwi, wot Khrystusa założenej, we kotrejž dyrbi wěrnoszcź pschecy wobstajna a bjeze wschitkoho pscheměnjenja zwostawacź hako zapołožk, kotryž bu k njewobschkodźenomu wobkhowanju tutej cyrkwi pschepodaty, k kotrejež zakitej je runje tutej cyrkwi pschitomnoszcź a pomoc swjatoho Ducha na wěczźne pschislubjena. Nikomu pak njeje njeznate, zo z tutoho rozschczěpjenja wucżbow a měnjenjow tež towarschne (socialne) rozschczěpjenja nastawaja a zo maja z nich njeliczbne wotschczěpki (Sekte) a towarstwa swój zapoczatk, kotrež so k najwjetschej schkodźe kscheszczanskoho a swětnoho žiwjenja dźeń a bóle rozschěrjeja. Pschetož, schtóžkuli nabožnoszcź za zakład człowjeskoho towarstwa spóznawa, dyrbi pschidacź a wuznacź, kak wjele je rozschczěpjenjo a njepschezjednoszcź tajkich zasadow a napschecżo sebi wojowacych nabožnych towarstwow na swětne towarstwo skutkowało, a kak jara je zapręczo tamneje, wot Boha k zarjadowanju pscheswědczenjow człowjeskoho rozoma a k nawjedowanju skutkowanja czło-

wjekow kaž we domjachym tak tež we towarſchnym žiwjenju poſtajeneje a załoženeje wyſchſcheje mócnoſcže — tamne wulcy njezbožowne hibanja a zabłudženja wěcow a cžaſow ſpěchowało a podpjerało, z kotrymiž ſu ſkoro wſchitke ludy na wobžarujomne waſchnjo njepokojene a domapytane.

Toho dla dha njech cži, kotſiž ſo jednoſcže a wěrnoſcže katholſkeje cyrkwje njedžerža, pſchileżnoſcź tuteje cyrkwinſkeje zhromadžizny zapſchimnjeja, pſchez kotruž katholſka cyrkej, kotrejž jich wótcojo pſchiſłuſchachu, nowe wopokazmo ſwojeje kruteje pſchezjednoſcže a njepſchewiniteje žiwjenſkeje mocy podawa a njech, potrěbnoſcži ſwojeje wutroby doſcź cžinich, z tamnoho wobſtejenja ſo wutorhnyćź prócuja, we kotrymž dla ſwojeje ſamotneje zbóžnoſcže wěſcži bycź njemóžeja. A woni njech njepſcheſtanjeja najnutrniſche modlitwy k Bohu ſmilnoſcžow ſłacź, zo by wón ſcžěnu rozdžělenja pſchełamał, cžmu błudow rozehnał a jich do klina ſwjateje macžerje cyrkwje wrócžił, we kotrejž mějachu jich wótcojo ſpomožnu paſtwu žiwjenja, a we kotrejž ſamej ſo cyła wucžba Jěžuſa Khryſtuſa khowa a podawa a potajnoſcže njebjeſkeje hnady ſo wudžělcja.

My pak, kotſiž dyrbimy po tej nam wot Khryſtuſa (naſchoho) Knjeza ſamoho pſchepodatej winowatoſcži ſwojoho najwyſchſchoho japoſchtołſkoho zaſtojnſtwa wſchitke nadawki dobroho paſtyrja z najwjetſchej horliwoſcžu dopjelnjecź a wſchitkich cžłowjekow cyłkoho ſwěta z wótcowſkej luboſcžu wopſchijecź: podawamy wſchitkim wot nas wotdžělenym kſcheſcžanam tute ſwoje piſmo, pſchez kotrež jich zaſy a zaſy napominamy a zarocžamy, zo chcyli ſo khwatajcy do jenicžkeje wowcžeŕnje Khryſtuſoweje wrócžicź; pſchetož my jich zbožo we Khryſtuſu Jěžuſu z cyłej wutrobu žadamy a bojimy ſo, zo dyrbjeli tomule ſwojomu ſudnikej něhdy rachnowanjo wotpołožicź, njebychmy-li jim, ſchtož na nami je, pucź k dostacžn tutoho zboža pokazowali a zawěſcželi. Zawěrno my ženje njepſcheſtawamy we wſchitkim modlenju a zdychowanju z džakowanjom wodnjo a w noch za nich połnoſcź njebjeſkoho ſwětła a hnady wot wěcžnoho paſtyrja duſchow ponižnje a nutrnje wuproſchecź. A dokelž my tudy na zemi, byrnje nic dla ſwojeje zaſłužby, joho město zaſtojimy, toho dla wocžakujemy z wotewrjenymaj rukomaj žadoſcžiwje zaſywrócženjo błudžacych ſynow do katholſkeje cyrkwje, zo móhli jich do domu njebjeſkoho Wótca luboſcžiwje pſchiwzacź a z joho njewuſaknitymi pokładami wobohacžicź. Pſchetož wot tohole žadanoho zaſywrócženja k wěrnoſcži a jednoſcži z katholſkej cyrkwju najbóle wotwiſuje nic jeno zbožo jednotliwoho, ale cyłoho kſcheſcžanſkoho towaŕſtwa a cyły ſwět njemóže prawoho pokoja wužiwacź, hdyž njeje jedna wowcžeŕnja a jedyn paſtyŕ.

Date w Romje pola ſwj. Pětra 13. ſeptembra 1868 we 23. lěcže naſchoho najwyſchſchoho biſkopſtwa.

Pſchetožił H. D.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Skónczimy z tuthym pſchehlad dawacžerjow wurjadnoho wopora: 6) pſchez k. fararja Welsa z Wotrowa (hladaj 19. cžiſło) 165 tol.; 7) pſchez k. fararja Smoku z Njebjelcžic 82 tol. 21 nſl. 2 np.; 8) pſchez k. fararja Benſcha a k. kapłana Kuſcžanſkoho 62 tol.; a to: z Ralbic 17 tol. 16 nſl. (z burow wodžělichu ſo 7), z Konjec 13 tol. 7 nſl. 5 np. (z burow wobdžělichu ſo

9), z Nowoslic 14 tol. 4 nsl., ze Schunowa 9 tol. 9 nsl. 5 np., z Lazka 4 tol. 3 nsl., ze Smjerdźaceje 3 tol., z Jitka 10 nsl., z Rózanta dodawk 10 nsl.; 9) pschez k. fararja kanonikusa Bartha a k. kapłana Wernera z Khróscźic 273 tol. 23 nsl. 9 np. Za z cyła nahromadźene 1016 tol. 7 nsl. dostachmy 187 napoleondorow. Zwjazk adressy (8 tol.) a cźischcź teje sameje je redakcija sama zapłaczika a porto tež jedyn dobroczeŕ.

Z Budyschina. Z pscheczelskoho lista zhonichmy, zo su w serbskim seminaru w Prazy lětsa cźile schtudowacy młodźencowje: A. Brendler z Ostritza a Jan Hornig z Drezdźan w 3. lěcźe theologije; G. Kubasch ze Schunowa, Jan Laras, J. Schönberner a H. Aurich z Ostritza, O. Manfroni z Drezdźan w 2. lěcźe theol.; Jakub Schołta z Wotrowa, Pětr Lipicź z Lubochowa w 1. lěcźe theol.; Jan Jurij Cyź z Nowoslic a A. Riedel z Königshaina we 8. lěcźe gymnasija; F. Engler z Ostritza a St. Piekarski z Drezdźan we 7. lěcźe; F. Löbmann ze Schěrachowa (wuknje serbski), Theodor Rjeczka z Budyschina, E. Dietrich z Marijnoho Doka, A. Klinger z Drezdźan we 6. lěcźe; H. Glausch z Ostritza, J. Schkala z Khróscźic, Michał Pětranc z Cźornec, H. Dietrich z Budyschina we 5. lěcźe; F. Kunze ze Schěrachowa, A. Schmidt z Lipska, F. Schetel z Drezdźan, A. Rensch z Budyschina, E. Keil ze Seitendorfa, Franc Měrcźink z Bělcźec, Nowak z Njebjelcźic a Pech z Drezdźan w 4. lěcźe. Potajkim je jich tam 29, mjez nimi pak 10 Serbow.

Z Budyschina. Zańdźeny schtwórtk bu pscheded tachantstwom prěni farař za Reichenau, k. Pawoł Reime do pschistuschnoscźe wzaty a wobtrucźeny.

Z Budyschina. Knjez vikar Dienst je so zańdźenu sobotu strowy z Davosa domoj wrócźił.

Z Kamjenca. Dla dospołnoscźe nascheje chroniki stajamy sem zapozdźene powjestwo, zo bu 4. oktobra nowe schulske twarjenjo (tež bydlenjo pschichodnoho fararja) pschez k. probsta Dr. Eiselta poswjecźene.

Z Reichenawa. Dźeń 5. novembra je hnadny k. biskop tudy nowe pohrjebnischczo a zwony swjecźił.

Z drezdźanskeje diöcesy.

Z Drezdźan. W advencźe budźe w dwórskej cyrkwi P. Henry, missionar z rjada kapucinow z Lyona francózske prědowanja za swojich tudy bydlacych krajanow a druhich cuznikow dźerźecź.

Z Großenhaina. W naschim měscźe namaka so 16 katholskich schuleŕskich dźěcźi. Duchowna wyschnoscź je nětko postajiła, zo ma so, dokelž tudy žana katholska wucźeŕnja njeje, kschescźanska wucźba za tute dźěcźi wobstaracź. Toho dla pschikhadźa nětk wot spocźatka toho lěta kóždy tydźeń jedyn krócź k. kapłan Plewka z Drezdźan k nam, a dźerźi w jenej schulskej stwě tudomneje protestantskeje wucźeŕnje kschescźansku wucźbu za tute dźěcźi. Tež budźa wot nowoho lěta tudy 6 krócź katholske kemsche w sali měschczanskich sastupjerjow. Hacź dotal běchu jenoź lětnje 2 krócź katholske kemsche.

Z Freiberga. Tudomny farski administrator k. Büttner wotjědže hako duchowny do swojeje domowiny, do Brodow (Pförten) w Delnej Łužicy. K.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Na swjedźeń swjatoho rózarija zeńdźechu so z cyłoho serbskoho kraja pobožni modlerjo we naschej farskej cyrkwi, zo bychu swj. sakramjentaj pokuty a wołtarja kaž pschizwoleny dospołny wotpušk dostali. Z khróšćanskeje wosady pschikhadźa wulki procession ze swjećećom swjateje Marije a z družkami. Je tu pschez swjaty tydźeń nimale 3500 spowjednych ludźi było. To je zawěrno wótse wołach cejch, zo we naschim serbskim ludu hischće hłuboka pobožnosć knježi, kotraž pschi nětčišchich zrudnych čzasach na wěčzne spomoženjo dusche njezabudže. — Na 8. novembra — njedźelu po dnju wschitkich khudych duschow — swjećźi so we naschej kulowskej cyrkwi morwy wotpušk, to rěka: bratsja a sotry swjatoho rózarija, kiž na pomjenowany dźeń we kulowskej cyrkwi k swjatomu woprawjenju dźeja, móža pschizwoleny dospołny wotpuški za khude dusche we čzišću, za wotemrjetych starschich, mandźelskich a pschećelow woprowacź a jim tak we jich čzerpjenjach na duchowne waschnjo k pomoch stacź. Wschitcy sobustawy arcbratstwa swjatoho rózarija su tohodla pscheproscheni, dźěl bracź na swj. woprawjenju a na wotpušku we naschim domje božim. Schtóž chce do arcbratstwa swjatoho rózarija abo do bratstwa swjatoho skapulira zastupicź, chcył swoje mjeno na kulowskej farje do bratskich knihow zapisacź dacź. Serbske a němske cedle rozestajeja winowatosće a duchowne hnady za sobustawy tuteju bratstwow.

Z Lubanja. Dźeń 14. septembra wotpołožichu tši knježny w klóschtrje swjatočzne sluby rjada s. Marije Madleny wot pokuty.

Cyrkwinske nowinki a powjesće.

Z Barlina. Dźeń 11. oktobra dosta nasch nowowuzwoleny probšt a biskop z Agathopolis, knjez Namszanowski w Frauenburgu pschez knj. biskopa z Ermlanda biskopsku swjećiznu. Tón samy je 1820 w Gdansku (Danzigu) rodźeny a wot 1846 duchowny; wón ryczi derje pólski. K.

Pruska. W Schweidnitzu bu 29. septembra prjedawschi klóschtyr kschižownikow (Kreuzherrnstift), kiž bu 1811 z druhimi klóschtyrami zběhnjeny, zasy ponowjeny a jesuitam pschepodaty. Tute twarjenja běchu, hako buchu wot kraja tehdom pschedate, wschelakim wotpohladanjam służicź dyrbjake. Krótko prjedy, hako je nětčischi katholski farař w Schweidnitzu kupi, mějachu hornje dźěle swobodni murjerjo (Freimaurer). Delnje dźěle twarjenjow, kaž tež cyrkej, běchu hródže a pinch za wschelake tworby. Wot lěta 1773, we kotrymž bu rjad jesuitow wot bamža zběhnjeny, je to nětk prěnja jesuitska cyrkej w Schlezynskej. — Tohorunja bu w Beuron, prjedawschim hohenzollernskim wjerchowstwje, 3. oktobra prěni organisirowany klóschtyr swj. Benedikta poswjećeny a prěni abt P. Maurus Wolter w pschi-

tomnoſczi ſwóiby wjekcha Hohenzollern ſwjedżeńſcy zapokazany. Mitra, pjerſchczeń a ſtab ſu z prjedawſchoho klóſchtyra w Reichenau. K.

Němſka. Někotre krajne lutherſke konſiſtorije (kaž w Barlinje, Poznanju atd.) ſu hižo proteſt wozjewili pſchecźiwo pſcheproſchenju na koncil do Roma.

Rakuſka. Arcibiſkopej we Dłomucu ſu znowa 20,000 ſchěſnakow khoſtanja napołożili, dokelž wón akty prjedawſchoho mandżelſkoho ſuda knježerſtwu pſchepodacź nochce. Biſkopja w khěžorſtwje krucże ſteja a budże ſkerje miniſterſtwo ſo hibacź dyžli woni.

Italſka. Nowe prócowanjo k zawjedżenju proteſtantiſma w Italſkej! Liczba proteſtantſkich duchownych roſcże, kaž ſo powjeda, dżeń wote dnja. Jedni z nich zwolichu ſebi bydło we woſobniſchich městach, młódſchi pak poſwjecża ſo miſſionarſkomu żiwjenju, pſchejězdżejo italſku połkupu ze wſchěch ſtronow a wſchudżom rozſywajo ſymjo ſwojich błudnych wuczbow. Najwjetſchi jich dżěl pſchikhadżuje z Jendżelſkeje a z Pruſkeje, hdżež jich podpjera Barlinſki „evangelſki komite,“ kiž ma mjez ſobu tež woſoby blizke kralowſkomu dworu. Praji ſo, zo pruſke knjejſtwo ze ſpodobanjom hlada na tutu propagandu; wſchak widźi w tym ſwój wužitk. Proteſtantſcy duchowni prócuja ſo w Italſkej katholſtwo zahnacź zamyſlejo ju z Pruſkej ſpſchecżelicź. Pſchi kóżdej ſkładnoſczi wukhwaluja Pruſku a jeje móc prajicy, zo je jenož pſchez to tak ſylna, wulka a mócna, zo je proteſtantſka a zo tež Italſka, chce-li ſebi z jednotu wudobycź wulke poſtajenjo, kotrež jej pſchiſkuſcha na ſwěcże, dyrbi katholſku wěru wotcźiſnycź a z pruſkim knjejſtwom do wuzkoho a njerozdżělnoho zwjazka ſtupicź. Jenož na tajke waſchnjo móże ſo Italſka pozbehnycź, ſo doſpołnje zjednocźicź a na wulkoſczi a ſławje pſchibjeracź. Proteſtantſcy maju tu dwě kollegii, kotrejž jim ſłużitej k wotcźehnjenju wuczerjow po jich zmyſlenju. Minje drje ſo hiſchcże wjele lět, prjedy hacž ſo jim radżi wjac ſchulow zawjeſcź k prěnjomu rozwuczenju dżěcźi. Tola je něhdże 12 měſtow, hdżež ſu hižo tajke ſchule założene. Tež jow, kaž wſchudżom druhdże, hdżež chcedża propagandu cźinicź, wobroczeja ſo k najkhudſchim ſwójbam a wabja je k ſebi z jałmożnami. Poſkicźeja pjenjezy ſtarſchim, dawaju jěſcź a draſtu jich dżěcźom a na tajke waſchnjo napjelnjeja ſo potom ſchule wjac abo mjenje. Tola najwjetſchu prócu wobroczeja na prědowanjo. Hižo ſu prědowanja zawjedżene we wjele městach. Zo by trjeba njebyło wjele cźaſa a pjenjez k wutwarjenju nowych proteſtantſkich cyrkwi, ſu ſo druhoho lóżſchoho a wjele tuńſchoho ſrědka pſchimnyli. Wjedża katholſke bože domy dóſtacź a pſchetworja je do proteſtantſkich modleńnjow. Kaž je znate, je njemało cyrkwjow a kapałkow, klóſchtyram wzatych, w ruch ſwětnoho knjejſtwa, kiž njewě, ſchto z nimi zapoczecź. Tak je proteſtantowje wotkupja a doſtawaju je na najtuńſcho, dokelž njeje tu druhich kupcow. Wobhdleŕſtwo wopjera ſo pſchecźiwo tajkomu zwonjeczeſcźenju a ſwjatorubjeńſtwu, ale njech pſchecy rycźi, woni ſu němi k joho ſkorżenju a kuh ſo tola ſtanje. Kaž horjeka powjechmy, khodża miſſionarjo po wſach a městach hladajo, kak bychu někoho pſchiwjedli k wotpadnjenju wot katholſkeje wěry. Nětko namakaju ſo tajcy miſſionarojo w Orviecze, hdżež něhdże dwě njedżele woſtanu a we ſwojich prědowanjach z krótka cyłu proteſtantſku wuczbu podacź chcedża. Dokelž pak prěni dżeń tam żanych poſłucharjow njemějachu, bu wozjewjene, zo budże ſo kóżdomu po jenym

nórtu dawacz, kiž na prědowanjo pschiińdże. Tak bu pschiwabjenych wjele wosobow w tymle małym měscże, kiž je cyle z garibaldismom natyknjene. Mózno, zo protestantscy knjeża missionarojo wschudzom, hdzež nańdu wobhdleri bjez dzak a němych na jich hłós, wucżeknu k podobnym srědkam. Tute prócowanjo protestantow mělo woprawdże zbudzicz kedzbnoscz katholikow. Pschecy pak hodzi jo tutej propagandże do prědka prajicz, zo je a budże dobytk jara njenahladny a mały. Wětr nětko njeje dobry k nabożniskim błudam. Nětczjische poměry běża na czjiste zaczjisnjenjo autority bójskeje. Unitarjo (kiž za jednotu italskej zdychuja) wysche toho, njeznajo žaneje druheje wěry hacz revoluciju a nochcyjo druhoho Boha hacz Mazzinia a Garibaldia, bjeru rad missionarowe pjenjezy, smeja so pak pschi tym a staraju so mało wo joho wosobu (parschonu) a wuczbu. Italska je pschi swojej bědże a pschi wschěm swojim zaslepjenju hischcże pschejara hłuboko katholski kraj, hacz zo mohł so tónle błud tam wulcyschne rozschěrjecz. M. R.

Z Roma. Swjaty wótc je wóndanjo w měscże Civitavecchia pobył a tam francózske wójsko wobhladował.

Schpaniska. Nakhwilne knjeżerstwo, nětko wot wjetschich regentow hižo pschipóznate, zběha jesuitske a druhe klóschtry, kiž su zwjetscha khude. Pjenjeżnoho dobytka wone pschez to wjele njezměje, dokelž su klóschtryske a druhe cyrkwinske kubła hižo w prjedawschich revoluciach zebrane. Nětk móża wosebje jenož drohotnoscże w cyrkwjach rubicz.

Jendżelska. Anglikanski duchowny a zastupjeŕ hrabjowstwa Stafford, k. Burnes Flayer je k naschej cyrkwi pschistupił. Dayly News pisaja, zo je wón tsecżi duchowny, kiž je poslenjej tydżenaj tu krocżel sczinił.

Jendżelska. Arcbiskop Manning je wustaw za khude dżěcżi w Bagswateru swjatoczńje wotewrił. Za tónle wustaw su miłoscżiwe sotry 1500 puntow sterlingow jałmożny nahromadżili. Z nim je schpital za khorych a starych ludżi zjenocżeny.

Danska. Jene nowiny padawaja reskript prjedawschoho krala Khrystiana **VIII.** wot 17. meje 1846 za wokrjes Arhuus, hdzež po słowje tajkile rjany recept steji: „Dokelž smy zhonili, zo spanjo w cyrkwjach pschejara pschibjera, poruczamy najhnadnischo, zo bychu we kóždej wosadże cyłoho wokrjesa někotsi mużowje postajeni byli, kotsiž bychu po cyrkwi wokoło khodżili a z dołhej placawu tych ludżi na hłowu placali, kiž spja, a na tajke waschnjo kemscherjow wotucżenych zdżerżeli.

Rusowska. Biskop Popiel z Płocka njeje do Sibirskeje transportirowany, ale jenož we Warschawje zajaty. Z nim je njate biskopstwo w Pólskej bjez biskopa; jenož město Augustowo ma hischcże swojoho biskopa, druhdże su jenož administratorojo, kaž tež na arcbiskopskim stole w Warschawje. — Někotre nowiny praja, zo biskop Majorczyk njeje do Rakuskeje cżeknył.

Naležnoscże towarstwa.

Sobustawy na l. 1868: kk. 257. gymnasiast Theodor Rjeczka w Prazy; 258. Hana Balantowa z Nachlowa; 259. Mikławsch Jórschik z Brenja; 260. Marija

Smolic z Bronja; 261. Marija Rólic z Kschiweje Borschcże; 262. Hańža Delenkowa z Wutokczic (też na pschichodne lěto); 263. Mikławsch Lebjeschka z Khróscżic; 264. Jurij Großmann z Kuha; 265. pschekupc Jan Hórnig z Kulowa; 267. P. Libsch z Dubrjenka; 268. Michał Lebza z Kulowa; 269. N. N. pschez Horniga z Kulowa.

Smilne dary. Za s. wótca: N. N. pětrowy pjenjezk 10 nsl., Pětra Schokta a Michał Schokta rodź. z Wotrowa 15 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeny: Franc Jurij Jakub, s. Franca Józefa Rückertaschewskoho mischtra z B.; — Zemrjeta: Madlena Pawluschic z B., 62 l. 9 m.

Z Ralbic. Kschczeni: Marija Madlena, dź. Michała Schołty z Noweje Smjerdźaceje; Marija, dź. Michała z Kóreńka Koslowa; Jakub, s. Jakuba Handrika ze Schunowa; Michał, s. Jakuba Bindricha ze Schunowa; Jurij, s. Mikławscha Kubanje z Ralbic; Wórschla a Madlena, dźowcy Jurija Handrika (Kofera) ze Sernjan, Jurij, s. Pětra Wowczeńka z Konjec; Hańža, dź. Michała Pecha z Nóžanta; Jurij, s. Michała Kuczanka z Kazka; Mikławsch, s. Jurja Wiczaza z Ralbic. — Zemrjeczi: Marija, mandź. Handrija Narczika (Mischnarja) ze Schunowa, 61 l.; Marija, Mikł. Kórenka z Koslowa zaw. dźowka, 36 l.; Marija, mandź. Jakuba Krawca z Koslowa, 67 l.; Michał, s. Jakuba Bindricha ze Schunowa, ¼ hodź.; Jurij, s. Mikł. Brězana (Symana) z Ralbic, 3 l.; Wórschla, dź. Jurija Handrika ze Sernjan, 12 dnjow a Madlena dź. J. Handrika ze Sernjan, 14 dnjow; Mikławsch Kaschpor z Nóžanta; Marija, mandź. Mikł. Donata ze Smjerdźaceje, 50 l.; Hana, Jana Zarjenka zaw. dź. ze Smjerdźaceje, 50 l.; Mikławsch Donat ze Smjerdźaceje, 52 l. — Wěrowani: Eduard Nier z Bernsdorfa z Hanu Klattec z Debric; Jurij Jeschki z Kozaric z Marju Czornakec (Kowarkec) z Konjec; Jakub Schelc z Ralbic z Khatu Brězanec ze Schunowa; Michał Kral z Kazka z Mariju Zarjenkec z Ralbic.

Z Radworja. Kschczeni: Otilia Martha, dź. Karla Richarda Ulbrichta z Bronja; Michał, s. Jakuba Schmidta z Radworja; Marija Helena, dź. Jana Handrika z Měrkowa; Jan August, s. Jana Schmurandra ze Zdźerje. — Zemrjeczi: Hańža, zwud. Żurowa z Khelna, 54 l. 6 m. 10 d.; August Julius, s. Bjedricha Wylema Gnauka w Radworju, 2 l. 9 m. 27 d.; Jan August, s. Morica Paula z Kupoje, 4 l. 10 m. 10 d. — Wěrowanaj: Mikławsch Narczik ze Schunowa a Marija Běrkec z Radworja.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němskeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wustojnje zestajana, je wuschła pod mjenom:

Hnadowny wopyt swjatcje Marije we Philippsdorfje.

(Tsecźi dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje postajeny.)

Ta knižka je za 5 nsl. na pschedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Bydyschinje, pola pschekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróscżicach a pola kapłana w Radworju, a na administraturje w Rózencże. Też expedicije Póšta ju rady kóždomu wobstaraja.

Katholska prothka za Hornju Łužicu na lěto 1869, wot k. kapłana Ducžmana spisana, wuńdże za 2 abo 3 njedźele. Wona wopschija wjele powuczných a zabawnych nastawkow, tak zo mózemy ju z dobrym swědomjom kóždomu należnje poruczicz.

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 22. **21. novembra 1868.** **Lětnik 6.**

Zaſtužby bamžow.

(Pokračowanjo.)

III. Wulke ſu zaſłužby bamžow w naboženiſkim naſtupanju.

1) Bamžowje rozſchěrjachu wěru Khryſtuſowu. Kſcheſćańſka wěra je podobna wulkomu ſchtomej, kotryž ſwoje hałzy rozpſchestrjewa po wſchěch krajach ſwěta. Tónle ſchtom je na „ſkale“ wuroſtł, mjenujcy na pódže (polu) ſwjatoho Pětra a joho naſtupnikow. Nimale wſchitke europiſke kraje maja ſo bamžej za ſwětło ſwjateje wěry dźakowacź. A komu ma ſo Afrika, Indiſka, Japańſka a Chineſiſka, Amerika a Oceania dźakowacź? Zaſy bamžej.

Prěni zakład k rozſchěrjenju kſcheſćańſtwa je ſ. Pětr połožił, hdyž ſwoje ſydło ſtaji we hłownym měſcze ſwěta — w Romje. Z Roma wukhadźachu pruhi bójſkoho ſwětła pſchez hory a doły hacž do najdalſchich krajow zemje. Klemens, naſtupnik ſ. Pětra, daſche hižo w Gallii wo Khryſtuſu prědowacź. Eleutherius póſła do Jendźelſkeje a pozdźiſcho Cölestin do Iriſkeje prěnich miſſionarow. Hormisdas (w 5. lětſtotku) doby Klodwiga, krala Frankow, z cyłym ludom za Khryſtuſa. Rjehoŕ Wulki daſche Angloſakſam prědowacź. Sergius póſła Friſam Wilibrorda za japoſchtoła.

Rjehoŕ **II.** we 8. lětſtotku ſtaraſche ſo woſebje za wobroćenjo Němſkeje. K tomu wuzwoli wón Winfrieda (pozdźiſcho rěka wón Bonifacius).

Hadrian **II.** wuſwjećźi bratrow Cyrilla a Methoda za biſkopow, kotrajž woſebje bjez Słowjanami ſkutkowaſchtaj.

Sylveſter **II.** doćźaka w 11. lěſtotku tu radoſćź, zo Wuherjo kſcheſćańſku wěru pſchijachu pſchez woſebite prócowanjo wójwody Schćźěpana. Z dźakownoſćże za to póſła jomu bamž krónu a poćźeſćźi joho z mjenom „japoſchtołſkoho krala“ (kaž dotal wuheŕſki kral ſo mjenuje). Jan **XVIII.** póſła miſſionarow hacž k Prusam a Rusam pſchi naranſchim morju.

Spominajcy na Jězusowu poruczność „Wuczcże wschitke ludy“ prócowachu so bamžowje tež pschezmórskim pohanam evangelium pschinjesć. Wjele prócy, czerpjenjow, žiwjenjow žadasche sej tele wozbožace dźěło, ale Bóh je tež požohnowa. Wschelake rjady mnichow skutkowachu tam jedyn pschemo druhoho. W Indiskej, Japanskej, Chinesiskej prědowasche s. Franc Xaverski. Romska propaganda, wustaw k rozschěrjenju wěry po cyłym swěcze, sćele missionarow do wschěch krajow. Tych znaja Amerika, Afrika a Australia. Z prawom praji tohodla Herder, „zo su bamžowje najbóle kschesćanstwo rozschěrjowali.“

2) Bamžowje zakhowaja jednotu a njezranjenosć wěry. Kaž staroscziwy nan wodnjo a w nocy kedźbuje, zo by swoju swójbu psched schkodu zakitał: tak wobwachuje bamž na Sionje jednotu a njezranjenosć kschesćanskeje wěry. Bamžam ma so swět w tym nastupanju wjele dźakowacź. Z hortom prědowachu japoschtołojo wěru a jenož najwažnische wěcy nam napisachu. Jich pisma a japoschtołske wukładowanjo tych samych pak mamy pschez bamžow njezranjene.

Z kajkej staroscziwosću bu swjate pismo w prěnich czasach kschesćanstwa khowane, wucža stawizny. Z cyrkwje buchu wuzanknjeni, kotsiž swjate knihi pohanskim zastojnikam pschepodachu. Toho runja starachu so bamžowje wo prawy pschełožk do žiwych ryczow. Hižo Damasus da pschez s. Hieronyma łaćanski pschełožk porjedźicź. Po nim prócowachu so wosebje Pius IV., Pius V., Sixtus V., Rjehoř XIV., Urban VIII. a Klemens VIII. wo dobre pschełožki biblije. Pozdźischo dźerżachu Leo XII., Rjehoř XVI. a Pius IX. na to, zo bychu so jenož wobtwjerdźene a za dobre pschipoznate pschełožki trjebali. Sam Rousseau mjenuje „staroscź romskeje cyrkwje wo swjate pismo wjelemudru.“

Ale tež wo dobre wukładowanjo swjatoho pisma starachu so bamžowje bjez pschestacza. Hdy bychu so woni njezapjerali pschecziwo kecarskim błudam, bychmy jenož hischcze kruchi z prěnjotnoho kschesćanstwa měli. Bamž běsche stajnje hwězda za wěrjacych, hdyž we wěrje njeporjad nasta. Bamž bě pschecy skała, na kotrejž so rozrazy abo tola wotrazy njezbóžne cžinjenjo kecarjow.

Hižo Pětr wotpokaza wot so kuzłarja Schimana; Linus wuzankuje z cyrkwje pschiwisnikow toho samoho. Sixtus I. zacźisny wuczbu Cerdona a Valentina, Melchiades a Sylvester kecarjow Donatistow; Markus, s. Julius, Liberius, s. Felix II. Arianow; ss. Innocenc, Zosimus, Cölestin, Sixtus III. Pelagianow a Nestorianow. Runje tak zacźisnychu tež pozdźischi bamžowje błudy Eutychianow, grichiskich wobrazykóncowarjow, Waldensarjow, Albigesarjow, Husitow, Lutherskich, Helvetow (Reformirowanych), Anglikanow, Jansenistow, hacž do njewěriwych a błudnych naschoho czasa, kotrychž je Pius IX. zacźisnył.

Woprawdźe dyrbimy wuznacź, zo mamy so bamžam najbóle dźakowacź za njezranjene wobkhowanjo wěry! Duchapołny Werner, rodźeny protestant, wobkrucza: „Bamžowje běchu stajnje wajchtarjo artiklow wěry, stajnje wobkhowachu cźistu a njezranjenu katholsku wěru!“ A Herder praji: „Rom so njeje ženje psched kecarstwom kłonił. Narańschoromscy khěžorojo, Gothojo, Burgundscy, Longobardojo běchu kecarjo, haj někotsi z nich knježachu nad Romom; ale Rom wosta katholski.“

3) Bamžowje zakhowaja jednotu ceremonijow. „Cžohož je wutroba

połna, z tym so hort pschelíwa," je stare prajenjo. Tež je to naturski zakoń, zo so nutskownoscź cźłowjeka zwonkownje pokazuje, a zwonkownoscź skutkuje zasy na nas znutska, na ducha a wutrobu. Tohodla tež wěra a nabožnoscź njemóżetej we wutrobje zawrjenej wostacź, ale wozjewjatej so pschez bohuskużownoscź; a na druhim boku zasy bohuskużownoscź wożiwja nabożne zacżucża. Tohodla njeje nabożnoscź bjez ceremonijow a bohuskużownoscź (Boża skużba) bjez nabożnistwa. Pohladajeny, kak su w tym nastupanju bamżowje nasch dżak zaskużili.

Wschitcy zdżełani ludżo bjez rozdżěla wěry su w tym pschezjene, zo Boża skużba we żanym wěrywuznaczu wosobnischa a nadobnischa njeje. A komu so cyrkej za to dżakuje? Bamżam. Bamżowje zawjedżechu nasche rjane swjedżenje. Woni so starachu, zo bychu so wone jenak w cyłej cyrkwi swjecźiłe. Pius I. a Viktor pschewjedżechu to w nastupanju jutrow. Telesfor pschikaza hodowne swjatocżnoscże, Urban IV. swjedżeń Bożoho Cźełła, Rjehor IV. dżeń Wschěch Swjatych, Bonifac IV. wopomnjeczo wschěch duschow atd. — Runje tak starachu so woni wo dostojne ceremonije pschi woporje Bożeje mschě a pschi wudżělenju swjatych sakramentow. K tomu kóncej je w Romje wot lětstotkow wosebite zastojnstwo (kongregacia), kotrež na to kedżbuje, zo bychu so swjate wěch w cyrkwi tež na swjate waschnjo wuwjedłe.

Wosebitu staroscź pschiwobroczichu bamżowje tež ryczi, w kotrejż so Boża skużba stanje. Pschi wschim wopjeranju cźischczachu woni na łaczańsku cyrkwinsku ryczź; pschetoż pschistejesche zawěrno, zo bychu najswjecźische potajnstwa tež w potajnej ryczi dżeržane byłe a tak so wuznamjenite wot swětnych skutkow a zakitałe psched wonjecżeszenjom.

Tola mudrych a ważnych winow dla dowolichu bamżowje druhdy, zo bychu so Boże skużby tež w druhej ryczi, na pschikład w grichiskej, staroslowjanskej a w někotrych orientalskich dżeržecź směte.

Tajke zaskużby dobychu sebi bamżowje wo bohuskużownoscź, zo Herder praji: „Z Roma wukhadżeja te ceremonije nawjecżorneje cyrkwje, te swjedżenje, modlitwy, boże mschě, kheluchi, swětła, posty, zwony, processiony atd. Tele brónje su swět podcźisnyłe. Psched tymi pokorichu so ludy, kotrež so mjecżow njebojachu."

Pschez staroscź bamżow bu ta spodżiwna pschezjenoscź pschewjedżena, zo nětko w tym samym czasu milijony wěrjacych kolena zhibuja, w tym samym czasu ruch k njebju stykuja, te same ceremonije wukonjeja, z tymi samymi modlitwami Boha khwala po cyłym swěcże, hdżeżkuli bamżowe skutkowanjo dosaha. Kajka je to radoscź, hdyż katholik tež zdaleny wot swojoho wótcnoho kraja te same ceremonije każ doma wuhlada!

4) Bamżowje zakituja kschescżanske żiwjenjo. Swjatoscź wěry dyrbi so w czistoscźi poczinkow widżecź dacź. Pschez 1800 lět prócuja so bamżowje wo dobry poczink. Stawizny wopowjeduja nam bamżow najbóle hako pschikłady póccźiwoscże, a wucża nas, kak mócnje su bamżowje stajnje dobry poczink prědowali duchownym, swětnym wjerchan a ludam cyłoho swěta bjez bojoscże a stracha. Z rjada 254 bamżow wot Pětra hacź do Piusa IX. cześcźi cyrkej 77 hako swjatych, kotsiż so błyschczachu we wschelakich póccźiwoscżach a wysche toho martru abo smjercź cźerpjachu za wěru Jězusowu. Sam protestant Addison wupraji so khwalobnje

takle: „Bamž je najbóle wjelepóčežiwy a wjelemudry muž, kotryž je w dobrym nazhonjenju zeschědžiwił a zrědka hdy poddaty był próznoscžam.“ A tu samu khwalbu dawaja bamžam Jan Müller, Luden, Voigt, Raumer, Hurter atd.

Zo su někotsi bamžowje zhrěschili, njechamy a njemóžemy prěčž. Tola tajkich bamžow, kotsiž stawizny swjateje cyrkwje wohidža, nazběraja samo naschi pschečživnich zcžežka pjecžoch; potajkim by na 50 dostojnych lědma jedyn njedostojny pschischoł. Tola tu ma so tole pschispomnicž: 1. Tamni njedostojni bamžowje su hako privatni ludžo (za swoju parschonu) zhrěschili, nic hako hłowa cyrkwje; a někotrym so hischcže winy pschipisuja z jich prjedawschoho žiwjenja, prjedy hacž běchu woni za bamžow wuzwoleni. 2. Njehódnych tamnych bamžow njeje sebi cyrkej wuzwoliła swobodnje a po zakonju, ale tajkich su jim swětne měschenčy pschinuzowałe. 3. Skónczinje wozjewja so kóždy brach bamžow bórzy w jasnym swětle, a zda so wjele wjetschi, dyžli wopaczinosc druhoho cžłowjeka, byrnje tónle brach sam na sebi mały był. Herder praji w tymle nastupanju: „To by dołhi rjad mjenow był, hdy bych dyrbjał jenož najnadobnischich, slawnych a wulkich mjenowacž. Złych je na romskim stole wjele mjenje sydało dyžli na swětnych trónach; pola mnohich pak jenož brachi tohodla do woczi bija, dokelž dže su brachi bamžow.“

Tola bamžowje běchu nic jeno najbóle pschikłady dobrych poczinkow, ale woni starachu so tež pschecy horliwje wo dobre poczinki duchownistwa. Proschachu, napominachu, porokowachu, khostachu, krutosc z luboscžu zjenoczujo, zo bychu wobkhowali abo zasy porjedžili cyrkwinske žiwjenjo. Wosebje pak kedžbowachu na to, zo by młode duchownistwo nic jeno wědomnostnje, ale tež moralisey wocžehnjene było a tak z dobrym duchownistwom tež kschescžanske žiwjenjo so po swěcže ropschestrjeło.

Bamžowje skónczinje zakitachu bjez bojosce kschescžanski poczink tež pschecživo złóscži wschelakich kralow a pschecživo rozpuschczitoscži ludow. Jenicžku ale tu najhłownischu wěc tudy podotkujemy — wojowanja bamžow, zo bychu swjatosc a njerozdželitosc mandželstwa wobkhowali, kotraž je zakład zboža swójbow, kraja a cyrkwje. „Njeje cži dowolene,“ z tymile słowami pozběže so hłós bamžow pschecživo nizkim a pschecživo mócnym.

„Njeje cži dowolene,“ prajesche Mikławsch **V.** w 9. lětstotku kralej Lotharej, hdyž tón swoju prawu mandželsku wotchnawschi so z druhej zwěrowa, a pokhosta tych biskopow a duchownych, kotsiž běchu swětnych winow dla na pschisłuschnosc zabywschi tomule njeprawej pomhali. A joho nastupnik Hadrian ryczi takle k Lotharej: „Jeli so wobroczisch a zjednasch ze swojej mandželskej, powitam cže, ale hewak wěz, zo so cži pokuta a schtrafa pschihotuje.“ — „Njeje cži dowolene,“ tak napominasche tež Njchor **V.** (w 10. lětst.) krala Roberta, kotryž so pschecživo zakonju z Bertu zjenoczi; wón wotsadži arcbiskopa w Toursu a wujedna krala z mandželskej. — „Njeje cži dowolene,“ tak porokowasche bamž kralej Filipej we Francózskej, hdyž tón swoju mandželsku zahnawschi z Bertrandu hrěschesche. Podobnje zjedna bamž Innocenc **III** krala Filipa **II.** z mandželskej. — „Njeje cži dowolene,“ ryczesche Klemens **VII.** jendželskomu kralej Heinrichej **VIII.**, hdyž tutón, wotstorczinschi mandželsku Khatu z jeje pjecž džěczinni sebi Hanu Boleyn za žonu wza. Ale Heinrich zaslepjeny pschez njeczistotu na wótcowski hłós bamža njeposłuchasche; schěsc

žonow bórzy za sobu sebi wza, z kotrychž jenu po druhej skóncowacź da, skónczńje hako protestant so zjawnje bamža wotrjekny a cyły swój lud maczeri cyrkwi wutorhny. Bamž zhubi tak Jendželsku, ale wobkhowa swjatosćź kscheszańskoho mandželstwa.

Z tak njestrachocziwym zakitanjom mandželskoho zwjazka pomhachu bamžowje nanajbóle kscheszańskomu žiwjenju; pschetož swjatosćź mandželstwa je zakład moralischkoho towarstwa. Ze swójbow wukhadža zbožo a hubjenstwo do schěrokoho swěta. Tohodla su mudri zakonjedawarjo pschechy pytali znadobnicź mandželski zwjazk; ale hakle pschez Khrystusa je tónle staw (schtant) poswjeczeny a nastupnicy Khrystusowi zakitaja joho swjatosćź, a z tym staraja so nanajbóle wo czistotu poczinkow, wo zakhowanja a wocźehnjenjo człowjestwa, wo czesczenjo žonow, wo zbožo dźěczi, swójbpw a cyłoho człowjeczoho towarstwa.

(Pokraczowanjo.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina, 8. novembra. Dźensa swjeczesche so prěni załoženski swjedźeń tudomnoho katholskoho rjemjesnoho towarstwa (Gesellenverein), psched lětom załoženoho. We wulkim sale tsělerńje zhromadźowachu so psched wjeczorom hosczo ze wschěch stawow a powołanjow nascheje wosady a zapocza so cyła swjatoczność z tsihłósnym spěwom „njedźelske ranjo“, wot towarschow z khwalobnej wustojnosczu spěwanym. Po spěwje wustupi pschedsyda rjemjesnoho towarstwa, knjez tachantski vikar a prědar, rycźer J. Herrmann a rozestaja wužitnosćź, ważnosćź a nuznosćź rjemjesnych towarstwow. Dowolamy sebi z tuteje dlěscheje ryczże někotre myslicźki sobudźělicź. „Wobstejenja rjemjesnych towarschow su we naschim czasu cyle hinajsche, dyžli we starschich czasach. Tehdom bu towarsch hako nakhwilny staw mischtroweje swójby dźeržany a wjeselesche a rudźesche so z tutej swójbu. Tu namaka pak tež wón wutrobne dźělbraczo a mócnu podpjeru, a bu pschez mischtra, bě-li trjeba, tež z krutej ruku wot tórnosczow wotdźeržowany. Tak zastupowasche mischtrowy dom towarschej wótcny dom. Tehdom stejesche rjemjesło hischcże na złotym dnje kscheszaństwa. Czasy su so pscheměniłe a towarsch je nětko we mischtrowym domje cuzownik a njestupi wjacy do pschecźelnoho zwjazka a wobkhadźowanja z mischtrowej swójbu. Samoho mischtra widźi druhdy jeno zrědka we dźěłarni. Tam pak kscheszaństwo janoho města wjacy njenamaka, tam jedyn praschiwy towarsch druhich natykuje a nichtó njeje, kiž by jomu wobarał. Ryczże we tajkich dźěłarńjach su zwjetscha njepschistojne a spjecziwe, a schtóž so hischcże zacźerwjeni, njetrjeba na wusměschenjo czakacź. Tak dźe to pjatk a swjatk a njedźelske dźěło zawrje towarschej te městno, na kotrymž mohł swoje mysle zasy zhromadźicź a k lěpschim žadosczam so pozběhnycź. A schto potom, hdyž je wschědne dźěło dokonjane, hdźe chce so potom wobroczicź? We zymnej, czěmnej a struchłej podtsěschnej komorcy njemóže dołho pschebywacź. Hdyž chce k jědźi, do towarstwa wuńcź, njedowoli jomu czeńka móschniczka (a czasto tež wobnoschena drasta), do tajkoho hosczenca hicź, hdźež lěpsche towarstwo nadeńdźe, ale wjedźe joho do najnižschich korczmow, hdźež we towarstwje doderdakow palenc, njehorne ryczże, hrozne poczinki hłós swědomja poduscheja a hry z lescziwymi

towarſchemi khudu móſcheń dopróznja. Bórzy je njedźelſka ſuknja zaſtajena abo pſchedata a z tym je ſchczežka do božoho domu zaroſtka. Tak ſo nĕkotromužkuli cžasžiwjeńſka bĕda we towarſchniſkich lĕtach zakožuje a cžaſne a wĕcžne hubjenſtwo pſchihotuje, jeli we prawym cžaſu pomocna ruka na lĕpſche pucže njedowjedže. Tajka pomocna ruka ſu rjemjeſniſke towarſtwa, kotrež chcedža tajkomu hubjenſtwu a nakaženju po móžnoſczi zadžĕwacz a wopuſchczenomu towarſchej měſto wotewricz, hdžež móže po dokonjanym dźĕle wodychnycz, po cžeſczi ſo zawjeſelicz, lĕpſche zacžucža a kſcheſczanſke zmyſlenjo hajicz a ſo tež we tym wudoſpołnjecz, ſchtož je rjemjeſnikej wjedžecz nuzne a wužitne. Tam namaka wón pſchecželne, derjemĕnjace wutroby, kotrež chcedža joho pſched lecženymi paſlemi zwarnowacz. Tele towarſtwa chcedža lĕpſchi, kſcheſczanſki rjemjeſniſki ſplah kubłowacz a ſu, kaž ſo lochcy dowidži, wužitne nic jeno za ſobuſtawy, ale tež z cyła za ſwójbu, kraj a cyrkej wulcy ſpomožne; a dobry ſkutk ſkutkuje, ſchtóž prócowanja a naležnoſcže tutych towarſtwow podpjera a ſpĕchuje.“ Tole dha je krótki, ſłaby wucžah z kraſneje rycže. Dale rozeſtaja knjez pſchedſyda, zo je ſo budyſchinſke towarſtwo katholſkich rjemjeſnych towarſchow we zandženym lĕcže z 39 ſobuſtawami załožiło, we bĕhu cyłoho lĕta pſchez ſto ſobuſtawow poměło a zo nětko z 54 ſobuſtawow wobſteji. Cžeſtnych ſobuſtawow (kiž njejſu towarſchojo, ale pſchecželjo a podpjerarjo tutoho towarſtwa) je 31. Dokhodow mějeſche towarſtwo ze zaſtupnych pjenjez 19 tlr. 20 ſl., z měſacžnych pſchinoſchkow 66 tlr. 8 ſl. 9 np., z dobrowólnych darow*) a wſchelakich dokhodow 42 tl. 28 ſl., po tajkim hromadže 145 tl. 14 ſl. 5 np. Wudawkow hromadže bĕ 83 tl. 19 ſl. 5 np., tak zo je zbytk 61 tl. 25 ſl. Skónczńje wupraji knjez pſchedſyda žadoſcz, zo by ſo mjez woſadnymi dźĕlbraczo na tutym towarſtwje nic jeno dale wobkhowało, ale tež pſchiſporjało. Po tutej rycži a rozprawje ſcžĕhowaſche rjemjeſny ſpĕw, we kotrymž ſo khwalba wſchelakich rjemjeſłow ſpĕwaſche, mjez tym zo tute rjemjeſła dźĕłachu. Spĕw a dźĕło wubudžeſche bjez pſchihladowarjemi wulku wjeſołoſcz. — Po krótkej pſcheſtawcy bu wot 11 ſobuſtawow towarſtwa žortna hra „Lord Macdonald“ pſchedſtajena, a zaſłuža cžile młodžencoju wĕſcže khwalbu, zo ſu cyłu wĕc tak derje dokonjeli a k ſpokojnoſczi poſłucharjow wumjedli. Na to buchu tſi reje rejwane. W 10. zapocža ſo hoſczina, na kotrejž ſo 152 woſobow wobdžĕli a pſchi kotrejž buchu „ſławy“ na wjedžicžerjow, podpjerarjow, pſchecželow a ſobuſtawy rjemjeſniſkoho towarſtwa wunjeſene. Po hoſczinje wjeſeleſche ſo młody lud dale z rejemi, mjez tym zo druzy ſo we pſchecželnym rozrycžowanju zabawjachu. Njech

*) Tute dobrowólne dary bĕchu we zandženym lĕcže ſcžĕhowace: pſchez Jana Bĕtku wjacore dary hromadže 3 tl. 10 ſl.; wot J. H. 3 tl.; wot wyſokodoſtojnoho tachantſtwa 5 tl.; wot k. ſeniora Pecha 1 tl.; wot knj. kantora Hoffmana 1 tl.; wot k. hozdžikarja Liſaka w B. 5 ſl.; wot knj. regiſtr. Bandy 10 ſl.; wot hnadnoho knjeza biſkopa 5 tl.; wot k. kublerja Nowotnoho we Budyſchinje 5 tl.; wot Adolfa Winklerja 10 ſl.; wot k. konſiſt. aſſeſſora Jungi w B. 2 tl.; wot knj. K. we B. 1 tl.; wot k. M. N. we B. 20 ſl.; wot k. wumjeńkarja M. Cyža we B. 10 ſl.; wot knjenje z Jeſchki 1 złoty = 3 tl. 3 ſl.; wot wyſokodoſtojneje hnadneje knjenje we klóſchtrje Marijnym Dole 10 tl.; wot knj. katecheta A. Buka w Drežďanach 1 tl. 20 ſl. Präſes towarſtwa praji wſchitkim dobroczerjam tež hiſchcže najwutrobniſcho dźak a pſchiſtaja próſtwu na ſmilne duſche, tež dale tute wužitne towarſtwo po móžnoſczi podpjeracz.

dha tute towarſtwo wobſteji, traje, roſcże, pſchibĕra a kčžĕje! Sława poczeſtnomu rjemjeſłu! D.

Z Budyſchina. Hako pſchiſpomnjenjo k pſchedſtajacomu mamy hiſchcże wozjewicz, zo bĕſche tež njedželu 15. novembra ſwjedženſki a wjeſoły dżeń za naſche towarſtwo, hdyž k. dwórſki prĕdar Wahl z Dreždżan prĕni krócz we ſwojim njedawno dóſtatym zaſtojnſtwje hako centralny präſes k nam pſchińdże. Hižom na dwórniſchczu powitachu joho naſch präſes a nĕkotſi tudomni miſchtrojo a towarſchojo. Wjeczor wokoło ½8 pſchińdże czeſczeny hóſcz do naſcheje zhromadneje ſale a towarſtwu pſchedſtajeny ryczeſche k nam tak pſchecželne a wot dołhoho nazhonjenja ſwĕdczace ſłowa, zo ſmĕmy ſo ze wſchĕm prawom z joho wopyta trajacoho wužitka nadžijecz. Po dlĕſchim pſchebywanju we naſchej ſrjedžiznje, po rozmołwjenju z tym a druhim a po wudželenju wſchelakich radow wopuſchczi nas nazajtra zaſy knjez centralny präſes z wurazom ſwojeje ſpokojnoſcże pſchecžiwo naſchim prócowanjam. H.

Z Budyſchina. Wſchelake nowiny a czaſopiſy ſu naſch wurjadny wopor za bamža ze wſchej czeſczu a khwalbu wopominali. Jenož w dwojich dreždżanſkich je jedyn ſchczuwar ſwój hnĕw na nas wukinył. My móhli jomu na kóžde ſłowo wobſchĕrnje wotmołwicz, hdy bychmy to za wužitne dżerżeli. Jenož to jomu prajimy, zo ſmy hako katholſcy „za dobry ſkutk“ hromadżili a wo wuwjedženju toho ſamoho ſo rozryczowali; zo wón hako lutherſki abo k najmjeńſchomu z lutherſkoho ſtejiſchcża hinak ſudži, za to my njemóżemy. Wobżarujemy, zo je wón liberalny (ſwobodnomyſlny) — jenož ſam za ſo! Cyle ſmĕſchne je, zo nam wón radu dawa, „zo bychmy te pjenjezy radſcho naſchim ſchulſkim wuczerjam dali, kiž maja bjez toho jara mału zdu“. Schkoda, knjeże ſchczuwarjo, zo ſcże ſo podarmo tak na nas rozſypali a ze ſwojej radu pozdże pſchiſchli! Mamy nadžiju, zo budżecże druhi krócz kedżbniſchi a pſchiſtojniſchi.

Z Budyſchina. Naſch k. Róla wotjĕdże pſchichodny tydżeń hako druhi kapłan do Oſtrica na mĕſto k. Kupki, kotryž za kapłana do Königshaina pſchińdże. Kapłan k. Heidrich z Königshaina budże nětk prĕni kapłan w Oſtricu.

Z Reichenawa. Dżeń 8. novembra bu rjana katholſka cyrkej wot naſchoho hnadnoho k. biſkopa poſwjeczena. Wobſchĕrne wopiſanjo cyrkwje a jeje ſwjeczenja damy w pſchichodnym cziſle, dokelž dżens mĕſta nimamy. Pſchipódla ſpomnimy, zo budże 6. decembra nowa cyrkej w Pirnje poſwjeczena.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcże.

Z Barlina. Pruſke wójſko ma nětko 1 pólnoho biſkopa, a 31 wojeńſkich duchownych, a to 2 duchownej we gardekorps, 2 we I. armeekorpſu, 1 we II., 1 we IV., 3 we V., 4 we VI., 3 we VII., 7 we VIII., 4 we IX., 2 we X., 2 duchownej we XI. armeekorpſu. We III. armeekorpſu nimaja żanoho katholſkoho duchownoho. Wot hapryla 1865 hacž do oktobra 1868 je ſo pod pólnym probſtom Dr. Kochom 7 wojeńſkich farow (we Altona, Hannover, Celle, Kaſſel, Frankfurt nad Majnom, Saarlouis a Weſel) a 6 wojeńſkich kapłanſtwow (we Schleswig, Koblenc, Trier, Schweidnic, Graudenc a Glogau) założiło a bórzy

budże tež we Schczeczinje wojeŕska fara założena. Tu czeſcz dyrbimy pruſkomu knjeżeŕſtwu dacz, zo ſo wone za duchowne potrĕbnoſcze ſwojich katholſkich wojakow nic jeno we czaſu wójny, ale tež we mĕrje ſtara. Tele zaſtaranjo z wojeŕſkimi duchownymi je wĕſcze tež k tomu pomhało, zo ſu n. pſch. we poſlenjej wójnje pruſcy katholſcy wojacy ſkoro wſchudżom hako dobri katholikojo khwalbu doſtali. Wĕſcze by hłubſchoho pſchepytanja hódne było, kak wjele katholikow je we naſchim ſakſkim wójſku (XII. armeekorps), a kak wjele z nich we tajkich mĕſtach ſteja, hdżez njejſu ani ſtajne, ani miſſionſke katholſke boże ſłużby. H. D.

Schpaniſka. Pſchi wſchim revolucionſkim duchu, kotryż tudy woſebje „ſwobodni murjerjo" zdżeržuja, je tola katholſke wĕrywuznaczo nĕhdżežkuli zjawiſche dyżli w druhich krajach. Tak piſa Correspondencia tónle podawk. Hdyż 7. oktobra dobrowólnicy narodneje gardy (kiż tehdom hižo k revoluciji bĕ pſchiſtupiła) w Madridże po haſy Belvedere cżehnjechu, dżĕſche runje duchowny z najſwjecziſchim ſakramentom k jenomu khoromu. Bórzy, a hiſchcże prjedy hacż bĕ k tomu rozkaz daty, zaſtachu wojacy a po präſentirowanju padżechu na kolena pſched Bożim ſynom.

Algirſka. Arcbiſkop Lavigerie je wot bamża dowolnoſcż doſtał, zo móże w puſczinje Sahara japoſchtołſki vikariat założicż. Wón chce woſebity ſeminar k pſchihotowanju miſſionarow zrjadowacż. Tamniſche ludy ſu muhamedanſkeje wĕry każ wobydlerjo Algirſkeje, hdżez budże nĕtko tež cyrkej pſchibjeracż, dokelż je khĕżor Napoleon wſchudżom miſſionſke ſtacije pſchizwolił.

Połnócna Amerika. Biſkop Demers je ſo do Van-Couver-Islanda wrócził a hižo dżĕl ſwojeje diöceſy Puget-Sund wopytał. W Tuhomiſchu bjez Indianami prajeſche wón na ſ. Marije donjebjeswzacża, zo budże popołdnju wopor za bamża ſkładowany. A hlej! zhromadżi ſo 67 dollarow w złotych. Jedyn z wjedżiczerjow wupraji biſkopej luboſcż Indianow k bamżej. Knjeże ſchczuwarjo, wozjewcże to we waſchich nowinach a wuſypajcże ſwój hnĕw na katholſkich! Dawajcże jim ſwoju radu abo wudżĕłajcże hanjacu pĕſniczku!

Należnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na l. 1868: łk. 270. Jan Czórlich ze Zdżerje; 271. Hana Rjenczowa ze Zdżerje; 272. Jakub Kanig z Brjemjenja; 273. młynk Michał Kummer z Łazka; 274. Madlena Rjehorjowa z Konjec; 275. rĕzbaŕ Jan Pĕtſchka z Budyſchina.

Na l. 1867 zapłaczi: 331. Madlena Rjehorjowa z Konjec.

Zemrjety ſobuſtaw: kubleŕka Hana Wiczazowa z Ralbic.

Cyrkwinſki powĕſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeny: Jan Pawoł, ſ. korczmarja Mikławſcha Schuſtera z Bĕlczec. — Zemrjeta: Marija Hańża, dż. kóżnika J. Franca Trulleja z Budyſchina, 3 mĕſ. 3 n.

Cziſchczał Ł. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 23. **5. decembra 1868.** **Lětnik 6.**

Zasłužby bamžow.

(Pokračowanjo.)

5) Bamžowje staraja so wo swobodnu wólbu bamža. Cyrkej wukonja najnadobnische dźěło, prócuje so wo wumoženjo duschow. Zo by so tele jeje dźěło radźiło, dyrbi wona swobodna być we swojich skutkach, w swojim zastojnstwje, wosebje pak we swojej najwyschschej hłowje. Njeje-li hłowa swobodna, njeje tež cźěło swobodne. Swobodna wólba (wuzwolenjo) bamža ma potajkim njesměrnu wažnosć za cyłu cyrkej. A tohodla su so romscy bamžowje wo nju pschecy tak mócnje starali. Jich prócowanjo je so woprawdźe tež radźiło, pschi wólbach zahubnomu sobuskutkowanju ze strony swětnych mócnarjow zadźewacź a mucźenja sebicźnych a hordych swójbow a lecźenja dwórskich pschecźelow njeschkódne sčinicź. Hižo Symmach a Jan XX. wobaraschtaj swobodu wuzwolacoho duchownstwa pschecźiwo pschepschimkam (Uebergriffe) romskoho ludu; Rjehoř VII. ju raznje zakitowasche pschecźiwo khěžorej Hendrichej IV.; Rjehoř X. postaji rjad, po kotrymž maja so kardinalowje pschi wólbje dźerżecź. Wot Měrcźina V. hacź do Piusa IX. je so wuzwolenjo po tymle rjedźe stało. Hdyž pomyslimy, zo su w prjedawschich cźasach swětni knježerjo druhdy sebi zwažili, pschecźiwo-bamžow wuzwolicź pódla bamža wot cyrkwje porjadnje wuzwolenoho a pschipóznatoho; dha widźimy wulku zasłužbu bamžow we tym, zo su swobodnu wólbu cyrkwi zawěscźili. Nětko nimaja katholske knježerstwa žaneje mocy na wólbu, khiba zo móže Rakuska, Francózska a Schpanska swoje pschecźa wuprajicź, zo by so wěsta wosoba (parschona) za bamža njewuzwolika. To pak dyrbi so psched wólbu stacź, a płaći jenož jedyn króc w tym samym wuzwolenju. Z tymle postajenjom móža so pschecźa katholskich wjerchow spokojicź; tola wólba wukonja so do cyła swobodnje wot cyrkwje.

6) Bamžowje kedźbuja nad swobodnej wólbu biskopow. Zawěrno wjele

zaleži cyłej cyrkwi na wuzwolenju biſkopow. Biſkopja ſu wyſchſchi paſtyrjo, zarjadowarjo a wjedźiczerjo cyrkwje: wuzwola-li ſo doſtojni, je derje za cyrkej — hewak pak běda! Zo by ſo pſchi wuzwolenju biſkopow zadźewało ſamowólnoſczi a ſwjatokupſtwje, ſu bamžowje wo tym nadrobne poſtajenja wudali. Kak ſtaroſczíwje a raznje ſu ſo prócowali wo ſwobodu duchownſtwa, dopokazuje dołhe a krute wojowanjo wo inveſtituru w ſrjedźnym wobczaſu. W tymle wojowanju wojowaſche bamžowſtwo ze ſwětnej mocu, zo bychu biſkopja a abtowje hako zaſtojnicy cyrkwje wot cyrkwje tež ſo wuzwoleli, a biſkopſki kij a pjerſchczeń, tejle znamjeni biſkopſkeje doſtojnoſcze, wot njeje doſtawali, a potom hakle tež hako tehdomniſchi ſwětni wjerchowje wuznamjenjeni byli ze ſceptarjom wot khěžorow, kotſiž ſebi prjedy zwažichu, ſami ze ſwojeje mocy jim kaž ſceptař kak tež biſkopſki kij wudźělecz. Hdyž pomyſlimy, ſchto je ſo tehdom naczíniło kſchiwdow a njeprawa pod zakitom khěžorſkoho lejnſtwa; hdyž pomyſlimy, kak huſto ſwětni knježerjo wot ſwojich wuzwolenych njedowolene a pohórſchne wěcy žadachu; hdyž pomyſlimy, kak lohko móžeſche ſo pſchi tym njedorozymjenjo ſtacz, zo tež wyſchopaſtyřſka móc wukhadźa ze ſwětneje mocy: póznajemy zawěſcze jaſnje prawo bamžow, zo ſo tak krucze pſchecziwjachu tejle biſkopſkej inveſtiturje. Tohodla khwala Rjehorja VII., tohole ſtatnoho zakitarja cyrkwinſkeje ſwobody, tež njeſtroniſcy proteſtantſcy ſtawiznarjo.

Kalixt II. hakle ſkónczi tele wojowanjo dobyczeŕſcy, ale tež pozdźiſche ſwětne knježeŕſtwa njepſcheſtachu ſo měſchecz do wobſadźowanja biſkopſtwow, haczrunje ſu naſchi biſkopja hižo dawno prawa krajnych wjerchow zhubili. Tohodla ſtarachu ſo w nowiſchim czaſu Pius VII., Leo XII., Rjehoř XVI. a Pius IX. najbóle wo wobkhowanjo ſwobodneje wólby biſkopow, abo znajmjeńſcha wo to, zo bychu pſchez konkordaty mjezy tamnoho ſobuſkutkowanja krucze poſtajili, kotrež ſwětni wjerchowje pſchi wólbje biſkopow wukonjeja; tola wobtwjerdźenjo wſchitkich za biſkopow pomjenowanych je wſchudźom japoſchtołſkomu ſtołej zawoſtajene.

7) Bamžowje wojuja za njewotwiſne wjedźenjo cyrkwje. Wótre běſche to wojowanjo a njeje dotal pſcheſtało, kotrež ſu bamžowje wjedli wo ſwobodne wobkhadźenjo biſkopow z wěriwymi, a wo ſwobodne ſkutkowanjo we cyrkwinſkich należnoſczach. Hdyž w prěnich lětſtotkach kſcheſczanſtwa pohanſcy khěžorowje z mjeczom a wohnjom kſcheſczanow wuhubicz ſpytowachu a kóžde zhromadźenjo kſcheſczanow ze ſmjerczu khoſtachu: tehdom zhromadźowachu bamžowje wěrjacy lud w katakombach (podzemſkich khódbach), tam jich tróſchtowachu, poſylnjachu a hajachu ſwobodu cyrkwje z martraŕſkej ſmjerczu. Tſicyczo prěni bamžowje wot ſ. Pětra hacz do Marcella ſu wſchitcy wudebjeni z martraŕſkej krónu. Hdyž pozdźiſcho khěžorowje pſchiwzachu kſcheſczanſku wěru a tola druhdy cyrkej podczíſchowacz poczachu, pozběhowachu bamžowje ſwój ważny hłós pſchecziwo nim.

Bamž Gelaſius ryczi takle khěžorej Anaſtaſiej: „Dwoja moc knježi na tymle ſwěcze, ſwjata móc cyrkwje a kralowſka móc wjerchow. Ty, mój ſyno, ſy prěni z luda, ale we duchownych wěcach ſy poddaty cyrkwinym wjedźiczerjam, duž njepſchinuzuj jim twoju wolu.“ Tež w nowiſchich czaſach njepopſchejeſche a njepopſcheje ſo cyrkwi we wjele krajach ſwoboda. Tu ſo biſkopam zakazowaſche, bjez ſwětneje dowolnoſcze z bamžom wobkhadźecz a ſebi dopiſowacz, bamžowe poruczноſcze wozje-

wjecź abo ſwojim diöceſam paſtyŕſke liſty wudawacź. Druhdźe doſpě hordoſcź ſwětnych knjeźerſtwow tak daloko, zo ſo teź do cyrkwinſkich ceremonijow měſchachu, hdyž poruczachu (kaž khěžor Józef II.), kak wjele Božich mſchow ma bycź a kak wjele ſwěczkow pſchi nich ſo ſwěcźicź, kak dołho ma ſo prědowacź a hdy proceſſiony khodźicź.

Tola teź w tym hajachu bamžowje ſwobodu cyrkwje. Pius VI. poda ſo ſam na pucź do Wina, zo by Józefa II. wotwobrocził wot podcźiſchczowanja cyrkwje. Pius VII. ſtaji ſo bjez bojoſcze khěžorej Napoleonej I. napſchecźiwo a hdyž bě zajaty, zakitaſche hiſchcźe dobyczeŕſcy ſwobodu cyrkwje pſchecźiwo joho pſchepſchimkam. Leo XII. a Rjehoŕ XVI. pytaſchtaj zaſy pſchez konkordaty ſwobodnoſcź cyrkwje zawěſcźicź, a z ważnoſcźu zakituje ju dotal Pius IX. nic jeno w Italſkej, ale teź w Ruſowſkej a druhdźe. Tomule prócowanju bamžow mamy ſo potajkim dźakowacź, zo naſcha ſwjata katholſka cyrkej njebu jenoź ſłužownica ſwětnych knjeźerſtwow, kajkež ſu grichiſka, anglikanſka a druhe proteſtantſke.

8) Bamžowje wobaraja cyrkwinſke wobſedźenſtwo. Zo by cyrkej ſwoje wyſoke zaſtojnſtwo dopjelnicź mohła, trjeba wona ſwjatnich a wobſedźenſtwa k Božej ſłužbje, k zeźiwjenju ſwojich ſłužownikow, k podpjeranju nabožniſkich a dobroczinjeŕſkich wuſtawow atd. Nabožna myſl a woporna luboſcź wěriwych je wot dawnych czaſow cyrkej ze wſchelakimi kubłami zaſtaraka. Ale tele wobſedźenſtwo je tu a tam nahramnoſcź a zawiſcź ſwěta wubudźiło, a hdźež je złóſcź prawo poduſyła, tam je czaſto ſwětna móc ſwjatorubjeńſku ruku wupſcheſtrjeła na wobſedźenſtwo cyrkwje. Tohodla ju bamžowje tak mócnje zakitali duchowne fundacije; tohodla hrožachu woni z klatwu (exkommunikaciu) ſwjatorubjeźnikam, kotſiž rubjachu a pſchimachu wobſedźenſtwo cyrkwjow a klóſchtrow. Teź w nowiſchim czaſu wobarachu bamžowje wobſedźenſtwo cyrkwje a joho zarjadowanjo, kaž Pius VI. w Rakuſkej, Pius VII. we Francózſkej, Rjehoŕ XVI. we Schpaniſkej, Němſkej a Schwajcaŕſkej; a Pius IX. w Italſkej, Ruſowſkej, Pólſkej, Mexiku a Rakuſkej.

Bamžowy kraj, romſki cyrkwinſki ſtat, pak je woſebje ważny za ſwobodu cyrkwje, za cyłe kſcheſczańſtwo. Zo by bamž woprawdźe ſwobodny był a njewotwiſnje wjeſcź mohł cyłu cyrkej, trjeba wón nětko nuznje ſwětne knjeźſtwo, zo njeby poddan žanoho knjeźiczerja był, ale zo by ſam hako knjez žiwy był we ſwojim ſamſnym kraju. Zo by bamž boži zakoń a cyrkwine prawo teź pſchecźiwo ſwětnym wjeŕcham a knjeźerſtwam zakitacź mohł, njeſmě wón jenicźcy z jich hnady žiwy bycź. „Bamž trjeba nuznje hłowne město, hdźež by ſo nikoho njebojał,“ praji Jan Müller, a Napoleon I. wuznawa ſam: „By dha ſo ważnoſcź bamža powſchitkownje pſchipóznawała, hdy by poddan jeneje ze ſwětnych mocow był? Zo bamž njeje w Parizu, to je derje. Zo ani w Madridźe ani we Winje njeſydli, za to pſchipóznawamy joho duchowne doſtojnſtwo. Za wſchitkich je to derje, zo njebydli ani pola nas, ani pola naſchich njepſchecźelow, ale w ſtarym Romje. To ſu lětſtotki dokonjałe a ſu to derje ſczinikе; lěpſche zrjadowanjo za wjedźenjo duſchow njehodźi ſo wumyſlicź, dyžli bamžowſtwo.“

Tohodla je ſo Boža prědkwidźiwoſcź wo to poſtarała, zo bychu bamžowje woſebity kraj doſtali. Hižo Konſtantin wobdari cyrkej bohacźe; Pipin, kral Fran-

kow, pak dari bamžej romsku krajinu z 22 městami; Karl Wulki powjetschi tónle dar, kaž tež Ludwik Pobožny a pozdžischo wosebje toskanska hrabina Mathilda.

Tola tež po tymle „herbstwje swjatoho Pětra" so wjacykrócź nahramnej ruchy wupscheſtrjeschtej. Khěžorowje Hendrich IV., Bjedrich I., Bjedrich II., Napoleon I. bjerjechu hižo wobsedženstwo cyrkwje. Bamžowje pak hajachu zmužicze swoje prawo a wobkhowachu zbožownje kraj swjatoho Stoła. W nowischisch czasach wjedżesche Rjehoŕ XVI. w lěcze 1832 a Pius IX. w lěcze 1849 swój kraj wobkhowacź tež pscheczźiwo spjeranju swojich poddanow, kotsiž běchu wot zběžkarjow a wot njepscheczelow wěry a dobroho porjada zeschczuwani.

A hdyž je w naschim czasu italske knjeżerstwo, ze zběžkarjemi zjenoczene, sebi zwažiło, wjetschi dźěl bamžowoho kraja wottorhnyczź, a hdyž nimale wschitke knjeżerstwa, kotrež so dotal kscheſczanske mjenuja, z mjelczom na tule njeprawdu a tele swjatorubjenstwo pohladowachu: tu njepscheſta Pius IX. za swoje prawo a za sprawnosczź ryczecź, njepscheſta žadacź wo zasłymróczenjo wottorhnjenych krajow; a do dženschischoho dnja haji wón stajnje mały zbytk swojoho kraja, podpjerany jenož pschez jeniczku kscheſczansku móc. Jara pak podpjera swjatoho wótca modlitwa cyrkwje, a wěra a luboscź joho dźěczi, kotrež z kubłom a z krewju zakituja joho prawo.

(Pschichodnje skónczenjo.)

Z naschoje diöcesy.

Z Budyschina. Z nakładom naschoho towarstwa je dženja „Katholska protyka" wuschła a pschedawa so za tsi nowe sleborny. Za kóždolětny pschinoschk njehodźi so wona sobustawam rozdźelicź, dokelž tón dosaha lědom na wudaczo Póła a jedyn zeschiwk „Žiwjenja Swjatych," haczrunje so pola nas wschitko darmo pisa. Duž pschejemy, zo bychu knjeża duchownі a knjeża wuczerjo, kaž tež sobustawy towarstwa katholskich ludźi na tule protyku kedźbnych sczinili a tak naschomu towarstwu słužbu luboscze wopokazali a je psched pjenježnej schkodu zwarnowali. A pschi tym zasłuži katholska protyka sama na sebi dobre porucżenjo. Z tej, kotraž bu wloni wudata a wot jenoho nětko hižom zemrjetoho spisana, ma wona jenož mjeno jenajke; wona je wjetscha, jeje rjad a wopschijeczo je cyle hinajsche, kaž tež spisowař derje wustojny. W protyczźnym dźělu su pola swjedżenjow a swjatych strony mjenowane, na kotrychž so w spisu „Žiwjenja Swjatych" wo nich dalische powjeda. Njebjeske znamjenja tón krócź njepobrachuja, wjedro je wobschěrnischo wěschczene, a hermankow je tam wjacy dyžli wloni. Wosebite spomnjenjo zasłuži tam „cyrkwinska protyka serbskich wosadow," hdyž su wschě pobožnosczе a Boże słužby pomjenowane, kajke a w kotrym czasu so we kóždej naschich wosadow we farskich a klóschtyrskich cyrkwjach a we khapałkach dźerža. Zestajenjo tohole dźěła je wjele napraschowanja a prócy žadało! Na to sczěhuja tele pschehlady: Czas božich słužbow we serbskich a němskich wosadach Łužicy a herbskich sakskich krajow; Wjerchojo europiskich krajow; Zapisk duchownych łužiskeje a drezdźanskeje diöcesy; Zapisk wuczerjow wobeju diöcesow. Nětko pschińdże zabawny (unterhaltend) dźěl. W tym steji najprjedy rjane dlěsche powjedanczko „Drjewjany kschiž," w kotrymž so spodźiwne

wjedźenja Boże w žiwjenju khudeje holčźki wopisuja. Jedyn druhi jara zajimawy a historisch woprawdźity podawk ma wučźbu: „Njepschehrěsch so na tym, schtož je Bohu swjećźene“ w swojim napismje a w swojim wopschijeću. Też „Jedyn króć je tola junu“ je wobkedźbowanja hódne. Někotromužkuli budźa wužitne a lube hospodarske nastawki: Z kołcźa; Pomhajcźe łukam; Sněcź w pschenčy. Druhim zasy wjesełe pschihotuja žortne kusy pod napismami: Tjo khrobli nawoženjo; Motyčźkec Jurij je kmótr; Piwalcy su też jara strowe atd. atd.

Z Budyschina. Wčźera je telegramm sem pschischoł, zo je hnadny k. biskop w Dreždźanach skhorjeł a zo je tohodla poswjećźenjo cyrkwje w Pirnje wotstorčźicź dyrbjał.

Z Reichenawa. W tutej wulkej wsy, dobrej dwě hodźinje wot Žitawy nimale k połnocy ležacej, je so katholskim krasny Boži dom wotewrił a k nim też wobstajny duchowny pschischoł. Posleni katholski farař běsche tam Pětr Hammer był wot 1538 do l. 1565, w kotrymž dyrbjesche swoju słužbu złožicź. W nowischim cźasu běchu w jenej jstwě tamnischoho klóschtyrskoho kubła zasy missionske Boże słužby, pschez kapłana ze Seitendorfa wobstarane, a też katholska schula, kotraž bu w decembru 1850 założena. Dokelž katholscy wobydlerjo we wokolnosczi pschiběrachu (je jich 6—700), wotmysli sebi wulkeje cźesćźe dostojny knježniski klóschtyr Marijny Doł, jim wosebity rjany Boži dom na swojich ležownosczach na ranischim kóncu wsy natwaricź, kotrohož zakładny kamjeń bu 17. septembra 1863 położeny. Twarba bu w gothiskim stylu wuwjedźena po planach k. professora Schramma ze Žitawy a je wokoło 60,000 toleri płaczika. Wona ma formu kschiža; dołhosćź łódźe je 43 łochczi, k czomuž ma so hischcźe dołhosćź presbyteria wot kehelkow 15½ pschiliczicź. Nutskowna schěrokosćź je 24 łochczi a wysokosćź 26. Hwězdny wjelb (kaž w kulowskej cyrkwi) wotpočźuje na 8 schwižnych stołpach, kiž maja jenož łochcź w pscheměrje. Džesacź woknow we łódźi a też te w presbyteriu (wokoło wołtarja) su z barbjenych schklencow wustojnje zestajane. Cyrkej ma tsi wołtarje; na hłownym je „swjata Marija njewoblakowanje podjata“ z dwěmaj jandźelomaj, na jenym z pobocźneju „Jězus kschiž njeso“ a na druhim s. Józef wotznamjenjeny. Klětka a spowjedny stoł staj wot tyscherja Wilhelma z Budyschina wurězanej. Pischczele njejsu hischcźe hotowe. Podłoha je z kamjenjemi wusadźana a ławki su też rjane schěroke. Tórm je 103 łochczi wysoki a 11 łochczi schěroki a cyle massiwny; skhód pschi muri so wijacy je kamjeńtny ze železnym wobłoženjom a kózły za zwony su też železne. Zwony su schtyri, w hromadźe 4658 puntow cźežke, a melodiscy (E, Fis, Gis, A) zhłosowane. Nad portalom cyrkwje (hłownymi durjemi) je swjećźo s. knježny Marije. W nutskownym su też hischcźe stacijony spomnjenja hódne. Tónle krasny Boži dom bu 8. novembra po cyrkwinskim rjedźe wot biskopa swjećźeny. Hdyž běsche so k. biskop w dotalnej khapali cyrkwinscy zhotował, džěsche wokoło ½9 pod assistencu 17 duchownych z Łužicy a susodnych Czech k nowej cyrkwi, a dokonja te modlitwy, kiž su psched cyrkwju a pschi tsikróćźnym wobkhadźe poručźene. Potom počźachu so dołhe modlitwy a swjećźenja w znutskownym, pschi kotrychž lud hischcźe pódla njeběsche. Po dokončźenju tych samych džěsche duchownstwo po reliquije za wołtař do dotalneje khapalneje jstwy a nětko pschizamkny so lud w processii a

dźěſche ſobu do cyrkwje. Nětk ſczěhowaſche poſwjeczenjo 12 japoſchtołſkich kſchižow a hłownoho woltarja. Hdyž bě to ſkoro dokonjane, pſchiczežechu pſcheproſcheni hoſczo, wjedženi wot tamniſchich tſělcow, ſpěwarſkoho towarſtwa a wojerſkeju zjenoczenſtwow. Za najwoſobniſchich běchu někotre ławki w cyrkwi prózne woſtajene. Wokoło $^3/_4$12 ſtupi hnadny k. biſkop na klětku, zo by tam prěni krócz prědował. W zawodze dźakowaſche ſo wón darniwomu klóſchtrej Marijnomu Dołej (wón pſchiruna jón pſchi tym rjenje z Mariju Madlenu, kotraž je Jězuſa z drohej žałbu žałbowała), wſchěm twarcam, nowej katholſkej woſadze, kotraž je drohi kheluch dariła, a tež ſuſodnej lutherſkej, kotraž je cžaſnik za tórm kupiła. Prědowanjo ſamo bě na ſłowa złożene: „Dženſa je ſo tomu domej zbóžnoſcz ſtała“ a pokazowaſche, kak je Jězus ſem pſchiſchoł 1) ze ſwojej wěrnoſczu, 2) ze ſwojej hnadu a 3) ze ſwojej pſchitomnoſczu w najſwjeczíſchim ſakramencze. W kóždym dźěle buchu na to pokazowace ceremonije wopomnjene. Po prědowanju wozjewi k. biſkop zhromadženym katholikam a tež lutherſkim hoſczom, zo je z najwyſchſchej dowolnoſczu w Reichenawje woſebita woſada założena a do njej katholikowje z lutherſkeju woſadow Reichenau a Reibersdorf zapokazani. Tež pſchedſtaji wón woſadze nowoho fararja k. P. Reime, dotalnoho kapłana w Oſtricu. Hdyž běſche tón wot kehelkow woſadu poſtrowił, zapocža ſo Boža mſcha, pſchi kotrejž wokolni kk. wucžerjo z druhimi hudžbnikami (bjez piſchczelow) rjanu hudžbu wuwjedžechu. Pſchi hłownych wotdźělenjach Božeje mſchě tſělachu tſělcojo pſched cyrkwju. Wokoło 2 hodž. bu Te Deum ſpěwane a tak ſwjatoczność w cyrkwi ſkónczena. Wokoło 3. hodž. zapocža ſo potom hoſczina, kotruž bě klóſchtyr pſchihotowacz dał a na kotruž bě 82 woſobow pſcheproſchenych. Wſchelake ſławy buchu wunjeſene, wot k. probſta, k. biſkopa, k. Haberkorna ze Žitawy, k. amtmana z Reichenawa, k. fararja Tobiasa tam, k. prof. Schramma, k. kantora Hoffmanna atd. To bě krasny dźeń za Reichenaw a za katholſku cyrkej we Łužicy! Bohu budź czeſcz a khwalba za njón! Mjeno klóſchtra Marijnoho Doła je z tym zapiſane ze złotymi piſmikami do łužiſkich cyrkwinych ſtawiznow a mjena tych ſtawow tohole klóſchtra, kiž ſu twarjenjo cyrkwje wobzamknyli a wuwjeſcz dali, ſteja w knihach žiwjenja!

Z drježdžanſkeje diöceſy.

Z Drježdžan. Do Józefininoho wuſtawa je hiſchcze druhi duchowny, k. J. Hillebrandt z Paderborna hako inſpektor pſchiſchoł.

Z Drježdžan. Francózſki miſſionar P. Felix Henry je 1. njedželu adventa z wjeczora ſwoje prěnje francózſke prědowanjo we dwórſkej cyrkwi džeržał. Dokelž bě tule njedželu tež ſerbſke prědowánjo naſchoho k. fararja Kuczanka, je ſo na tej ſamej klětcy tónle dźeń we tſjoch ryczach Boże ſłowo prědowało.

Z Lipſka. Dźeń 15. novembra běſche tudy wulki koncert k lěpſchomu towarſtwa ſ. Vincenca k podpjeranju khudych. — Tudomne žónſke towarſtwo k podpjeranju khudych holczkow měješche wob lěto 260 toleri dokhodow a 256 tol. wudawkow.

Z pruskeje Łužicy.

Z Hródka. Njedźelu 8. novembra je tu stajny duchowny w jenej k tomu wotnajatej jstwě prěnje katholske Boże skužby dźeržał. Cyrkwinske wěcy za tule khapałku su zwjetscha darjene, a z dźěla też požczene. Wosebje su z Neisse wschelake dary pschischłe. Bóh žohnuj tule nowu katholsku staciju!

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Póznańska. Arcbiskop hrabja Ledochowski je stary rozpadany klóschtyr dominikanarjow we Wronkach zasy za tónle rjad kupił. Cyrkej je hižo znowa wuporjedźana; klóschtyr hakle so zasy twari.

Italska. Biskop w Reggio, k. Macchi, běsche psched někotrym czasom w Correggio na visitaciji. Wón bu tam wot njeměrnikow wschelako hanjeny a w nocy bu bomba do joho sparneje komorki czisnjena, tola joho samoho njewobschkodźi. Derjezmysleny dźěl wobydleŕstwa tajke podawki jara wobžarowasche a wupraji biskopej nazajtra swoju najwěrnischu sobuželnosczž. Nas tale njeměrna powjesczž też czim bóle zrudźi, dokelž smy wloni z tymle tehdom nowowobkruczenym k. biskopom wot Mailanda hacž do Reggio w tym samym kupeju jěli a widźeli, kak joho tehdom syła ludu na dwórnischczu swjatoczinje witasche. Hosanna a „kschižuj joho!“ je wosebje w Italskej husto jene druhemu blizko.

Z Roma. Wóndanjo su dweju mužow, prjedawscheju garibaldiskeju officirow, k smjerczi wotprawili, dokelž běschtaj wonaj najbóle wina pschi roztsělenju kaserny Serristori, něhdže 6 minutow wot vatikana. Italscy jara na to hawtuja; ale njewinowataj taj człowjekaj njejstaj, kaž někotre nowiny ežinjachu, dokelž 27 wojakow je wysche někotrych czežcy ranjenych pschi tamnym roztsělenju smjercz nadobo namakało. Też běsche trěbne, zo by tym stajnym nadpadowarjam bamžowych wojakow strach naczinjene był.

Z Roma. W pincy teje khěže, hdźež maja bamžowi wojacy hollandskeje narodnosczże swoju bjesadu, su zběžkarjo wjele pulvera donjesczž wjedźeli, zo bychu w swojim czasu wojakow moricz móhli. — Bamžowe wójsko je njedawno 200 kistow wschelakeje brónje a nowych tsělbow dostało. Z Belgiskeje je wóndanjo znowa 53 dobrowólnikow k zuavam pschischło.

Schpanska. We wjacorych městach chce nowe knježeŕstwo někotre cyrkwje zamknycz a zběhnycz dacz; ale lud to nochce pschidacz a knježeŕstwo sebi tola nětko njewěri, w tym nastupanju móc pschecziwo ludej nałožecz.

Jendželska. Anglikanski duchowny Henry John Pye, rektor we Clifton Campville w Staffordskej a präbendar we Lichfieldże, je swoje zastojnstwo, kiž jomu lětnje 1000 puntow sterlingow wunoscha, złožił, zo by ze swojej mandželskej, jenicžkej džowku biskopa w Oxfordże, do katholskeje cyrkwje pschestupił. To sta so 18. oktobra. Pye běsche wot lěta 1851 w zastojnstwje a budże nětko hako privatny muž žiwy. Protestantske nowiny joho pschestupjenjo jara wobžaruja a praja, zo je wón swoju krocžel z dobrym rozmysljenjom czinił. Wón je też někotre spisy wudał.

Joho pschikład sczěhowajo su tohorunja k naschej cyrkwi pschestupili joho bratr Charles Pye a dwaj druhaj protestantskaj duchownaj. Tež bu daloko znaty anglikanski duchowny k. Bellew do katholskeje cyrkwje pschiwzaty.

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1868: kk. 276. kubleŕ Michał Schołta z Rózanta; 277. J. Wels z Hrubjelczic; 278. Jakub Bräuer z Budyschina; 279. Michał Kocor ze Schunowa; 280. Michał Schejda ze Schunowa; 271. kapłan Michał Róla z Ostritza; 282. Michał Rjelka z Koslowa; 283. Michał Krawczik z Koslowa; 284. Jakub Czornak z Koslowa; 285. Madlena Kórjenkowa z Koslowa; 286. Michał Bjarsch z Koslowa; 287. Michał Krawc z Koslowa; 288. Michał Kokla z Khrósczic; 289. Marija Roblowa z Khrósczic; 290. Mikławsch Pjetasch z Hory; 291. wnczeŕ J. Pjetasch z Khrósczic; 292. Madlena Běrowa z Kopschina; 293. Jakub Kummer z Czasec; 294. Hana Bukowa ze Zyjic; 295. Jakub Cyž ze Zyjic.

Na lěto 1867 zapłaczi: 332. Michał Krawc z Koslowa.

NB. Mjena pschedzapłaczerjow na l. 1869 wozjewimy w prěnim czisle pschichodnoho lěta.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczenaj: Max Jurij, s. G. Alberta, kowarskoho w lijerni; Jurij Bruno, s. Jana Natuscha, murjerja w Budyschinje. — Zemrjetaj: Khata, wud. njeboh Jakuba Cyža Mateka z B., 72 l.; Jakub August, s. kublerja M. Nowotnoho ze Stoneje Borschcze.

Z Radworja. Kschczenej: Hańža, dź. Michała Brankaczka z Radworja; Augusta Wilhelmina, dź. Jana Krawca w Měrkowje. — Zemrjeczi: Marija Madlena, dź. Korle Augusta Jänchena z Khelna, 13 l. 6 m.; Marija Madlena, dź. Jana Wowczerka z Měrkowa, 1 l. 9 m.; Wórschula, dź. njeboh Jana Czumpjele z Radworja, 65 l. 6 dnj.; Handrij Jakub, s. Jakuba Zura z Kupoje, 11 lět. — Wěrowanaj: Jan Kocz z Brěmjenja, z Mariju Wołdrichec z Brěmjenja.

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda je wuschła a pschedawa so za 3 nsl. pola kk. Smolerja a Pjecha, kaž tež w expedicijach Katholskoho Póstła:

Katholska protyka

za Hornju Łužicu

na lěto 1869.

Schtóž chce prěni lětnik teje sameje, kotryž je wloni wuschoł, dospołnosce dla měcz, móže jón za 1 nsl. 5 np. dostacz.

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 24. | 19. decembra 1868. | Lětnik 6.

Zasłužby bamžow.

(Skónčenjo.)

9) Bamžowje haja swobodu cyrkwje pschez nježenjenosć (coelibat) duchownstwa. Zo by duchowny swěrnje a horliwje swoje swjate zastojnstwo mohł zastarać, dyrbi jenož Bohu pschisłuschecź; njesmě pschez swójbu zwjazany być k staranju wo časne kubła; ale dyrbi hako wyschsche bytžo bjez cžłowjekami stać, stajnje hotowy so wotrjec wužiwanja a wobsedźenstwa a samo žiwjenja za Božu khwalbu a za wumoženjo swojich bližschich.

Tohodla je so cyrkej pschecy prócowała, nježenjenosć duchownych wobkhować. Hižo swjaty Pětr wopuschći wschitko a scžěhowasche Jězusa, zo by so z cyła joho słužbje poswjećić mohł. (Luk. 5, 11.) Bamž Kalixt I. žadasche krucže nježenjenosć duchownych; toho runja Siricius, wosebje pak Rjehor VII., Leo VII., Mikławsch II., Alexander IV. a mnozy druzy.

Wuczeny protestant Steffens sam khwali tónle zakoń: „Nježenjenosć je wuzko zjenoczena z Božej słužbu, kotraž wuzamkuje, kaž daloko cžłowjecža móc dosaha, wschitku zemsku staroscź, zo by duchowny jenož Bohu służił a cžista naprawa (srědk) joho zjewjenja był.“

Tohodla běsche bamžam nježenjenosć duchownych pschecy należna; woni widžachu we njej wuměnjenjo, zo by duchowny po swojej wosobje njewotwisny a swobodny był, zo by cyrkej samostatna była, zo by duchowny horliwje a dospołnje dźěłać mohł we Knjezowej winicy a zo by stupać so prócował do stopow japoschtołskich. Schtóž njeje służownik cźěła, njebudže potajkim na bamžow swarić, ale budže džakownje pschipoznawać tež w tym jich zasłužbu.

10) Bamžowje staraja so za wužitk cyrkwje z pomocu nabožnych rjadow. Po cžasu nastachu wschelake potrěbnosćze w Knjezowej winicy, kotrež wurjadne

ſrědki žadachu. Tajku wurjadnu pomoc poſticzowachu ſwjatej cyrkwi duchowne rjady, w kotrychž ſo muſcy a žónſke pſchez ſwjaty ſlub zwjazaja k ſłužbje Božej, k wosebitym ſłužbam cyrkwje a cžerpjacoho cžłowjeſtwa. Bamž Felix IV. wobtwjerdži rjad ſwjatoho Benedikta, Innocenc III. rjad ſ. Dominika a ſ. Franciska, Pawoł IV. rjad ſ. Ignaca; a druzy bamžowje załožichu hiſchcże wſchelake druhe rjady. Wſchitcy bamžowje podpjerachu a zakitowachu tele duchowne towaŕſtwa. Stawizny cyrkwje wopowjeduja, zo ſu wone najbóle wěru rozſchěrjake, dźiwje ludy rozwucžake, puſte krajiny płódne ſcžiniłe, wſy a měſta załožowake, wědomnoſcże a wumjeńſtwa ſpěchowake, młodoſcž wocžahnyłe, khorych wothladowake, njewólnikow (ſklavow) woſwobodžake, za cyrkej a kraj wojowake, w zrudobach tróſchtowake, cžerpjenja a wſchelake hubjenſtwa poměrniłe, ze ſwojimi wuběrnymi poczinkami ſwětej móžnoſcž kſcheſcžanſkeje doſpołnoſcże dopokazake, z jenym ſłowom, zo ſu rozſchěriłe a wokraſniłe kſcheſcžanſku wěru.“

11) Bamžowje wotſtronjeja njeporjad z cyrkwje. Cyrkej drje je zrjadowanjo Boże, ale tola wjedu ju cžłowjekowje. Schtož je we njej Boże: wěrnoſcž, hnada a póccžiwoſcž, khowa ſo pſchecy njezranjene w cyrkwi, ale ſchtož je w njej cžłowjecže, móže z cžaſami wopak wužiwane bycž. Tónle njeporjad dyrbi ſo potajkim wotſtronicž, zo by ſo prěnjotna cžiſtota a ſwjatoſcž zaſy w cyrkwi pokazowała. Tola kaž dyrbi ſo z khoroho cžěła njeſtrowoſcž pſchez nutſkowne lěkowanjo zahnacž: runje tak dyrbi ſo hojenjo cyrkwinſkich njeſtrowoſczow z nutſka zapocžecž, a potajkim wot bamža pohnucžo k reformje abo porjedženju wukhadžecž. Kóžde druhe tak mjenowane porjedženjo abo reformacija cyrkwje, kotrež zwonka wukhadža, njewuhoji khoroſcž w cžěle cyrkwje, ale cžini njeſtrowoſcž ſkerje hórſchu. Fenelon, ſławny francózſki biſkop, wobkrucža, zo ſu ſwětni wjerchowje, kotſiž chcychu ſami ze ſwojeje mocy cyrkej porjedžicž, jej hiſchcże bóle ſchkodžili. Proteſtant Voigt wuznawa tu ſamu wěrnoſcž: „Prawe a wužitne porjedženjo dyrbi jenož z cyrkwje wot romſkoho Stoła zapocžecž.“ Jan Müller pak praji we ſwojej hiſtorii Schwajcarſkeje: „Za cyrkej a ſtaty njeje wužitniſchi ſrědk hacž tón, hdyž ſo ſame pſchez ſebje porjedžeja; w cuzej ruky knježi najbóle złóſcž, zrědka pak horliwa ſtaroſcž wo dobre.“

Tohodla khwala cyrkwinſke ſtawizny prócowanjo bamžow, kotſiž ſu, hdyž běſche trjeba, ſami ruku pſchiłożeli k porjedženjam w cyrkwi, zacžiſkajo podtykowanjo tych, kotſiž k tomu prawa njemějachu. Leo IX. je w tym khwaleny, ale najwjetſcha zaſłužba ſłuſcha Rjehorjej VII., kotryž ze ſtatnej ruku wjele njeporjadam mjezy ſtaji a cyrkwinſkomu žiwjenju zaſy cžiſtoſcž, ſwjatoſcž a ſwobodu zaſchcžěpi. Po nim ſtarachu ſo za porjedženja: Innocenc III., Pawoł IV., Pius IV., Pius V., poſlenjej ſpěchowarjej prawoho wobnowjenja po koncilu (cyrkwinſkej zhromadžiznje) Trientſkim.

Tež w naſchim cžaſu prócuje ſo Pius IX. ſylnje wo požadane porjedženja, powoła biſkopow z cyłoho katholſkoho ſwěta k ſebi na wurjadženja, poruca wědomnoſtne zdžěłanjo a pſchikładne žiwjenjo duchownych, wupraja ſo horliwje za dźerženjo ſynodow (duchownych zhromadžiznow), a pſchihotuje wotewrjenjo koncila w Romje k 8. decembra 1869.

Hdyž tajkele zaſłužby we wſchelakim naſtupanju wobkedžbujemy, njedyrbimy dha ſo Bohu dźakowacž, zo je załožił a dotal zdźerżał bamžowſku móc? Njeſłuſcha ſo za nas, zo wſchitcy hako ſwěrne dźěcži ſo pſchitulimy k ſwojomu zhromadnomu wót-

tej, zo pschecy a wosebje w czasu njewjedra krucžischo so dżeržimy teje skały, kotraž so wopjera wschitkim žołmam? O zo bychu wopomnili tule prawdu tež czi, kotsiž zwjazki katholskeje swójby pschetorhnywschi bamža wjacy njemjenuja swojoho wótca. Mnohosčž z nich hižo začžuwa sčžěhki swojoho wosyrocženja a někotryžkuli wučenischi z nich je to hižo zjawnje wuznał. Hižo psched sto lětami pisasche superintendent Frörcisen, rektor wysokich schulow we Straßburgu: „Pschičžina (wina) spadowanja protestantskeje cyrkwje dyrbi so w tym pytacž, zo reformatorojo z cyła začžisnychu mudre zrjadowanjo cyrkwinoho wjedžičžerstwa. Protestantska cyrkej je wacy podobna, na małe kuski rozsykanej, z kotrychž kóždy kusk so hiba, kaž dołho ma někajku pružnosčž (Elasticität) we sebi, ale pschecy skónčžnje móc a žiwjenjo zhubi.“ Wjelewučeny superintendent Froriep praji: „Ja zastupuju nuznu potrjebnosčž bamža a koncilow a mój nahlad pokhwaluja wschitcy mudri lutherscy bohawučeni.“ Lord Newton, biskop z Bristola, a Chilingwort (Jendželčžan) wuznawataj: „Zo dyrbi pschecy něhdže njezmólniwy sudnik byčž, a zo je romska cyrkej jeniczka kschesčžanska zhromadžizna, kotraž sebi tule dostojnosčž (njezmólniwosčž) pschipisuje a tež pschipisowacž móže.“

Hdy bychu njepschečželowje swjatoho wótca jenož bóle pschepytowali cyrkwinske stawizny, hdy bychu jenož hłubscho pschehladali artikle nascheje wěry, zawěrno bychu so pscheswědčžili, zo je Bóh sam psched 1800 lětami japoschtoła Pětra za bamža sebi wuzwolił a joho zastojnstwo w romskich biskopach bjez pschetorhnjenja zakhował. Schtó wě, hačž njebychu woprawdže njestronišcy pschepytujo potom ze słowami sławnoho jesuity Roha wuznali: „Hdy bychu bamžowje wot Boha załoženi njebyli, njebychu nihdy tak wjele dobroho wuskutkowali; po płodach spóznawamy schtom.“ O zo bychu tele dobre skutki rozpomnili czi, kotsiž swjatoho wótca hanja abo joho kedžbu nimaja. Zbožowny budže to dżeń, hdyž budže tež jich něhdy wobjimacž swjaty wótc!

My pak, kotsiž pschebywamy w domje Božim, na skale stwarjenym, pschidžeržujmy so krucžischo tejcle skały! Wosebje w czasach mučenjow a njewjedrow je swjaty wótc nascha nadžija. Z profetiskim takrjec duchom praji znajeŕ stawiznow Kastner: „Z běhom lětstotkow móža nastacž njewjedra a njezboža, kotrež z mocu wschitkón wobstejacy porjad powala; wulke spjeranja móža zemju zatschasowacž a cyły swět; zběžk móže fundacije wurubicž, biskopske stoły zwróczicž, duchownych pastyrjow skóncowacž abo wotehnacž a stadło rozpłóschicž a tak cyrkwinske žiwjenjo pschetorhnycž. Haj powodženjo czerpjenjow móže samo k tej wysokosczi dostupicž, so město sydom hórkow (Rom) dosahnje, zo zwažnimi zběžkarjo namócnej ruch złoža najprjedy na swětne knjejstwo a potom tež na samu parschonu bamža, zo bychu nastupnika Khrystusowoho kaž złóstnika do jastwa czisnyli. Tola tež w tajkich czerpjenjach budže bamž statnje wobaracž wěc Khrystusa a cyrkwje; joho zmužitosčž kschesčžanow potróschtuje, spokoji, we wěrje posylni a k wutraczu zbudži. Byrnje bamž zajaty był, wostanje pschecy swobodny a wulki, haj byrnje joho tež skóncowali, wustupi ze žołmjenjow pschesczěhanja zasy nowy bamž; pschetož bamžowstwo ženje njemrěje. Bamž wostanje kruta srjedžizna swětła we wschitkich mučenjach a bjezstraschny prawidłownik (Steuermann) we roznjemdrjenym morju; pschetož wón zastupuje na zemi město Boha, kotryž je prajił: „Budž swětło a porjad!“

Haj, swjaty wótcže, Ty sy a wostanjesch nasch pěston a zakitak cyrkwje, pschetož Tebi je slubjenjo date: Ty sy Pětr, a na tule skału stwarju swoju cyrkej, a helske mocy njebudža ju pschemocowacź. Tele slubjenjo Khrystusowe je so na Tebi hižo pschez 1800 dopjelniko a budže so dopjelnjecź hacž do kónca cžasow. Byrnje najsurowsche žołmjenjo mjetako z cžołmikom s. Pětra, Bóh poczischi we prawym cžasu howrjacy wichor; pschetož Bóh, kotryž je jandżela z njebjes póstak, zo by Pětrowe rjeczazy roztorhnyk a żelezne jastwowe wrota wotewrik, tón samy Bóh je prajik te słowa: „Helske mocy cyrkej njebudża pschemocowacź.“

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop njeje so w Drežďanach hischcże dospołnje wulěkował a tohodla na hody sem njepschijědże.

Z Budyschina. Swjaty wótc je na adressu katholskich Serbow hižo wotwołwjenjo pschipostak. My so nadżijamy, zo budże nam móżne tesame w pschichodnym Póstu łaczanscy a serbscy podacź, kaž tež we wosebitych wotczischczach je dawaczerjam wurjadnoho wopora rozdżělicź, dokelž běsche to pschecżo w naschich „rozryczżowanjach“. Toho Serba pak, kiž je naschu adressu „politiskim“ a k tomu pschecźiwo katholikam njepschecżelskim nowinam podak, żadamy do prědka, zo te wotmołwjenjo njeby zasy tam póstak, ale jenož cyrkwinskim, do kotrychž wězo słuscha. Wschak politiske nowiny tež wschitko njepschinjesu, schtož so pola protestantow za jich cyrkwinske wotpohladanja stawa! Tak wjele k powuczenju, jeli wam wot nas lube, mój knjeże!

Z Ralbic. Straschny wětr 7. decembra je na małym tórmje naschеje cyrkwje kschiž z kulu wotkamak a dele cžisnyk. Wysche toho je wón we naschej wosadże někotre Boże martry spowalak.

Z drežďanskeje diöcesy.

Z Pirny. Poswjecżenjo naschеje noweje cyrkwje je na njewěsty cžas wotstorczene. Dokelž pak bě wóndy wulki wětr w dotalnej khapałcy wjele schkody naczinił, njebudża tam wjacy Boże służby dżeržane; a tohodla bu nowa cyrkej 8. decembra pschez k. fararja požohnowana a su nětko we njej Boże służby.

Z Pirny. Naschе nowe schulske twarjenjo bu 3. novembra pschez k. fararja Krecżmarja poswjecżene.

Z Lipska. Towarstwo s. Hilżbjety k podpjeranju khorych a wosebje tež służownicow měješche wob lěto 562 toleri dokhodow a 597 tol. wudawkow.

Z Lipska. Dotalny druhi k. kapłan Emil Hoffmann je za fararja do Freiberga pschischoł a na joho město dotalny kapłan k. Halm z Chemnitza k nam so pschesydlił.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Schlezynska. W Neisse wotpołoži psched biskopom Włodarskim 21 schěrych sotrow swjate sluby a 23 bu jich zdrasczenych.

Z Poznanja. Provincialny sejm je peticiu někotrych fabrikantow wo zběhnjenjo katholskich swjatych dnow zaczisnył.

Z Potsdama. Mikoscziwe sotry, kiž hižon 7 lět tudy skutkuja a dotal z dowolnosczu pruskoho krala w jenej starej kralowskej fabricy swoje nakhwilne bydło mějachu, su sebi nětk rjanu khěžu hako katholsku syrotnicu (Waisenhaus) natwariłe, kiž 15000 tol. płaczi. Na swjedzeń swj. Hedwigi bu khapałka w tej samej poswjeczena.

Němska. Pschi žałosnym wětru 7. t. m., kotryž je wschudžom wjele schkody naczinił, je so wulke njezbožo we Fritzlaru w Kurhessenskej stało. Hdyž měschnik na jutnjach „Sursum corda“ spěwasche, spadny cyrkwiny wjelb, pscheraženy wot padnjenoho tórma, a zarazy 22 cžłowjekow. Ranjenych běsche hischcże wjacy.

Mecklenburg-Strelitz. Tudomna mała katholska wosada mějesche 31. oktobra a 1. novembra te žadne wjesełe, zo hnadny k. biskop Beckman z Osnabrüka, do kotrohož diöcesy Meklenburgscy katholscy słuscheja, ju wopyta a 8 młodym kschesczanam swj. sakrament firmowanja wudźěli. Khapałka, kiž so we wulkowójwodowym hrodže namała, bě rjenje wupyschena. Popołdnju wotdźerža biskop pruhowanjo w kschesczanskej wucžbje. Na druhi dżeń běsche k. biskop pola wulkowójwody na hosczinje, a naschi wěrybratsja, kiž běchu hacž dotal poczischczeni, nětk wot tutoho wopyta wjele dobroho a wjacy swobody woczakuja.

Z Paderborna. Tudy wot někotrych knjenjow zrjadowana lotteria za swjatoho wótca je 11,000 frankow wunoschka měła.

Z Wina. Towarstwo njewoblakowanoho podjecza s. Marije k podpjeranju katholikow w Turkowskej měješche 8. decembra wosebitu pobožnoscž w cyrkwi s. Pětra.

Schwajcarska. W oktobru bu we prjedy cyle protestantskim Genfje hižo tsecza katholska cyrkej dotwarjena. W tu khwilu je katholske wobydlerstwo runje tak sylne kaž protestantske.

Z Roma. Swjaty wótc budže 10. haprila 1869 swój 50lětny měschniski jubilej swjeczicž.

Z Roma. Swjaty wótc wopyta wóndanjo klóschtyr trappistow „alle tre Fontane“ (k tsjom žórłam, hl. łońschi Posoł), k połdnju wot Roma ležach. Bamž nadeńdže tam wjele ludźi, bjez nimi někotrych cuzych. Hdyž do klóschtra džěsche, buchu durje psched mnohosczu zawrjene. Pius so praschesche, czoho dla tam lud njepuschcza. Klóschtyrska regula njedowoli zastup, běsche wotmołwjenjo. „Wotczlńcże durje,“ praji wón; „hdżež bamž je, móža wschitcy bycž. Zastupmy; kaž dołho ja pschi wami sym, zběhnu tu regulu.“ Durje buchu wotczinjene, a lud zastupi. Na dompuczu zasta bamž pola cyrkwje s. Pawoła extra muros a wustupi, zo by so w cyrkwi pomodlił. Pschi durjach stejesche jara khudże zwoblekana žónska z džěsczom na rukomaj. Pschewodžerstwo bamža chcyssche ju wotstronicž; ale Pius prajesche: „Wostajcże mi tu wbohu žónsku ma pokoj; wona nam njezadžěwa,

do cyrkwje zastupicz.“ Pschi durjach wobroczi so wón k tej žónje, wza jeje džěczo na swojej ruchy, pohladowasche něktore wokomiknjenja na nje, wokoschi je a prajesche: „Hdže je twoja macz?“ Žona wotmołwi: „To je moje džěczo.“ „Hdže je joho nan?“ prajesche so bamž dale. „Wón je khory, jara khory,“ rjekny macz. Bamž da jej z bohatej jałmožnu džěczo zasy a poruczi jenomu ze swojoho pschewodžeŕstwa, zo by na bamžowe khóstny nanej toho džěsca lěkarja wobstarał.

Z Roma. Powjeda so, zo póslanc rakuskoho khěžora z kardinalom Antonelliom pilnje wo wschelakich punktach konkordata jedna. Ale na zjenoczenjo cyrkwje z nahladami nětczischoho ministerstwa wězo njejsu žane wuhlady! Tohorunja je póslanc rusowskoho khěžora, Wakujew, zaskužene wótre ryče wot kardinala Antonellia słyschecz dyrbjał dla pschesczěhanja katholikow w Rusowskej.

Z Roma. Swjaty wótc je strowy a pschekhodžuje so skoro kóždy dzeń. Njepschecželojo jomu wěschczachu, zo budže jomu romski lud njespokojnosczˇ pokazowacz, dokelž je w poslenim czasu někotre wotsudženja zběžkarjow wobkrucził; ale lud joho ze sławu wita a wo požohnowanjo prosy, kaž hdy prjedy.

Italska. Dla teju zběžkarjow, kotrajž buschtaj wóndy w Romje wotprawjenaj (wonaj rěkataj Monti a Tognetti) je nětko wulka hara. Na italskim sejmje su so jara njepschecželscy pschecziwo bamžej wuprajili a pschecželstwu teju zkóstnikow (kotrajž pak staj želnoscziwje wumrjełoj a bamžej a bamžowym wojakam wotprosyłoj) su pension wustajili. Tola wotpóslancoju a revolucionarju njejsu sami, kotsiž dawaja; samo bamžowni zuavoju su za zawostajenych Montia a Tognettia 1800 frankow nawdali.

Francózska. Prjedawschi wyschk pschi łódžstwje (marine) prync Broglie a marquis Belluno staj do seminara Saint-Sulpice zastupiłoj, zo byschtaj duchownstwo schtudowałoj; cžetka generala Trochara je w klóschtrje visitkow w Nantes sluby wotpołožiła; knježna z Quatrebarbes a knježna z Vezey stej karmelitey; knježna Prevost Paradol, sotra znatoho akademika, a knježna Cathelineau staj toho runja do klóschtra schłoj.

Jendželska. Kaž je Posoł w swojim czasu sobudžělił, běsche sławny zemjan Gladstone na sejmje namjet stajił, zo ma so tak mjenowana krajna anglikanska cyrkej w Irisku, pschez kotruž so tamnym katholikam lětstotki dołho hižon najwjetscha njeprawda stawa, zběhnyczˇ a katholikam rune prawo daczˇ. Totalny jendželski minister präsident Disraeli, haczˇ runje bě tež za to, zo by so katholskim Iram wjacy swobody dało, bě tola napschecžo zběhnjenju tuteje krajneje cyrkwje. Dokelž pak so wjetschina wotposłancow za Gladstonowy namjet, potajkim pschecziwo njomu wupraji, dyrbjesche wón po konstitutionalnym parlamentarskim prawje pak ze swojimi ministrami, kiž tak mjenowanu konservativnu stronu zastupuja, wotstupicz, abo sejm rozpuschczicz a nowe wólby wupisacz. Wón je te poslenje cžinił. Ale nowe wólby su pokazałe, zo su wobydlerjo zwjetscha za Gladstona, kiž swobodnomyslnu stronu zastupuje; dokelž wulka wjetschina wotposłancow bu ze swobodnej strony wuzwolena. Na to je Disraeli wotstupił, a Gladstone bu hnydom za ministerpschedsydu wuzwoleny. A z tym je tež wěste, zo zakon, kiž irisku krajnu cyrkej hako tajku zběhnje, wot sejma za dobre póznaty budže. Gladstone je hižon nowych swobodnych ministrow pomjenował a bjez nimi jenoho katholskoho. Mjenujcy hako

lordkanclera za Irisku bu D' Hagan pomjenowany. To je 300 lět sem prěni katholik, kiž tajke město zastupi. K.

Danska. Missionski duchowny we Fredericia wozjewja, zo joho wosada pschibjera a zo je wón lětsa 25 protestantow do naschoje cyrkwje pschijak, bjez nimi někotrych z wyschschich powołanjow. Tež missii we Odense a Randers roscžetaj. W Randersu stej so dwě dotal židowskej holcy, jena 16 a 17 lět stara, kschcžicž dałoj. Młody hrabja Holstein-Ledebour ze swojej njewjestu, knjeznu z Lövenör, dwórskej damu danskeje kralowny, je psched někotrym cžasom katholske wěrywuznacžo wotpołožił.

Ruskowska. General baron Nikolai, kotryž jedyn korps w Kawkazu kommandirowasche a wjele lět gouverneur w Tiflisu běsche, je wschě swoje zastojnstwa złožił a psched někotrymi lětami wot biskopa w Orleansu k naschej cyrkwi wobroczeny, nětko do rjada karthusiskich mnichow s. Bruna zastupił. Wón je hako bratr Jan Ludwik we wulkim klóschtrje pola Grenoble.

Turkowska. Schismatiski patriarch (hłowa cyrkwje) w Konstantinopolu je někotre konferency dzerzał dla bamžowoho pschesproschenja na koncil do Roma. Někotsi chcychu na pschesproschenjo z listom wotmołwicž, ale druzy běchu tak njemdri, zo to njedowolichu. Patriarch je nětko katholskomu arcbiskopej Hassunej tež ertuje prajił, zo njemóže bamžej žane pisne wotmołwjenjo dacž.

Palästina. Wjerchowka Latour d'Auvergne je wolijowu zahrodu pola Jerusalema kupiła a chce ju francózskomu krajej wotkazacž.

Połnócna Amerika. W New-Yorku je so towarstwo założiło, kiž chce khorych a zestarjenych duchownych zastaracž. To budže za missionarow jara wužitne. — Zabawny swjedzeń (koncert atd.), kiž bu w New-Yorku k wužitkej dominikanskoho klóschtra dzerzany, měješche 10,000 dollarow wunoschka. — W Mendotu je sebi wosada nowu cyrkej z faru a schulu natwarika. Skoro kóžde cžisło cyrkwinskich nowin z New-Yorka pschinjese powjesčž wo nowych cyrkwjach. — W Memfisu (stat Tenesee) je protestantski prědar J. G. Rogers k naschej cyrkwi pschestupił. — Duchowni diöcesy Bostonskeje su so k synodze zhromadzili. — We Cincinnati bu njedawno towarstwo protestantskich prědarjow założene pod njenom **Evangelical Ministerial Association.** Ale hdyž pschi wuradzenju wustawkow wot kóždoho sobustawa wuznacžo wěry žadachu, pokazachu so złe wěcy. Tu běchu tajcy, kiž wjach njewěrjachu do najswjecžischeje Trojicy, druzy, kiž Khrystusa za Boha njewuznawachu, zasy druzy, kotrymž biblija njepłacži wjac za žórko protestantskeje wěry atd. Scžehowacu njedželu bu na klětkach krucže ryčžane pschecžiwo tym, kiž chcedža druhim swobodne protestantske myslenjo pschikrótschicž a samowutworjenu wěru. Tak daloko je tam a něhdžežkuli druhdže z protestantskim wuznacžom, zo někotsi z wulkoho dżěła a druzy z cyła artikle kschescžanskeje wěry zacžisnu!

Połnócna Amerika. Město Buffalo je 13. novembra swojoho nowoho biskopa Dr. Ryana wulkotnje witało. Wokoło 50 duchownych a wotposłanych ze wschelakich towarstwow jědžechu jomu do Batavia napschecžo. Wokoło 8 wjecžor pschijědžěchu z nim do Buffalo. Bjez tym běsche so cžah 5,000 cžłowjekow z faklemi a transparentami zhromadził a cžehnjesche na dwórnischcžo, hdžež so do dweju rjadow postaji. Ludzi bě so tam na 10,000 zeschło. Biskopowy wóz cžehnjesche 8 koni.

Najprjedy wotstupi biskop w kathedralnej cyrkwi, w kotrejž bě wokoło 7000 ludźi. Dźěl města běsche poswětleny.

Naležnosće towarstwa.

Sobustawy na lěto 1868: kk. 296. Jakub Wencel z Dźěžnikec; 297. Karl Heinrich Pětschka z Budyschina; 298. wučer Jakub Kral z Radworja; 299. Madlena Thomasowa z Radworja; 300. kubler Michał Manjok z Pěskec; 301. Jakub Bjarsch ze Schunowa; 302. Khata Schczapanec z Dobroschic; 303. Jurij Bardonja z Pěskec; 304. Pětr Žur z Worklec; 305. Marija Hejtmankec z Worklec; 306. Jurij Pech z Khróschczic; 307. Jan Zynda z Jasency; 308. tachantski vikar a njedźelski předar J. Herrmann; 309. Marija Rjeczcyna z Kamjeneje; 310. Jan Lehmann z Boranec; 311. najeńk Pětr Guda z Njeswaczidka.

Na lěto 1867: 333. J. H. z B.; 334. Marija Rjeczcyna w Kamjenej.

Dobrowólne dary: J. W. z Hr. 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Ralbic. Kschczeni: G. Julius, s. G. Gartnera ze Schunowa; Jurij, s. Pětra Narczika ze Schunowa; Hana Hanža, dź. Handrija Procy z Kaczeje korczmy; Khata, dź. Pětra Brězana z Noweje Smjerdźaceje; Michał, s. Michała Czoschki z Ralbic; Mikławsch, s. Mikławscha Domaschki ze Smjerdźaceje; Wórschla dź. Handrija Libscha ze Smjerdźaceje. — Zemrjeczi: Hana, mandźelska Jurija Wiczaza z Ralbic 33 l. 2 m.; Marija, mandź. Mikławscha Kubascha ze Smjerdźaceje 48 l.; Khata, dź. Pětra Brězana z Noweje Smjerdźaceje 18 dnow. — Wěrowanaj: Mikławsch Kral z Nowoslic a Marija Donatec ze Smjerdźaceje.

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda je wuschła a pschedawa so za 3 nsl. pola kk. Smolerja a Piecha, kaž też w expedicijach Katholskoho Posła:

Katholska protyka
za Hornju Łužicu
na lěto 1869.

Schtóž chce prěni lětnik teje sameje, kotryž je wloni wuschoł, dospołnosće dla měcz, móže jón za 1 nsl. 5 np. dostacz.

Dla zalutowanja dźěła smy protyku jenoz naschim expedicijam stali. Pola nich kaž pola nas móže pak so wona też kóždy czas wot wschitkich klamarjow k zasypschedawanju za wustajene procenty dostacz. W mjenje towarstwa a k wužitkej katholskeje wěcy prosymy naležnje wo rozschěrjenjo protyki, dokelž smy tójschto exemplarow czischczecz dali! Wjetschi nakład, tunischa wěc; ale — pschedacz so dyrbi!

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.